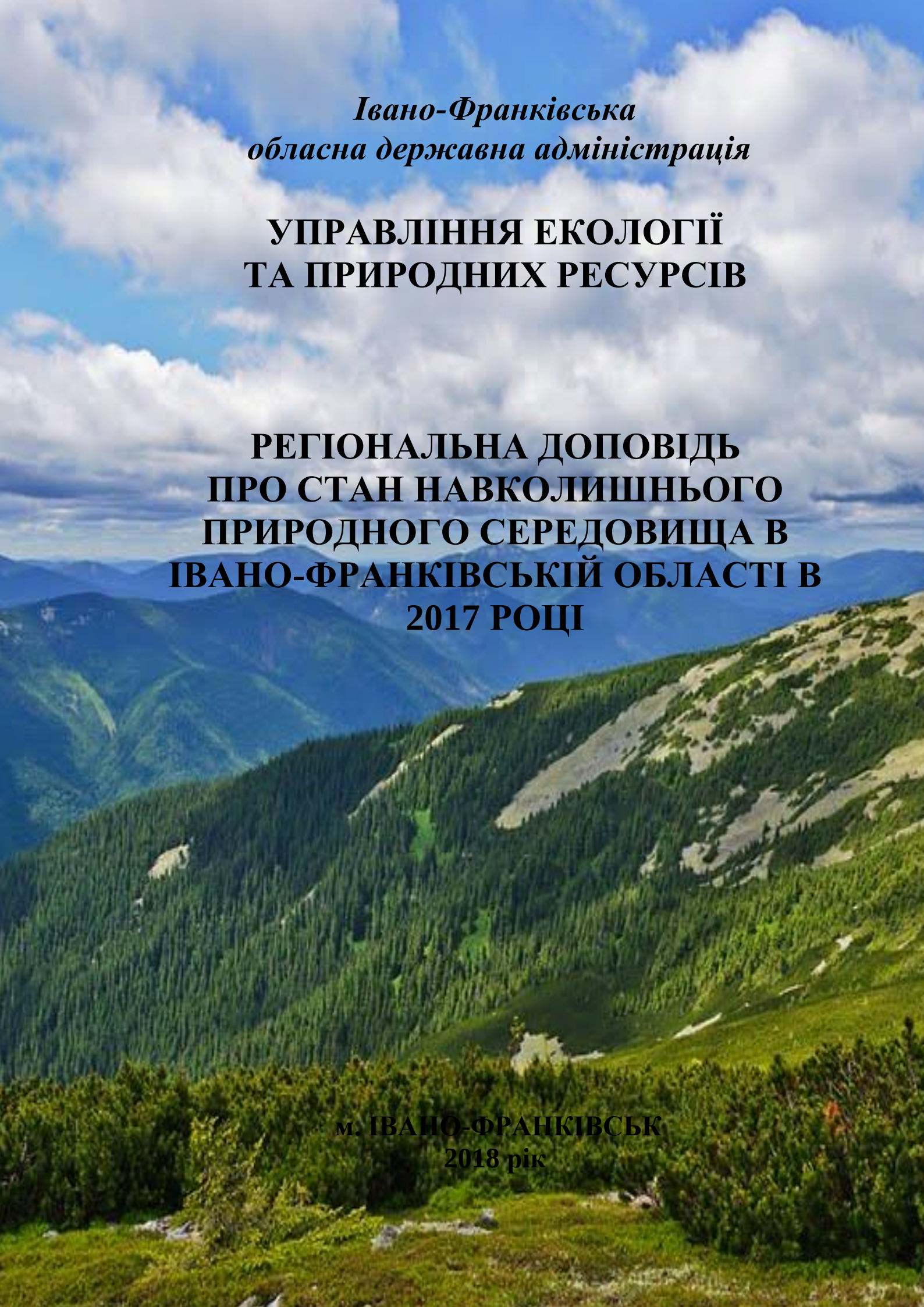

*Івано-Франківська
обласна державна адміністрація*

**УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГІЇ
ТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ**

**РЕГІОНАЛЬНА ДОПОВІДЬ
ПРО СТАН НАВКОЛИШНЬОГО
ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА В
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ В
2017 РОЦІ**

**м. ІВАНО-ФРАНКІВСЬК
2018 рік**

ЗМІСТ		
Вступне слово		7
1	Загальні відомості	7
1.1	Географічне розташування та кліматичні особливості території	7
1.2	Соціальний та економічний розвиток області	10
2	Атмосферне повітря	11
2.1	Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря	11
2.1.1	Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря	13
2.1.2	Динаміка викидів найпоширеніших забруднюючих речовин в атмосферне повітря у містах	13
2.1.3	Основні забруднювачі атмосферного повітря (за видами економічної діяльності)	14
2.2	Транскордонне забруднення атмосферного повітря	15
2.3	Якість атмосферного повітря в населених пунктах	15
2.4	Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря	16
2.5	Використання озоноруйнівних речовин	16
2.6	Вплив забруднюючих речовин на здоров'я людини та біорізноманіття	17
2.7	Заходи, спрямовані на покращення стану атмосферного повітря	18
3	Зміна клімату	18
3.1	Тенденції зміни клімату	18
3.2	Національна система оцінки антропогенних викидів та абсорбції парникових газів	20
3.3	Політика та заходи у сфері скорочення антропогенних викидів парникових газів та адаптації до зміни клімату	20
4	Водні ресурси	21
4.1	Водні ресурси та їх використання	21
4.1.1	Загальна характеристика	23
4.1.2	Водозабезпеченість територій та регіонів	30
4.1.3	Водокористування та водовідведення	31
4.2	Забруднення поверхневих вод	34
4.2.1	Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та очистка стічних вод	37
4.2.2	Основні забруднювачі водних об'єктів (за сферами діяльності)	38
4.2.3	Транскордонне забруднення поверхневих вод	42
4.3	Якість поверхневих вод	42
4.3.1	Оцінка якості вод за гідрохімічними показниками	42
4.3.2	Гідробіологічна оцінка якості вод та стан гідробіоценозів	49
4.3.3	Мікробіологічна оцінка якості вод з огляду на епідемічну ситуацію	49
4.3.4	Радіаційний стан поверхневих вод	49
4.4	Якість питної води та її вплив на здоров'я населення	49
4.5	Екологічний стан Азовського та Чорного морів	50

4.6	Заходи щодо покращення стану водних об'єктів	50
5	Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, розвиток природно-заповідного фонду та формування національної екологічної мережі	53
5.1	Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, формування національної екологічної мережі	53
5.1.1	Загальна характеристика	53
5.1.2	Загрози та вплив антропогенних чинників на структурні елементи екомережі, біологічне та ландшафтне різноманіття	55
5.1.3	Заходи щодо збереження біологічного та ландшафтного різноманіття	56
5.1.4	Формування національної екомережі	56
5.1.5	Біобезпека та поводження з генетично модифікованими організмами	59
5.2	Охорона, використання та відтворення рослинного світу	61
5.2.1	Загальна характеристика рослинного світу	61
5.2.2	Охорона, використання та відтворення лісів	61
5.2.3	Стан використання природних недревних рослинних ресурсів	66
5.2.4	Охорона та відтворення видів рослин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів	68
5.2.5	Чужорідні види рослин	79
5.2.6	Охорона, використання та відтворення зелених насаджень	80
5.2.7	Використання та відтворення природних рослинних ресурсів на території природно-заповідного фонду	80
5.3	Охорона, використання та відтворення тваринного світу	81
5.3.1	Загальна характеристика тваринного світу	81
5.3.2	Стан і ведення мисливського та рибного господарств	82
5.3.3	Охорона та відтворення видів тварин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів	87
5.3.4	Чужорідні види тварин	92
5.3.5	Заходи щодо збереження тваринного світу	92
5.4	Природні території та об'єкти, що підлягають особливій охороні	93
5.4.1	Стан і перспективи розвитку природно-заповідного фонду	93
5.4.2	Водно-болотні угіддя міжнародного значення	98
5.4.3	Біосферні резервати та Всесвітня природна спадщина	98
5.2.4	Формування української частини Смарагдової мережі Європи	99
5.5	Рекреаційна діяльність на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду	99
6	Земельні ресурси та ґрунти	100
6.1	Структура та стан земель	100

6.1.1	Структура та динаміка основних видів земельних угідь	100
6.1.2	Стан ґрунтів	102
6.1.3	Деградація земель	107
6.2	Основні чинники антропогенного впливу на земельні ресурси та ґрунти	111
6.3	Охорона земель	111
7	Надра	111
7.1	Мінерально-сировинна база	111
7.1.1	Стан та використання мінерально-сировинної бази	111
7.2.	Система моніторингу геологічного середовища	117
7.2.1	Підземні води: ресурси, використання, якість	117
7.2.2	Екзогенні геологічні процеси	118
7.3	Дозвільна діяльність у сфері використання надр	122
7.4	Геологічний контроль за вивченням та використанням надр	123
8	Відходи	124
8.1	Структура утворення та накопичення відходів	124
8.2	Поводження з відходами (збирання, зберігання, утилізація та видалення)	125
8.3	Транскордонне перевезення небезпечних відходів	126
9	Екологічна безпека	126
9.1	Екологічна безпека як складова національної безпеки	126
9.2	Об'єкти, що становлять підвищену екологічну небезпеку	129
9.3	Радіаційна безпека	130
9.3.1	Стан радіоактивного забруднення території області	130
9.3.2	Поводження з радіоактивними відходами	130
10	Промисловість та її вплив на довкілля	130
10.1	Структура та обсяги промислового виробництва	130
10.2	Вплив на довкілля	132
10.2.1	Гірничодобувна промисловість	132
10.2.2	Металургійна промисловість	132
10.2.3	Хімічна та нафтохімічна промисловість	132
10.2.4	Харчова промисловість	133
10.3	Заходи з екологізації промислового виробництва	133
11	Сільське господарство та його вплив на довкілля	134
11.1	Тенденції розвитку сільського господарства	134
11.2	Вплив на довкілля	135
11.2.1	Внесення мінеральних і органічних добрив на оброблювані землі та під багаторічні насадження	135
11.2.2	Використання пестицидів	137
11.2.3	Екологічні аспекти зрошення та осушення земель	137
11.2.4	Тенденції в тваринництві	137
11.3	Органічне сільське господарство	138

12	Енергетика та її вплив на довкілля	139
12.1	Структура виробництва та використання енергії	139
12.2	Ефективність енергоспоживання та енергозбереження	139
12.3	Вплив енергетичної галузі на довкілля	142
12.4	Використання відновлювальних джерел енергії та розвиток альтернативної енергетики	143
13	Транспорт та його вплив на довкілля	144
13.1	Транспортна мережа області	144
13.1.1	Структура та обсяги транспортних перевезень	145
13.1.2	Склад парку та середній вік транспортних засобів	145
13.2	Вплив транспорту на довкілля	146
13.3	Заходи щодо зменшення впливу транспорту на довкілля	148
14	Стале споживання та виробництво	149
14.1	Тенденції та характеристика споживання	149
14.2	Запровадження елементів сталого споживання та виробництва	150
15	Державне управління у сфері охорони навколишнього природного середовища	151
15.1	Національна та регіональна екологічна політика	151
15.2	Удосконалення нормативно-правового регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища	153
15.3	Державний контроль за додержанням вимог природоохоронного законодавства	154
15.4	Виконання державних цільових екологічних програм	155
15.5	Моніторинг навколишнього природного середовища	156
15.6	Державна екологічна експертиза	160
15.7	Економічні засади природокористування	160
15.7.1	Економічні механізми природоохоронної діяльності	160
15.7.2	Стан фінансування природоохоронної галузі	161
15.8	Технічне регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки	162
15.9	Державне регулювання у сфері природокористування	163
15.10	Екологічний аудит	164
15.11	Стан та перспективи наукових досліджень у галузі охорони довкілля	165
15.12	Участь громадськості в процесі прийняття рішень з питань, що стосуються довкілля	166
15.12.1	Діяльність громадських екологічних організацій	166
15.12.2	Діяльність громадських рад	168
15.13	Екологічна освіта та інформування	168
15.14	Міжнародне співробітництво у галузі охорони довкілля	168
15.14.1	Європейська та євроатлантична інтеграція	168

15.14.2	Залучення міжнародної технічної допомоги та координація діяльності програм /проектів зовнішньої допомоги	169
15.14.3	Двостороннє та багатостороннє співробітництво	169
Висновки		169

ВСТУПНЕ СЛОВО

Івано-Франківщина має високий інтегральний показник антропогенних навантажень на навколишнє середовище.

Зростання обсягів використання природних ресурсів, їх вичерпання та деградація обумовлюють необхідність розробки та реалізації стратегії і тактики невиснажливого природокористування і постійного контролю за змінами у ході природних та антропогенних процесів для інтегрального управління природними ресурсами та станом навколишнього середовища.

Альтернативних варіантів раціональному (невиснажливому) природокористуванню, основою якого є врахування законів розвитку природи та формування безпечних умов життєдіяльності людини, живих організмів, немає, тому необхідно виробити та здійснювати таку стратегію і тактику природокористування, яка б забезпечила інтегральне управління природними ресурсами, їх невиснажливе використання і охорону від вичерпання, і забруднення, а також постійний контроль (моніторинг) за змінами природних і антропогенних процесів у природно-територіальних комплексах.

Саме на вирішення цих завдань спрямовувалась робота Івано-Франківської обласної державної адміністрації у 2017 році.

«Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Івано-Франківській області в 2017 році» - це щорічний випуск об'єктивної аналітичної інформації про екологічний стан регіону, яка є необхідною для вирішення екологічних проблем області.

Інформація, викладена у доповіді, надана управлінню екології та природних ресурсів Івано-Франківської обласної державної адміністрації територіальними органами Міністерств і відомств, структурними підрозділами облдержадміністрації, іншими державними та недержавними підприємствами, установами та організаціями.

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

1.1. Географічне розташування та кліматичні особливості території

Івано-Франківська область розміщена на заході України, недалеко від географічного центру Європи. Її територія лежить у середніх широтах, помірного кліматичному поясі. Межі Івано-Франківської області проходять дуже звивистою лінією, тому загальна довжина їх – близько 760 км. За конфігурацією територія Івано-Франківщини нагадує ромб, кожна із сторін якого межує з однією із сусідніх областей. На північному сході – з Тернопільською, а на південному сході по Білому Черемошу і власне по Черемошу – з Чернівецькою. З північного заходу межа прилягає до Львівської області. Південно-західна межа Івано-Франківської області проходить головним Карпатським вододілом, що розділяє басейн Тиси з басейнами Дністра і Прута. На цьому протязі вона межує з Українським Закарпаттям, а також по хребту Чивчин – із Румунією, протяжність державного кордону з якою становить 45 км. Площа Івано-Франківської

області становить 13,9 тис. км², або 2,3% території всієї України. За цим показником серед областей країни вона займає 21 місце (рис.1.1.1.).

Клімат має перехідний характер – від теплого вологого західно-європейського до континентального східно-європейського з характерною вертикальною біокліматичною поясністю.

На Прикарпатті зима м'яка, літо тепле, весна дощова, середня температура січня становила - 2,7⁰С - 8,2⁰С, в липні +16,2 ⁰С - +21,3 ⁰С, опадів 657,7–1252,5 мм на рік. У Карпатах зима довша і більш сувора, літо прохолодне.

Івано-Франківська область розташована на заході України в Прикарпатті та Карпатських горах між 47⁰ 30' і 49⁰ 31' північної широти і 23⁰ 31' - 25⁰ 36' східної довготи. Висота місцевості над рівнем моря поступово зростає від 200 до 2000 м і більше (гора Говерла - 2061 м).

Область розміщується в трьох різних за своєю природою ландшафтних зонах. Найнижча зона простягається з півночі до південного-сходу. Північну частину займає Придністровське Поділля, або Лівобережне Придністров'я і є частиною природної області Поділля. Південно-східна частина займає Придністровське Покуття. Абсолютні висоти Покуття в середньому коливаються у межах 300-320 м. Гряди і понижені рівнини, які розділяють їх, простягаються паралельно до долин Дністра і Прута. Рівнинна територія області - це західний край лісостепової зони Руської рівнини, тут панують лісостепові ландшафти.

Середня зона - Прикарпаття - це передгірна височина, яка має загальний нахил на північний схід від Карпат до долини Дністра і Прута. Абсолютні висоти височини в долинах рік досягають 300-320 м, на межиріччях - 350-500 м, а в передгір'ях - 550-650 м. Територію Прикарпаття (в межах області) можна поділити на два різних передгірних райони, які відрізняються один від одного цілим рядом ознак: Івано-Франківське Прикарпаття та Покутське Прикарпаття. Івано-Франківське Прикарпаття - це розчленована височина, яка розташована між північними скибовими хребтами Горган і охоплює басейни Бистриць Надвірнянської та Солотвинської, Лукви, Лімниці, Сівки і частково Свічі. Покутське Прикарпаття розташоване на південному сході області між долиною Прута на півночі і північному заході та північним схилом Покутських Карпат на півдні. На південному сході границя проходить по широкій долині нижньої течії Черемошу.

Найвища зона - північно-східні схили Українських Карпат, які поділяються на три фізико-географічні області: Покутські Карпати, Горгани та Гуцульські Карпати (Гринявські гори). Покутські Карпати - це південно-східне продовження Бориславсько-Покутської підзони внутрішньої зони Прикарпаття у межах Івано-Франківської області. Вони простягаються від верхів'я р. Лючка до долини річки Черемош. Покутські гори мають невеликі абсолютні висоти (700-800 м) і складені з декількох паралельно простягнених у південно-східному напрямку хребтів. Горгани - одна з найбільших гірських областей Скибової зони Українських Карпати. Вони

повністю розташовані у межах Івано-Франківської області, між долиною р. Мізуньки на північному заході і долиною р. Черемош на південному сході. Гуцульські Карпати складаються з Чорногори, Гринявських і Чивчинських гір.

Кліматичні умови області відрізняються значною різноманітністю, що обумовлено не тільки складністю її рельєфу (гори, рівнини, річкові долини, пересічені ярами і балками, підвищеності), але і наявністю тут великих лісових масивів.

Важливим кліматоутворюючим фактором на території області є рельєф. Гори впливають на температурний режим, на збільшення опадів, вологості, хмарності тощо.

Ліс, який займає близько третини території області також значно впливає на характер клімату. Він пом'якшує температурний режим, підвищує вологість повітря, ґрунту, уповільнює танення снігу, зменшує швидкість вітру.

Значний вплив на формування клімату має атмосферна циркуляція. У більшості днів на території області з помірних і північних широт Атлантичного океану надходить морське полярне і континентально-полярне повітря. Зимой морське полярне повітря має вищу температуру, тому його насування обумовлює в області потепління, відлигу, хмарну погоду, тумани. Літом морське полярне повітря холодніше. Його вторгнення приносить похолодання, дощі, грози. Континентальне полярне повітря приносить літом жарку погоду, зимою - безхмарну, морозну.

В цілому область відноситься до типового континентального клімату, який пом'якшують вологі повітряні маси Атлантичного океану і Карпат.

На території області річні суми опадів залежно від висоти місця коливаються в межах 609,9-1707,2 мм і навіть більше. Для річного ходу опадів характерна значна перевага їх кількості за теплий період порівняно з холодним. За теплий період (VI-X) в районах Передкарпаття випадає близько 75-77% опадів від річної норми. Більша територія області відноситься до зони стійкого зволоження, а гірські райони - до зони надмірного зволоження.

В 2017 році середня річна температура повітря по області коливалася в межах $+8,6^{\circ}\dots+9,1^{\circ}$, у високогір'ї вона склала $+3,9^{\circ}\text{C}$. Сума опадів за рік по області коливалась від 714 мм (м. Коломия) до 966 мм (м. Долина). На сніголавинній станції Пожижевська в сумі за 2017 рік випало 1747 мм опадів.

Рис.1.1.1. Адміністративно-територіальний поділ

1.2. Соціальний та економічний розвиток області

Промисловість

Область входить в число найбільш промислово розвинених областей західного регіону країни.

У промисловому комплексі області діє понад 500 великих, середніх та малих підприємств різних форм власності, які звітуються про обсяги промислового виробництва.

Підприємствами області забезпечено зростання обсягу реалізованої промислової продукції, який у 2017 році склав 47,5 млрд. гривень.

Найбільша частка в обсязі реалізованої промислової продукції за 2017 рік належить переробній промисловості та постачанню електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, яка склала 41,1%.

Сільське господарство

Індекс сільськогосподарської продукції порівняно з 2016 роком становив 103,4%, в т.ч. у сільськогосподарських підприємствах – 109,4%, у господарствах населення – 100,6%. Індекс продукції рослинництва всіма категоріями господарств становив 107,8%, тваринництва – 98,7%.

Будівельна діяльність

У 2017 році підприємствами області виконано будівельних робіт на суму 1910,0 млн. грн. Індекс будівельної продукції у 2017 році порівняно з 2016 роком становив 112,2%.

Нове будівництво, реконструкція та технічне переозброєння склали 68,1% від загального обсягу виконаних будівельних робіт, капітальний і поточний ремонт – 23,2% та 8,7% відповідно.

Транспорт

У 2017 році підприємствами транспорту (включаючи автоперевезення транспортом фізичних осіб - підприємців) перевезено 14,7 млн. т вантажів, що на 32,7% більше, ніж у 2016 році.

Послугами автомобільного, залізничного та тролейбусного транспорту скористались 80,5 млн. пасажирів, що на 9,1% більше, ніж у 2016 році.

Зовнішньоекономічна діяльність

У січні-листопаді 2017 року експорт товарів становив 593,7 млн. дол. США, імпорт – 562,5 млн. дол. США. Порівняно з 2016 р. експорт збільшився на 16,9% (на 86,0 млн. дол. США), імпорт - на 50,8% (на 189,4 млн. дол. США). Позитивне сальдо становило 31,2 млн. дол. США. Зовнішньоторговельні операції послугами проводились з партнерами 108 країн світу.

Внутрішня торгівля

На споживчому ринку області у 2017 році оборот роздрібної торгівлі (до якого включено дані щодо роздрібного товарообороту підприємств (юридичних осіб) та розрахункові дані щодо роздрібного товарообороту фізичних осіб - підприємців, основним видом економічної діяльності яких є роздрібна торгівля) становив 19,3 млрд. гривень. Індекс обсягу обороту роздрібної торгівлі (у порівняльних цінах) до 2016 року (враховуючи індекс споживчих цін) становив 107,3% (в Україні – 108,8%).

Населення

Чисельність наявного населення в області станом на 1 січня 2018 року становила 1377,5 тис. осіб.

2. АТМОСФЕРНЕ ПОВІТРЯ

2.1. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря

У 2017 р. викиди забруднюючих речовин у атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення порівняно з 2016 р. збільшились на 0,8% та становили 198,3 тис. т. Крім того, від стаціонарних джерел забруднення у повітряний басейн надійшло 12,0 млн. т. діоксиду вуглецю (на 6,2% більше порівняно з 2016 р.) – основного парникового газу, який впливає на зміну клімату. Збільшення обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря пояснюється тим, що в 2017 році кількість підприємств, які здійснювали викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення становила – 363 одиниці, а в 2016 році – 319 одиниць та збільшенням кількості пересувних джерел забруднення. За інформацією Регіонального сервісного центру в Івано-

Франківській області МВС України в 2017 році в області налічувалось - 115418 одиниць транспортних засобів, що на 31779 одиниць більше в порівнянні з 2016 роком.

Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення у розрахунку на квадратний кілометр території області склали 14240,3 кг забруднюючих речовин, обсяг викидів у розрахунку на одну особу – 143,8 кг у порівнянні з 2016 роком на 1,4 кг більше.

За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області зменшення викидів в атмосферне повітря порівняно з 2016 роком відбулося у Верховинському (на 0,3%), Богородчанському (на 4,9%), Рожнятівському (на 5,7%), Снятинському (на 12,7%), Тлумацькому (на 22,8%), Рогатинському (на 32,7%) районах, містах Івано-Франківську (на 0,1%), Коломиї (на 1,1%) та Бурштині (на 5%).

У Тисменицькому, Косівському, Галицькому районах та містах Яремче і Болехові обсяги викидів забруднюючих речовин збільшено на 0,1–9,5%, у Калуському, Долинському, Городенківському районах – на 10,3–16,3%, у Коломийському, Надвірнянському районах та м. Калущі – на 56,6–82,3%.

Основними забруднювачами повітря є підприємства з виробництва та розподілення електроенергії, газу та води (92,3% загальнообласних обсягів).

Зокрема, найбільшим забруднювачем атмосферного повітря залишається ВП «Бурштинська ТЕС» ПАТ «ДТЕК Західенерго» на яку припадає 80,0 % викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від загального обсягу викидів по області. Викиди в атмосферне повітря у 2017 році від виробничої діяльності підприємства ВП «Бурштинська ТЕС» ПАТ «ДТЕК Західенерго» становили 158,5 тис. тонн забруднюючих речовин, які в порівнянні з 2016 роком зменшились на 5,9%. Для забезпечення ефективної та безаварійної роботи електрофільтрів, а також для зниження концентрації пилу у викидах та зменшення викидів твердих часток в атмосферне повітря ВП «Бурштинська ТЕС» ПАТ «ДТЕК Західенерго» в 2017 році виконано роботи на загальну вартість понад 50 млн. гривень, а саме: реконструкцію і технічне переоснащення електрофільтрів енергоблоку № 10; капітальний ремонт електрофільтрів енергоблоку № 1; середній ремонт електрофільтрів енергоблоку № 6; поточний ремонт електрофільтрів енергоблоків № 2-5, 7-9, 11, 12; ремонт газоходів, мікроборів та боровів блоків № 1-12.

Основними завданнями ВП «Бурштинська ТЕС» ПАТ «ДТЕК Західенерго», що дозволять покращити стан атмосферного повітря області, на 2018 рік є :

- продовження робіт по реконструкції і технічному переоснащенню електрофільтрів енергоблоку № 10;
- капітальний ремонт електрофільтрів енергоблоків № 4, 12;
- середній ремонт електрофільтрів енергоблоку № 11;
- поточний ремонт електрофільтрів енергоблоків № 1-3, 5, 7-11.

2.1.1. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря

Таблиця 2.1.1.1.

Динаміка викидів в атмосферне повітря по Івано-Франківській області, тис. т*

Роки	Викиди в атмосферне повітря			Щільність викидів у розрахунку на 1 кв. км,т	Обсяги викидів розрахунку на 1 особу, кг	Обсяг викидів на одиницю ВРП
	Всього	У тому числі				
		Стаціонарними джерелами	Пересувними джерелами			
2013	253,5	202,9	50,6	14,6	146,8	-
2014	277,2	228,8	48,4	19,4	165,5	-
2015	266,4	223,9	42,5	19,2	162,0	-
2016	196,7	196,7	-	14,1	142,4	-
2017	198,3	198,3	-	14,2	143,8	-

* За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області

2.1.2. Динаміка викидів найпоширеніших забруднюючих речовин в атмосферне повітря в області

За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області у структурі викидів забруднюючих речовин переважає діоксид та інші сполуки сірки – 129,6 тис. т., речовин у вигляді твердих суспендованих частинок було викинуто 37,3 тис. т., сполук азоту – 15,3 тис. т., метану – 8,0 тис. т., неметанових летких органічних сполук - 4,7 тис. т., оксиду вуглецю – 3,1 тис. т. (таблиці: 2.1.2.1., 2.1.2.2.).

Таблиця 2.1.2.1.

Викиди окремих забруднюючих речовин і діоксиду вуглецю в атмосферне повітря у 2017 році*

	Обсяги викидів		
	Усього	Стационарними джерелами	У % до 2016 року
Викиди забруднюючих речовин усього, т	198324,7	198324,7	100,8
у тому числі			
метали та їх сполуки	50,318	50,318	110,3
метан	8017,627	8017,627	122,1
неметанові леткі органічні сполуки	4702,363	4702,363	127,6
оксид вуглецю	3151,648	3151,648	107,0
діоксид та інші сполуки сірки	129645,092	129645,092	94,1
з них			
діоксид сірки	129606,241	129606,241	94,1
сполуки азоту	15390,851	15390,851	108,9
з них			
оксиди азоту ¹	14497,844	14497,844	108,7
оксид азоту	477,652	477,652	158,8
аміак	349,671	349,671	80,2
речовини у вигляді твердих суспендованих частинок	37316,100	37316,100	118,4
стійкі органічні забруднювачі	12,033	12,033	112,3
Крім того, діоксид вуглецю, млн. т	12,0	12,0	106,2

¹ У перерахунку на NO₂

* За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області

Таблиця 2.1.2.2.

**Викиди окремих забруднюючих речовин в атмосферне повітря
стаціонарними джерелами забруднення
за містами та районами у 2017 році***

(т)

	Обсяги викидів забруднюючих речовин усього	У тому числі						Крім того, викиди діоксиду вуглецю (тис. т)
		Діоксиду та інших сполук сірки	Сполуки азоту	Метану	Оксиду вуглецю	Речовин у вигляді суспендованих твердих частинок	Неметалових летких органічних сполук	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Область	198324,7	129645,1	15390,9	8017,6	3151,7	37316,1	4702,4	11965,1
м. Івано-Франківськ	447,2	8,4	130,5	74,3	110,9	40,4	81,5	151,9
м. Болехів	199,4	0,2	8,3	75,9	8,1	5,2	101,8	1,7
м. Бурштин	160137,8	113795,1	11253,0	100,0	1146,9	32206,0	1595,3	8705,8
м. Калуш	20048,7	15560,1	967,9	19,7	170,1	3093,9	229,0	1288,8
м. Коломия	143,7	10,0	20,8	0,0	95,7	7,9	9,2	30,2
м. Яремче	100,8	25,0	6,7	2,8	17,6	44,2	4,4	2,7
Райони								
Богородчанський	2152,7	0,2	511,6	1368,1	186,6	6,6	79,3	143,1
Верховинський	6,8	2,1	0,7	-	3,0	0,1	0,9	-
Галицький	1474,4	57,6	221,4	490,6	95,4	561,1	26,8	34,9
Городенківський	90,6	4,1	30,1	2,2	32,2	19,2	1,2	16,3
Долинський	4437,9	14,1	592,3	1822,7	541,2	27,2	1435,2	169,4
Калуський	746,3	14,2	68,4	594,8	6,8	53,9	2,4	3,4
Коломийський	114,3	21,9	23,5	19,6	17,9	23,8	7,5	3,8
Косівський	418,4	0,1	37,0	321,2	26,3	3,4	30,4	4,5
Надвірнянський	4778,4	6,4	558,5	2474,5	273,9	716,7	743,0	65,3
Рогатинський	464,0	11,5	133,1	218,3	72,8	25,7	2,5	14,4
Рожнятівський	1131,2	6,5	225,3	316,9	235,2	108,0	238,6	52,3
Снятинський	134,5	3,9	61,4	19,4	20,1	23,0	6,1	5,5
Тисменицький	1242,1	94,2	519,0	93,1	82,5	339,5	104,7	1269,8
Тлумацький	55,4	9,5	21,4	3,5	8,5	10,1	2,5	1,2

* За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області

2.1.3. Основні забруднювачі атмосферного повітря (за видами економічної діяльності)

Основними забруднювачами повітря за видами економічної діяльності продовжують залишатися підприємства з постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, на які припадає 92,3% загальнообласних викидів, частка добувної промисловості і розроблення кар'єрів складає 2,9%, наземний і трубопровідний транспорт - 1,9%, переробної промисловості – 1,6%, сільського, лісового та рибного господарства – 1,0%, решти галузі економіки - менше 1% (таблиця 2.1.3.1.).

Таблиця 2.1.3.1.

**Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря
за видами економічної діяльності***

№ з/п	Види економічної діяльності	Обсяги викидів по регіону	
		тис. т	відсотків до загального підсумку
1	Усі види економічної діяльності, у тому числі:	198,3	100
1	Сільське, лісове та рибне господарства	2,002	1,0
2	Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	5,725	2,9
3	Переробна промисловість	3,123	1,6
4	Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	183,0	92,3
5	Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	3,797	1,9
6	Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	0,125	0,1
7	Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	0,247	0,1
8	Інші види економічної діяльності	0,281	0,1

* За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області

2.2. Транскордонне забруднення атмосферного повітря

В значній мірі на стан атмосферного повітря впливають транскордонні перенесення шкідливих речовин з країн центральної Європи, однак, відсутність мереж постів контролю не дає можливості реально оцінити величину впливу транскордонних забруднень на загальний стан атмосферного повітря області.

2.3. Якість атмосферного повітря в населених пунктах області

Спостереження за рівнем забруднення атмосферного повітря проводять спеціалісти ДУ «Івано-Франківський обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров'я України» (таблиця 2.3.1.- 2.3.2.).

Таблиця 2.3.1.

**Кількість досліджень забруднюючих речовин
у атмосферному повітрі міст та районів Івано-Франківської області
за 2017 рік**

№№ з/п	Забруднюючі речовини	Кількість досліджень	З них, що перевищують ГДК	Питома вага досліджень з перевищеннями ГДК, %	
				Вище 1 ГДК	Вище 5 ГДК
1	2	3	4	5	6
1	Пил	2098	75	3,5	-
2	Діоксид сірки	1301	25	1,9	-
3	Сірководень	367	-	-	-
4	Оксид вуглецю	2589	77	2,9	-

1	2	3	4	5	6
5	Діоксид азоту	2615	36	1,3	-
6	Аміак	623	8	1,2	-
7	Фенол і його сполуки	68	-	-	-
8	Формальдегід	1124	28	2,4	-
9	Метилмеркаптан	183	-	-	-
10	Хром	12	-	-	-
11	Сажа	86	-	-	-
12	Бензол	14	-	-	-
13	Ксилол	22	-	-	-
14	Толуол	18	-	-	-
15	Оцтова кислота	36	-	-	-
16	Ацетон	15	-	-	-
17	Вуглеводні нафти	72	-	-	-
18	Сірчана кислота	39	-	-	-
19	Хлор	4	-	-	-
20	Хлористий водень	32	-	-	-
21	Етилен	16	-	-	-
22	Пропілен	16	-	-	-
	Всього	11350	249	2,2	-

Таблиця 2.3.2.

Найбільші середні і максимальні концентрації забруднюючих речовин
(в кратності ГДК) в атмосферному повітрі міст*

Назва забруднюючої речовини	Місто	Середньорічний вміст, мг/м ³	Середньодобові ГДК, мг/м ³	Максимальні разові ГДК, мг/м ³	Максимальний вміст, мг/м ³
Пил	м. Івано-Франківськ	1,05	0,15	0,5	0,30
Діоксид сірки		0,23	0,05	0,5	0,051
Оксид вуглецю		0,55	3	5	5
Діоксид азоту		1,0	0,04	0,2	0,13
Оксид азоту		0,45	0,06	0,6	0,08

* За даними Івано-Франківського обласного центру з гідрометеорології

2.4. Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря

Гама-фон у 2017 році на території Івано-Франківської області вимірювався Івано-Франківським обласним центром гідрометеорології на п'яти метеостанціях: Івано-Франківськ, Долина, Коломия, Яремче та Пожижевська. Гама-фон вимірювався приладом типу ДРГ - 01Т.

Загальні показники радіоактивного забруднення атмосферного повітря на території області за 2017 рік не перевищують рівень природного гама-фону, в порівнянні з попереднім роком ці величини суттєво не змінилися.

2.5. Використання озоноруйнуючих речовин

З метою забезпечення виконання вимог Монреальського протоколу (1987 р.) щодо речовин, які руйнують озоновий шар, постановою Кабінету міністрів України від 17.10.1996 р. № 1274 затверджено Програму припинення в Україні виробництва та використання озоноруйнуючих речовин, згідно якої речовини, які руйнують озоновий шар, в Україні не виробляються, а повністю завозяться із закордону.

Враховуючи світовий досвід переходу до використання речовин альтернативних озоноруйнуючим речовинам, Програма передбачає:

- перехід від використання ХФВ-12 до ГФВ-134а, ГФВ-404 та холодоагентів вуглеводневого ряду: ізобутану та пропану;
- припинення використання розчинників та миючих засобів - ХФВ-113, МХФ та ТХМ;
- перехід до використання в аерозольній промисловості суміші вуглеводнів - пропану та бутану;
- заміна для потреб поліуретанової теплоізоляції запінювача ХФВ-11 на циклопентан.

2.6. Вплив забруднюючих речовин на здоров'я людини та біорізноманіття

Івано-Франківська область має певні природно-антропогенні особливості, які визначають її екологічний стан, зокрема: економіко-географічне положення, фізико-географічні особливості, кліматичні умови та архітектурно-планувальний чинник. Сукупність цих умов певним чином відіграє певну роль у процесі забруднення атмосферного басейну області. В умовах постійного зростання кількості транспортних засобів пересування в атмосфері збільшується вміст шкідливих речовин, які впливають на здоров'я людини.

Принцип роботи автомобільних двигунів засновано на перетворенні хімічної енергії рідких і газоподібних видів палива нафтового походження в теплову, а потім у механічну енергію. Рідкі види палива переважно складаються з вуглеводнів, поряд з якими, містять негорючі гази, такі як азот і вуглекислий газ. Під час згоряння палива в циліндрах двигунів утворюються нетоксичні (водяна пара, вуглекислий газ) і токсичні речовини. До них відносяться окис вуглецю, вуглеводні, окиси азоту. Крім вище зазначених речовин, шкідливий вплив на організм людини мають сполуки свинцю, канцерогенні речовини, сажа й альдегіди, які виділяються під час роботи двигунів.

Розвиток промислово-енергетичного комплексу на території області спричинив надходження в атмосферне повітря значної кількості забруднюючих речовин, що негативно впливає на стан рослин і тварин. Коли вміст деяких складових газового середовища перевищує критичний рівень адаптації і стійкості, настає стресова реакція і порушується функціонування найбільш чутливих компонентів системи. Концентрація будь-якої речовини, досягнувши порогової межі може стати причиною стресу.

Зараз серед основних факторів забруднення атмосфери на різні рівні організації екосистем виділяють такі: накопичення забруднюючих речовин у рослинах та інших компонентах екосистем таких як ґрунт, лісна підстилка, поверхневі та ґрунтові води; порушення у різних представників рослинноядних тварин в зв'язку із забрудненням їх продуктів харчування (наприклад, флюороз); зниження видової різноманітності, обумовлене у т. ч.

і зміною умов конкуренції; порушення взаємозв'язків у спільнотах і в екосистемі в цілому; порушення біохімічних циклів; зниження стабільності екосистеми і послаблення її здатності до саморегуляції.

Механізми впливу забруднюючих речовин, які присутні в атмосферному повітрі, можна умовно поділити на дві групи: безпосередній вплив забруднюючих речовин, кислотних опадів, випадання аерозолів на асимиляційні функції рослин, органи дихання тварин, а також на стан ґрунту і навіть на кліматичні умови; опосередкований вплив на окремі елементи екосистеми, обумовленого змінами стану і функціонування цих елементів під дією забруднення повітря.

2.7. Заходи, спрямовані на покращення якості атмосферного повітря

Незадовільний стан атмосферного повітря деяких населених пунктів обумовлений недотриманням підприємствами технологічного режиму експлуатації пилогазоочисного устаткування, у тому числі внаслідок обмеження енергопостачання, яке не здатне працювати в межах екологічних і санітарних норм, невиконанням у встановлені терміни заходів щодо зниження обсягів викидів до нормативного рівня, низькими темпами впровадження сучасних технологій очищення викидів, відсутністю ефективного очищення викидів підприємств від газоподібних домішок, відсутністю нормативних санітарно-захисних зон між промисловими та житловими районами.

Впровадження нової системи регулювання викидів забруднюючих речовин від стаціонарних та пересувних джерел забруднення, видача дозволів на викиди, встановлення нормативів гранично допустимих викидів забруднюючих речовин із стаціонарних джерел, встановлення жорстких технологічних нормативів та нормативів якості атмосферного повітря передбачає не тільки попередження забруднення атмосфери, але і боротьбу з ним.

Протягом 2017 року основними підприємствами забруднювачами проведено заходи за рахунок власних коштів в сумі 75162,68 тис. грн., які спрямовані на покращення якості атмосферного повітря.

3. ЗМІНИ КЛІМАТУ

3.1. Тенденції змін клімату

Головними причинами кліматичних змін є великий викид парникових газів, а також порушення енергетичного балансу біосфери та її складників. У зв'язку з цим, природні екосистеми не можуть самі стабілізувати ситуацію, внаслідок чого виникає дисбаланс.

За останні 20 років наслідки зміни клімату в Україні стають все відчутнішими. Відтак, за цей період середньорічна температура зросла на 0,8⁰С, а середня температура січня та лютого - на 1-2⁰С, що призвело до змін у ритмі сезонних явищ: смерчів, весняних паводків, посухи, тощо. Такі темпи глобального потепління у майбутньому можуть спричинити серйозні кліматичні зміни і різні екосистеми опиняться під загрозою зникнення.

Шкідливі гази утворюються за рахунок будь-якої діяльності людини: робота ТЕС, пересування на автомобілях, різного роду промисловість. Відповідно, через це виникають й інші проблеми, серед яких - поганий розвиток для сільського господарства. Через зміни клімату ця галузь страждає чи не найбільше, адже паводки спричиняють затоплення рослин, відповідно, згодом вони просто перегнивають. А посуха навпаки висушує посіви, і, таким чином, родючість ґрунту значно зменшується. Виникає велика небезпека для країни, адже агропромисловість приносить державі чималий прибуток. Втім, синоптики мають іншу думку і стверджують, що говорити про глобальне потепління зарано. Щоб стверджувати і робити такі висновки, потрібен тривалий період спостережень, трохи більше ста років - вкрай мало для оцінки клімату. Вплив діяльності людини на погодні умови сильно відчутний, проте чи впливає це на клімат – залишається питанням.

У зв'язку з тим, що в Україні є чимало різноманітних водойм, найбільш небезпечними для нас є паводки та повені. Українці вже могли в цьому неодноразово переконатися: повені на Дунаї та Дністрі, рекордні снігопади на заході та у центральній частині країни. Руйнівний вплив повені щороку збільшується, і, як наслідок, знову страждає економіка. Люди зіткнулися з проблемами водопостачання, деградацією сільськогосподарських земель та лісів. За прогнозами вчених, якщо ситуація не зміниться, до 2025 року дві третини людей світу будуть відчувати нестачу питної води.

Багато західних вчених прийшли до висновку, що в 2018 році відбудеться різка зміна клімату по всій планеті. Це пов'язано з процесом зсуву полюсів. Така подія трапляється раз в 259 років.

Холодні зони стануть теплішими, а теплі – холоднішими. Попередження було зроблено, що б жителі були готові до таких різких деформацій клімату.

Вчені вважають, що в Антарктиді і далі будуть танути вічні сніги, почне рости зелена трава і квіти. А на жарких континентах навпаки почне помітно холоднішати. Також не виключено, що така зміна полюсів спричинить за собою виникнення нових представників флори і фауни.

У 2016 році набула чинності Паризька кліматична угода, яку підписали 195 країн світу. Україна однією з перших стала стороною Паризької угоди, яка спрямована на посилення виконання принципів, закладених в Рамковій конвенції ООН зі зміни клімату.

Головна ціль Паризької кліматичної угоди - не допустити зростання глобальної середньої температури більше 2°C (по можливості – не більше 1,5°C) відносно показників до початку промислової революції, коли людство почало спалювати величезну кількість викопного палива, що потягнуло за собою зміни клімату. Утримання глобального потепління на рівні 1,5-2°C потребує швидкого зменшення антропогенних викидів парникових газів у атмосферу та повного їх усунення до другої половини XXI століття.

Україна протягом останніх двох років зробила багато для запровадження національної кліматичної політики. Зокрема, однією з перших розробила Стратегію низьковуглецевого розвитку до 2050 року, яка є

вимогою Паризької кліматичної угоди та найближчим часом має бути розглянута Урядом. Цією стратегією передбачається перехід до моделі низьковуглецевого розвитку економіки, яка включає послідовну декарбонізацію енергетики, суттєве підвищення енергоефективності та стрімкий розвиток відновлювальних джерел енергії.

3.2. Національна система оцінки антропогенних викидів та абсорбції парникових газів

Для прогнозування викидів парникових газів необхідно розробити спеціальну методику на рівні центральних органів виконавчої влади.

Постановою Кабінету Міністрів України від 21.04.2006 р. № 554 затверджено «Порядок функціонування національної системи оцінки антропогенних викидів та абсорбції парникових газів, які не регулюються Монреальським протоколом про речовини, що руйнують озоновий шар» (далі – національна система). Національна система оцінки антропогенних викидів та абсорбції парникових газів - це система організаційно-технічних заходів щодо спостереження, збирання, оброблення, передачі і збереження інформації, необхідної для оцінки антропогенних викидів та абсорбції парникових газів. Національна система охоплює всі види діяльності, які призводять (можуть призвести) до антропогенних викидів парникових газів в атмосферне повітря із джерел (підприємства, цехи, агрегати, установки, транспортні засоби тощо), а також ті, що пов'язані з абсорбцією парникових газів. Метою національної системи є виконання вимог Кіотського протоколу до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату (далі - Кіотський протокол) та рішень Конференції Сторін Рамкової конвенції ООН про зміну клімату, зокрема:

- оцінка даних про антропогенні викиди та абсорбцію парникових газів;
- підготовка і подання національного кадастру антропогенних викидів та абсорбції парникових газів і національного повідомлення з питань зміни клімату відповідно до Кіотського протоколу.

В області для адаптації та пом'якшення наслідків зміни клімату здійснюються наступні заходи: зменшення вирубки лісів; насадження нових лісових масивів; впровадження екологічно чистих технологій; підвищення ефективності використання енергоресурсів; застосування альтернативних джерел енергії.

Зменшення викидів парникових газів за рахунок впровадження екологічно чистих технологій, підвищення ефективності використання енергоресурсів, а також застосування альтернативних (відновлюваних) джерел енергії може істотно вплинути на тенденцію зміни клімату.

3.3. Політика та заходи у сфері скорочення антропогенних викидів парникових газів та адаптація до зміни клімату

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 07.12.2016 р. № 932-р Уряд схвалив Концепцію реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року. Документом, зокрема, передбачається визначення

підстав для розроблення проектів законів та інших нормативно-правових актів для різних складових державної політики у сфері зміни клімату. Також акт визначає основні напрямки реалізації Концепції. А саме, зміцнення інституційної спроможності щодо формування і забезпечення реалізації державної політики у цій сфері, запобігання зміні клімату через скорочення антропогенних викидів і збільшення абсорбції парникових газів та забезпечення поступового переходу до низьковуглецевого розвитку держави, адаптація до зміни клімату. Це - перший національний стратегічний документ у сфері боротьби зі зміною клімату. Він враховує основні положення Паризької угоди, де Україна є повноправною стороною

З метою реалізації Концепції розпорядженням Кабінету Міністрів України від 06.12.2017 р. № 878-р затверджено План заходів щодо виконання Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року. Планом передбачено здійснити ряд конкретних заходів щодо формування, забезпечення і реалізації державної політики в сфері зміни клімату та поступового переходу до низьковуглецевого розвитку держави, належного врегулювання діяльності із запобігання зміні клімату через скорочення антропогенних викидів та збільшення абсорбції поглиначами парникових газів, діяльності з адаптації до зміни клімату. Зазначені заходи охоплюватимуть практично усі сектори економіки, включаючи енергетику, промисловість, агропромисловий комплекс, транспорт, водне, лісове і житлово-комунальне господарства, а також охорону здоров'я і життєдіяльність населення, збереження та відтворення природних екосистем.

4. ВОДНІ РУСУРСИ

4.1. Водні ресурси та їх використання

Гідрографічна мережа області представлена притоками району басейну річки Дністер та суббасейну річки Прут. Сітка правих та лівих приток р. Дністра, в зв'язку з особливостями рельєфу і клімату розвинена нерівномірно. Найбільш розвинена сітка правих приток, які формуються в Карпатах. До них належать ріки: Свіча, Лімниця, Луква, Сівка, Бистриця. Ці річки мають досить розвинену систему, особливо в гірській частині.

На Карпатські притоки припадає близько 70% водозбірної площі Дністра. На Покутській височині правобережжя Дністра має дуже слабо розвинену річкову систему. Річки тут трапляються рідко, невеликі, маловодні. Довжина найбільших з них р. Тлумачик, р. Хотимирка, р. Лимець не перевищує 20-30 км. В лівобережній частині в межах області Дністер збирає води з Опільської височини (р. Гнила Липа, р. Свірж), які теж утворюють слабо розвинені системи.

Річкова мережа суббасейну р. Прут в своїй верхній частині збирає води з найвищої частини області - Гуцульських Карпат. Як і район басейну річки Дністер, суббасейн річки Прут має різку асиметричну будову, основна водозабірна площа - на правобережжі, там же - найбільші його притоки - Прутець Яблунецький, Прутець Чимигівський, Ослава, Лючка, Пістинька, Рибниця, Черемош. Ліві притоки малочисельні і маловодні. Найбільші з них

- Турка і Чернява.

Густота річкової мережі в межах області коливається від 0,3-0,5 км/км² у рівнинній частині і до 1,7- 2,5 км/км² в Карпатах. Падіння річок на висотах 700-1300 м над рівнем моря досягає до 100 м/км, при виході з гір ця цифра знижується до 10 - 20 м/км. Швидкість течій рік в гірській частині в межень змінюється від 1,5 м/с до 3 - 4 м/с. Під час паводків і на невеликих водоспадах (р. Прут біля м. Яремче, р. Манявка біля с. Манява) швидкість течії доходить до 6-7 м/с. Живлення рік області мішане (дощове, ґрунтове, снігове). Основним джерелом поповнення водних ресурсів річок є атмосферні опади. Практичне значення поверхневого стоку визначається нерівномірністю їхнього розподілу в часі: на весну (березень-травень) - 40 - 50%, на осінь (вересень-листопад) - 10 - 20% і на зиму (грудень-лютий) - 10 - 20% загального стоку. Для Карпат внутрішньорічний розподіл стоку характеризується паводками протягом більшої частини року з коротким періодом зимової межені, нечітко вираженим водопіллям, на яке накладаються дощові паводки. Внутрішньорічний розподіл стоку лівобережних приток р. Дністра і низинних лівобережних приток р. Прут більш рівномірний з чітко виділеним періодом весняного водопілля.

Згідно «Довідника з водних ресурсів» видавництва «Урожай» 1987 року прогнозні запаси підземних вод області складають 270 млн. м³ в рік, а затверджений ДКЗ- 100 млн. м³ в рік. В області нараховується 22 родовища прісних підземних вод, які занесені до Державного балансу запасів корисних копалин України, з них 9 питного призначення, а саме: Шевченківське (поблизу м. Тлумач), Городенківське, Підмихайлівське (Калуський р-н), Коломийське, Надвірнянське, Снятинське, Чернівське (Тисменицький р-н), Воронівське (Рогатинський р-н) (таблиця 4.1.1).

Таблиця 4.1.1

Затверджені експлуатаційні запаси та прогнозні ресурси підземних вод*

Адміністративно-територіальний басейновий розріз	Прогнозні ресурси, млн.м ³ /рік	Затверджені експлуатаційні запаси	
		млн.м ³ / рік	% до прогнозних
1	2	3	4
м. Івано-Франківськ	-	-	-
м. Болехів	-	-	-
м. Калущ	-	-	-
м. Коломия	-	-	-
м. Яремче	-	-	-
Богородчанський	9,40	-	-
Верховинський	4,52	-	-
Галицький	123,98	84,60	68
Городенківський	18,95	-	-
Долинський	13,35	-	-
Калуський	19,73	-	-
Коломийський	12,49	4,59	37
Косівський	6,60	-	-
Надвірнянський	7,18	-	-
Рогатинський	11,63	-	-
Рожнятівський	8,90	-	-

1	2	3	4
Снятинський	11,49	2,39	21
Тисменицький	16,08	8,42	52
Тлумацький	5,69	-	-
Разом у територіальному розрізі	270,00	100,00	37

*За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

4.1.1. Загальна характеристика Річки.

По території області протікає 8294 річки, загальною довжиною 15754 км, у тому числі: 4688 річок в районі басейну річки Дністер довжиною 9111 км і 3606 річок в суббасейні річки Прут довжиною 6643 км, з яких: 8100 - малі річки з площею водозбору менше 10 км² довжиною - 4494 км; 141 - річка з площею водозбору від 10 до 100 км² довжиною - 3760 км; 44 - річки з площею водозбору від 100 до 1000 км² довжиною - 5554 км; 9 - річок з площею водозбору понад 1000 км² довжиною - 1944 км.

Загальна їх густота в середньому по області становить 0,2 - 0,4 км/км²; в окремих басейнах вона вища, наприклад, в басейнах Лімниці і Бистриці дорівнює 1,3 км/км², а басейнах Білого і Чорного Черемошів досягає 1,7 - 2,5 км/км².

По території області протікають річки, що належать до великих, середніх і малих. Малих річок (з площею водозбору менше 2000 км²) є 8290 довжиною 15284 км. Три річки (Прут, Черемош і Бистриця), що мають площу водозбору до 50000 км² загальною довжиною 264 км, належать до середніх і одна річка (Дністер) довжиною 206 км із загальною площею водозбору понад 50000 км² належить до великої річки. (таблиця 4.1.1.1, таблиця 4.1.1.2, таблиця 4.1.1.3).

Таблиця 4.1.1.1

Басейнова структура річкової мережі*

Гідрографічна характеристика	Басейн ріки (територія)		Область разом
	Прут	Дністер	
Малі річки			
Кількість, шт.	3604	4686	8290
Довжина, км	6396	8888	15284
у тому числі річки довжиною більше 10 км.			
Кількість, шт.	67	123	190
Довжина, км	1330	2634	3964
Середні річки			
Кількість, шт.	2	1	3
Довжина, км	247	17	264
Великі річки			
Кількість, шт.	-	1	1
Довжина, км	-	206	206
Разом			
Кількість, шт.	3606	4688	8294
Довжина, км	6643	9111	15754

*За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

Таблиця 4.1.1.2

Розподіл річок за площею водозбору*

Градації площ водозбору, км ²	кількість річок		сумарна довжина		у т.ч. річки довжиною 10 км і більше			
	сума	%	тис. км	%	кількість		сумарна довжина	
					сума	%	тис. км	%
Малі річки								
< 10	8100	97,7	4,496	28,54	-	-	-	-
10,1-20	27	0,33	0,261	1,67	27	13,92	0,343	7,45
20,1-50	85	1,02	2,102	13,34	84	43,30	1,149	25,8
50,1-100	29	0,35	1,397	8,87	29	14,95	0,484	11,16
100,1-200	23	0,28	1,812	11,50	23	11,86	0,563	12,75
200,1-500	15	0,16	2,034	12,91	13	6,70	0,644	14,16
500,1-1000	6	0,07	1,708	10,84	6	3,09	0,439	9,96
1000,1-2000	5	0,07	1,474	9,36	5	2,58	0,342	7,89
Разом	8290	99,96	15,284	97,02	190	97,9	3,964	89,1
Середні річки								
2000,1-50000	3	0,04	0,264	1,68	3	1,55	0,264	6,09
Великі річки								
> 50000	1	0,01	0,206	1,31	1	0,52	0,206	5,25
Область, разом	8294	100	15,754	100	194	100	4,434	100

*За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

Таблиця 4.1.1.3

Наявні річки в адміністративно-територіальному та басейновому розрізі*

Адміністративно-територіальний та басейновий розріз	великі		середні		малі		у т.ч. менше 10 км	
	кіль-кість	км	кіль-кість	км	кіль-кість	км	кіль-кість	км
1	2	3	4	5	6	7	8	9
м. Івано-Франківськ	-	-	-	-	-	-	-	-
м. Болехів	-	-	-	-	-	-	-	-
м. Калуш	-	-	-	-	-	-	-	-
м. Коломия	-	-	-	-	-	-	-	-
м. Яремче	-	-	-	-	-	-	-	-
Богородчанський р-н	-	-	-	-	428	813	409	529
Верховинський р-н	-	-	1	11	1505	2240	1488	1939
Галицький р-н	1	43	-	-	146	417	136	240
Городенківський р-н	1	55	-	-	148	441	138	292
Долинський р-н	-	-	-	-	1224	1927	1208	1545
Калуський р-н	1	11	-	-	195	684	185	347
Коломийський р-н	-	-	1	42	396	1260	368	825
Косівський р-н	-	-	1	40	759	1334	742	1017
Надвірнянський р-н	-	-	1	81	1713	2409	1679	1892
Рогатинський р-н	1	10	-	-	184	486	173	311
Рожнятівський р-н	-	-	-	-	1176	1848	1156	1473
Снятинський р-н	-	-	2	73	202	471	193	351
Тисменицький р-н	1	22	1	17	148	616	129	358
Тлумацький р-н	1	65	-	-	104	338	96	201
Разом у територіальному розрізі	1	206	3	264	8290	15284	8100	11320
Басейновий розріз в межах області								
РАЙОН БАСЕЙНУ РІЧКИ ДНІСТЕР	1	206	1	17	4686	9195	4563	6304

1	2	3	4	5	6	7	8	9
РАЙОН БАСЕЙНУ РІЧКИ ДУНАЙ, у т.ч.	-	-	2	247	3604	6089	3537	5016
Прут	-	-	2	247	3604	6089	3537	5016
Разом у басейновому розрізі у межах області	1	206	3	264	8290	15284	8100	11320

*За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

Озера.

На території області нараховується 147 природних водойм - озер, загальною площею водного дзеркала - 348,2 га, орієнтовним об'ємом - 8,1 млн. м³, які утворилися в старицях річок та в древньольдовикових формах рельєфу Чорногірського хребта Карпат, а також карстовими озерами незначного розміру в Городенківському районі (таблиця 4.1.1.4).

Таблиця 4.1.1.4

Наявність озер в адміністративно-територіальному та басейновому розрізі*

Адміністративно-територіальний та басейновий розріз	Всього		Передано в оренду місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування (станом на 01.01.2018)	
	кількість	площа га	кількість	площа га
м. Івано-Франківськ	18	67,33	-	-
м. Болехів	-	-	-	-
м. Калуш	1	15,70	-	-
м. Коломия	-	-	-	-
м. Яремче	-	-	-	-
Богородчанський р-н	16	3,08	-	-
Верховинський р-н	-	-	-	-
Галицький р-н	42	79,50	-	-
Городенківський р-н	28	23,59	-	-
Долинський р-н	3	28,0	-	-
Калуський р-н	13	11,0	-	-
Коломийський р-н	5	31,30	-	-
Косівський р-н	1	1,03	-	-
Надвірнянський р-н	-	-	-	-
Рогатинський р-н	1	4,0	-	-
Рожнятівський р-н	3	11,50	-	-
Снятинський р-н	2	5,50	-	-
Тисменицький р-н	14	66,70	-	-
Тлумацький р-н	-	-	-	-
Разом у територіальному розрізі	147	348,23	-	-
Басейновий розріз в межах області				
РАЙОН БАСЕЙНУ РІЧКИ ДНІСТЕР	139	310,43	-	-
РАЙОН БАСЕЙНУ РІЧКИ ДУНАЙ, у т.ч.	-	-	-	-
Прут	8	37,80	-	-
Разом у басейновому розрізі у межах області	147	348,23	-	-

*За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

Штучні водойми.

В області є три водосховища сезонного регулювання (Бурштинське, Чечвинське, Княгининське) загальною площею водного дзеркала при НПР 1631,2 га і повним об'ємом – 63,5 млн. м³. Бурштинське і Чечвинське водосховища служать для задоволення виробничих потреб у воді Бурштинської ТЕС і водокористувачів Калуського промислового вузла. Княгининське водосховище використовується для риборозведення (таблиця 4.1.1.5, таблиця 4.1.1.6).

Таблиця 4.1.1.5

Наявність водосховищ в адміністративно-територіальному та басейновому розрізі (без каскаду Дніпровських та Дністровського водосховищ)*

Адміністративно-територіальний та басейновий розріз	Всього			Об'єм млн.м ³		На балансі водогосподарських організацій		Передано в оренду місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування (станом на 01.01.2018)	
	кількість	площа тис. га	об'єм млн. м ³	повний	корисний	кількість	площа тис. га	кількість	площа тис. га
м. Івано-Франківськ	-	-	-	-	-	-	-	-	-
м. Болехів	-	-	-	-	-	-	-	-	-
м. Калуш	-	-	-	-	-	-	-	-	-
м. Коломия	-	-	-	-	-	-	-	-	-
м. Яремче	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Богородчанський р-н	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Верховинський р-н	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Галицький р-н	1	1,260	49,90	49,90	6,30	-	-	-	-
Городенківський р-н	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Долинський р-н	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Калуський р-н	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Коломийський р-н	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Косівський р-н	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Надвірнянський р-н	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Рогатинський р-н	1	0,143	1,49	1,49	1,49	-	-	-	-
Рожнятівський р-н	1	0,228	12,08	12,08	7,58	-	-	-	-
Снятинський р-н	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Тисменицький р-н	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Глунацький р-н	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Разом у територіальному розрізі	3	1,631	63,47	63,47	15,37	-	-	-	-
Басейновий розріз в межах області									
РАЙОН БАСЕЙНУ РІЧКИ ДНІСТЕР	3	1,631	63,47	63,47	15,37	-	-	-	-
РАЙОН БАСЕЙНУ РІЧКИ ДУНАЙ, у т.ч.	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Прут	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Разом у басейновому розрізі у межах області	3	1,631	63,47	63,47	15,37	-	-	-	-

*За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

**Наявність водосховищ об'ємом більше 10 млн. м³ (без каскаду
Дніпровських та Дністровського водосховищ)***

Назва водосховища, басейн річки	Місцезнаходження (населений пункт, район)	Площа водної поверхні, га	Об'єм, млн. м ³	
			повний	корисний
Бурштинське р. Гнила Липа, Дністер	м. Бурштин Галицький р-н	1260,0	49,90	6,30
Чечвинське р. Чечва, Лімниця, Дністер	с-ще Рожнятів Рожнятівський р-н	228,1	12,08	7,58

*За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

Згідно проведених інвентаризацій в області нараховується 1364 ставки загальною площею 5100,3 га і площею водного дзеркала 3607,811 га, в т.ч. 549 ставків загальною площею 2107,1 га і площею водного дзеркала 1458,4 га знаходяться в оренді юридичних і фізичних осіб, які використовуються переважно для риборозведення. Кількість ставків, переданих в оренду щорічно уточнюється. Розташовуються ставки в басейнах малих рік і в регулюванні стоку значної ролі не відіграють.

Крім ставків на території області є біля 50 технічних водойм, в основному пожежні водойми площею водної поверхні 19,7 га, і орієнтовним об'ємом 0,2 млн. м³.

Канали і водоводи.

Найбільш великі водоводи в області служать для подачі води в Івано-Франківськ з Надвірнянського водозабору на р. Бистриця Надвірнянська (потужність біля 50 тис м³/добу) і Солотвинського водозабору на р. Бистриця Солотвинська (потужність 40 тис. м³/добу). Протяжність водоводів відповідно 8 і 20 км. Каналом протяжністю 15,8 км подається технічна вода з Чечвинського водосховища водокористувачам Калуського промислового вузла. Дериваційні канали протяжністю 1-2 км є на Снятинській ГЕС та Золотолипівській ГЕС.

Землі водного фонду.

Івано-Франківська область займає площу 13,9 тис. км² (2,3% території України) і розміщена в межах басейнів р. Дністра (70% території області) і р. Прута (30%). Площі зайняті землями водного фонду становлять 109630,6667 га, у т.ч. під водними об'єктами - 23677,9967 га (1,9% території області), в тому числі під річками та струмками - 14667,864 га; каналами, колекторами та канавами - 3403,189 га; озерами - 348,2326 га; водосховищами - 1631,200 га, ставками, пожежними і технічними водоймами – 3627,5111 га; болотами зайнято 2551,44 га; гідротехнічними спорудами - 711,22 га, під прибережними захисними смугами - 82701 га (таблиця 4.1.1.7, таблиця 4.1.1.8).

Таблиця 4.1.1.7

Землі водного фонду в адміністративних районах, га*

Райони, міста обласного підпорядкування	землі водного фонду, га	у тому числі								
		землі зайняті водними об'єктами, га						під гідро- технічними спорудами	під болотами	під прибережними захисними смугами
		Всього	у тому числі під							
			річками та стру- мками	озерами	ставками, пожежни- ми і тех- нічними водоймами	Канала- ми, ко- лектора- ми, ка- навами	водо- схови- щами			
Всього:	109630,6667	23677,9967	14667,864	348,2326	3627,5111	3403,189	1631,200	711,22	2551,44	82701
Богородчанський	5267,4761	779,2161	588,712	3,0795	43,9106	143,514	-	52,43	10,83	4425
Верховинський	11758,840	795,240	785,710	-	4,530	5,000	-	-	23,60	10940
Галицький	6966,719	3384,399	1133,761	79,500	570,400	340,738	1260,0	96,55	215,77	3270
Городенківський	5501,8983	1561,5983	1011,935	23,590	367,7033	158,370	-	15,86	319,44	3605
Долинський	10994,3302	957,9602	847,093	28,000	25,5832	57,284	-	2,79	518,58	9515
Калуський	5655,9281	1846,8281	1186,400	11,000	298,1461	351,282	-	97,80	56,30	3655
Коломийський	8456,0025	2413,5025	1471,083	31,300	383,9955	527,124	-	15,16	72,34	5955
Косівський	8228,3531	818,0731	701,833	1,0331	105,907	9,300	-	4,28	1,00	7405
Надвірнянський	14000,0051	1267,6151	1023,093	-	112,2611	132,261	-	34,99	42,40	12655
Рогатинський	4203,7136	1474,5236	530,250	4,000	290,7236	506,450	143,10	19,67	269,52	2440
Рожнятівський	11306,4262	1886,3262	1423,658	11,500	66,8042	156,264	228,10	40,35	654,75	8725
Снятинський	4829,6000	1459,85	865,517	5,500	247,270	341,563	-	76,36	58,39	3246
Тисменицький	6205,0080	2030,698	1041,242	66,700	547,700	375,056	-	121,64	147,67	3905
Тлумацький	4519,8719	1472,0419	1055,060	-	260,3819	156,600	-	16,36	71,47	2960
м.Болехів	699,3706	560,9306	212,993	-	297,8946	50,043	-	93,44	45,00	-
м.Івано-Франківськ	216,1970	183,787	71,117	67,330	0,8	44,540	-	23,54	8,87	-
м.Калуш	233,5170	204,577	164,077	15,700	-	24,800	-	-	28,94	-
м.Коломия	127,000	124,000	101,000	-	-	23,000	-	-	3,00	-
м.Яремче	460,4100	456,830	453,330	-	3,500	-	-	-	3,58	-

*За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

Таблиця 4.1.1.8

Землі водного фонду в межах населених пунктів, га*

Адміністративне утворення, райони та міста обласного підпорядкування	Загальна площа земель населених пунктів	площа під водними об'єктами	у тому числі землі, зайняті:				
			річками та струмками	каналами, колекторами, канавами	озерами, прибережн. замкнутими водоймами	штучними водосховищами	Ставками
Богородчанський	20978,19	262,43	220,39	24,78	0,86	1,98	14,42
Верховинський	48820,00	430,57	421,11	5,00	-	-	4,46
Галицький	26106,40	685,04	286,60	127,86	50,51	-	220,07
Городенківський	22561,41	227,80	54,28	46,05	4,40	-	123,07
Долинський	19196,71	223,10	167,74	19,06	26,20	-	10,10
Калуський	21474,80	396,12	269,00	101,50	4,68	6,50	14,44
Коломийський	37479,46	537,35	333,80	123,05	-	-	80,50
Косівський	42553,09	539,49	453,23	10,22	-	2,45	73,59
Надвірнянський	31740,20	405,39	297,68	49,55	-	-	58,16
Рогатинський	22606,04	242,39	115,20	81,60	-	-	45,59
Рожнятівський	25815,45	490,13	409,09	70,60	0,12	-	10,32
Снятинський	20165,60	264,70	218,82	11,50	-	-	34,38
Тисменицький	30584,02	541,00	265,60	153,74	7,90	20,40	93,36
Тлумацький	24171,50	240,01	92,50	45,01	9,20	-	93,30
м.Болехів	5102,66	80,20	62,10	3,00	13,89	-	1,21
м.Ів-Франківськ	6826,42	191,74	62,30	28,00	6,50	-	94,94
м.Калуш	6453,50	207,49	164,08	24,80	15,7	-	2,91
м.Коломия	4072,00	163,34	101,00	23,00	-	-	39,34
м.Яремче	8536,00	137,39	137,39	-	-	-	-
По області:	425244,44	6265,68	4131,90	948,32	139,96	31,33	1014,16
	29552,08	780,16	526,87	78,80	36,09	-	138,40
в чисельнику – загальна площа в межах населених пунктів, у знаменнику – у т. ч. в межах міст							

*За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

4.1.2. Водозабезпеченість територій та регіонів

Поверхневі водні ресурси, що формуються в межах області в середній по водності рік складають 4544,4 млн. м³, в рік 75% забезпеченості – 3317,6 млн. м³ і в рік 95% забезпеченості – 2182,3 млн. м³. Сумарні водні запаси (з водами сусідніх областей) складають відповідно 9050,8 млн. м³, 6562,6 млн. м³, 4299,3 млн. м³.

Згідно розрахунків, проведених на основі фактичних даних водомірних постів на р. Прут в м. Чернівці і на р. Дністер в м. Заліщики, сумарна водність 2017 року разом з транзитним стоком становила 6429,5 млн. м³, в т.ч. по басейну р. Дністер 5164,4 млн. м³, по басейну р. Прут 1265,1 млн. м³ (таблиця 4.1.2.1).

Таблиця 4.1.2.1

Запаси поверхневих вод в межах області*

Назва басейнів	площа водозбору, км ²	стік в межах області, млн. м ³		
		середній річний,	75%,	95%,
Район басейну р. Дністер – всього	9031	2888,70	2109,76	1387,58
в т.ч. р. Свіча	1347	652,80	482,50	327,97
р. Лімниця	1530	715,87	529,80	359,51
р. Гнила Липа	829	117,63	93,38	69,38
р. Бистриця	2520	883,01	637,03	416,28
долина р. Дністер	2805	519,39	366,39	214,44
Суббасейн р. Прут – всього	4869	1655,64	1207,83	974,71
в т.ч. р. Черемош	1494	592,88	432,04	284,33
долина р. Прут	3375	1062,76	775,79	510,26
РАЗОМ:	13900	4544,34	3317,59	2182,29

*За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

За межами області*

Назва басейнів	площа водозбору, км ²	стік за межами області, млн. м ³		
		середній річний,	75%,	95%,
Район басейну р. Дністер – всього	15169	4068,14	2929,69	1911,08
в т.ч. р. Свіча	-	-	-	-
р. Лімниця	-	-	-	-
р. Гнила Липа	491	69,69	55,50	41,00
р. Бистриця	-	-	-	-
долина р. Дністер	14678	3998,45	2874,19	1870,08
Суббасейн р. Прут – всього	1066	438,35	315,36	205,93
в т.ч. р. Черемош	1066	438,35	315,36	205,93
долина р. Прут	-	-	-	-
РАЗОМ:	16235	4506,49	3245,95	2117,01

*За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

Сумарні запаси*

Назва басейнів	площа водозбору, км ²	середній річний	75 %	95%
Район басейну р. Дністер – всього	24200	6956,84	5039,45	3298,66
у т.ч. р. Свіча	1347	652,80	482,50	327,97
р. Лімниця	1530	715,87	529,80	359,51
р. Гнила Липа	1320	187,32	149,48	110,38
р. Бистриця	2520	883,01	637,03	416,28
долина р. Дністер	17483	4517,84	3240,64	2084,52
Суббасейн р. Прут – всього	5935	2093,99	1523,19	1000,64
в т.ч. р. Черемош	2560	1031,23	747,40	490,38
долина р. Прут	3375	1062,76	775,79	510,26
РАЗОМ:	30135	9050,83	6562,64	4299,30

*За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

4.1.3. Водокористування та водовідведення

Наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 16.03.2015 № 78, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 03 квітня 2015 р. за № 382/26827, затверджено Порядок ведення державного обліку водокористування та форму звітності № 2ТП-водгосп (річна) «Звіт про використання води».

В звітному році Дністровським басейновим управлінням водних ресурсів забезпечувалось виконання завдань Держводагентства України з питань ведення водокористувачами первинного обліку використання води, подання ними достовірної звітності за формою № 2ТП-водгосп (річна).

Згідно звітності про використання води за формою № 2ТП-водгосп (річна) в 2017 році в області спеціальне водокористування здійснювали 475 водокористувачів. (таблиця 4.1.3.1, таблиця 4.1.3.2).

Таблиця 4.1.3.1

**Показники використання води і водовідведення по адміністративних районах
в Івано-Франківській області 2017 році***

МЛН. М³															
Назва територіальної одиниці	Кількість звітуючих водокористувачів, одиниць	Забрано води		Використано води					Загальне водовідведення	Скинута в поверхневі водні об'єкти зворотних (стічних) вод				Скинута транзитної води	Оборотне, повторне та послідовне використання води
		із поверхневих джерел	у т. ч із підземних водних об'єктів	Всього	у тому числі на потреби					всього	забруднених	Норм. чистих без очистки	Норм. очищених на очисних спорудах		
					питні і санітарно-гігієнічні	виробничі	зрошення	інші							
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Івано-Франківська область	475	88,85	6,057	75,23	16,97	57,44	0,051	0,769	60,30	60,11	1,103	8,060	50,95	0,778	1777,0
Івано-Франківська м. р.	57	19,04	0,288	13,24	8,258	4,984	-	-	28,58	28,58	-	0,216	28,37	-	0,238
Болехівська м. р.	4	0,146	0,001	0,168	0,003	0,165	-	-	0,172	0,172	-	0,095	0,078	0,007	-
Калуська м. р.	26	5,393	0,776	4,700	1,776	2,924	-	-	0,275	0,271	-	-	0,271	-	78,10
Коломийська м. р.	24	3,013	0,093	2,480	1,275	1,205	-	-	5,903	5,930	-	0,016	5,914	-	0,004
Яремчанська м.р.	27	0,979	0,041	0,939	0,510	0,430	-	-	0,549	0,529	0,186	-	0,343	-	-
с-ще Ворохта	6	0,027	0,000	0,025	0,024	0,001	-	-	0,021	0,017	0,017	-	-	-	-
Богородчанський район	19	0,366	0,364	0,318	0,203	0,115	-	-	0,238	0,233	0,103	-	0,130	0,002	5,490
с-ще Богородчани	6	0,320	0,320	0,274	0,190	0,084	-	-	0,219	0,219	0,089	-	0,130	-	5,431
Верховинський район	4	0,053	0,001	0,050	0,042	0,008	-	-	0,024	0,023	0,021	-	0,003	-	-
с-ще Верховина	3	0,053	0,001	0,050	0,042	0,008	-	-	0,023	0,023	0,021	-	0,003	-	-
Галицький район	19	36,28	1,513	35,56	1,006	34,25	-	0,305	6,730	6,727	0,072	5,724	0,932	0,004	1506,0
м. Галич	4	0,147	0,147	0,110	0,097	0,012	-	-	0,092	0,091	0,021	-	0,070	-	-
м. Бурштин	2	31,47	1,023	31,20	0,849	30,35	-	-	3,090	3,090	-	2,244	0,846	-	1506,0
Городенківський район	43	0,496	0,305	0,301	0,155	0,146	-	-	0,191	0,179	-	-	0,179	0,159	0,007
м. Городенка	6	0,294	0,294	0,258	0,152	0,106	-	-	0,180	0,179	-	-	0,179	-	0,007
Долинський район	21	2,784	0,055	2,310	0,889	1,370	0,051	-	1,827	1,825	0,298	0,263	1,263	-	55,75
м. Долина	10	2,324	0,039	1,802	0,868	0,933	-	-	0,880	0,879	0,093	0,210	0,576	-	44,80
с-ще Вигода	2	0,430	-	0,432	0,005	0,427	-	-	0,935	0,935	0,196	0,053	0,686	-	10,96
Калуський район	9	12,82	0,320	8,823	1,156	7,365	-	0,302	9,36	9,36	0,006	0,198	9,15	0,003	85,0

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Коломийський район	57	0,409	0,197	0,255	0,183	0,072	-	-	0,121	0,075	0,042	-	0,033	0,149	0,143
Косівський район	15	0,126	0,089	0,054	0,047	0,007	-	-	0,085	0,069	0,068	-	0,002	0,033	-
м. Косів	7	0,076	0,073	0,035	0,030	0,005	-	-	0,069	0,069	0,068	-	0,002	0,001	-
Надвірнянський район	30	2,382	0,791	2,187	0,786	1,401	-	-	3,654	3,649	-	-	3,649	0,031	37,42
м. Надвірна	10	1,986	0,691	1,825	0,565	1,259	-	-	3,470	3,470	-	-	3,470	-	0,148
Рогатинський район	29	0,583	0,444	0,396	0,219	0,072	-	0,106	0,215	0,203	0,035	0,025	0,143	0,136	-
м. Рогатин	15	0,292	0,292	0,241	0,171	0,070	-	-	0,144	0,143	-	-	0,143	-	-
Рожнятівський район	17	0,475	0,151	0,403	0,120	0,283	-	-	0,503	0,499	0,157	0,269	0,074	-	0,007
с-ще Рожнятів	3	0,076	0,076	0,062	0,060	0,003	-	-	0,009	0,009	-	-	0,009	-	-
Снятинський район	25	0,800	0,303	0,667	0,105	0,562	-	-	0,545	0,497	0,012	0,390	0,096	0,084	0,145
м. Снятин	6	0,176	0,176	0,145	0,089	0,057	-	-	0,096	0,096	-	-	0,096	-	-
Тисменицький район	25	1,786	0,147	1,606	0,129	1,419	-	0,057	1,168	1,165	-	0,843	0,322	0,080	8,521
м. Тисмениця	3	0,073	-	0,049	-	0,049	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Тлумацький район	24	0,913	0,179	0,771	0,111	0,660	-	-	0,128	0,126	0,103	0,023	-	0,090	-
м. Тлумач	3	0,000	-	0,013	0,012	0,001	-	-	-	-	-	-	-	-	-

*За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

Таблиця 4.1.3.2

Обсяг використаної свіжої води та витрати води в системах оборотного і послідовного постачання по галузях народного господарства і окремих підприємствах за 2017 рік*

/ млн.м³ /

Назва областей, галузей народного господарства, водокористувачів	Використано свіжої води		Витрати води в системах оборотного і послідовного постачання
	ліміт	факт	
Івано-Франківська область у тому числі:	175,1	75,23	1777
Промисловість	93,51	46,13	1756
ВП «Бурштинська ТЕС» ПАТ «ДТЕК Західенерго» м. Бурштин	55,26	30,78	1506
НГВУ «Долинанафтогаз» м. Долина	1,328	0,465	1,882
ТОВ «Уніплит» с-ще Вигода	1,362	0,393	10,96
ТОВ «Карпатнафтохім» с. Мостице Калуського р-ну	16,88	8,490	85,00
ВФ «Калуська ТЕЦ» м. Калуш	3,392	2,369	75,52
Сільське господарство	21,34	7,228	-
у т.ч.: рибне господарство	19,02	6,134	-
Житлово-комунальне господарство і побутове обслуговування населення	58,53	21,46	-
Долинське ВУВКГ м. Долина	4,795	0,946	-
КП «Коломияводоканал» м. Коломия	3,926	2,144	-
КП «Івано-Франківськводокотехпром»	30,06	10,50	-
КП «Водотеплосервіс» м. Калуш	9,64	1,833	-
КП «Коломиятеплоенергія» м. Коломия	0,003	0,002	-
Транспорт	1,442	0,321	21,57

*За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

4.2. Забруднення поверхневих вод

У 2017 році в поверхневій воді об'єкти скинуто 60,11 млн. м³ зворотних вод, із яких 50,95 млн. м³ очищені до нормативних показників і тільки 1,103 млн. м³ скинуто забруднених зворотних вод.

Забруднені зворотні води були скинуті у річки Бистриця, Тлумачик, Бистриця Солотвинська, Гнила Липа, Лімниця, Сівка, Свіча, Саджава, Черемош, Чорнява, Рибниця, Прутець Яблуницький.

Причинами такого стану є відсутність очисних споруд, низька ступінь очистки зворотних вод внаслідок перевантаження і недотримання технологічного режиму на існуючих очисних спорудах та відсутність технології очищення зворотних вод від розчинених мінеральних речовин (солей).

Таблиця 4.2.1

Скиди зворотних (стічних) та інших вод у водні об'єкти області у 2017 році*

Назва водного об'єкта	Всього	Скинуто зворотних (стічних) та колекторно-дренажних вод								Скинуто транзитної води
		По прийमाках					По категоріях води			
		В поверхневі водні об'єкти				Не віднесених до водних об'єктів	Зворотних (стічних)	Колекторно- дренажних		
		Всього	В тому числі							
			Забруднених		Нормативно- чистих без очистки				Нормативно очищених	
Без очистки	НДО									
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Район басейну річки Дністер (всього)	52,90	52,84	0,025	0,749	7,655	44,41	0,055	29,88	23,02	0,535
у тому числі: стр. Ловиць	0,181	0,179	-	-	-	0,179	0,001	0,181	-	0,067
р. Хотимирка	0,006	-	-	-	-	-	0,006	0,006	-	0,088
р. Тлумачик	0,126	0,126	-	0,103	0,023	-	-	0,126	-	0,058
р. Бистриця	33,49	33,47	-	0,103	1,046	32,32	0,017	13,64	19,85	0,157
р. Бистриця- Надвірнянська	4,556	4,547	-	-	1,046	3,501	0,010	2,514	2,043	0,157
р. Ворона	4,335	4,331	-	-	0,830	3,501	0,005	2,293	2,043	0,139
р. Стримба	0,001	-	-	-	-	-	0,001	0,001	-	0,019
р. Бистриця- Солотвинська	0,246	0,240	-	0,103	-	0,137	0,006	0,246	-	-
р. Бибелка	1,366	1,366	-	-	1,363	0,003	-	1,366	-	-
р. Гнила Липа	4,588	4,586	-	0,058	4,385	0,143	0,002	4,588	-	0,042
р. Луква	0,004	0,004	-	-	-	0,004	0,001	0,004	-	-
р. Лімниця	0,378	0,367	0,001	0,024	0,269	0,074	0,010	0,313	0,065	-
р. Чечва	0,075	0,074	-	-	-	0,074	0,002	0,011	0,065	-
р. Сівка	0,660	0,659	-	0,162	0,198	0,299	0,001	0,462	0,198	0,003
р. Свірж	0,011	-	-	-	-	-	0,011	0,011	-	0,098
р. Свіча	1,978	1,976	0,024	0,274	0,358	1,319	0,002	1,860	0,118	0,007

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
р. Сукець	0,078	0,078	-	-	-	0,078	-	0,073	0,005	-
р. Саджава	1,463	1,463	-	0,181	0,095	1,187	-	1,420	0,043	0,007
Район басейну річки Дунай (всього)	7,405	7,271	0,003	0,326	0,405	6,538	0,134	2,845	4,560	0,243
Суббасейн річки Прут у тому числі:	7,405	7,271	0,003	0,326	0,405	6,538	0,134	2,845	4,560	0,243
р. Черемош	0,072	0,023	-	0,021	-	0,003	0,049	0,072	-	0,027
р. Прут	0,390	0,390	-	-	0,390	-	-	0,390	-	0,065
р. Белелуя	0,004	-	-	-	-	-	0,004	0,004	-	0,029
р. Чорнява	0,010	0,008	-	0,008	-	-	0,002	0,010	-	0,018
р. Рибниця	0,083	0,069	-	0,068	-	0,002	0,014	0,083	-	0,012
стр. Турка	0,049	0,017	-	0,017	-	-	0,032	0,049	-	0,051
р. Лючка	0,007	-	-	-	-	-	0,007	0,007	-	0,009
р. Коломийка	0,001	-	-	-	-	-	0,001	0,001	-	0,001
стр. Перемиска	0,174	0,174	-	-	-	0,174	-	0,174	-	-
р. Прутець Яблуницький	0,365	0,365	-	0,168	-	0,197	-	0,365	-	-

*За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

4.2.1. Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та очистка стічних вод*

В 2017 р. збільшився обсяг скиду зворотних вод в поверхневі водні об'єкти області (на 1,63 млн. м³ в порівнянні з минулим роком) і становив 60,11 млн. м³ (таблиця 4.2.1.1).

Таблиця 4.2.1.1

Область	Скинуто зворотних вод у поверхневі водні об'єкти, млн. м ³									
	Всього		в тому числі:							
			без очистки		недостатньо очищених		нормативно чистих (без очистки)		норм. очищен. на очисних спорудах	
	2016р	2017 р.	2016р	2017 р.	2016р	2017 р.	2016р	2017 р.	2016р	2017 р.
Івано-Франківська	58,48	60,11	0,029	0,028	1,006	1,075	11,18	8,060	46,22	50,95

* За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

Збільшення обсягів недостатньо очищених на очисних спорудах стоків по Івано-Франківській області на 0,069 млн. м³ відбулося, в основному, за рахунок ТОВ «Скорзонера» с. Поляниця Яремчанської міськради, яке в 2017 році допустило в річку Прутець Яблуницький скиди недостатньо очищених стоків - 0,168 млн. м³, внаслідок перевищення вмісту фосфатів і СПАР в зворотних водах протягом двох кварталів 2017 року.

Разом з тим на деяких підприємствах спостерігається зменшення скиду недостатньо очищених стоків в порівнянні з попереднім роком, а саме: КП Брошнів-Осадської селищної ради с-ще Брошнів Осада (на 0,059 млн. м³), Газопереробний завод м. Долина (на 0,028 млн. м³) внаслідок покращення роботи очисних споруд.

Зменшення нормативно чистих (без очистки) стоків на 3,12 млн. м³ відбулося, головним чином, за рахунок рибоставкових господарств, а саме: ПрАТ «Бабин Риба» с. Бабин-Середній Калуського р-ну, яке в 2016 р. скинуло 2,429 млн. м³ нормативно-чистих (без очистки) стоків, а в 2017 р. припинило свою діяльність.

Збільшення скиду нормативно очищених на очисних спорудах стоків на 4,76 млн. м³ відбулося, в основному, за рахунок таких підприємств, як:

- КП «Івано-Франківськводокотехпром» – на 1,59 млн. м³ (із 26,78 млн. м³ в 2016 р. до 28,37 млн. м³ в 2017 р.);

- ТзОВ «Карпатнафтохім» с. Мостище Калуського р-ну - на 2,469 млн. м³ (із 6,671 млн. м³ в 2016 р. до 9,14 млн. м³ в 2017 р.) у зв'язку з пуском основних виробництв з червня 2017 року після довготривалого простою, що призвело до збільшення обсягів скиду зворотних вод.

Таблиця 4.2.1.2

**Обсяги скиду зворотних вод в поверхневі водні об'єкти по галузях
виробництва і окремих підприємствах
в Івано-Франківській області за 2017 рік***

Назва областей, галузей виробництва, водокористувачів	Скинуто зворотних вод в поверхневі водні об'єкти / млн. м³/				
	Всього	в тому числі :			
		без очистки	недост. очищені	норм. чисті без очистки	нормат. очищені
Івано-Франківська область	60,11	0,028	1,075	8,06	50,95
Промисловість	16,84	0,015	0,283	2,512	14,03
ВП «Бурштинська ТЕС» ПАТ «ДТЕК Західенерго» м. Бурштин	2,244	-	-	2,244	-
НГВУ «Долинанафтогаз» м. Долина	0,087	-	0,087	-	-
ПАТ «Нафтохімік Прикарпаття» м. Надвірна	3,316	-	-	-	3,316
ПАТ «Живиця» с-ще Вигода	0,015	0,015	-	-	-
ТОВ «Уніплит» с-ще Вигода	0,920	-	0,181	0,053	0,686
ТОВ «Карпатнафтохім» с. Мостище Калуського р-ну	9,34	-	-	0,198	9,14
Інші підприємства	0,918		0,015	0,017	0,888
Сільське господарство	5,133	-	-	5,123	0,011
в т.ч.: рибне господарство	5,123	-	-	5,123	-
Інші підприємства	0,01				0,011
Житлово-комунальне господарство і побутове обслуговування населення	38,10	0,013	0,792	0,426	36,87
Верховинське ВКП с-ще Верховина	0,021	-	0,021	-	-
КП «Галичводоканал»	0,091	-	0,021	-	0,070
Долинське ВУВКГ м. Долина	0,727	-	-	0,21	0,517
КП «Коломияводоканал» м. Коломия	5,911	-	-	-	5,911
МКП «Косівміськводосервіс» м. Косів	0,068	-	0,068	-	-
КП «Тлумач-водоканал» с. Гончарівка Тлумацький р-н	0,103	-	0,103	-	-
КП «Івано- Франківськводоекотехпром»	28,58	-	-	0,216	28,37
ДП «Підприємство Долинського ВЦ 118» с. Тростянець	0,009	0,009	-	-	-
НСБ «Заросляк» с-ще Ворохта	0,003	0,003	-	-	-
Інші підприємства	2,587	0,001	0,579	-	2,002
Інші галузі виробництва	0,037	0,000	-	-	0,039

* За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

4.2.2. Основні забруднювачі водних об'єктів (за сферами діяльності).

В 2017 році згідно поданих звітів за формою № 2 ТП-водгосп (річна) 27 водокористувачів області скидали забруднені зворотні води у поверхневі водні об'єкти.

Основними забруднювачами поверхневих водних об'єктів по області являються такі підприємства, як: ТОВ «Уніплит» с-ще Вигода (0,181 млн. м³ недостатньо очищених стоків); ТОВ «Скорзонера» с. Поляниця Яремчанської міськради (0,168 млн. м³ недостатньо очищених стоків); КП Брошнів-Осадської селищної ради с-ще Брошнів Осада (0,155 млн. м³ недостатньо очищених стоків); КП «Тлумач-водоканал» с. Гончарівка Тлумацького р-ну (0,103 млн. м³ недостатньо очищених стоків); ВУВКГ с-ще Богородчани (0,089 млн. м³ недостатньо очищених стоків); НГВУ «Долина нафтогаз» м. Долина (0,087 млн. м³ недостатньо очищених стоків); МКП «Косівміськводосервіс» м. Косів (0,068 млн. м³ недостатньо очищених стоків); ДП «Санаторій «Черче» с. Черче Рогатинського р-ну (0,035 млн. м³ недостатньо очищених стоків); санаторій-профілакторій «Сокіл» Бурштинської ТЕС с. Сокіл Галицького р-ну (0,024 млн. м³ недостатньо очищених стоків); ЖКГ с. Задністрянське Галицького району (0,023 млн. м³ недостатньо очищених стоків); ПАТ «Живиця» с-ще Вигода (0,015 млн. м³ стоків без очистки); ДП «Підприємство Долинського ВЦ 118» с. Тростянець Долинськогор-ну (0,009 млн. м³ стоків без очистки); Ворохтянська навчально-спортивна база «Заросляк» с-ще Ворохта (0,003 млн. м³ стоків без очистки); обласний дитячий санаторій «Ясень» с. Ясень Рожнятівського р-ну (0,001 млн. м³ стоків без очистки).

Таблиця 4.2.2.1

Скид забруднених зворотних вод в поверхневі водні об'єкти
за 2017 рік по Івано-Франківській області (по галузях)*

Назва водного об'єкта	Скинуто зворотних (стічних) та колекторно-дренажних вод									Скинуто транзитної води	
	Всього	По приймачах						По категоріях води			
		В поверхневі водні об'єкти					Не віднесених до водних об'єктів	Зворотних (стічних)	Колекторно-дренажних		
		Всього	В тому числі			Нормативно-чистих без очистки					Нормативно очищених
			Забруднених								
			Без очистки	НДО							
Усього по регіону	60,30	60,11	0,028	1,075	8,060	50,95	0,188	32,72	27,58	0,778	
Промисловість	16,95	16,84	0,015	0,283	2,512	14,03	0,110	11,82	5,128	-	
Сільське господарство	5,142	5,133	-	-	5,123	0,011	0,009	5,142	-	0,778	
Транспорт	0,015	0,012	-	-	-	0,012	0,002	0,015	-	-	
Будівництво	0,027	0,026	-	-	-	0,026	0,001	0,027	-	-	
Торгівля і громадське харчування	0,009	0,001	-	-	-	0,001	0,008	0,009	-	-	
Житло-комунальне і побутове обслуговування	38,16	38,10	0,013	0,792	0,426	36,87	0,059	15,71	22,45	-	

* За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

**Список водокористувачів, що допустили скид
забруднених зворотних вод в поверхневі водні об'єкти за 2017 рік
по Івано-Франківській області (по сферах діяльності) /млн. м³/***

Комунальне і побутове водопостачання

Назва підприємства	Викор. прісн. фактично	Повт. зворот. фактично	Скид поверх. всього	Скид поверх. без очист.	Скид поверх. НДО	Скид поверх. норм./ч б/ очист.	Скид поверх. нормат. очищен.	Потуж. очисн. споруд всього
Богородчанське ВУВКГ	0,147	-	0,218	-	0,089	-	0,129	0,675
Верховинське ВКП	0,028	-	0,021	-	0,021	-	-	0,033
МКП «Косівміськводосервіс»	0,008	-	0,068	-	0,068	-	-	0,730
КП «Тлумач- водоканал»	0,070	-	0,103	-	0,103	-	-	0,657
Гвіздецький ККП	0,004	-	0,008	-	0,008	-	-	0,008
Заболотівський ККП	0,006	-	0,012	-	0,012	-	-	0,146
Підприємство Задністрянське ЖКГ	0,021	-	0,023	-	0,023	-	-	0,073
ЖКП «Техносервіс»	0,013	-	0,014	-	0,014	-	-	0,200
Солотвинське ЖКГ	-	-	0,004	-	0,004	-	-	0,018
КП Брошнів-Осадської селищної ради	0,034	-	0,220	-	0,155	-	0,065	0,986
КП «Ворохтянське селищне комунальне підприємство»	0,004	-	0,015	-	0,015	-	-	0,037
КП «Сільський водник»	0,006	-	0,005	-	0,005	-	-	0,073
КП «Екопобутсервіс»	0,006	-	0,006	-	0,006	-	-	0,072
КП «Галичводоканал»	0,079	-	0,091	-	0,021	-	0,070	0,292
ТзОВ «Буковель»	0,658	-	0,360	-	0,168	-	0,192	1,460
ДО «Резиденція «Синьогора»	0,010	-	0,010	-	0,010	-	-	0,055
Разом	1,094	-	1,178	-	0,722	-	0,456	5,515

Здоров'я і спортивний розвиток

Назва підприємства	Викор. прісн. фактично	Повт. зворот. фактично	Скид поверх. всього	Скид поверх. без очист.	Скид поверх. НДО	Скид поверх. норм./ч б/ очист.	Скид поверх. нормат. очищен.	Потуж. очисн. споруд всього
Долинська центральна районна лікарня	0,028	-	0,007	-	0,007	-	-	0,009
ДП «Санаторій»Черче»	0,036	-	0,035	-	0,035	-	-	0,036
Ворохтянська навч. спорт. база «Заросляк»	0,003	-	0,003	0,003	-	-	-	-
Обл. дитячий санаторій «Ясень»	0,001	-	0,001	0,001	-	-	-	-
Санаторій- профілакторій «Сокіл»	0,024	-	0,024	-	0,024	-	-	0,037
Разом	0,092	-	0,070	0,004	0,066	-	-	0,082

Виправні колонії

Назва підприємства	Викор. прісн. фактично	Повт. зворот. фактично	Скид поверх. всього	Скид поверх. без очист.	Скид поверх. НДО	Скид поверх. норм./ч б/ очист.	Скид поверх. нормат. очищен.	Потуж. очисн. споруд всього
Галицька виправна колонія № 128	0,003	-	0,003	-	0,003	-	-	0,073
ДП «Підприємство Долинського ВЦ 118»	0,009	-	0,009	0,009	-	-	-	-
Разом	0,012	-	0,012	0,009	0,003	-	-	0,073

Лісова деревообробна і целюлозно-паперова промисловість

Назва підприємства	Викор. прісн. фактично	Повт. зворот. фактично	Скид поверх. всього	Скид поверх. без очист.	Скид поверх. НДО	Скид поверх. норм./ч б/ очист.	Скид поверх. нормат. очищен.	Потуж. очисн. споруд всього
Коломийська ВК-41	0,017	-	0,015	-	0,015	-	-	0,110
ТОВ «Уніплит»	0,393	10,96	0,920	-	0,181	0,053	0,686	1,464
Разом	0,410	10,96	0,935	-	0,196	0,053	0,686	1,574

Нафтовидобувна та газова промисловість

Назва підприємства	Викор. прісн. фактично	Повт. зворот. фактично	Скид поверх. всього	Скид поверх. без очист.	Скид поверх. НДО	Скид поверх. норм./ч б/ очист.	Скид поверх. нормат. очищен.	Потуж. очисн. споруд всього
НГВУ «Долинанафтогаз»	0,465	1,882	0,087	-	0,087	-	-	0,158

Хімічна промисловість

Назва підприємства	Викор. прісн. фактично	Повт. зворот. фактично	Скид поверх. всього	Скид поверх. без очист.	Скид поверх. НДО	Скид поверх. норм./ч б/ очист.	Скид поверх. нормат. очищен.	Потуж. очисн. споруд всього
ПАТ «Живиця»	0,039	-	0,015	0,015	-	-	-	-

* За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

4.2.3. Трансрегіональне забруднення поверхневих вод

Дослідження якості води з р. Дністер у звітний період проводились на кордоні з Львівською областю у створі в с. Сівка - Войнилівська, на кордоні з Чернівецькою та Тернопільською областями у створі в с. Устечко.

Аналіз лабораторних досліджень вказує на те, що протягом 2015-2017 років спостерігається тенденція до незначного підвищення середніх концентрацій забруднюючих речовин у воді. Так, у контрольному створі в с. Сівка - Войнилівська максимальна концентрація ХСК рівна 29 мгО/дм³.

4.3. Якість поверхневих вод

4.3.1. Оцінка якості вод за гідрохімічними показниками

Оцінка гідрохімічного стану і рівнів забруднення річкових вод на території області у 2017 році проведена Дністровським басейновим управлінням водних ресурсів. Стан поверхневих вод Івано-Франківської області у 2017 році за гідрохімічними та радіологічними показниками є задовільним і характеризується середньостатистичними значеннями показників якості. Виключенням є р. Саджава, стан якої залишається нестабільним.

Відповідно до розпорядження КМ України № 94-р від 20.01.2016 р.

нормативи ДСанПіН № 4630-88 для поверхневих вод водних об'єктів господарсько-питного та культурно-побутового водокористування з 01.01.2017 втратили чинність. Тому, визначені протягом року концентрації забруднюючих речовин у поверхневих водах до цих нормативів не порівнюються і оцінка стану водних об'єктів проводилася відповідно до Методики екологічної оцінки якості поверхневих вод за відповідними категоріями.

Об'єктами контролю за гідрохімічними та радіологічними показниками є річка Дністер та її притоки: річки Свіча, Саджава, Сівка, Лімниця, Луква, Бистриця, Ворона, Бурштинське і Чечвинське водосховища, річка Прут та її притока - річка Любіжня.

Річка Бистриця Солотвинська

Якісний стан води в річці характеризується показниками, які змінювались протягом року таким чином:

- ХСК – від 7,0 мгО/дм³ до 12 мгО/дм³;
- БСК₅ – від 1,5 мгО₂/дм³ до 2,7 мгО₂/дм³;
- розчинений кисень – від 8,2 мг/дм³ до 12,5 мг/дм³;
- амоній солевий – від 0,049 мг/дм³ до 0,39 мг/дм³.

Беручи до уваги максимальні значення показників за 2016 рік (ХСК – 10 мгО/дм³, БСК₅ – 2,1 мгО₂/дм³, амоній солевий – 0,38 мг/дм³), можемо зробити висновок, що стан води в річці Бистриця Солотвинська майже не змінився. За екологічною класифікацією води в річці є II класу якості, 2 категорії і за їх станом є «добрі», за ступенем чистоти – «чисті».

Річка Бистриця Надвірнянська

Якісний стан води в річці характеризується показниками, які змінювались протягом року таким чином:

- ХСК – від 6,0 мгО/дм³ до 10 мгО/дм³;
- БСК₅ – від 1,3 мгО₂/дм³ до 2,3 мгО₂/дм³;
- розчинений кисень – від 8,6 мг/дм³ до 12,3 мг/дм³;
- амоній солевий – від 0,044 мг/дм³ до 0,34 мг/дм³.

Беручи до уваги максимальні значення показників за 2016 рік (ХСК – 12 мгО/дм³, БСК₅ – 2,3 мгО₂/дм³, азот амонійний – 0,36 мг/дм³), можемо зробити висновок, що стан води в річці Бистриця Надвірнянська не змінився.

За екологічною класифікацією води в річці є II класу якості, 2 категорії і за їх станом є «добрі», за ступенем чистоти – «чисті».

Річка Лімниця

Дослідження якості води р. Лімниця проводилося у створі в с. Вістова. Значення показників якості води змінювались протягом року таким чином:

- ХСК – від 6,0 мгО/дм³ до 15 мгО/дм³;
- БСК₅ – від 1,1 мгО₂/дм³ до 2,9 мгО₂/дм³;
- розчинений кисень – від 9,1 мг/дм³ до 11,4 мг/дм³;
- амоній солевий – від 0,11 мг/дм³ до 0,48 мг/дм³.

Порівнюючи максимальні значення цих показників у 2017 році із значеннями показників 2016 року (ХСК – 7,1 мгО/дм³, БСК₅ – 1,9 мгО₂/дм³, амоній солевий – 0,36 мг/дм³), можемо зробити висновок, що стан р. Лімниця у 2017 році змінився незначно. За екологічною класифікацією води в річці є

II класу якості, 2 категорії і за їх станом є «добрі», за ступенем чистоти – «чисті».

Річка Свіча

Вода з р. Свіча в с. Гошів досліджувалася щоквартально.

У 2017 році значення показників якості води змінювались в межах:

- ХСК – від 8,0 мгО/дм³ до 10 мгО/дм³;
- БСК₅ – від 1,2 мгО₂/дм³ до 2,0 мгО₂/дм³;
- розчинений кисень – від 9,9 мг/дм³ до 11 мг/дм³;
- амоній солевий – від 0,094 мг/дм³ до 0,20 мг/дм³.

Беручи до уваги максимальні значення показників за 2016 рік (ХСК – 12 мгО/дм³, БСК₅ – 1,9 мгО₂/дм³, амоній солевий – 0,26 мг/дм³) можемо зробити висновок, що стан води в р. Свіча у с. Гошів у 2017 році майже не змінився. За екологічною класифікацією води в річці є II класу якості, 2 категорії і за їх станом є «добрі», за ступенем чистоти – «чисті».

Річка Прут

Якість води в р. Прут у м. Коломия досліджувалася щоквартально і характеризується показниками, значення яких змінювались в межах:

- ХСК – від 14 мгО₂/дм³ до 17 мгО/дм³;
- БСК₅ – від 2,3 мгО₂/дм³ до 2,6 мгО₂/дм³;
- розчинений кисень – від 9,1 мг/дм³ до 10,4 мг/дм³;
- амоній солевий – від 0,25 мг/дм³ до 0,70 мг/дм³.

Порівнюючи дані за 2017 рік з результатами гідрохімічних досліджень за 2016 рік (ХСК – 10 мгО/дм³, БСК₅ – 1,9 мгО₂/дм³, амоній солевий – 0,55 мг/дм³) можемо зробити висновок, що стан води в річці змінився незначно.

За екологічною класифікацією води в річці є II класу якості, 2 категорії і за їх станом є «добрі», за ступенем чистоти – «чисті».

Річка Дністер

Дослідження якості води з р. Дністер у звітний період проводились у чотирьох створах – на території Івано-Франківської області у створі в с. Перлівці та в м. Галич, на кордоні з Львівською областю у створі в с. Сівка - Войнилівська, на кордоні з Чернівецькою та Тернопільською областями у створі в с. Устечко.

Аналіз лабораторних досліджень вказує на те, що протягом 2015-2017 років спостерігається тенденція до незначного підвищення середніх концентрацій забруднюючих речовин у воді. Так, у контрольному створі в м. Галич середнє значення показника біохімічного споживання кисню за цей період виросло з 1,7 мгО₂/дм³ до 2,7 мгО₂/дм³, середнє значення показника хімічного споживання кисню збільшилося з 8 мгО/дм³ до 17 мгО/дм³. Максимальна концентрація БСК₅ у 2017 році зафіксована в с. Перлівці і рівна 3,8 мгО₂/дм³, а максимальна концентрація ХСК зафіксована у створі спостережень в с. Сівка - Войнилівська і рівна 29 мгО/дм³.

Значення показників якості води в р. Дністер змінювались таким чином:

- БСК₅ – від 1,7 мгО₂/дм³ до 3,8 мгО₂/дм³;
- ХСК – від 9 мгО/дм³ до 29 мгО/дм³;
- амоній солевий – від 0,10 мг/дм³ до 0,67 мг/дм³.

Проведена інтегральна оцінка якості води. В усіх створах спостережень, встановлених на р. Дністер, води відповідно до Методики екологічної оцінки якості поверхневих вод за відповідними категоріями є III класу якості, 4 категорії і за їх станом є «задовільні», за ступенем чистоти – «слабко забруднені». Аналіз значень блокових індексів показує, що в р. Дністер забруднення води проходить в основному за еколого - санітарними показниками – біогенними речовинами і надмірною кількістю органічних речовин природного походження.

Річка Свіча

Дослідження води проводились в с. Міжріччя щоквартально. У 2017 році значення показників якості води змінювались таким чином:

- БСК₅ – від 1,7 мгО₂/дм³ до 2,4 мгО₂/дм³;
- ХСК – від 12 мгО/дм³ до 16 мгО/дм³;
- амоній солевий – від 0,11 мг/дм³ до 0,29 мг/дм³.

Беручи до уваги максимальні значення цих показників за 2016 рік (БСК₅ – 2,2 мгО₂/дм³, ХСК – 14 мгО/дм³, амоній солевий – 0,56 мг/дм³) можна зробити висновок, що стан води в р. Свіча у 2017 році не змінився.

Відповідно до Методики екологічної оцінки якості поверхневих вод за відповідними категоріями води в річці є II класу 3 категорії і за їх станом є «добрі», за ступенем чистоти – «досить чисті».

Річка Сівка

Якість води в р. Сівка досліджувалась у двох створах в с-ще Войнилів та в с. Сівка - Войнилівська (гирло).

У 2017 році значення показників якості води змінювались в межах:

- БСК₅ – від 2,3 мгО₂/дм³ до 3,9 мгО₂/дм³;
- ХСК – від 14 мгО/дм³ до 34 мгО/дм³;
- амоній солевий – від 0,25 мг/дм³ до 1,3 мг/дм³.

Беручи до уваги максимальні значення цих показників за 2016 рік (БСК₅ – 5,2 мгО₂/дм³, ХСК – 29 мгО/дм³, амоній солевий – 0,61 мг/дм³) можна зробити висновок, що стан води в р. Сівка у 2017 році погіршився.

Відповідно до Методики екологічної оцінки якості поверхневих вод за відповідними категоріями води в річці є III класу якості 5 категорії і за їх станом є «посередні», за ступенем чистоти – «помірно забруднені».

Річка Саджава

Проби води з р. Саджава відбиралися щоквартально у створі в м. Долина.

Концентрації забруднюючих речовин протягом 2017 року змінювались в залежності від роботи підприємств і становили:

- БСК₅ – 13 мгО₂/дм³ – 56 мгО₂/дм³;
- ХСК – від 58 мгО/дм³ до 173 мгО/дм³;
- амоній солевий – 3,0 мг/дм³ – 9,0 мг/дм³.

Беручи до уваги максимальні значення цих показників за 2016 рік (БСК₅ – 202 мгО₂/дм³, ХСК – 500 мгО/дм³, амоній солевий – 9,9 мг/дм³) можна зробити висновок, що стан води в р. Саджава у 2017 році покращився. Проте, відповідно до Методики екологічної оцінки якості поверхневих вод за

відповідними категоріями води в річці є IV класу якості 6 категорії і за їх станом є «погані», за ступенем чистоти – «брудні».

Річка Луква

Якість води в р. Луква досліджувалася у створі в с. Боднарів.

У 2017 році значення показників якості води змінювались в межах:

- БСК₅ – від 1,7 мгО₂/дм³ до 3,4 мгО₂/дм³;
- ХСК – від 9,0 мгО/дм³ до 23 мгО/дм³;
- амоній солевий – від 0,40 мг/дм³ до 0,51 мг/дм³.

Порівнюючи максимальні значення цих показників у 2017 році з результатами за 2016 рік (БСК₅ – 2,0 мгО₂/дм³, ХСК – 9,2 мгО/дм³, амоній солевий – 0,53 мг/дм³) можемо зробити висновок, що стан води в р. Луква погіршився.

За екологічною класифікацією відповідно до Методики екологічної оцінки якості поверхневих вод за відповідними категоріями води в річці є III класу якості 4 категорії і за станом води є «задовільні», за ступенем чистоти – «слабко забруднені».

Річка Ворона

Дослідження якісного стану води у р. Ворона проводились у створі в с-ще Отинія. У р. Ворона скидає стічні води ВАТ «Нафтохімік Прикарпаття» і для визначення впливу стоків цього підприємства на стан води в річці проводилось визначення вмісту нафтопродуктів, проте їх у пробах води не виявлено.

В 2017 році значення основних показників забруднюючих речовин змінювались в межах:

- БСК₅ – від 2,9 мгО₂/дм³ до 3,5 мгО₂/дм³;
- ХСК – від 16 мгО/дм³ до 21 мгО/дм³;
- амоній солевий – від 0,14 мг/дм³ до 0,49 мг/дм³.

Порівнюючи максимальні значення цих показників у 2017 році з результатами за 2016 рік (БСК₅ – 3,0 мгО₂/дм³, ХСК – 23 мгО/дм³, амоній солевий – 0,46 мг/дм³), можемо зробити висновок, що стан води у р. Ворона в 2017 році майже не змінився.

За екологічною класифікацією відповідно до Методики екологічної оцінки якості поверхневих вод за відповідними категоріями води в річці є III класу якості, 4 категорії і за їх станом є «задовільні», за ступенем чистоти – «слабко забруднені».

Річка Бистриця

Проби води з р. Бистриця відбиралися щоквартально у створі в с-ще Єзупіль і відображають вплив стічних вод КП «Івано-Франківськводокотехпром», тобто очисних споруд м. Івано-Франківська. Протягом року основні показники змінювались таким чином:

- БСК₅ – від 2,3 мгО₂/дм³ до 2,9 мгО₂/дм³;
- ХСК – від 11 мгО/дм³ до 18 мгО/дм³;
- амоній солевий – від 0,19 мг/дм³ до 0,60 мг/дм³.

Порівнюючи дані за 2017 рік з результатами гідрохімічних досліджень за 2016 рік (БСК₅ – 4,4 мгО₂/дм³; ХСК – 26 мгО/дм³, амоній солевий – 0,27

мг/дм³), можемо зробити висновок, що стан води в річці дещо покращився.

Відповідно до Методики екологічної оцінки якості поверхневих вод за відповідними категоріями води в річці є II класу якості, 3 категорії і за їх станом є «добрі», за ступенем чистоти – «досить чисті».

Річка Прут

Дослідження якості води в р. Прут проводились щоквартально у створі в м. Яремче. У 2017 році значення основних показників забруднюючих речовин змінювалися в межах:

- БСК₅ – від 2,2 мгО₂/дм³ до 3,2 мгО₂/дм³;
- ХСК – від 10 мгО/дм³ до 24 мгО/дм³;
- амоній солевий – від 0,32 мг/дм³ до 0,51 мг/дм³.

Порівнюючи дані за 2017 рік з результатами гідрохімічних досліджень за 2016 рік (БСК₅ – 2,3 мгО₂/дм³; ХСК – 12 мгО/дм³, амоній солевий – 0,46 мг/дм³), можемо зробити висновок, що стан води в річці погіршився.

Відповідно до Методики екологічної оцінки якості поверхневих вод за відповідними категоріями води в річці є III класу якості, 4 категорії і за їх станом є «задовільні», за ступенем чистоти – «слабко забруднені».

Річка Любіжня

Стан води в р. Любіжня досліджувався у створі в с-щі Делятин. Показники якості води в р. Любіжня змінювалися таким чином:

- БСК₅ – від 2,2 мгО₂/дм³ до 3,0 мгО₂/дм³;
- ХСК – від 11 мгО/дм³ до 18 мгО/дм³;
- амоній солевий – від 0,24 мг/дм³ до 0,41 мг/дм³.

Порівнюючи дані 2017 року з результатами гідрохімічних досліджень за 2016 рік (БСК₅ – 2,6 мгО₂/дм³, ХСК – 15 мгО/дм³, амоній солевий – 0,50 мг/дм³) можемо зробити висновок, що стан води в р. Любіжня майже не змінився.

Відповідно до Методики екологічної оцінки якості поверхневих вод за відповідними категоріями води в річці є II класу якості, 3 категорії і за їх станом є «добрі», за ступенем чистоти – «досить чисті».

Бурштинське і Чечвинське водосховища

Показники, характерні для Бурштинського водосховища, змінювалися у 2017 році таким чином:

- БСК₅ – від 2,9 мгО₂/дм³ до 3,3 мгО₂/дм³;
- ХСК – від 15 мгО/дм³ до 22 мгО/дм³;
- амоній солевий – від 0,21 мг/дм³ до 0,75 мг/дм³.

Беручи до уваги значення показників за 2016 рік (БСК₅ – 3,3 мгО₂/дм³, ХСК – 22 мгО/дм³, амоній солевий – 0,38 мг/дм³), можемо зробити висновок, що стан води у Бурштинському водосховищі майже не змінився.

Відповідно до Методики екологічної оцінки якості поверхневих вод за відповідними категоріями води в річці є III класу якості 4 категорії і за їх станом є «задовільні», за ступенем чистоти – «слабко забруднені».

Показники, характерні для Чечвинського водосховища:

- БСК₅ – від 2,2 мгО₂/дм³ до 2,7 мгО₂/дм³;
- ХСК – від 13 мгО/дм³ до 19 мгО/дм³;
- амоній солевий – від 0,23 мг/дм³ до 0,34 мг/дм³.

Порівнюючи значення БСК₅, ХСК та амонію солевого зі значеннями за 2016 рік (БСК₅ – 2,6 мгО₂/дм³, ХСК – 16 мгО/дм³, амоній солевий – 0,35 мг/дм³), можемо зробити висновок, що стан води у Чечвинському водосховищі не змінився.

Відповідно до Методики екологічної оцінки якості поверхневих вод за відповідними категоріями води в річці є II класу якості, 3 категорії і за їх станом є «добрі», за ступенем чистоти – «досить чисті».

Таблиця 4.3.1.1.

Середньорічні концентрації речовин в контрольних створах водних об'єктів регіону за 2017 рік (в одиницях кратності відповідних ГДК) *

Місце спостереження за якістю води	Показники складу та властивостей													
	завислі речовини	БСК ₅	мінералізація	сульфати	хлориди	амоній сольовий	нітрати	нафтопродукти	ХСК	розчинений кисень	фосфати	залізо	нітри	марганець
р. Дністер														
с. Сівка-Войнилівська	17,5	3,1	422,5	51,2	41,0	0,20	2,3	0,0	26,0	9,8	0,14	0,29	0,052	0,082
с. Перлівці	15,2	2,8	406,5	83,5	34,7	0,29	4,5	0,0	19,5	9,4	0,11	0,26	0,048	0,047
м. Галич	11,5	2,6	292,2	57,5	22,5	0,40	3,7	0,0	17,0	9,9	0,22	0,23	0,041	0,042
с. Устечко	14,5	3,3	428,5	90,2	29,2	0,37	4,6	0,0	22,2	9,6	0,14	0,21	0,051	0,0
р. Свіча														
с. Гошів	10,4	1,7	227,5	50,0	9,9	0,11	2,0	0,0	8,7	10,4	0,025	0,11	0,025	0,0
с. Міжріччя	10,1	2,1	251,2	57,2	14,0	0,16	2,3	0,0	13,7	10,1	0,051	0,14	0,041	0,0
р. Сівка														
с-ще Войнилів	18,5	3,2	1040	152,7	383,5	0,61	5,5	0,0	26,0	9,4	0,121	0,44	0,06	0,0
гирло	16,5	3,2	972	187,0	334,2	0,62	5,7	0,0	25,5	9,2	0,115	0,41	0,07	0,0
р. Саджава														
м. Долина	37,0	31,2	297,7	68,5	30,0	3,79	5,0	0,0	110,7	7,0	1,60	2,25	1,04	0,43
р. Лімниця														
с. Вістова	6,5	2,0	197,7	42,5	13,9	0,24	1,9	0,0	9,25	10,2	0,072	0,10	0,010	0,0
р. Луква														
с. Боднарів	10,2	2,5	311,7	61,0	38,2	0,45	2,5	0,0	15,3	9,2	0,15	0,21	0,034	0,0
р. Бистриця Солотвинська														
с. Скобичівка	10,0	2,1	279,7	42,1	27,7	0,13	2,4	0,0	10,1	10,3	0,075	0,10	0,033	0,0
р. Бистриця Надвірнянська														
с. Чернів	8,0	1,9	244,6	36,3	16,5	0,15	2,2	0,0	8,8	10,4	0,06	0,11	0,034	0,0
р. Бистриця														
с-ще Єзупіль	25,0	2,6	304,0	55,0	26,2	0,30	4,8	0,0	15,0	10,0	0,32	0,16	0,043	0,0
р. Ворона														
с-ще Отинія	12,0	3,1	280,5	50,7	34,2	0,26	7,9	0,0	18,7	9,4	0,15	0,32	0,041	0,032
р. Прут														
м. Яремче	13,0	2,7	223,7	38,0	10,7	0,31	2,3	0,0	16,7	10,1	0,096	0,24	0,034	0,0
м. Коломия	9,25	2,5	357	62,5	45,0	0,30	4,0	0,0	14,5	9,7	0,058	0,30	0,044	0,0
р. Любіжня														
с-ще Делятин	12,7	2,5	318	55	13,2	0,24	2,5	0,0	14,5	9,7	0,11	0,16	0,027	0,0
Водосховища														
Чечвинське	13,7	2,5	224,5	55,5	15,5	0,20	2,8	0,0	16,2	9,8	0,045	0,21	0,046	0,0
Бурштинське	17,7	3,0	617,2	183,5	30,5	0,39	2,9	0,0	19,2	9,5	0,23	0,15	0,035	0,0

* За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

4.3.2. Гідробіологічна оцінка якості вод та стан гідробіоцинозів

У 2017 році гідробіологічна оцінка якості вод області не проводилась.

4.3.3. Мікробіологічна оцінка якості вод з огляду на епідемічну ситуацію

В 2017 році фахівцями ДУ «Івано-Франківський обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров'я України» було досліджено 2169 проб води за показниками епідемічної безпеки, з них не відповідали вимогам Державних санітарних правил і норм 68 (3,14 %).

З комунальних водопроводів відібрано 1789 проб води на мікробіологічні показники, з яких нестандартних 57, що складає (3,2 %).

З відомчих водопроводів відібрано 221 пробу води на мікробіологічні показники, з них нестандартних 9, що складає (4,1 %).

З сільських водопроводів відібрано 159 проб води на мікробіологічні показники, з них нестандартних 5, що складає (3,1 %).

В 2017 році отруєнь та спалахів інфекційних захворювань пов'язаних з водним фактором на території області не фіксувалось.

Бактеріальне забруднення води, що подавалась централізованими водопроводами, реєструвалось на комунальних водопроводах м. Долина, селищ Войнилів Калуського району, Отинія і Гвіздець Коломийського району, відомчих водопроводах с. Дзвиняч філії ТОВ «Уніплит» та Коршів Івано-Франківської дистанції Львівської залізниці, а також на сільських водопроводах сіл Турка Коломийського району і Добринів Рогатинського району.

4.3.4. Радіаційний стан поверхневих вод

Радіологічні дослідження проводились у водах відкритих водойм та джерел водопостачання населених пунктів, передбачених Програмою державного моніторингу довкілля.

Результати радіологічних досліджень показали, що у досліджуваних пробах не виявлено перевищення вмісту цезію-137 і стронцію-90 понад встановлених допустимих рівнів вмісту радіонуклідів.

4.4. Якість питної води та її вплив на здоров'я населення

Стан джерел водопостачання та якості питної води безпосередньо впливають на здоров'я населення.

Водопостачання населення Івано-Франківської області у 2017 році здійснювалось 39 централізованим водопроводом, в т.ч. 24 - комунальними, 5 - відомчими та 10 - сільськими. У порівнянні з 2016 роком кількість централізованих водопроводів зменшилась на 2 централізованих водопроводи (с-ще Яблунів Косівського району та село Данильче Рогатинського району).

З метою покращення стану водопостачання населення області в межах виконання регіональної цільової програми «Питна вода» на 2012-2020 роки» та за власні кошти водопровідних господарств у 2017 році проведено ряд робіт на централізованих водопроводах Галицького, Верховинського, Рожнятівського, Надвірнянського, Снятинського, Долинського, Калуського районів та м. Івано-Франківська.

У 2017 році лабораторіями ДУ «Івано-Франківським ОЛЦ МОЗ України» проведено відбір та досліджено 1713 проб води за санітарно-хімічними показниками безпечності та якості води з централізованих водопроводів області, з них 90 (5,2%) не відповідали вимогам ДСанПіН, в т. ч.:

- з комунальних водопроводів - 1321 проба води, з них 74 (5,6%) не відповідали вимогам ДСанПіН;
- з відомчих водопроводів - 212 проб води, з них 3 (1,4%) не відповідали вимогам ДСанПіН;
- із сільських водопроводів – 180 проб води, не відповідали вимогам ДСанПіН - 13 (7,2%).

З підвищеною загальною жорсткістю подавали воду споживачам комунальні водопроводи КП «Житловик» м. Бурштин та ДП «Рогатинводоканал» м. Рогатин, сільські водопроводи сіл Задністрянськ, Лани, Маріямпіль і Яблунів Галицького району.

З усіх видів водних ресурсів найбільш цінними для водопостачання є підземні прісні води, тому що вони є чистішими за поверхневі і мають стабільніший дебіт. Підземні води за хімічним складом, мінералізацією, вмістом специфічних компонентів та іншими ознаками поділяються на підземні води питного призначення, мінеральні води, природні розсоли, промислові води. До підземних вод питного призначення відносяться води з мінералізацією до 1,0 г/дм³. В області є близько 300 родовищ і проявів мінеральних вод різних типів. Серед них є аналоги «Нафтусі», «Миргородської», «Моршинської», «Єсентуки».

4.5. Екологічний стан Азовського та Чорного морів

Морські водойми на території області відсутні.

4.6. Заходи щодо покращення стану водних об'єктів

Одним із основних заходів з покращення екологічного стану річок, водоохоронних зон та прибережних захисних смуг - це недопущення забруднення поверхневих вод і прилягаючих земельних масивів у т.ч. водоохоронних зон і прибережних захисних смуг, будівництво нових та реконструкція і ремонт діючих очисних споруд, недопущення скидання у відкриті водойми неочищених стоків.

В 2017 році з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища на охорону і раціональне використання водних ресурсів профінансовано 67517,9 тис. гривень із 73518,181 тис. гривень запланованих, з них використано 53401,4 тис. гривень.

Зокрема, виконувались роботи з будівництва очисних споруд в селищі Верховина, Обертин Тлумацького району та с. Дуба Рожнятівського району; будівництва каналізаційних мереж та споруд на них у м. Косові, селищі Лисець Тисменицького району та селах Брошнів Рожнятівського району, Чукалівка, Клубівці Тисменицького району, Копанки Калуського району; реконструкції очисних споруд у селищі Брошнів-Осада Рожнятівського району; реконструкції каналізаційних мереж та каналізаційних колекторів у

м. Надвірній, селищах Брошнів-Осада, Перегінське Рожнятівського району; будівництва роздільних каналізаційних мереж на 65 вулицях області; будівництва необхідних споруд для очищення стічних вод та зовнішніх мереж каналізації у 23 закладах освіти області, 13 закладах охорони здоров'я області, 2 закладах соціалістики та 1 будинку культури.

Проведено роботи щодо відновлення та підтримання сприятливого гідрологічного режиму та санітарного стану на 11 річках області та з реконструкції водозахисних дамб на річках Бистриця Надвірнянська, Вовчинець, Лімниця та Черемош.

Водночас з Державного фонду охорони навколишнього природного середовища для реалізації Обласної програми охорони навколишнього природного середовища до 2020 року (зі змінами) у 2017 році на охорону і раціональне використання водних ресурсів виділено понад 64 млн. гривень, з них касові видатки склали понад 28 млн. гривень: на будівництво очисних споруд в с. Дуба Рожнятівського району; на реконструкцію каналізаційних мереж та очисних споруд м. Коломия; на будівництво каналізаційних мереж вулицями Данила Галицького, Залізнична, Котляревського, Воїнів УПА, 24 серпня, Гузіївська, площею Івана Франка в м. Болехові; на об'єкт «Зовнішня побутова каналізація. Вул. Незалежності № 1- № 372 с. Угринів, вул. Світла-Карпатська, Івасюка, с. Клузів Тисменицького району Івано-Франківської області (нове будівництво)».

Інтенсивний розвиток туристично-відпочинкового комплексу «Буковель» на території Яремчанської міської ради у верхів'ї водозбірної площі басейну р. Прут вимагає недопущення забруднення гірських річок в першу чергу основної артерії р. Прут, яка є джерелом питного водопостачання м. Коломия і м. Снятин Івано-Франківської області та м. Чернівці Чернівецької області, а також населених пунктів Республіки Молдова.

У процесі виробничої діяльності, під час виконання протипаводкових експлуатаційних заходів і захисту від шкідливої дії вод, виконуються роботи, які мають природоохоронне значення.

Міжрайонні управління водного господарства на землях водного фонду здійснюють догляд за станом водних об'єктів та гідротехнічних споруд, проводять відповідні роботи (обкошення від бур'янів, підсів багаторічних трав, посадка, де це необхідно, живців верболозу, підтримання прибережних смуг у належному санітарному стані тощо).

Таблиця 4.6.1

Назва організації	План		Виконання	
	га	тис. грн.	га	тис. грн.
Галицьке МУВГ	0,8	6,93	0,8	6,93
Івано-Франківське МУВГ	0,5	4,78	0,5	4,78
Коломийське МУВГ	0,5	3,51	0,5	3,51
Разом:	1,8	15,22	1,8	15,22

Зважаючи на вкрай обмежене фінансування з державного бюджету на виконання комплексної регіональної цільової програми розвитку водного

господарства на період до 2021 року в області Дністровським басейновим управлінням водних ресурсів протягом 2017 року проводилися протипаводкові та протиповеневі заходи за кошти обласного фонду охорони навколишнього природного середовища.

Таблиця 4.6.2

Джерела фінансування природоохоронних і протипаводкових заходів*

Джерело фінансування	Освоєно коштів, млн. грн.	
	Всього	у т. ч. в 2017 р. .
Резервний фонд держбюджету України	420,384	-
Програма протипаводкових заходів	108,622	-
Субвенції держбюджету на ліквідацію стихійного лиха	18,559	-
Держкомзем України (сільське господарство)	52,297	-
Держводгосп України (водне господарство)	11,441	-
Комунальне господарство	18,329	-
Шляхове господарство	121,721	-
Держлісгосп України	2,939	-
Нафтогазове господарство	20,784	-
Місцевий бюджет	46,965	5,497
Обласний екологічний фонд	121,292	69,866
Інші джерела	55,113	-
Разом по джерелах фінансування	998,446	75,362

* За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

Таблиця 4.6.3

Виконання протипаводкових заходів за видами робіт і % виконання від потреби, визначених Державними програмами протипаводкового захисту*

Види робіт	Виконано, км		Потреба, км	Залишок, км	% виконання
	Всього	у т.ч. 2017р.			
Дамби обвалування	269,347	1,032	484,7	213,483	44,04
Берегоукріплення	278,145	10,293	586,3	297,037	50,66
Регулювання русел рік	190,13	3,424	316,0	116,446	36,85
РАЗОМ:	744,824	13,959	1387,0	626,966	45,20

* За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

Таблиця 4.6.4

Виконання протипаводкових заходів у фізичних одиницях*

Показники	Виконано у 2017 році, км	
	Всього	у т.ч. за Програмою
Побудовано		
водозахисних дамб	0,025	-
берегоукріплень	9,503	-
відрегульовано русел рік	3,424	-
Відновлено		
водозахисних дамб	1,007	-
берегоукріплень	0,790	-

* За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

Освоєння вказаних капіталовкладень дало можливість виконати передбачувані розробленими і затвердженими програмними документами:

- Державною цільовою програмою комплексного протипаводкового захисту в басейнах річок Дністра, Пруту і Сірету;
- Схемою комплексного використання і охорони водних і земельних ресурсів;
- Загальнодержавною цільовою програмою розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро на період до 2021 року.

5. ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОЛОГІЧНОГО ТА ЛАНДШАФТНОГО РІЗНОМАНІТТЯ, РОЗВИТОК ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ ТА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ МЕРЕЖІ

5.1. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, формування національної екологічної мережі

5.1.1. Загальна характеристика

Погіршення стану навколишнього природного середовища зумовлює необхідність створювати такі умови, за яких природний фактор у процесі виробничо-господарської діяльності людини враховувався б повніше (коеволюційний підхід). Підтримання екологічного балансу Землі для безпечного функціонування суспільства безпосередньо залежить від стану біотичного та ландшафтного різноманіття, яке внаслідок їх екологічної, генетичної, економічної, соціальної, еволюційної та інших функцій відіграє визначальну роль у вирішенні основного завдання сталого розвитку – збереження природного середовища. Таким чином проблема його збереження і відтворення набула глобального характеру. Завдання полягає у недопущенні нових втрат і відтворенні втрачених природних біотопів (лісів, водно-болотних угідь, природних лук та ін.).

Серед сучасних концепцій збереження та відтворення (ренатуралізації) природного середовища, біотичного і ландшафтного різноманіття помітне місце посідає концепція створення екомережі як своєрідної комплексної технології екологічно доцільної консервації земель та відтворення природних властивостей навколишнього середовища. Створення Всеєвропейської екомережі у рамках Всеєвропейської стратегії збереження біотичного і ландшафтного різноманіття (Софія, 1995) на основі поєднання національних, регіональних і місцевих екомереж визнано на сьогодні найбільш перспективним шляхом реалізації одного із принципів сталого розвитку – збереження і поетапного відтворення цілісності природного середовища, біотичного і ландшафтного різноманіття.

Ідея створення екомережі – комплексної багатофункціональної системи відтворення природних властивостей навколишнього середовища, збереження біорізноманіття і забезпечення екологічної рівноваги є результатом осмислення того, що тільки збільшенням площі заповідних територій не можна зупинити деградацію природних екосистем. Вона відображає бажання вийти за рамки заповідних територій, створити умови для відтворення біорізноманіття з метою забезпечення екологічної стійкості у природних і антропогенних ландшафтах, екологічної безпеки і сприятливих умов для існування живих організмів і людини. Однак, крім формування системи об'єднаних в екомережу стабілізуючих територій з

певними обмеженнями використання природних ресурсів, суспільство потребує територій для отримання ресурсів сировини і виробництва продуктів харчування. Вказані проблеми тісно пов'язані між собою, створюючи певні труднощі щодо просторової організації та забезпечення функціонування еколого-соціально-економічних територіальних систем.

Необхідність формування екомережі на території Івано-Франківської області обумовлена порушенням цілісності і структурно-функціональної організації природних ландшафтів внаслідок значного антропогенного і техногенного навантаження. В результаті їх денатуралізації утворилися антропогенні ландшафти, в яких природні біоценози замінені агроценозами і урбоекосистемами. Наслідком цього є збіднення біотичного і ландшафтного різноманіття, яке складає основу природних ресурсів і є необхідною умовою формування безпечного середовища життєдіяльності людей.

У зв'язку з цим, виникає потреба формувати нове середовище, адаптоване до сучасних умов, із застосуванням басейнового, ландшафтно-екологічного, географічного та геоботанічного підходів. Формування такого середовища здійснюється шляхом створення екомережі, ренатуралізації антропогенізованих екосистем і конструювання «культурних ландшафтів».

Створення екомережі забезпечує реалізацію вимог екологічної безпеки через підвищення захищеності природних територіальних комплексів (екосистем) та їх компонентів від можливих антропогенно-техногенних уражень і формування безпечних умов життєдіяльності людини. Головна проблема при обґрунтуванні структури екомережі, забезпечення її функціонування і розвитку полягає в опрацюванні наукових засад її формування. Складність визначається значною кількістю завдань, пов'язаних зі створенням екомережі. Вони стосуються:

- 1) обґрунтування території (об'єкта), на якій формується екомережа і здійснюється управління нею;
- 2) охорони природи;
- 3) збільшення територій та об'єктів природно-заповідного фонду;
- 4) збереження і відтворення природного різноманіття (біотичного, ландшафтного, екосистемного).

Забезпечення збалансованого проектування та функціонування екомережі, як комплексного природоохоронного просторового об'єкта, потребує формування його оптимальної територіальної структури, визначення місця об'єктів екомережі у складі земельного фонду, встановлення порядку (процедури) формування екомережі і її структурних елементів (таблиця 5.1.1.1). Зазначені аспекти проблеми є недостатньо обґрунтованими з наукових і методично-прикладних позицій, особливо в регіональному аспекті. Тому розробка засад, принципів і способів формування екомережі в Івано-Франківській області є актуальною.

**Площі земельних угідь – складових національної екомережі
за роками, тис. га**

	2013	2014	2015	2016	2017
1	2	3	4	5	6
Категорії землекористування					
Землі природоохоронного призначення	218,8	218,8	218,8	218,8	218,8
Сіножаті та пасовища	191,98	191,98	191,98	191,98	191,98
Землі водного фонду:	23,9	23,9	23,9	23,9	23,9
у т.ч. площа рибних ставків	3,8	3,8	3,8	3,8	3,8
Землі оздоровчого призначення	0,13	0,13	0,13	0,13	0,13
Землі рекреаційного призначення	11,47	11,47	11,47	11,47	11,47
Землі історико-культурного призначення	0,07	0,07	0,07	0,07	0,07
Ліси та ін. лісовкриті площі	474,7	474,7	474,7	474,7	474,7

5.1.2. Загрози та вплив антропогенних чинників на структурні елементи екомережі, біологічне та ландшафтне різноманіття

Рациональне використання природних ресурсів передбачає певне регламентування господарської діяльності. Для збереження природного середовища особливе значення має збереження біотичного і ландшафтного різноманіття, яке складає основу природних ресурсів, забезпечує сировиною і продуктами харчування, є необхідною умовою формування безпечного середовища життєдіяльності людей.

Найбільшою загрозою біорізноманіттю є порушення цілісності і єдності природного рослинного покриву. Цей процес є результатом фрагментації, яка відбувається внаслідок знищення рослинного покриву через надмірне сільськогосподарське освоєння території, урбанізацію, осушення земель.

Фрагментація рослинного покриву, що наближається до 50%, призводить до погіршення гідрологічного режиму території, клімат стає континентальнішим, збільшується швидкість вітру, розвивається ерозія ґрунтів, погіршуються умови існування всіх видів. На другому критичному рівні (75-80% фрагментації) негативні процеси починають переважати і ведуть до зміни газового складу атмосфери, опустелювання. З'являється загроза, що природні території при подальшій деградації не зможуть виконувати свої основні функції (екологічну, генетичну, еволюційну, економічну, ресурсну, естетичну, оздоровчу) і людство втратить перспективу сталого розвитку.

Формування регіональної екологічної мережі на території Івано-Франківської області є актуальним завданням, оскільки внаслідок антропогенного впливу порушена цілісність і структурно-функціональна організація ландшафтів. У результаті денатуралізації природних ландшафтів утворилися природно-антропогенні ландшафти, в яких природні біоценози замінені агроценозами і урбоєкосистемами. Наслідком цього є збіднення біотичного і ландшафтного різноманіття, спрощення структури ландшафтних комплексів, погіршення водного балансу території, зниження енергетичної ефективності продукційного процесу.

5.1.3. Заходи щодо збереження біологічного та ландшафтного різноманіття

Основою для створення екомережі є природно-заповідний фонд області, який нараховує 474 території та об'єктів загальною площею 218,8 тис.га, з них 33 об'єкти загальнодержавного значення, площею 131,6 тис. га і 441 об'єкт місцевого значення, площею 87,2 тис. га, що становить 15,7 % території області (таблиця 5.1.4.1.).

На заповідних територіях області охороняється більше 1000 видів судинних рослин, що становить майже 55 % всієї флори Українських Карпат. Майже третина природної флори Івано-Франківщини, тобто 418 видів, потребує повної або часткової охорони. Сюди належать ендемічні та реліктові, рідкісні та зникаючі види рослин. 169 видів рослин і грибів занесені до Червоної книги України та Європейського Червоного списку, 211 – до Регіонального Червоного списку, 44 види рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України, з них 19 – рідкісних рослинних угруповань, 18 – які перебувають під загрозою зникнення, 7 – типових рослинних угруповань, що підлягають охороні.

Тваринний світ – один з компонентів природних ресурсів області. Різноманітність і багатство природних ландшафтів та вигідне географічне розташування стало передумовою розвитку та існування своєрідної рідкісної фауни, котра порівняно з іншими регіонами України значно багатша. Хребетні представлені 435 видами, ссавці – 74 видами, птахи – 280 видами, 128 видів зникаючих тварин занесені до Червоної книги України.

5.1.4. Формування національної екомережі

Прийнятий у 2000 році Закон України «Про загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки» та Закон України «Про екологічну мережу України» є законодавчою основою для організації заходів щодо формування екологічної мережі.

Ця програма є основою оптимізації системи природоохоронних територій та об'єктів природно-заповідного фонду області та об'єднання їх у вигляді складових структурних елементів екомережі з розрізненими ділянками природних та антропогенно трансформованих ландшафтів у єдиний екологічний каркас регіону.

За попередніми підрахунками до складу регіональної екологічної мережі області може бути залучено понад 60% земельного фонду. За часткою земель у структурі екологічної мережі цей показник відповідатиме європейським і світовим стандартам. Основу перспективної регіональної екологічної мережі складатимуть території та об'єкти природно-заповідного фонду з істотно обмеженим режимом природокористування. Програмою розвитку регіональної екологічної мережі прогнозується збільшення частки природно-заповідних земель, що дасть можливість забезпечити збереження та відтворення генетичного, видового та ландшафтного різноманіття. Решта територій, що передбачається включити до регіональної екологічної мережі, виконуватимуть функції екологічних коридорів, буферних зон, зон відтворення природної рослинності.

Процес формування екомережі є складним і тривалим, оскільки вимагає поєднання і оптимізації багатьох елементів природної і соціальної сфер. Це системна форма охорони природи, головною метою якої є відновлення природної, територіальної і функціональної цілісності екосистем у поєднанні із невиснажливим використанням природних ресурсів.

Одним із завдань при формуванні екомережі є створення природної структури, яка б вирішувала не тільки проблеми збереження рослин, тварин та середовищ їх існування, але й надавала населенню соціальну та економічну користь і, поліпшуючи умови його існування, сприяла сталому розвитку території, особливо екологічно вразливих і сильно деградованих, екологічна місткість яких вичерпана.

До обласної програми охорони навколишнього природного середовища до 2020 року, затвердженої рішенням обласної ради від 25.12.2015 № 59-2/2015, включено Підпрограму «Наука, інформація і освіта, екологічний моніторинг, підготовка кадрів, екологічна експертиза, організація праці, забезпечення участі у діяльності міжнародних організацій природоохоронного спрямування, впровадження економічного механізму забезпечення охорони навколишнього природного середовища», яка передбачає заходи щодо розроблення екологічної мережі Івано-Франківської області.

У 2015 році з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища виділено кошти у сумі 95,0 тис. гривень на реалізацію природоохоронного заходу «Розроблення проекту схеми регіональної екологічної мережі Івано-Франківської області». Виконавець робіт - Український науково-дослідний інститут гірського лісівництва імені П. С. Пастернака. До складу регіональної екомережі запропоновано включити 947,391 тис. га земель, що складає біля 68,0 % території області (таблиця 5.1.4.1).

Визначено об'єкти і структурні елементи екомережі області. Загальна площа регіональної екомережі Івано-Франківської області становитиме орієнтовно 806,3 тис. га, у тому числі: макроекокоридори – 502,1 тис. га, базові ключові території національного значення в їх складі – 280,5 тис. га. Решта територій буде представлена природними ядрами та екокоридорами регіонального та локального значення, буферними та відновними територіями.

Відповідно до рішення обласної ради від 18.03.2016 № 119-4/2016 з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища виділено кошти у сумі 95,0 тис. гривень на реалізацію природоохоронного заходу «Розроблення схеми створення регіональної екологічної мережі Верховинського, Косівського, Снятинського, Городенківського, Тлумецького районів», з них використано 75,0 тис. гривень. В результаті проведеної роботи визначено структурні елементи екомережі згаданих районів, основними з яких є ядра, сполучні території національного та регіонального рівнів, які виступають стабілізуючим компонентом біологічного та ландшафтного різноманіття.

Таблиця 5.1.4.1.

Складові структурних елементів екологічної мережі в розрізі одиниць адміністративно-територіального устрою регіону

№ з/п	Адміністративні утворення (райони, міста)	Загальна площа області, тис. га	Загальна площа елементів екомережі	Елементи екомережі, тис. га									% території екомережі до загальної площі	% ПЗФ
				ПЗФ		Ліси та інші лісовкриті площі	Сіножаті та пасовища	Прибережні смуги	Води	Курортні та лікувально оздоровчі території	Рекреаційні території	Землі, що підлягають консервації		
				всього	в т. ч. лісові									
1	Богородчанський	79,9	65,93	15,0	14,4	27,24	8,465	1,5	0,78	0	10,982	2	82,5	18,8
2	Верховинський	125,4	121,774	33,5	27,92	61,5	25,394	0,4	0,8	0,002	0,178	0	97,1	26,7
3	Галицький	72,3	32,109	14,687	12,2	0,01	9,365	0,7	3,54	0,007	0	3,8	44,4	20,3
4	Городенківський	74,7	23,847	14,422	5,4	0,56	0,4	3,6	1,56	0	0,005	3,3	31,9	19,3
5	Долинський	124,8	114,183	13,335	6,9	84,67	13,58	0,8	0,96	0,02	0,018	0,8	91,5	10,7
6	Калуський	64,7	36,042	4,754	4,2	15,1	10,2	1,4	1,87	0	0,018	2,7	55,7	7,3
7	Коломийський	102,6	52,314	0,62	0,3	25,4	18,78	1,8	2,37	0,015	0,029	3,3	51,0	0,6
8	Косівський	90,3	76,359	50	45,7	0,01	24,98	0,4	0,79	0,02	0,159	0	84,6	55,4
9	Надвірнянський	129,4	103,405	9,647	9,6	73,19	15,49	1,6	1,27	0,008	0	2,2	79,9	7,5
10	Рогатинський	81,5	34,998	0,285	0,09	15,69	13,7	0,9	1,41	0,011	0,002	3	42,9	0,3
11	Рожнятівський	130,3	110,695	5,201	3,6	87,98	12,97	2,1	1,88	0,021	0,043	0,5	85,0	4
12	Снятинський	60,2	18,453	0,113	0,02	5,62	8,3	1,2	1,42	0	0	1,8	30,7	0,2
13	Тисменицький	73,6	37,402	9,389	9,3	14,14	8,4	1,7	2,1	0,02	0,053	1,6	50,8	12,8
14	Тлумацький	68,4	29,199	5,619	2,9	9,1	8,08	0,7	1,46	0,006	0,034	4,2	42,7	8,2
15	Болехівська м/р	30	25,275	2,899	2,9	15,79	5,5	0,2	0,58	0	0,006	0,3	84,3	9,7
16	м. Івано-Франківськ	8,4	0,957	0,059	0	0,48	0,178	0	0,24	0	0	0	11,4	0,7
17	м. Калуш	6,5	2,043	0	0	0,82	0,223	0,8	0,2	0	0	0	31,4	0
18	м. Коломия	4,1	0,423	0,007	0	0,08	0,176	0	0,16	0	0	0	10,3	0,17
19	м. Яремче	65,7	61,946	39,266	39,3	14,4	7,8	0	0,48	0	0	0	94,3	59,8
	По області	1392,8	947,391	218,8	184,73	451,78	191,981	19,8	23,87	0,13	11,527	29,5	68,0	15,7

5.1.5. Біобезпека та поводження з генетично модифікованими організмами

У сучасних умовах науково-технічного прогресу, поширення новітніх технологій, а також сфер їх застосування невід'ємною складовою екологічної безпеки Івано-Франківської області стає біологічна безпека при поводженні з генетично модифікованими організмами. В аспекті її правової регламентації слід ураховувати, що забезпечення біологічної безпеки можливе за умови застосування системи правових, організаційно-управлінських, технічних та інших засобів, що запобігають виникненню небезпечних для здоров'я людини та довкілля наслідків генно-інженерних маніпуляцій; досягнення біобезпеки у межах області має здійснюватись із дотриманням принципу застереження, зумовленого відсутністю науково обґрунтованих даних щодо міри можливої небезпеки генетично модифікованих організмів для біорізноманіття і здоров'я людини, та принципу запобігання заподіяння екологічної шкоди; біобезпека допускає наявність прийнятного рівня ризику при здійсненні генетично-інженерної діяльності; забезпечення біобезпеки зумовлює необхідність вироблення, прийняття та дотримання спеціальних правил і нормативів оцінки та управління ризиком тощо.

Генетично модифіковані організми та продукція з їх вмістом є результатом застосування методів генної інженерії - одного із напрямів новітніх біотехнологій, який, починаючи з 70-х років минулого століття і до сьогодні, інтенсивно розвивається. Досягнення в галузі біотехнології відкривають широкі перспективи і знаходять своє застосування сьогодні у медицині, виробництві фармацевтичних препаратів, сільському господарстві, харчовій промисловості, зберіганні продуктів, запобіганні захворюваності тварин, переробці сміття, біологічному відновленні або очищенні довкілля тощо, але переміщення продуктів генної інженерії за межі лабораторій і поширення їх у найрізноманітніших сферах людського життя сприймається досить неоднозначно як вченими, так і широкою громадськістю. Зумовлено це різними причинами, передусім відсутністю науково доведеного факту безпечності застосування генетично модифікованих організмів для людини та довкілля, тобто використання досягнень генної інженерії з одного боку надає людині значні можливості як у науково-дослідній, так і у прикладній сферах, з іншого - пов'язане із певним ризиком.

Тому на даному етапі необхідним є забезпечення запобігання потенційним негативним наслідкам (у тому числі віддаленим у часі) здійснення генетично-інженерної діяльності. Важлива роль у цьому процесі належить засобам правового регулювання відповідної сфери суспільних відносин. Саме тому протягом останніх десятиліть в екологічному праві (насамперед міжнародному) в рамках інституту правового забезпечення збереження біологічного різноманіття розвивається новий напрям - правове регулювання

забезпечення біобезпеки при поводженні з генетично модифікованими організмами.

Важливу роль відіграє Конвенція про біологічне різноманіття, прийнята 5 червня 1992 р. та ратифікована Україною 29 листопада 1994 р. Її метою є збереження та стале використання біологічного різноманіття, спільне отримання на справедливій та рівній основі вигод, пов'язаних із використанням генетичних ресурсів. Низка положень цієї конвенції стосується здійснення діяльності у сфері сучасної біотехнології, у тому числі генної інженерії. Зокрема у ній визначається доступ до генетичних ресурсів, передача біотехнологій, розподіл вигод, пов'язаних із використанням біотехнології, питання біобезпеки. У ст. 19 Конвенції звертається увага на необхідність прийняття додаткового документа, який визначав би порядок безпечної передачі, використання та застосування генетично модифікованих організмів; умови міждержавного обміну наявною інформацією про правила використання таких організмів та порядок дотримання техніки безпеки при поводженні з ними, а також про потенційно можливий шкідливий вплив генетично модифікованих організмів на довкілля тощо.

У результаті тривалої роботи, яка супроводжувалася бурхливими дебатами, 29 січня 2000 р. у Монреалі (Канада) було підписано Протокол з біобезпеки до Конвенції про біологічне різноманіття, який набув чинності 11 вересня 2003 р. Основною метою Протоколу є забезпечення належного рівня захисту людини та навколишнього природного середовища у сфері передачі, обробки та використання генетично модифікованих організмів, які є результатом сучасної біотехнології, при цьому основна увага приділяється транскордонному переміщенню.

У 2002 р. Україна приєдналася до Протоколу з біобезпеки. Це лише один із перших кроків на шляху до формування сукупності нормативно-правових актів, призначених врегульовувати відносини у сфері поводження з генетично модифікованими організмами. В українському законодавстві немає спеціального закону про забезпечення біобезпеки при здійсненні генетично-інженерної діяльності.

Поряд із цим, протягом останніх років до ряду законів були внесені зміни та доповнення, якими частково врегульовано й відносини у сфері поводження з генетично модифікованими об'єктами. Йдеться, зокрема, про Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», який серед ряду факторів середовища життєдіяльності виділяє й біологічні, до яких віднесено вірусні, пріонні, бактеріальні, паразитарні тощо.

Важливими є норми, що містяться в Законі України «Про захист прав споживачів». Їх належне застосування також сприятиме досягненню необхідного рівня біобезпеки. Так ст. 18 Закону закріплює право споживачів на інформацію про товари (роботи, послуги). До такої інформації належить також

обов'язкова позначка на відповідному товарі, яка свідчить про «застосування генної інженерії під час виготовлення товарів». Це положення Закону співзвучне з відповідними вимогами міжнародних документів, наприклад, Картахенського протоколу з біобезпеки (ст. 18), де закріплені вимоги щодо обов'язкового маркування продукції, яка містить або складається з генетично модифікованих організмів.

5.2. Охорона, використання та відтворення рослинного світу

5.2.1. Загальна характеристика рослинного світу

Ландшафтні та ґрунтово-кліматичні умови, геологічна будова та інші природні фактори Івано-Франківщини зумовили різноманітність та багатство рослинного світу.

Флора області нараховує понад 1500 видів рослин, що складає більше половини списку флори України. На заповідних територіях області охороняється більше 1000 видів судинних рослин, що становить майже 55 % всієї флори Українських Карпат.

Майже третина природної флори Івано-Франківщини, тобто 418 видів, потребує повної або часткової охорони. Сюди належать ендемічні та реліктові, рідкісні та зникаючі види рослин, 169 видів рослин і грибів занесено до Червоної книги України та Європейського Червоного списку, 211 – до Регіонального Червоного списку.

5.2.2. Охорона, використання та відтворення лісів

За даними основних лісокористувачів землі лісового фонду Івано-Франківської області складають 620,8 тис. га, з яких вкрито лісовою рослинністю 565,2 тис. га, що складає 40,6% від адміністративної площі області (таблиця 5.2.2.1.). Ліси на території області розміщені нерівномірно і знаходяться в основному в гірських районах (73% лісів області належить до гірських). Тому лісистість різних районів коливається від 11% до 68%.

Таблиця 5.2.2.1.

Землі лісогосподарського призначення Івано-Франківської області
станом на 01.01.2018 року*

№ з/п		Одиниця виміру	Кількість	Примітка
1	2	3	4	5
1	Загальна площа земель лісогосподарського призначення :	тис. га	620,8	-
	у тому числі :			
1.1	площа земель лісогосподарського призначення державних лісогосподарських підприємств	тис. га	538,5	-
1.2	площа земель лісогосподарського призначення комунальних лісогосподарських підприємств	тис. га	82,3	-
1.3	площа земель лісогосподарського призначення, що не надана в користування	тис. га	-	-

1	2	3	4	5
2	Площа земель лісгосподарського призначення, що вкрита лісовою рослинністю	тис. га	565,2	-
3	Лісистість (відношення покритої лісом площі до загальної площі області)	%	40,6	-

* За даними лісокористувачів області

Лісовий фонд Івано-Франківської області закріплений за постійними лісокористувачами з 6 різних відомств: 75% земель лісового фонду закріплено за підприємствами Державного агентства лісових ресурсів України, 25% земель лісового фонду надано в користування іншим користувачам, а саме – спеціалізованим підприємством ОКП «Івано-Франківськоблагроліс» – 74,0 тис.га, національним природним паркам і заповіднику Міністерства екології та природних ресурсів України – 63,2 тис.га (НПП «Гуцульщина» – 7,6 тис.га, Карпатський НПП – 38,3 тис.га, ПЗ «Горгани» – 5,3 тис.га, НПП Верховинський – 12 тис.га), ДО «Резиденція «Синьогора» – 10,9 тис.га, ПП СЛМНДПЗГ «Чорний ліс» – 8,5 тис.га, Прикарпатським військовим лісгоспом ДП «Івано-Франківського ЛПК» – 8,0 тис.га.

У зв'язку з особливими захисними (водоохоронними, ґрунтозахисними, рекреаційними, санітарними, гігієнічними, оздоровчими, природоохоронними, естетичними тощо) функціями більше половини лісів області (52%) мають обмежений режим лісокористування, 48% лісів віднесено до категорії експлуатаційних.

Запаси деревини в лісах області – 166,5 млн. м³, в т.ч. в стиглих та перестійних деревостанах – 26,4 млн. м³.

Середній загальний щорічний приріст деревини – 2,48 млн. м³ (4,4 м³ на 1 га покритої лісом площі).

За віковими групами землі постійних лісокористувачів поділяються на молодняки, які складають 17,5% (95,6 тис. га), середньовікові 52,0% (287,2 тис. га), пристигаючі 15,0% (82,2 тис. га) та стиглі і перестійні 14,2% (85,1 тис. га) (таблиця 5.2.2.2.).

За породним складом в лісах області переважають хвойні породи, що складають 59% або 331 тис. га, твердолистяні деревостани складають 37% – 211 тис. га, м'яколистяні 4,0% – 23 тис. га.

Структура лісів в межах вікових груп*

Користувачі	Групи віку	2007 тис. га/%	2014 тис. га/%	2017 тис. га/%
Івано-Франківське ОУЛГ	молодняки	85,3/20	71,6 /17	67,6/18
	середньовікові	237,3/55	222,1 /52,8	196,2/49
	пристигаючі	57,1/14	61,03/14,5	65,3/16
	стиглі	49,1/11	65,51 /15,7	68,54/17
	Всього:	428,8/100	420,24 /100	397,6/100
ОКП «Івано- Франківськблагроліс»	молодняки	20,1/29	20,0 /29	20,0/29
	середньовікові	38,5/55	38,3 /55	38,2/54
	пристигаючі	8,3/12	8,5 /12	8,5/12
	стиглі	3,1/4	3,3 /4	3,3/5
	Всього:	70,0/100	70,1 /100	70,1/100
Інші лісокористувачі	молодняки	11,6/17	8,74 /12,5	7,9/10
	середньовікові	44,1/62	47,56/67,8	52,9/64
	пристигаючі	6,5/9	6,43 /9,2	8,41/10
	стиглі	8,6/12	7,46/10,5	13,29/16
	Всього:	70,8/100	70,19 /100	82,5/100
Разом по області	молодняки	117,0/21	100,34 /17,9	95,6/17,5
	середньовікові	319,8/56	307,96 /54,9	287,2/52
	пристигаючі	72,0/13	75,96 /13,6	82,2/15
	стиглі	60,8/10	76,27 /13,6	85,1/15,5
	Всього:	569,6/100	560,5/ 100	550,1/100

* За даними лісокористувачів області

У лісовому фонді області відбулись зміни зумовлені розпорядженням Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 р. № 766-р «Про вилучення та надання земельних ділянок у постійне користування із зміною цільового призначення» згідно якого вилучаються з постійного користування ДП «Верховинське лісове господарство» та ДП «Гринявське лісове господарство» земельні ділянки загальною площею 12022,9 га та надаються у користування національному природному парку «Верховинський» (табл. 5.2.2.3).

Таблиця 5.2.2.3.

Динаміка лісового фонду Івано-Франківської області*

Лісокористувачі	Загальна площа земель лісового фонду тис. га	Вкриті лісовою рослинністю землі, тис. га				Вікова структура деревостанів, тис. га				загальний запас деревини, млн. км.	середній запас на 1 га вкритих лісовою рослинністю земель, км.	запас стиглих та перестійних насаджень, млн.км.	Розрахункова лісосіка головного користування, тис. км.
		всього	в т.ч. по породах			молодняки	середньовікові	пристигаючі	стиглі та перестійні				
			хвойні	твердолні	м'ягколіні								
Разом по ОУЛМГ 2003р	468,7	430,2	257,7	159,4	13,1	121,4	217,8	52,8	38,2	114,4	266	12,8	347,5
Разом по ОУЛМГ 2008р	468,4	428,5	258,4	159,0	11,1	83,0	232,8	58,0	54,7	125,1	292	19,2	344,4
Разом по ОУЛМГ 2015р	468,3	420,3	241,4	167,5	11,4	70,7	220,3	62,8	66,6	123,0	293	22,9	562,96
Разом по ОУЛМГ 2017р.	456,2	412,5	229,1	157,1	11,3	67,6	196,2	65,3	68,5	123,5	299,4	21,1	562,96
Разом по ОКП Івано-Франківськблагроліс 2003р.	73,5	70,3	36,2	26,7	7,4	24,4	35,9	7,2	2,8	13,0	185	0,77	24
Разом по ОКП Івано-Франківськблагроліс 2008р.	73,2	70,1	34,8	28,1	7,2	20,1	38,2	8,5	3,3	13,1	188	0,89	24,0
Разом по ОКП Івано-Франківськблагроліс 2015р.	73,8	70,1	34,8	28,1	7,2	20,0	38,3	8,5	3,3	13,3	189	0,89	34,2
Разом по ОКП Івано-Франківськблагроліс 2017р.	73,8	70,1	34,8	28,1	7,2	20,0	38,3	8,5	3,3	13,7	195	0,9	40,1
Всього по області : 2003р.	621,6	561,9	339,4	198,9	23,6	157,2	287,8	68,3	48,6	146,0	260	15,1	385,8
Всього по області : 2008р.	620,8	569,1	345,8	202,2	21,1	114,5	317,6	72,1	65,0	162,1	285	22,8	381,6
Всього по області : 2015р.	621,4	560,9	328,2	210,9	21,8	98,6	306,1	78,0	78,2	161,5	288	26,86	610,8
Всього по області : 2017р	620,8	565,2	326,0	200,7	22,1	95,6	287,2	82,2	85,1	166,5	294	26,4	626,8

* За даними лісокористувачів області

У 2017 році рубки лісу проведено на площі 23,9 тис. га, в т.ч. головного користування – на 2,2 тис. га. Від усіх видів рубок та проведення підготовчих робіт заготовлено 1066,1 тис. м³ деревини, у т. ч. від рубок головного користування – 475 тис. м³, від рубок формування і оздоровлення лісів та інших заходів – 587 тис. м³. В порядку поступових та вибіркового рубок головного користування заготовлено 185,3 тис. куб. м. ліквідної деревини, з яких 94 відсотки останній прийом згаданих рубок, тобто фактично проектується та проводяться суцільні рубки, у тому числі у ялицево-букових деревостанах.

Протягом 2017 р. переведено у покриту лісом площу 2,9 тис. га лісових культур та ділянок з природним поновленням. Лісовідновлення здійснено на площі 3,5 тис. га земель лісового фонду, з них на 1,46 тис. га – посадка лісу, та 2,027 тис. га – природне поновлення.

Лісозахисні заходи щодо локалізації осередків шкідників та хвороб лісу проведено на площі 3,9 тис. га. Частина робіт по захисту лісів від шкідників проводилась біологічними препаратами.

Таблиця 5.2.2.4.

Динаміка спеціального використання
лісових ресурсів державного значення*

Рік	Затверджена розрахункова лісосіка, тис. м ³ .	Фактично зрубано, тис. м ³	Зрубано по господарствах					
			хвойні		твердолистяні		м'яколистяні	
			Розрахункова лісосіка тис. м ³	Фактично зрубано га/ тис .м ³	Розрахункова лісосіка, тис. м ³	Фактично зрубано, га/тис. м ³ .	Розрахункова лісосіка, тис.м ³	Фактично зрубано, га/тис.м ³
Рубки головного користування								
2006	372,3	305,5	234,4	200,6	124,2	95,2	13,7	9,7
2007	378,6	286,5	234,4	185,3	128,7	90,2	15,5	11,0
2009	381,6	295,6	236,6	191,6	129,6	93,2	15,5	10,8
2012	600,3	482,4	406,4	356,8	173,9	123,4	19,6	12,6
2015	610,8	430,6	418,0	278,6	172,4	137,0	20,4	15,0
2017	626,8	479,5	424	312	177	153	26	14,5

* За даними лісокористувачів області

Лісогосподарські підприємства області демонструють стабільність лісогосподарського виробництва. Відсутність державного фінансування негативно позначається на господарській діяльності. Спостерігається пріоритетність лісоексплуатації над лісовирощуванням, пов'язана з необхідністю самофінансування господарських заходів.

З метою покращення ефективності лісового господарювання,

раціонального, невиснажливого використання лісових ресурсів доцільно вжити наступних заходів:

- вивчення та впровадження у сферу лісових відносин передового досвіду європейських країн;
- економічне стимулювання підприємств галузі при застосуванні прогресивних технологій лісокористування, переведення лісового насадництва на генетично-селекційну основу з відповідним рівнем лісовідновлення та лісорозведення;
- бюджетне фінансування лісогосподарських підприємств, використовуючи диференційований підхід, відповідно до характеристик лісосічного фонду та можливостей госпрозрахункової діяльності;
- завершення сертифікації лісів, як шлях до європейських стандартів галузі;
- покращення нормативно-законодавчої бази у сфері охорони, відтворення та раціонального використання лісових ресурсів;
- виділення та охорона пралісових екосистем;
- збільшення сітки лісових доріг, що значно зменшить кількісні та якісні втрати лісового ресурсу.

5.2.3. Стан використання природних недревних рослинних ресурсів

У 2017 році заготівля лісових ресурсів побічного користування та другорядних лісових матеріалів здійснювалася на підставі лімітів, затверджених розпорядженням Івано-Франківської обласної державної адміністрації від 24.05.2017 р. № 284. Ліміт на заготівлю лікарської сировини по Держлісагенству становив 60340 кг, по ОКП Івано-Франківськоблагроліс становив 3490 кг, фактично лікарська сировина заготовлялась у лісовому фонді ОКП Івано-Франківськоблагроліс в кількості 500 кг.

Ліміт на заготівлю білих грибів по Держлісагенству у 2017 р. становив 3249 т, фактично заготовлено – 29,5 т., ліміт на ягоди чорниці 950 т., заготовлено – 436 т., ліміт на малини, ожини, брусницю – 505 т., заготовлено 1,8 т.

Таблиця 5.2.3

Використання природних рослинних лісових ресурсів на території Івано-Франківської області за 2017 рік.

№ з/п	Назва виду рослини (ресурсу)	Встановлений ліміт (тонн сухої ваги)	Фактично зібрано (тонн сухої ваги)		Примітка
			усього	у тому числі на території природно-заповідного фонду	
1	2	3	4	5	6
1	Гриби білі	1243	29,5	-	-
2	Лисички	266	0,0	-	-
3	Опеньки і інші	1740	0,0	-	-
4	Чорниця (плоди, листя)	950	436	-	-

1	2	3	4	5	6
5	Ожина	75	0,0	-	-
6	Малина	390	1,0	-	-
7	Брусниця	40	0,8	-	-
8	Калина	7,0	0,0	-	-
9	Горобина звичайна	20,0	0,0	-	-
10	Горобина плідна	96,0	0,0	-	-
11	Шипшина	10,0	0,0	-	-

5.2.4. Охорона та відтворення видів рослин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів

Таблиця 5.2.4.1.

Фізико - географічний район	Усього видів рослин, занесених до Червоної книги України, екз.		Усього рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України, од.		Кількість видів рослин, занесених до Червоної книги України, відтворено на територіях та об'єктах ПЗФ, екз., назва	Кількість популяцій видів рослин, занесених до Червоної книги України, які зникли, од., назва
Буковинське передгір'я (національний природний парк «Гуцульщина»)	Allium ursinum L.	Цибуля ведмежа	Piece Pineta(cembre)	Субформація ялиново-кедрово-соснових лісів		
			Quercetum (roburis) coryloso-caricosum (brizoides) Quercetum (roburis) Franguloso-caricosum (brisoides)	Група асоціацій дубових лісів ліщиновотрясункоосокових та свидиновотрясункоосокових		
	Arnica montana L.	Арніка гірська	Carpineto-Quercetum (roburis) hederosum, Carpineto-Quercetum (roburis) asperuloso-hederosum	Асоціації грабово-дубового лісу плющевого та маренково-плющевого		
	Astrantia major L.	Астранція велика	Fagela fluticosa	Група асоціацій букових лісів чагарникових		
	Atropa belladonna L.	Беладона звичайна	Alnetum (incane) matteuccidosum	Асоціація сірвільхового лісу страусникового		
	Carex umbrosa Host	Осока затінкова	Fageto – Pineta (sylvestris)	Субформація буково-соснових лісів		
	Centaurea carpatica (Porc.) Porc.	Волошка карпатська	Quercetum (roboris) corylosa	Група асоціацій дубових лісів ліщинових (типові старі ліси)		
	Cephalanthera longifolia (L.) Fritsch	Булатка довголиста	Carpineto-Quercetum caricosum (pilosae), Carpineto-Quercetum aegopodiosum	Асоціації грабово-дубового лісу волосистоосокового та яглицевого (старі типові насадження)		
	Colchicum autumnale L.	Пізньоцвіт осінній	Fagetum vincosum	Асоціація букового лісу барвінкового		
	Corallorhiza trifida Chatel.	Коральковець тричінадрізаний	Fagetum dryopteridosum	Асоціація букового лісу щитникового (типові угруповання)		

	<i>Crocus heuffelianus</i> Herb.	Шафран Гейфелів, крокус Гейфелів	<i>Fagetum symphytosum</i> , <i>F. adenostylosum</i>	Асоціації букових лісів серцевидноживокостевих та аденостилесових		
	<i>Dactylorhiza fuchsii</i> (Druce) Soo	Пальчатокорінник Фукса	<i>Acereta pseudoplatani</i>	Формація яворових лісів		
	<i>Dactylorhiza incarnata</i> (L.) Soo	Пальчатокорінник м'ясочервоний	<i>Sphagneta</i> <i>depressipiceetosa</i>	Формація пригніченоялиново- сфагнова		
	<i>Dactylorhiza maculata</i> (L.) Soo	Пальчатокорінник плямистий	<i>Pineto (mugi) –</i> <i>Sphagneta</i>	Формація гірсько соснова- сфагнова		
	<i>Dactylorhiza majalis</i> (Reichenb.) p. F. Hunt et Summerhayes	Пальчатокорінник травневий				
	<i>Dactylorhiza</i> <i>sambucina</i> (L.) Sop	Пальчатокорінник бузиновий				
	<i>Epipactis helleborine</i> (L.) Crantz.	Коручка чемерниковидна, коручка морозниковидна, коручка широколиста				
	<i>Epipactis palustris</i> (L.) Crantz.	Коручка болотна				
	<i>Epipactis purpurata</i> Smith	Коручка пурпурова				
	<i>Galanthus nivalis</i> L.	Підсніжник білосніжний, підсніжник звичайний				
	<i>Goodyera repens</i> (L.) R. Br.	Гудайєра повзуча				
	<i>Grifola umbellata</i> (Fr.) Pil.	Грифола зонтична, поліпіл зонтичний				
	<i>Gymnadenia conopsea</i> (L.) R. Br.	Билинець довгорогий, билинець комарниковий				
	<i>Hericium coralloides</i> (Fr.) S. F. Crays. str.	Герицій кораловидний, герицій альпійський				
	<i>Huperzia selago</i> (L.) Bernh. ex Schrank et Mart.	Баранець звичайний				

	Leucojum vernum L.	Білоцвіт весняний, сніжинка весняна				
	Lilium martagon L.	Лілія лісова, лілія кучерява				
	Listera cordata (L.) R. Br.	Зозулині сльози серцелисті				
	Listera ovata (L.) R. Br.	Зозулині сльози яйцевидні				
	Linaria rediviva L.	Лунарія оживаюча				
	Lycopodium annotinum L.	Плаун річний, плаун колючий				
	Malaxis monophyllos (L.) Sw.	Малаксис однолистий				
	Neottia nidus-avis (L.) Rich.	Гніздівка звичайна				
	Orchis coriophora L.	Зозулинець блощичний				
	Orchis mascula (L.) L.	Зозулинець чоловічий				
	Orchis militaris L.	Зозулинець шоломоносний				
	Orchis morio L.	Зозулинець салеповий				
	Pinus cembra L.	Сосна кедрова європейська, сосна кедрова				
	Platanthera bifolia (L.) Rich.	Любка дволиста				
	Sparassis crispa (Fr.) Fr.	Спарасис кучерявий, листочниця кучерява				
	Spiranthes spiralis (L.) Chevall.	Скрученик спіральний				
	Strobilomyces floccopus (Vahl.: Fr.)Karst.	Стробіломіцес стовбурчастолускатий, лускач				
	Taxus baccata L.	Тис ягідний, тис негній-дерево				
	Traunsteinera globosa (L.) Reichenb.	Траунштейнера куляста				
	Tuckermannopsis laureri (Krempelh.) Hale	Тукерманопсис Лаурера, цетрарія Лаурера				

	<i>Usnea longissima</i> Ach.	Уснея найдовша				
Район Горган і Чорногори (Карпатський національний природний парк)	<i>Aconitum jacquinii</i> Reichenb.	Аконіт Жакена	Ялицево-смереково-букові ліси	<i>Abieto-Piceeto-Fageta</i>		
	<i>Allium ursinum</i> L.	Цибуля ведмежа	Сосни звичайної	<i>Pinetea sylvestris</i>		
	<i>Antennaria carpatica</i> L.	Котячі лапки карпатські	Смереково-соснові ліси	<i>Piceeto-Pinetum</i>		
	<i>Arnica montana</i> L.	Арніка гірська	Ялицево-смереково-соснові ліси	<i>Abieto-Piceeto-Pineta</i>		
	<i>Aster alpinus</i> L.	Айстра альпійська	Смереково-кедрові ліси	<i>Piceeto-Cembreta</i>		
	<i>Astrantia major</i> L.	Астранція велика	Кедрово-смерекові ліси	<i>Cembreto-Piceeta</i>		
	<i>Atropa belladonna</i> L.	Беладонна звичайна	Сосново-ялицево-смерекові ліси	<i>Pineto-Abieto-Piceeta</i>		
	<i>Botrichium lunaria</i> (L.) Sw.	Гронянка півмісяцева	Смереково-буково-ялицеві ліси	<i>Piceeto-Fageto-Abieta</i>		
	<i>Campanula abietina</i> Griseb.et Schenk.	Дзвоники ялицеві	Соснова смеречина чорницево-зеленомохова	<i>Pineto-Piceetum myrtilloso-hylocomiosimi</i>		
	<i>Campanula carpatica</i> Jacq.	Дзвоники карпатські	Смерекова яличина австрійськощитникова	<i>Piceeto-Abietum dryopteridosum</i>		
	<i>Carex pauciflora</i> Lightf.	Осока малоквіткова	Смеречина сфагнова	<i>Piceetum sphagnosum</i>		
	<i>Carex rupestris</i> All.	Осока скельна	Сфагну рудого	<i>Sphagneta fusci</i>		
	<i>Centaurea carpatica</i> Porc.	Волошка карпатська	Сфагнових мохів	<i>Sphagneta</i>		
	<i>Cypripedium calceolus</i> L.	Черевички зозулині справжні	Осоки чорної	<i>Cariceta (nigrae)</i>		
	<i>Cephalanthera longifolia</i> (L.) Fritsch.	Булатка довголиста	Сосни гірської	<i>Pineta mugi</i>		
	<i>Cephalanthera rubra</i> (L.) Rich.	Булатка червона	Верби трав'яної	<i>Saliceta herbaceae</i>		
	<i>Coeloglossum viridae</i> L.	Язичок зелений	Верби Китайбея	<i>Saliceta kitaibelianae</i>		
	<i>Colchicum autumnale</i> L.	Пізноцвіт осінній	Рододендрона східнокарпатського	<i>Rhododendreta kotchyi</i>		
	<i>Corallorhiza trifida</i> Chatel.	Коральковець тричінадрізаний	Чорниці	<i>Myrtilleta</i>		
	<i>Crocus heuffelianus</i> Herb.	Шафран Гейфеля	Тонконога Дейла	<i>Poaeta deylli</i>		
	<i>Dactylorhiza cordigera</i> (Fries) Soo	Пальчатокорінник серценосний	Сугайника карпатського	<i>Doroniceta carpaticae</i>		

	Dactylorhiza fuchsii (Druce) Soo.	Пальчатокорінник Фукса	Костриці карпатської	Festuceta carpatinaeae		
	Dactylorhiza incarnata (L.) Soo	Пальчатокорінник м'ясо-червоний	Дріади восьмипелюсткової	Dryadeta octopetalae		
	Dactylorhiza maculata (L.) Soo	Пальчатокорінник плямистий	Наскельниці лежачої	Loiseleuria procumbentis		
	Dactylorhiza majalis (Reichenb.) P.F. Hunt et	Пальчатокорінник травневий	Горянки дворянної	Oreochloeta distichae		
	Summerhayes					
	Dactylorhiza sambucina (L) Soo	Пальчатокорінник бузиновий	Адонестилесу сіролистого	Adenostyleta		
	Doronicum clusii All.	Сугайник Клузія				
	Dryas octopetala L.	Дріада восьмипелюсткова				
	Epipactis atrorubens (Hoffm. ex Bernh) Schult	Коручка темно-червона				
	Epipactis helleborine (L.) Crantz.	Коручка чемерниковидна				
	Epipactis palustris (L.) Crantz.	Коручка болотна				
	Epipactis purpurata Smith	Коручка пурпурова				
	Epipogon aphyllum (F.W.Schmidt) Sw.	Надбородник безлистий				
	Festuca porcii Hack.	Костриця Порціуса				
	Galanthus nivalis L.	Підсніжник гайовий				
	Gentiana acaulis L.	Тирлич безстебловий				
	Gentiana laciniata Kit. ex Kanitz	Тирлич роздільний				
	Gentiana lutea L.	Тирлич жовтий				
	Gentiana punctata L.	Тирлич крапчастий				
	Gentiana verna L.	Тирлич весняний				
	Goodyera repens (L.) R.Br.	Гудайєра повзуча				
	Gymnadenia conopsea (L.) R.Br.	Билинець комарниковий				
	Gymnadenia odoratissima (L.) Rich.	Билинець найзапашніший				

	<i>Heracleum carpaticum</i> Porcius	Борщівник карпатський				
	<i>Herminium monorchis</i> (L.) R.Br	Бровник одноклубневий				
	<i>Huperzia selago</i> (L.) Bernh.	Баранець звичайний				
	<i>Larix polonica</i> Racib.	Модрина польська				
	<i>Leontopodium alpinum</i> Cass.	Білотка альпійська				
	<i>Leucojum vernum</i> L.	Білоцвіт весняний				
	<i>Leucorchis albida</i> (L.) E.Mey	Левкорхіс білуватий				
	<i>Lilium martagon</i> L.	Лілія лісова				
	<i>Linnea borealis</i> L.	Ліннея північна				
	<i>Listera cordata</i> (L.) Br.	Зозулині сльози серцелисті				
	<i>Listera ovata</i> L.	Зозулині сльози яйцевидні				
	<i>Lunaria rediviva</i> L.	Лунарія оживаюча				
	<i>Lycopodium annotinum</i> L.	Плаун колючий				
	<i>Neottia nidus-avis</i> (L.) Rich.	Гніздівка звичайна				
	<i>Orchis militaris</i> L.	Зозулинець шоломоносний				
	<i>Orchis ustulata</i> L.	Зозулинець обпалений				
	<i>Oreochloa disticha</i> (Wulf.) Link.	Горянка дворядна				
	<i>Oxycoccus microcarpus</i> Turcz. ex Rupr.	Журавлина дрібноплода				
	<i>Pedicularis oederi</i> Vahl	Шолудивник Едера				
	<i>Pinguicula alpina</i> L.	Товстянка альпійська				
	<i>Pinguicula vulgaris</i> L.	Товстянка звичайна				
	<i>Pinus cembra</i> L.	Сосна кедрова європейська				
	<i>Platanthera bifolia</i> L.	Любка дволиста				
	<i>Poa deylli</i> Chriek et Juras.	Тонконіг Дейла				

	<i>Primula poloninensis</i> (Domin) Fed	Первоцвіт полонинський				
	<i>Primula minima</i> L.	Первоцвіт малий				
	<i>Ptarmica lingulata</i> (Waldst. et Kirt.) DC	Чихавка язиколиста				
	<i>Ptarmica tenuifolia</i> (Schur) Schur.	Чихавка тонколиста				
	<i>Pulmonaria filarszkyana</i> Javorka	Медунка Філярського				
	<i>Pulsatilla alba</i> Rchb.	Сон білий				
	<i>Ranunculus tatrae</i> Borb.	Жовтець татранський				
	<i>Rhodiola rosea</i> L.	Родіола рожева				
	<i>Rhododendron kotschyi</i> Simonk	Рододендрон східнокарпатський				
	<i>Saussurea alpina</i> (L.) DC	Соссюрея альпійська				
	<i>Saxifraga aizoides</i> L.	Ломикамін аїзовидний				
	<i>Scopolia carniolica</i> L.	Скополія карніолійська				
	<i>Selaginella selaginelloides</i> (L.) Link.	Плаунок плауновидний				
	<i>Sempervivum montanum</i> L.	Молодило гірське				
	<i>Saussurea porcii</i> Deger	Соссюрея Порца				
	<i>Swertia alpestris</i> Baumg.	Сверція альпійська				
	<i>Traunsteinera globosa</i> (L.) Reichb.	Траунштейнера куляста				
	<i>Taxus baccata</i> L.	Тис ягідний				
Бурштнське опілля (Галицький національний природний парк)	<i>Allium ursinum</i> L.	Цибуля ведмежа				
	<i>Anemonastrum narcissiflorum</i> (L.) Holub	Анемона нарцисоцвіта	Формація сальвінії плаваючої	<i>Salvinia natans</i>		
	<i>Astrantia major</i> L.	Астранція велика	Формація водяного горіха	<i>Trapa natans</i>		

	<i>Carlina cirsioides</i> Klok.	Відкасник осотовидний	Формація плавуна щитолістого	<i>Nymphoideta peltatae</i>		
	<i>Carlina onopordifolia</i> Bess. ex Szaf., Kucz. et Pawt.	Відкасник татарниколистий	Формація латаття білого	<i>Nymphaeeta albae</i>		
	<i>Cephalanthera</i> <i>damasonium</i> (Mill.) Druce	Булатка великоквіткова	Формація глечиків жовтих	<i>Nuphareta luteae</i>		
	<i>Chamaecytisus</i> <i>blockianus</i> (Pawt.) Klaskova	Зіновать Блоцького	Формація кушира підводного	<i>Ceratophylleta submersi</i>		
	<i>Chamaecytisus</i> <i>podolicus</i> (Btrocki) Klaskova	Зіновать подільська	Формація ковили волосистої	<i>Stipeta capillatae</i>		
	<i>Cypripedium calceolus</i> L.	Зозулині черевички справжні	Формація ковили найкрасивішої	<i>Stipeta pulcherrimae</i>		
	<i>Dactylorhiza fuchsii</i> (Druce) Soo	Пальчатокорінник Фукса	Формація ковили пірчастої	<i>Stipeta pennatae</i>		
	<i>Dactylorhiza maculata</i> (L.) Soo	Пальчатокорінник плямистий	Формація ковили вузьколистої	<i>Stipeta tirsae</i>		
	<i>Dactylorhiza majalis</i> (Reichenb.) P. F. Hunt et Summerhayes	Пальчатокорінник травневий	Формація костриці блідої	<i>Festuceta pallentis</i>		
	<i>Epipactis atrorubens</i> (Hoffm. ex Benth.) Bess.	Коручка темно-червона	Формація осоки низької	<i>Cariceta humilis</i>		
	<i>Epipactis helleborine</i> (L.) Crantz	Коручка чемерниковидна	Група асоціацій дубових лісів з дуба звичайного ліщинових (Типові угруповання)	<i>Querceta (roboris) corylosa</i>		
	<i>Epipactis palustris</i> (L.) Crantz	Коручка болотна				
	<i>Epipactis purpurata</i> Smith	Коручка пурпурова				
	<i>Chamaecytisus</i> <i>paczoskii</i> (V. Krecz.) Klaskova	Зіновать Пачоського				
	<i>Euphorbia volynica</i> Bess. ex Racib.	Молочай волинський				
	<i>Festuca pallens</i> Host	Костриця бліднувата				
	<i>Fritillaria meleagris</i> L.	Рябчик шаховий				

	<i>Galanthns nivalis</i> L.	Підсніжник білосніжний				
	<i>Gymnadenia conopsea</i> (L.) R. Br.	Билинець довгорогий				
	<i>Leucojum vemum</i> L.	Білоцвіт весняний				
	<i>Lilium martagon</i> L.	Лілія лісова				
	<i>Listera ovata</i> (L.) R. Br.	Зозулині сльози яйцевидні				
	<i>Lunaria rediviva</i> L.	Лунарія оживаюча				
	<i>Neottia nidus-avis</i> (L.) Rich.	Гніздівка звичайна				
	<i>Nymphoies peltata</i> (S.G. Gmel.) O.Kuntze	Плавун щитолістий				
	<i>Orchis militaris</i> L.	Зозулинець шоломоносний				
	<i>Orchis morio</i> L.	Зозулинець салеповий				
	<i>Platanthera bifolia</i> (L.) Rich.	Любка дволиста				
	<i>Platanthera chlorantha</i> (Cust.) Reichenb.	Любка зеленоквіткова				
	<i>Poa versicolor</i> Bess.	Тонконіг різнобарвний				
	<i>Pulsatilla grandis</i> Wend.	Сон великий				
	<i>Salvinia natans</i> (L.) All.	Сальвінія плаваюча				
	<i>Sedum antiquum</i> Omelcz. et Zaverucha	Очиток застарілий				
	<i>Scopolia camiolica</i> Jacq.	Скополія карніолійська				
	<i>Stipa capillata</i> L.	Ковила волосиста				
	* <i>Stipa pennata</i> L.	Ковила пірчаста				
	<i>Stipa pulcherrima</i> C. Koch	Ковила найкрасивіша				
	<i>Stipa tirsia</i> Stev.	Ковила вузьколиста				
	<i>Salix starkeana</i> Willd.	Верба Старке				
	<i>Thalictrumfoetidum</i> L.	Рутвиця смердюча				
	<i>Trapa natans</i> L.	Водяний горіх плаваючий				
	<i>Traunsteinera globosa</i> (L.) Reichenb.	Траунштейнера куляста				

	<i>Tofieldia calyculata</i> (L.) Wahlenb	Тофільдія чашечкова				
Горгани (природний заповідник «Гогани»)	<i>Lycopodium annotinum</i> L.	Плаун колючий	Pineto (cembrae)- Piceetum (abietis) vaccinoso(myrtilli)- hylocomiosum	Кедрінова смєрєчина чорницево-зеленомохова		
	<i>Huperziaselago</i> (L.) Bernh	Баранець звичайний	Piceeto (abietis) – Pinetum (cembrae) sphagnosum	Смєрекова кедрина сфагнова		
	<i>Botrychium lunaria</i> (L.) Sw.	Гронянка півмісяцева	Piceeto (abietis)–Pinetum (cembrae) vaccinoso(myrtilli) – sphagnosum	Смєрекова кедрина чорницево- сфагнова		
	<i>Pinuscembra</i> L.	Сосна кедрова європейська	Piceeto (abietis)–Pinetum (cembrae) vaccinoso(myrtilli)– hylocomiosum	Смєрекова кедрина чорницево- зеленомохова		
	<i>Betulaobscura</i> A. Kotula	Береза темна	Pinetum (sylvestris) empetrosum (nigrae)	Сосняк чорноводянковий		
	<i>Lunariarediviva</i> L.	Лунарія оживаюча				
	<i>Rhododendronkotschy</i> Simonk.	Рододендрон східнокарпатський				
	<i>Oxycoccus microcarpu</i> sTurcz. ExRupr	Журавлина дрібноплода				
	<i>Chamaespartiumsagitt</i> ale (L.) P. Gibbs	Віничничок крилатий				
	<i>Astrantia major</i> L.	Астранція велика				
	<i>Arnica montana</i> L.	Арніка гірська				
	<i>Centaurea carpatica</i> (Porc.) Porc.	Волошка карпатська				
	<i>Liliummartagon</i> L.	Лілія лісова				
	<i>Galanthusnivalis</i> L.	Підсніжник білосніжний				
	<i>Leucojumvernum</i> L.	Білоцвіт весняний				
	<i>Crocushoeffelianus</i> Her b.	Шафран Гейфелів				
	<i>Coeloglossumviride</i> (L.) C.Hartm.	Язичок зелений				

	Dactylorhizacordigera (Fries) Soo	Пальчатокорінник серценосний				
	Dactylorhizamaculatum (L.) Soo	Пальчатокорінник плямистий				
	Dactylorhizamajalis (Reichenb.) P.F. Hunt et Summerhayes	Пальчатокорінник травневий				
	Epipactishelleborine (L.) Crantz.	Коручка чемерниковидна				
	Goodyera repens (L.) R. Br.	Гудайєра повзуча				
	Gymnadeniaconopsea (L.) R. Br.	Билинець комарниковий				
	Leucorchisalbida (L.) E. Mey.	Левкорхіс білуватий				
	Listeracordata (L.) R. Br.	Зозуліні сльози серцелисті				
	Listeraovata (L.) R. Br.	Зозуліні сльози яйцевидні				
	Neottianidus-avis (L.) Rich.	Гніздівка звичайна				
	Orchismacula (L.) L.	Зозулинець чоловічий				
	Platantera bifolia (L.) Rich.	Любка дволиста				
	Traunsteineraaglobosa (L.) Reichenb.	Траунштейнера куляста				

5.2.5. Чужорідні види рослин

В області простежуються тенденції до збільшення кількості адвентивних видів та розширення місця їх зростання і поширення. Експансія адвентивних видів гальмує процеси відновлення корінного рослинного покриву, створюючи можливості їх блокування та спричиняє умови до утворення угруповань з домінуванням адвентивних видів.

Для області найбільш поширеними інвазійними видами на сьогодні є 3 види. Це амброзія полинолиста (*Ambrosia artemisiifolia* L.), повитиця польова (*Cuscuta campestris* Junk.) та борщівник Сосновського (*Heracleum sosnovskyi* Manden).

Акцентуємо увагу на окремих адвентивних видах рослин, які зустрічаються на території області:

- амброзія полинолиста (природний ареал – Північна Америка). Появилась в межах області 9-10 років назад. Зустрічаються поодинокі популяції, як бур'ян;

- нетреба колюча (природний ареал – Південна Америка). Давно відмічена в області на окремих відкритих місцях Придністров'я, на околиці м. Івано-Франківська, а саме «Вовчинецьких горах» (зустрічається велика популяція);

- нетреба звичайна (природний ареал – Прикаспійська низовина). Зустрічається рідко;

- хаменелюм римський (природний ареал – Західна Європа). Зустрічається, як бур'ян на полях;

- хапоміла запашна (природний ареал – Північна Америка), зустрічається як бур'ян на полях;

- ромашка лікарська (природний ареал – Німеччина), розводять на присадибних ділянках як лікарську рослину;

- ехінацея пурпурова (природний ареал – Північна Америка), розводять в окремих лісництвах області як лікарську рослину;

- галінсога дрібноцвітна (природний ареал – Південна Америка), злісний бур'ян, популяції мають тенденцію до збільшення;

- стенаксис однорічний (природний ареал – Північна Америка), великі популяції на території області і навіть в Карпатах на висоті більше 1000м.;

- чорнобривці розлогі (Мексика), широко використовуються в озелененні.

- модрина японська (Японія), культивують в Карпатських Бескидах;

- сосна чорна (Західна Європа), розводять у парках культури та відпочинку.

- туя західна (природний ареал – Північна Америка), зустрічається в ботанічних садах та парках, широко застосовується в озелененні;

- гінкго дволопатеве (Китай), поодинокі дерева зустрічаються у великих містах.

Адвентивні види рослин в межах області значно впливають на місцеву

флору та фауну. Їхні популяції з кожним роком збільшуються і витісняють місцеві види рослин. Наприклад, галінсога дрібноцвітна масово розмножується на присадибних ділянках і знищує врожай культурних рослин.

5.2.6. Охорона, використання та відтворення зелених насаджень

Інформація щодо охорони, використання та відтворення зелених насаджень у межах населених пунктів області наведено у таблиці 5.2.6.1.

Таблиця 5.2.6.1.

Озеленення населених пунктів, га

Заходи	Рік				
	2013	2014	2015	2016	2017
Створено нових зелених насаджень, га	1,6	7,2	1,8	-	0,4
Проведено ландшафтну реконструкцію насаджень, га	0,5	0,7	0,3	3,0	1,3
Проведено догляд за насадженнями, га	236	246	218	244	212

5.2.7. Використання та відтворення природних рослинних ресурсів на території природно-заповідного фонду

Осередками зростання значної частини раритетного фітогенофонду на території Івано-Франківської області є установи природно-заповідного фонду, а саме: природний заповідник «Горгани», Карпатський національний природний парк, національний природний парк «Гуцульщина», Галицький національний природний парк, новостворені національні природні парки «Верховинський» та «Синьогора».

На території природного заповідника «Горгани» ростуть два види рослин, які занесені до Додатку 1 Бернської конвенції, з 10, що зустрічаються у флорі Українських Карпат. Виявлено 30 видів судинних рослин, занесених до Червоної книги України, що становить понад 20% від загальної кількості червонокнижних видів, що ростуть в Українських Карпатах.

Загалом раритетна флора заповідника налічує 69 видів судинних рослин, що забезпечує охорону 17,1% раритетної компоненти Українських Карпат і 63% – району Горган.

На території Карпатського національного природного парку зареєстровано 78 видів вищих судинних рослин (відносяться до 27 родин), які занесені до Червоної книги України.

Флора природних фітоценозів НПП «Гуцульщина» налічує 687 видів судинних рослин, 161 – мохоподібних, 204 – лишайників та макроміцетів (загалом – 1052 види).

Із них до Червоної книги України занесені 39 видів судинних рослин (14 родин, 21 рід), 5 – макроміцетів (5 родин, 5 родів), 2 – лишайників (1 родина, 2 роди).

З метою збереження біологічного різноманіття, унікального генофонду рослинного світу області, розпорядженням облдержадміністрації від 18.04.1996 р. № 268 «Про охорону цінних рослинних ресурсів області»

затверджено перелік видів рослин, занесених до Червоної книги України та Європейського Червоного Списку, які зростають на території Івано-Франківської області, перелік ендемічних, реліктових, рідкісних та зникаючих видів рослин, що зростають на території Івано-Франківської області (Регіональний Червоний Список), перелік видів рослин, обсяги заготівлі яких на території області лімітуються, а любительський збір здійснюється за спеціальними дозволами та перелік видів рослин, промислова заготівля яких обов'язково узгоджується з користувачами угідь.

На ліси впливає низка абіотичних, біотичних і антропогенних чинників, під дією яких зменшується приріст деревини, відбувається часткова втрата крон, всихання окремих дерев і насаджень. Серед чинників негативного впливу на ліси провідне місце посідають хвороби лісу та листогризучі шкідники.

Площа осередків основних видів шкідників становить 1,6 тис. га, в т.ч. хрущі – 1,0 тис. га.

Площа осередків хвороб складає – 60,3 тис. га, в т.ч. коренева губка – 29,9 тис. га., опеньок осінній – 12,3 тис. га., рак ялиці – 2,0 тис. га., некротичний рак бука – 1,6 тис. га. бактеріальна водянка – 0,5 тис. га.

На практиці використовуються біологічні, лісогосподарські та інтегровані методи боротьби. Зокрема, здійснюючи санітарні рубки, лісосічні та позалісосічні очистки, щороку оздоровлюють 10 тис. га, а з комплексом біологічних заходів 15 тис. га. щороку.

Роботи із захисту лісу в лісових масивах області здійснює спеціалізована служба Держлісагентства – ДП «Івано-Франківськлісозахист».

Одним із основних напрямів діяльності лісових підприємств області залишається охорона лісу від пожеж та запобігання їх виникнення в лісових масивах, на торф'яниках і сільгоспугіддях.

Для попередження втрат від лісових пожеж лісогосподарські підприємства постійно підтримують в належному стані і в достатній кількості протипожежний інвентар, проводять роботу по утриманню протипожежних розривів та мінералізованих смуг, поновлюють та встановлюють аншлаги та інформаційні панно на протипожежну тематику, організовують навчання лісової охорони по організації гасіння лісових пожеж, постійно проводять роз'яснювальну роботу серед місцевого населення, туристів та школярів. З настанням пожежонебезпечного періоду організовується цілодобове чергування та патрулювання лісових масивів.

Фіксуються випадки випалювання сухої рослинності населенням на сільгоспугіддях, які межують з лісовими масивами. Результатом цієї роботи є недопущення за останні роки випадків виникнення великих лісових пожеж.

5.3. Охорона, використання та відтворення тваринного світу

5.3.1. Загальна характеристика тваринного світу

Видова чисельність тваринного світу Івано-Франківщини порівняно з іншими регіонами України значно багатша. Хребетні представлені 435

видами, ссавці – 74 видами, птахи – 280 видами. Ряд видів перебувають під загрозою зникнення і занесені до Червоної книги України: бурозубка альпійська, норка європейська, борсук звичайний, рись, тритон карпатський, саламандра плямиста, полоз лісовий, мідянка, вусач альпійський, вирезуб, чоп великий.

Різноманітний тваринний світ Карпатського національного природного парку. Із поширених у Карпатах видів хребетних на території парку зареєстровано більше 200 видів, серед них: тритон альпійський, саламандра плямиста, кумка жовточерева, глухар, вивірка лісова, олень благородний, ведмідь бурий та ін. види.

На території природного заповідника «Горгани» зустрічається понад 100 видів безхребетних тварин, 149 видів хребетних, 103 види птахів, 47 видів ссавців. З них 20 видів занесені до Червоної книги України, 10 – до Європейського червоного списку (харіус європейський, тритон карпатський та альпійський, саламандра плямиста, лелека чорний, кіт лісовий).

У загальнозоологічних заказниках «Чорний ліс» та «Гирява» охороняються олень благородний, козуля європейська, рись, борсук, в орнітологічному заказнику «Пожератульський» – глухарі.

На території області нараховується 25 видів представників фауни, які перебувають під загрозою зникнення і занесені до Червоної книги України. Ці види потребують систематичної роботи щодо виявлення місць їхнього перебування, проведення постійного спостереження за станом популяцій та наукових досліджень з метою розробки наукових основ їхньої охорони та відтворення.

В області проживають такі представники червонокнижної фауни:

- ссавці: бурозубка альпійська, кутора мала, підковик малий, підковик великий, широковух звичайний, норка європейська, борсук звичайний, видра річкова, кіт лісовий, рись;
- земноводні: тритон карпатський, тритон альпійський, жаба прудка, саламандра плямиста;
- плазуни: полоз лісовий, мідянка;
- комахи: вусач альпійський;
- риби: харіус європейський (р. Лімниця), веризуб (р. Дністер), чоп великий (р. Дністер), чоп малий (р. Прут, притоки);
- птахи: лелека чорний, зміїд, беркут, глухар, тинівка альпійська.

Ліси населяють цінні мисливські види тварин ведмідь, олень благородний, сарна європейська, свиня дика, куниця лісова, лисиця руда, заєць сірий, вивірка лісова.

5.3.2. Стан і ведення мисливського та рибного господарств

Мисливське господарство як галузь – сфера суспільного виробництва, основними завданнями якого є охорона, використання та відтворення мисливських тварин, надання послуг мисливцям щодо здійснення полювання, розвиток мисливського спорту і мисливського собаківництва.

Сучасне мисливство виконує економічну, соціальну та екологічну

функції. Економічна функція мисливського господарства стосується надання мисливцям різноманітних послуг, пов'язаних з проведенням полювання. Соціальна функція полягає у задоволенні рекреаційних потреб людей, створення робочих місць, сплаті податків в бюджети різних рівнів. Екологічна функція виражається в охороні та відтворенні мисливських тварин, примноженні їх популяції.

Ведення мисливського господарства та здійснення полювання регулюються законами України «Про мисливське господарство та полювання», «Про тваринний світ». Права та обов'язки користувачів мисливських угідь, визначені законодавчо, відображені у договорі про умови ведення мисливського господарства, який кожен користувач укладає із обласним управлінням лісового та мисливського господарства після надання йому в користування мисливських угідь.

Станом на 1 січня 2018 року веденням мисливського господарства в області займається 54 користувачі мисливських угідь різної форми власності на загальній площі 714,9 тис.га.:

- 15 лісгосподарських підприємств Івано-Франківського обласного управління лісового та мисливського господарства на площі 258 тис. га, (36% всіх угідь області);
- 15 районних організацій обласної ради УТМР та МРВП УТМР на площі 285,6 тис. га, (40%),
- 24 підприємства інших форм власності на площі 171,3 тис. га, (24%).

У зв'язку із закінченням 15-ти річного терміну користування мисливськими угіддями, в 2012-2013 роках відбулись значні зміни в мисливському господарстві області. Загальна площа мисливських угідь області, у порівнянні з попереднім ревізійним періодом (989,1 тис. га) зменшилась понад 270 тис.га. Основна причина зменшення площі угідь – відмова частини землевласників і землекористувачів сільськогосподарських угідь надавати погодження на користування мисливськими угіддями під час перезакріплення мисливських угідь, а також виключення об'єктів природно-заповідного фонду із загальної площі мисливських угідь.

До ведення мисливського господарства в 2017 році залучено 183 працівники, в тому числі 22 мисливствознавця та 153 егеря.

Для порівняння в 2014 році у мисливському господарстві області було задіяно 187 працівників, з них 25 мисливствознавців та 152 штатних егеря. Законодавчо визначене навантаження на 1 егеря (не більше 5 тис.га. лісових угідь чи 10 тис.га. польових угідь) окремими користувачами не дотримується.

По Україні середнє навантаження на 1 егеря – 8,4 тис. га, в системі Держлісгагенства – 6,8 тис.га, УТМР – 10,4 тис. га, по інших користувачах – 6,0 тис. га.

Загальні витрати на ведення мисливського господарства в 2017 році усіма користувачами мисливських угідь склали 10,8 млн. гривень. На підгодівлю тварин та біотехнічні заходи використано 1,9 млн.гривень або

18% усіх витрат, що знаходиться на рівні 2016 року. Аналогічний показник у 2015 році становив 31%. Це свідчить про значне зменшення видатків на біотехнію. Надходження від ведення мисливського господарства склали 3,7 млн. гривень, що на 15% більше показника минулого року. Окупність мисливського господарства в цілому по області складає 34%.

Основною статтею доходів організацій системи УТМР та переважної більшості інших громадських організацій та користувачів є кошти від реалізації мисливцям відстрільних карток під час полювання на пернату й хутрову дичину, які є масовими видами полювання. Переважна більшість лісгоспів отримує найбільше надходжень від проведення ліцензійного полювання на добування копитних тварин.

У звітному 2017 році на порушників правил полювання по області складено 197 протоколів, (накладено стягнень на суму 50,8 тис.гривень, сплачено – 50,1 тис.грн.), з них працівниками державної лісової охорони – 111, працівниками УТМР – 41, іншими – 2, працівниками МВС – 14, екологічної інспекції – 29.

Таблиця 5.3.2.1.

Динаміка чисельності основних видів мисливських тварин (особин)*

Види мисливських тварин	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік
Олень благородний	1395	1328	1436	1428
Козуля європейська	5898	5844	5841	6200
Кабан	2358	2447	2406	2315
Лисиця	2057	1540	1238	1241
Заєць – русак	23087	22223	23098	24273
Вовк	56	58	57	66

* Згідно інформації обласного управління лісового та мисливського господарства

Згідно даних останнього обліку в області нараховується близько 10,1 тис. голів копитних тварин, зокрема 1,43 тис. оленів, 6,2 тис. козуль, 2,3 тис. кабанів, близько 37 тис. хутрових тварин та 169 тис. пернатих. Протягом останніх кількох років не спостерігається суттєвих змін чисельності основних видів мисливських тварин. Деяко зменшилась чисельність кабана відносно 2-х попередніх років. Чисельність оленя знаходиться в межах статистичної похибки, можливої під час обліків. Чисельність вовка збільшилась на понад 15%.

В 2017 році добування копитних тварин по області склало: 19 оленів, 177 козуль, 161 гол. кабана. По відношенню до виданих ліцензій даний показник по оленю 41%, кабанау – 39%, козулі – 60%. Добування кабана та оленя відносно 2016р. значно зменшилось, тобто на 11% та 18% відповідно.

В цілому відсоток добування по копитних тваринах у 2017 році складає 46%, що на 5 одиниць менше попереднього року. Для порівняння по Україні загальний відсоток добування копитних складає 66%, по оленю 53%, по кабанау 61%, по козулі 78%.

Таблиця 5.3.2.2.

Добування основних видів мисливських тварин (особин)*

Рік	Види мисливських тварин	Затверджений ліміт добування	Видано ліцензій	Добуто	Не використано ліцензій
2012	Кабан	230	230	87	143
	Козуля	179	179	114	65
	Олень	48	48	14	34
2013	Кабан	178	178	51	22
	Козуля	110	110	54	15
	Олень	29	29	8	1
2015	Кабан	365	365	167	81
	Козуля	275	275	156	47
	Олень	45	45	28	4
2016	Кабан	372	414	186	20
	Козуля	297	304	188	17
	Олень	47	45	28	5
2017	Кабан	416	422	161	22
	Козуля	297	302	177	27
	Олень	46	45	19	10

* Згідно інформації обласного управління лісового та мисливського господарства

Основні проблеми мисливського господарства та шляхи його покращення:

- невисока чисельність основних видів мисливських тварин, що викликано рядом об'єктивних та суб'єктивних причин;
- ускладнена процедура надання мисливських угідь в користування (отримання погоджень користувачів та власників земельних ділянок, яких в області зараз нараховується сотні тисяч осіб). Для вирішення даного питання необхідна співпраця усіх державних органів в галузі мисливського господарства;
- для забезпечення дієвої охорони мисливських угідь області необхідно якісно покращити матеріально-технічне забезпечення єгерської служби (гідними посадовими окладами, форменим одягом, табельною зброєю, транспортом, сучасними технічними засобами та засобами зв'язку).

Рибогосподарські об'єкти Івано-Франківської області

Фонд рибогосподарських об'єктів Івано-Франківщини складається з двох басейнів – Дністровського, р. Дністер з притоками та Дунайського – р. Прут з притоками.

До Дністровського басейну належить р. Дністер та 124 приток (довжиною понад 10 км). Найбільші притоки: річки Бистриця Надвірнянська, Бистриця Солотвинська, Лімниця, Свіча, Сівка, Гнила Липа, Золота Липа, Луква, Ворона, Сукіль та інші.

До Дунайського басейну в межах Івано-Франківської області – р. Прут та 65 приток (довжиною понад 10 км). Найбільші притоки: Білий Черемош, Чорний Черемош, Рибниця, Пістинька, Чорнява, Лючка та інші.

Територія, що покрита поверхневими водами складає 23,7 тис. га.

Таблиця 5.3.2.3.

Фонд рибогосподарських водних об'єктів*

Річки		Озера		Водосховища		Ставки	
Загальна кількість, шт.	Загальна протяжність, км	Загальна кількість, шт.	Загальна площа, га	Загальна кількість, шт.	Загальна площа, га	Загальна кількість, шт.	Загальна площа, га
8294	15 754	147	348,23	3	1631,2	1364	3607,8

* За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

У річках гірської частини області іхтіофауна представлена наступними видами: харіус європейський, форель струмкова, головень, голянь, пічкур, бички, верхоплавка, окунь тощо. Рибопродуктивність невелика – 8-9 кг/га, рибні запаси оцінюються в 100 тонн.

Іхтіофауна річок рівнинної частини представлена такими видами: марена, рибець, білизна, плітка, окунь, головень, підуст, сом, судак, щука, сазан, карась, короп, лящ, клепець, плоскирка, голянь, верхоплавка, пічкур, бички, зустрічаються стерлядь, вирезуб, чоп тощо. Рибопродуктивність за даними попередніх п'яти років складає 20-25 кг/га, рибні запаси оцінюються від того часу в 150 тонн (таблиця 5.3.2.4.).

Таблиця 5.3.2.4.

Виллов риби суб'єктами господарювання
(фізичні особи), які займаються рибництвом (аквакультурою) (тонн)*

Показники	2016 рік	2017 рік
Виллов риби та добування інших водних живих ресурсів-усього	4,2	12,7
У тому числі : судак	-	-
Сазан, короп	3,7	10,8
Сом	-	-
Лящ	-	-
Щука	-	-
Товстолобик	0,5	1,8
Лин	-	-
Плітка	-	-
Карась	-	-
Окунь	-	0,06
Інші види риб	-	-
Виллов риби (без інших водних живих ресурсів)	4,2	12,7
Реалізовано риби та інших водних живих ресурсів (живих та охолоджених)	4,2	10,4

* За інформацією Управління Державного агентства рибного господарства у Івано-Франківській області.

Протягом звітнього року, як і у попередньому році, в межах Івано-Франківської області промисловий виллов не проводився. Не поступило також заявок від рибокористувачів і на поточний рік, тому ліміт на область не виділявся (таблиця 5.3.2.5).

Серед господарств, які займаються вирощуванням риби в області діє 7 рибгоспів: «Княгиничі» (с. Княгиничі, Рогатинського р-ну), «Міжріччя»

(с. Міжріччя, Долинського р-ну), «Завадка» (с. Завадка, Калуського р-ну), «Більшівці» (с. Більшівці, Галицького р-ну), «Хом'яківка» (с. Хом'яківка Тисменицького р-ну), «Бурштинський» (м. Бурштин, Галицького р-ну), рибдільниця «Марківці» (с. Марківці, Тисменицького р-ну), а також Хотимирське СРФГ (с. Хотимир, Тлумацького р-ну).

Таблиця 5.3.2.5.

Виллов риби суб'єктами господарювання (юридичні особи), які займаються рибництвом (аквакультурою) (тонн)*

№ з/п	Назва суб'єкта аквакультури	Форма №1-А- риба	
		2016 рік	2017 рік
1	ПрАТ «Бабин-Риба»	8,0	-
2	ПАП «Волі Дар»	3,6	4,0
3	ПрАТ «Тисмениця-Риба»	2,5	-
4	ДП «Осмолодське ЛГ»	0,5	1,5
5	ТзОВ Рибгосп Бурштинський	13,6	57,1
6	ПрАТ «Більшівці-Риба»	451,0	440,0
7	КСП рибгосп «Завадка»	20,2	19,8
8	ТзОВ КСП рибгосп «Княгинині»	14,0	26,0
9	ТзОВ «Покуття Фрукт»	11,5	10,7
10	СРФГ «Хотимирське»	6,5	12,1
11	ПП «Плесо-Прут»	6,8	8,4
12	ФГ «Вікторія»	3,2	3,2
13	ФГ «Кухарський Петро»	2,8	2,9
14	ТзОВ «Карпат-Риба»	1,0	-
15	ФГ «Агро-Стандарт»	0,3	0,4
16	ФГ «Закамськ»	-	0,2
17	Мале ПП «Таля»	4,2	3,3
18	КП «Октан»	6,0	4,0
19	ФГ «Жилибори»	0,5	-
20	ПП «Степан Мельничук»	-	0,1
21	СФГ «Ярослав»	-	0,5

* За інформацією Управління Державного агентства рибного господарства у Івано-Франківській області.

Таблиця 5.3.2.6.

Динаміка вилову риби по водоймі-охолоджувач Бурштинської ТЕС СТРГ (тонн)

Вид риби	Роки			
	2016 рік.		2017 рік	
	план	факт	план	факт
Товстолоби	0,4	-	7,6	7,6
Короп	0,0	-	0,6	0,4
Лящ	0,5	-	0,6	0,6
Судак	0,1	-	0,1	0,1
Інші види (окунь плітка)	0,1	-	0,1	0,1
Всього	1,1	-	9,0	8,7

5.3.3. Охорона та відтворення видів тварин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів

На території області проживає 25 видів фауни, які перебувають під загрозою зникнення і занесені до Червоної книги України. Ці види

потребують систематичної роботи щодо виявлення місць їх перебування, проведення постійного спостереження за станом популяцій та наукових досліджень з метою розробки наукових основ їх охорони та відтворення (таблиця 5.3.3.1. – 5.3.3.3.).

Із зареєстрованих видів хребетних на території природного заповідника «Горгани» зустрічаються види, занесені до Червоної книги України.

Клас Круглороті – Cyclostomata

Угорська мінога – *Lamperta danfordi* Regan

Клас Риби – Pisces

Ряд Лососеподібні – Salmoniformes

Харіус – *Thymalus thymalus* L.

Клас Земноводні – Amphibia

Ряд Хвостаті – Caudate .

Плямиста саламандра – *Salamandra salamandra* L

Тритон карпатський – *Triturus montandoni* (Bouenger)

Тритон альпійський – *Triturus alpestris* (Laurenti)

Клас Плазуни – Reptilia

Ряд Лускаті – Squamata

Мідянка – *Coronella austriaca* Laurenti

Клас Птахи – Aves

Ряд Лелекоподібні – Ciconiformes

Лелека чорний – *Ciconia nigra* L.

Ряд Соколоподібні – Falconiformes

Підорлик малий – *Aguilapomarina* C.L. Brehm

Беркут – *Aquila chrysaetos* L.

Ряд Куроподібні – Galliformes

Глухар – *Tetrao urogallus* L.

Ряд Журавлеподібні – Gruiformes

Родина Журавлині – *Gruidae*

Сірий журавель – *Grus grus* L.

Ряд Совоподібні – Strigiformes

Пугач – *Bubo bubo* L.

Сичик-горобець – *Glaucidium passerinum* L.

Сова довгохвоста – *Strix uralensis* Pallas

Ряд Горобцеподібні – Passeriformes

Тинівка альпійська – *Prunella collaris* Scopoli

Клас Ссавці – Mammalia

Ряд Землерийкові – Soricidae

Бурозубка альпійська – *Sorex alpinus* Schinz

Кутора мала – *Neomys anomalus* Cabrera

Ряд Гризунів –Rodentia

Нориця мала водяна (повх) – *Arvicola scherman* (Shaw)

Нориця снігова – *Chionomys nivalis* (Martins)

Ряд Хижі –Camivora

Бурий ведмідь – *Ursus arctos* L.

Горностай – *Mustela erminea* L.

Норка європейська – *Mustela lutreola* L.

Борсук – *Meles meles* (L.)

Видра – *Lutra lutra* (L.)

Кіт лісовий – *Felis silvestris* Schreber

Рись – *Felis lynx* L.

Із зареєстрованих видів на території Карпатського НПП зустрічаються види, занесені до Червоної книги України.

Комахи – Insecta

Ряд Бабки – Odonata

Родина Кордулегастериди – Cordulegasteridae

Кордулегастер кільчастий – *Cordulegaster annulatus* (Latreille)

Ряд Веснянки – Plekoptera

Родина Перліди – Perlidae

Веснянка велика – *Peria maxima* Skopoli

Ряд Твердокрилі або жуки – Coleoptera

Родина рогачі – Lucanidae

Жук – олень (рогач звичайний) – *Lucanus cervus* (Linnaeus)

Родина Вусачі – Cerambycidae

Розалія альпійська (вусач альпійський) – *Rosalia alpina* (Linnaeus)

Ряд скорпіонові мухи – Meleptidae

Родина Льодовичники – Boreidae

Льодовичник звичайний – *Boreus westwoodi* (Hagen)

Ряд лускокрилі – Lepidoptera

Родина Парусники – Papilionidae

Махаон – *Papilio machaon* (Linnaeus)

Родина Німфаліди – Nymphalidae

Райдужниця велика – *Apatura iris* (Linnaeus)

Родина Сатири – Satyridae

Чорнушка манто (сатирманто) – *Erebia manto* (Denis et Schiffermüller)

Родина Ведмедиці – Arctiidae

Ведмедиця-господиня – *Callimorpha dominula* (Linnaeus)

Родина Совки – Noctuidae

Евхальція різнобарвна – *Euchalcia variabilis* (Piller)

Совка сокиркова – *Periphrasa detrita* (Linnaeus)

Стрічка голуба – *Catocala frax* (Linnaeus)

Стрічка орденська малинова – *Catocala sponsa* (Linnaeus)

Риби – Pisces

Ряд Лососеподібні – Salmoniformes

Лосось дунайський – *Huchua huchua* L.

Земноводні – Amphibia

Ряд Хвостаті – Caudata

Тритон карпатський – *Thyturus montandoni* (Boulenger)

Тритон гірський – *Triturus alpestris* (Laurenti)

Саламандра плямиста – *Salamandra salamandra* L.

Плазуни – Reptilia

Ряд Лускаті – Squamata

Мідянка – *Coronella austriaca* Laurenti

Птахи – Aves

Ряд Лелекоподібні – Ciconiformes

Лелека чорний – *Ciconia nigra* L.

Ряд Соколоподібні – Falconiformes

Підорлик малий – *Aquila pomarina* C.L.Brehm

Беркут – *Aquila chrysaetos* L.

Лунь польовий – *Circus cyaneus* L.

Сапсан – *Faico peregrin'us* Tunstall

Ряд Куроподібні – Galliformes

Глушець – *Tetrao urogallus* L.

Ряд Совоподібні – Strigiformes

Пугач – *Bubo bubo* L.

Сич волохатий – *Aegolius funereus* L.

Сичик-горобець – *Glaucidium passerinum* L.

Сова довгохвоста – *Sthx uralensis* Pallas

Сипуха – *Tyto alba* (Scopoli)

Ряд Горобцеподібні – Passeriformes

Тинівка альпійська – *Prunella collaris* Scopoli

Скеляр строкатий – *Monticola saxatilis* (L.)

Золотомушка червоночуба – *Regulus ignicapillus* Temminck

Ссавці – Mammalia

Ряд Землерийкові – Soricidae

Бурозубка альпійська – *Sorex alpinus* Schinz

Кутора мала – *Neomys anomalus* Cabrera

Ряд Рукокрилі – Chiroptera

Підковоніс малий – *Rhinolophus hipposideros* (Bechstein)

Ряд Гризуни – Rodentia

Нориця мала водяна (повх) – *Arvicola scherman* (Shaw)

Нориця снігова – *Chionomys nivalis* (Martins)

Ряд Хижі – Carnivora

Горностаї – *Mustela erminea* L.

Норка європейська – *Mustela lutreola* L.

Борсук – *Meles meles* (L.)

Видра – *Lutra lutra* (L.)

Кіт лісовий – *Felis silvestris* Schreber

Рись – *Felis lynx* L.

Таблиця 5.3.3.1.

Види тварин НПП «Гуцульщина», занесені до Червоної книги України

Види тварин	Кількість особин
Сич волохатий	2
Беркут	1
Підорлик малий	2
Пугач	5
Лелека чорний	4
Мідянка	14
Мінога угорська	48
Кіт лісовий	2
Сичик-горобець	3
Орел-карлик	2
Лосось дунайський	38
Сорокопуд сірий	4
Видра річкова	5
Рись звичайна	2
Борсук	15
Горностай	8
Норка європейська	12
Кутора мала	18
Підковоніс малий	13
Саламандра плямиста	2700
Сова довгохвоста	11
Глухар	8
Тритон альпійський	122
Тритон карпатський	140
Ведмідь бурий	2
Бурозубка альпійська	42
Полівка водяна	30
Широковух європейський	4
Лунь польовий	2
Гоголь	1
Зміїд	1
Полоз лісовий	2

Таблиця 5.3.3.2.

Види тварин Галицького НПП, занесені до Червоної книги України

Види тварин	Кількість особин
Широковух європейський – <i>Barbastellbarbastellus</i> Schreb	>20
Підковоніс малий — <i>Rhinolophushipposideros</i> Bechst.	>200
Рясоніжка мала – <i>Neomisanomalus</i> Cab	>30
Горностай – <i>Mustela erminea</i> L.	>35
Норка європейська – <i>Mustelalustreola</i> L.	>5
Тхір степовий — <i>Mustelaeversmannii</i> L.	>10
Борсук – <i>Meles meles</i> L.	>30
Видра річкова – <i>Lutralutra</i> L.	>25
Лелека чорний – <i>Ciconia nigra</i> L.	>7
Чернь білоока — <i>Aythya nyroca</i> Gïild.	8
Гоголь – <i>Bucephala clangula</i> L.	2120
Крех середній – <i>Mergus serrator</i> L.	6
Скопа – <i>Pandion haliaetus</i> L.	1
Підорлик малий – <i>Aquila pomarina</i> Brem.	9
Лунь польовий – <i>Circus cyaneus</i> L.	15
Кульон великий – <i>Numenius arquata</i> L.	80
Пугач – <i>Bubo bubo</i> L.,	5
Сова довгохвоста – <i>Strixuralensis</i> Pall.	>50
Сорокопуд сірий – <i>Lanius excubitor</i> L.	25
Саламандра плямиста – <i>Salamandra salamandra</i> L.	>15

Мінога українська – <i>Eudontomyzon mariae</i> Berg.	>1
Стерлядь — <i>Acipenser ruthenus</i> L.	>5
Харіус європейський – <i>Thymallus thymallus</i> L.	>30
Вирезуб – <i>Rutilus frisii</i> Nordm.	>100
Чоп великий – <i>Zingel zingel</i> L.	>1
Пасмовець тополевий – <i>Limenitis populi</i> L.	>50
Махаон – <i>Papilio machaon</i> L.	>70
Мінливець великий – <i>Apatura iris</i> L.	>100
П'явка медична – <i>Hirudo medicinalis</i> L.	>50

Таблиця 5.3.3.3.

Кількість видів фауни, яким загрожує небезпека

Назва виду	Кількість видів	Види, яким загрожує небезпека						
		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Хребетні	40	23	23	23	23	23	23	23
ссавці	5	5	5	5	5	5	5	5
птахи	18	12	12	12	12	12	12	12
плазуни	11	2	2	2	2	2	2	2
земноводні	6	4	4	4	4	4	4	4
риби	3	3	3	3	3	3	3	3
круглороті	1	1	1	1	1	1	1	1
Безхребетні	10	5	5	5	5	5	5	5

5.3.4. Чужорідні види тварин

Список інвазивних видів включає види тварин, випадково занесених людиною в нові для них регіони, де вони успішно приживаються, починають розмножуватися і захоплювати нові території.

Інвазивні («агресивні») види негативно впливають на місцеву фауну і флору, від чого стають шкідниками і карантинними об'єктами.

Ця проблема поширюється, сприяючи, перш за все, соціально-економічним, медико-санітарним та екологічним витратам, впливає на сільське, лісове, рибне господарство та природні системи, що є важливою основою людства. Такий збиток ускладнюється зміною клімату, забрудненням навколишнього природного середовища, втратою середовища проживання та антропогенним забрудненням.

Прикладами інвазивних видів для Івано-Франківської області є усім відомий колорадський жук, нутрія, ондатра, сойка, сірий пацюк, чорний щур.

Профілактика є найбільш ефективним методом боротьби з проблемою. Необхідно більш ретельно проводити митну перевірку вантажів, підвищувати ефективність карантину, обмежити ввезення інвазивних та генетично-модифікованих видів тварин.

5.3.5. Заходи щодо збереження тваринного світу

Охорона тваринного світу включає систему правових, організаційних, економічних, матеріально-технічних, освітніх та інших заходів, спрямованих на збереження, відтворення і використання об'єктів тваринного світу.

Найбільш ефективними заходом щодо охорони об'єктів тваринного світу є створення нових територій та об'єктів природно-заповідного фонду, правовий режим яких визначає Закон України «Про природно-заповідний

фонд». Тваринний світ на таких територіях може охоронятися, як у комплексі з іншими природними ресурсами (наприклад, у заповідниках, національних природних парках), так і в спеціально створених з метою охорони тваринного світу об'єктах (загальнозоологічні, орнітологічні заказники, зоологічні пам'ятки природи, зоологічні парки, сади тощо).

В області виконується Програма охорони та відтворення карпатської популяції бурого ведмеда. Встановлено відтворюючі ділянки місць перебування бурого ведмеда в Перкалабському та Яловичорському лісництвах ДП «Гринявське лісове господарство».

5.4. Природні території, що підлягають особливій охороні

5.4.1. Стан і перспективи розвитку природно-заповідного фонду

Збереження біотичного і ландшафтного різноманіття шляхом створення нових та вдосконалення існуючих заповідних територій, формування регіональної екологічної мережі є одним з пріоритетних напрямків розвитку заповідної справи в Івано-Франківській області.

Природно-заповідний фонд області нараховує 474 територій та об'єктів загальною площею 218,8 тис. га, що складає 15,7 % від загальної площі області, у тому числі:

- 33 об'єкти загальнодержавного значення площею 131,6 тис. га;
- 441 об'єкт місцевого значення площею 87,2 тис. га.

Протягом останніх років спостерігалася тенденція щодо збільшення площі природно-заповідного фонду області. У порівнянні з 2008 роком площа природно-заповідного фонду області зросла відповідно із 195,9 тис. га до 218,8 тис. га (відсоток заповідності області зріс відповідно із 14 % до 15,7 % від загальної площі області). За цей час створено два національні природні парки, ряд об'єктів місцевого значення (таблиця 5.4.1.1.).

Природно-заповідний фонд області (таблиця 5.4.1.2.) представляють: природний заповідник «Горгани», площею 5,3 тис. га; 5 національних природних парків, загальною площею 120,3 тис. га управління якими здійснює спеціальна адміністрація (Карпатський національний природний парк, національний природний парк «Гуцульщина», Галицький національний природний парк, національний природний парк «Синьогора», національний природний парк «Верховинський»); 3 регіональні ландшафтні парки, площею 38,4 тис. га; 64 заказники, площею 45,93 тис. га.; 189 пам'яток природи, площею 1,2 тис. га; 7 дендрологічних парків, площею 0,15 тис. га; 9 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва, площею 0,094 тис. га; 196 заповідних урочищ, площею 7,3 тис. га.

Установи природно-заповідного фонду утримуються за рахунок коштів Державного бюджету України. Галицький національний природний парк підпорядкований Державному агентству лісових ресурсів України, національний природний парк «Синьогора» знаходяться в постійному користуванні ДО «Резиденція Синьогора» та не функціонує як установа природно-заповідного фонду.

Решту об'єктів природно-заповідного фонду області передано під охорону підприємствам, установам, організаціям і громадянам відповідно до оформлених охоронних зобов'язань.

Найбільш повно у природно-заповідному фонді представлені природні комплекси Горган і Чорногори (природний заповідник «Горгани», Карпатський національний природний парк, Верховинський національний природний парк, національний природний парк «Синьогора», заказники «Грофа», «Яйківський», «Товпишірський» та ін.).

Полонинсько-Чорногірську область репрезентує ландшафтний заказник «Чивчино-Гринявський», Сколівські Бескиди – Полянський регіональний ландшафтний парк, Покутсько-Буковинські Карпати – національний природний парк «Гуцульщина», Прут-Дністровську область – Дністровський регіональний ландшафтний парк, Рогатинське Опілля – Галицький національний природний парк.

Найвищий відсоток заповідності на території Яремчанської міської ради – 59,8%, Косівському – 55,4%, Верховинському – 26,7%, Галицькому – 20,3%, Городенківському – 19,3%, Богородчанському – 18,8%, Долинському – 10,6% районах. У Коломийському, Рогатинському та Снятинському районах відсоток заповідності менше одиниці.

Згідно фізико-географічного районування найбільше заповідних об'єктів зосереджено в гірській частині – біля 62% природно-заповідного фонду області, Передкарпаття – 25% і в рівнинній частині – 13%.

У кількісному відношенні переважають пам'ятки природи і заповідні урочища - відповідно 39,8 та 41,5% від загальної кількості заповідних об'єктів, проте за площею частка цих категорій незначна.

За розмірами близько половини припадає на дрібні (від 1 до 10 га), трохи менше – об'єкти від 10 до 100 га. Великих заповідних територій (від 1000 га і більше) - 16.

Високий відсоток заповідності лісів у гірській частині області - Надвірнянському, Верховинському районах, Яремчанській міській раді (за рахунок Карпатського національного природного парку, національного природного парку «Верховинський»), Косівському (за рахунок національного природного парку «Гуцульщина» та регіонального ландшафтного парку «Гуцульщина»); у рівнинній частині – в Галицькому (за рахунок Галицького національного природного парку), Тлумацькому та Городенківському районах (за рахунок Дністровського регіонального ландшафтного парку).

На шляху інтеграції України до Європейського Союзу створення заповідних територій та об'єктів є одним із ключових завдань. Відповідно до Рекомендацій слухань у Комітеті з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи Верховної Ради України на тему «Природно-заповідний фонд: проблеми та шляхи вирішення», схвалених рішенням Комітету від 10.04.2014 р. № 22/1, розроблено План заходів щодо створення нових територій та об'єктів природно-заповідного фонду на території Івано-Франківської області.

Відповідно до зазначеного Плану заходів на території області є можливість створити національні природні парки «Рожнятівський» (на базі ландшафтного заказника загальнодержавного значення «Грофа» та інших природоохоронних об'єктів, які межують з ним (колишній Український парк природи 1939), зважаючи на їх природоохоронну, естетичну, рекреаційну та історичну цінності) та «Бойківщина» (в басейні ріки Свіча) – ландшафтного заказника місцевого значення «Ріка Свіча з притокою Мізунькою»).

Окрім цього, до мережі територій і об'єктів природно-заповідного фонду запропоновано включити ботанічний сад Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Мінприроди України, за ініціативи Українського товариства охорони птахів та провідних науковців установ природно-заповідного фонду, схвалено клопотання щодо розширення території Карпатського національного природного парку (25301 га), Національного природного парку «Верховинський» (11675,9 га) та Національного природного парку «Гуцульщина» (600,4 га). Окрім цього, Мінприроди України схвалено клопотання щодо заміни земель Галицького національного природного парку шляхом включення 483 га земель лісового фонду Калуського району.

Двадцять другою сесією Івано-Франківської обласної ради від 22.06.2018 року оголошено 8 об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення загальною площею 64,8 га, а саме: 3 ботанічні заказники площею 60,5 га в Рогатинському районі, 4 ботанічні пам'ятки природи загальною площею 4,0 га в Долинському районі, одна гідрологічна пам'ятка природи загальною площею 0,3 га в Надвірнянському районі.

Таблиця 5.4.1.1.

Динаміка структури
природно-заповідного фонду Івано-Франківської області

№ з/п	Категорія територій та об'єктів ПЗФ	На 01.01.2016р.		На 01.01.2017 р.		На 01.01.2018 р.	
		Кількість, шт.	Площа, га	Кількість, шт.	Площа, га	Кількість, шт.	Площа, га
1	Природний заповідник	1	5344,2	1	5344,2	1	5344,2
2	Національні природні парки	5	120339,7	5	120339,7	5	120339,7
3	Регіональні ландшафтні парки	3	38417,0	3	38417,0	3	38417,0
4	Заказники	64	45929,74	64	45929,74	64	45927,74
	загальнодержавного значення	10	5423,8	10	5423,8	10	5421,8
	місцевого значення	54	40505,94	54	40505,94	54	40505,94
5	Пам'ятки природи	189	1236,38	189	1236,38	189	1236,38
	загальнодержавного значення	12	374,4	12	374,4	13	375,4
	місцевого значення	177	861,9	177	861,9	176	860,9
6	Дендрологічні парки	7	152,96	7	152,96	7	152,96
	загальнодержавного значення	3	142,0	3	142,0	3	142,0
	місцевого значення	4	10,96	4	10,96	4	10,96
7	Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва	9	90,4	9	90,4	9	90,4
	загальнодержавного значення	1	7,0	1	7,0	1	7,0
	місцевого значення	8	83,4	8	83,4	8	83,4
8	Заповідні урочища	196	7319,8	196	7319,8	196	7319,8
	Фактична площа ПЗФ	474	218830,18	474	218830,18	474	218828,18
	% фактичної площі ПЗФ від площі області	15,7		15,7		15,7	

Таблиця 5.4.1.2.

Структура природно-заповідного фонду області станом на 01.01.2018 року

№ п/п	Найменування об'єктів ПЗФ	Об'єкти природно-заповідного фонду					
		Загальнодержавного значення		Місцевого значення		Всього	
		Кількість	Площа	Кількість	Площа	Кількість	Площа
1	Природні заповідники	1	5344,2	-	-	1	5344,2
2	Національні природні парки	5	120339,7	-	-	5	120339,7
3	Дендрологічні парки	3	142,0	4	10,96	7	152,96
4	Регіональні ландшафтні парки	-	-	3	38417,0	3	38417,0
5	Заказники – всього, в т.ч.:	-	-	-	-	64	45927,74
	ландшафтні	2	3486,8	9	15708,8	11	19195,6
	лісові	2	466,0	11	6289,7	13	6755,7
	ботанічні	4	1006,5	23	1317,1	27	2323,6
	загальнозоологічні	-	-	2	15120,84	2	15120,84
	орнітологічні	1	207,5	5	21,9	6	229,4
	іхтіологічні	-	-	-	-	-	-
	гідрологічні	1	255,0	4	2048,0	5	2303,0
	загальногеологічні	-	-	-	-	-	-
6	Пам'ятки природи – всього, в т.ч.:	-	-	189	1236,38	189	1236,38
	комплексні	2	148,0	10	91,2	12	239,2
	ботанічні	5	133,5	147	737,03	152	870,53
	лісові	-	-	-	-	-	-
	гідрологічні	5	33,9	9	11,54	14	45,44
	джерела	-	-	-	-	-	-
	зоологічні	-	-	1	0,01	1	0,01
	геологічні	1	60,0	9	21,20	10	81,20
7	Ботанічні сади	-	-	-	-	-	-
8	Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва	1	7,0	8	83,4	9	90,4
9	Заповідні урочища	-	-	196	7319,8	196	7319,8
	РАЗОМ	33	131630,1	441	87198,08	474	218828,18

5.4.2. Водно-болотні угіддя міжнародного значення

В Івано-Франківській області зосереджено 2,6 тис. га збережених водно – болотних угідь, частина яких входить до складу природно-заповідного фонду. Всього заповідано 87 боліт площею 1160,0 га.

Болота зосереджені переважно у стариці ріки Дністер у Рогатинському, Галицькому, Тлумацькому та Городенківському районах. В межиріччях і на терасах гірських річок, у замкнутих котловинах утворились сфагнові болота. Такі болота охороняються у Долинському та Рожнятівському районах. Серед них – гідрологічні пам'ятки природи загальнодержавного значення: «Болото Ширковець», «Болото Мшана», «Болото «Висяче», гідрологічний заказник загальнодержавного значення «Турова дача», ландшафтний заказник місцевого значення «Саджавський».

В області підтримано пропозицію науковців щодо надання статусу водно-болотних угідь міжнародного значення наступним об'єктам:

- водно-болотне угіддя «Бурштинське водосховище»;
- водно-болотне угіддя «р. Дністер» в межах Галицького національного природного парку;
- водно-болотне угіддя «Витоки р. Погорілець»;
- водно-болотне угіддя «Витоки р. Прута» в межах Карпатського національного природного парку;
- водно-болотне угіддя «Джурджинець» та «Урочище «Ситний-Зубринка» в межах природного заповідника «Горгани».

Затверджені паспорти водно-болотних угідь міжнародного значення: «Витоки ріки Прут», «Витоки ріки Погорілець», «Ріка Дністер», «Бурштинське водосховище», розроблені разом із установами природно-заповідного фонду, картосхеми зазначених водно-болотних угідь міжнародного значення направлені в Мінприроди України, а також підготовлено інформацію щодо змін в екологічному стані водно-болотних угідь міжнародного значення на території Івано-Франківської області.

5.4.3. Біосферні резервати та Всесвітня природна спадщина

Завдяки географічному положенню Івано-Франківська область має можливість міжнародної співпраці в унікальному за своєю природою і науковою цінністю районі Українських Карпат – райони Горган і Чивчно-Гринявські гори, які прилягають в південно-західній частині до кордону з Румунією. На території Івано-Франківської області у прикордонній зоні у 2010 році створено національний природний парк «Верховинський», площею 12022,9 га. З румунської сторони в повіті Марамуреш зосереджено ряд природоохоронних територій. Тобто існують реальні можливості створення транскордонного українсько-румунського природоохоронного об'єкта (біосферного резервату).

Створення транскордонного українсько-румунського біосферного резервату на території Верховинського району Івано-Франківської області та Марамуреського повіту окрім збереження унікального біотичного та ландшафтного різноманіття сприятиме економічному розвитку регіону, в

основному, за рахунок екотуризму, транспортних інфраструктур і розвитку традиційних методів ведення господарства.

5.4.4. Формування української частини Смарагдової мережі Європи

На території Івано-Франківської області знаходяться 6 об'єктів, що відповідають критеріям Смарагдової мережі та включені до рекомендованого переліку українською стороною конвенції:

- природний заповідник «Горгани»;
- Карпатський національний природний парк;
- національний природний парк «Гуцульщина»;
- Галицький національний природний парк;
- Верховинський національний природний парк;
- Дністровський регіональний ландшафтний парк;

5.5. Рекреаційна діяльність на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду.

Івано-Франківська область, як і Карпатський регіон в цілому, характеризується унікальними природними та рекреаційними ресурсами. Тому невідкладною справою є реєстр національних культурних цінностей краю, їх дослідження, збереження і використання для розвитку Прикарпаття, як туристично-оздоровчої зони.

Рекреаційні ресурси регіону визначаються наявністю цілющого клімату, широкого спектру мінеральних вод, лікувальних грязей, багатою історією і цікавою етнографією, сукупністю оздоровчих закладів. Усе це приваблює в наш край численних відпочиваючих і туристів.

У цій справі дуже важливе місце займають рекреаційні зони, як фундаментальна основа збереження генофонду. Це важливо з декількох сторін. Насамперед, рекреаційні зони є територіями найпридатнішими для збереження генофонду рослинного і тваринного світу відповідної ландшафтно-територіальної та кліматичної зони, оскільки тут найбільше зберігся створений за багато мільйонів років природний стан.

Збільшення площі рекреаційних зон області можливо також шляхом організації регіональних ландшафтних парків. Регіональні ландшафтні парки можуть бути загально рекреаційними, спортивно-туристичного і санаторно-курортного значення.

Виходячи із сказаного, в основу планування розвитку рекреаційно-оздоровчого комплексу має бути покладена ідея природно-історико-етнографічної рекреації, яка базуватиметься на створенні рекреаційного середовища та найбільш раціональному використанні територіальних поєднань природних умов, ресурсів, історичних і архітектурних пам'яток. У перспективі можуть бути створені природно-історико-етнографічні рекреаційно-туристичні комплекси «Гуцульщина», «Бойківщина» та ін.

У цих регіонах ми маємо унікальне поєднання неповторних ландшафтів, історичних і етнографічних пам'яток, а також пам'яток

природи, культури, побуту населення. Насамперед, заслуговує на увагу створення природно-історико-етнографічного комплексу «Бойківщина».

Будівництво у цьому районі санаторіїв, лікарень, пансіонатів, дворів, виконаних з дерева у традиційно бойківському архітектурному стилі, спортивних комплексів, кемпінгів сприятиме визначенню нових туристських маршрутів та їх поєднанню в єдиному курортно-туристичному комплексі, розрахованому на повне залучення до цього процесу місцевих природних умов, різноманітних мінеральних вод, лікарських рослин та ягід.

Основними природними лікувальними ресурсами Івано-Франківщини є торф'яні грязі та мінеральні джерела поблизу с. Черче Рогатинського району і в поселенні Буркут Верховинського району разом з помірно-теплим кліматом. На території області в мальовничих гірських місцевостях знаходяться кліматичні низькогірні курорти «Ворохта», «Косів», «Яремче».

Води мінеральних джерел бальнеогрязевого передгірного курорту «Черче» відносяться до слабо- і середньомінералізованих сірководневих сульфатно-гідрокарбонатно-кальцієвих вод (вміст вільного сірководню перевищують 102 мг/л). Води цих джерел використовуються для ванн. Для пиття використовуються води сульфатно-кальцієві з середньою мінералізацією.

У межах Карпатського національного парку (Верховинський і Надвірнянський райони) інвентаризацією виявлено чотири джерела сірководневих мінеральних вод (Ямнянське, Ворохтянське, Татарівське, Підліснівське природоохоронні науково-дослідні відділення). Мінеральне джерело Ворохтянського лісництва облагороджене і на його базі створено зону відпочинку.

Івано-Франківщина є відомим туристичним центром України, за офіційними даними у 2017 році область відвідало 2,1 млн. осіб.

В області функціонують понад 500 туристично-рекреаційних закладів на 20 тис. місць, також послуги розміщення надають близько 800 садиб сільського зеленого туризму; зареєстровано понад 200 суб'єктів туристичної діяльності, з них 36 мають тур операторську ліцензію. В області працює 6 центрів туристичної інформації.

6. ЗЕМЕЛЬНІ РЕСУРСИ ТА ҐРУНТИ

6.1. Структура та стан земель

6.1.1. Структура та динаміка основних видів земельних угідь

Земельний фонд області складається із земель, що мають різноманітне функціональне використання. Загальна площа земель станом на 01.01.2018 р. складає 1392,7 тис. га, із них сільськогосподарські угіддя – 630,5 тис. га (45,3% території області), у тому числі: рілля – 397,2 тис. га, перелоги – 6,8 тис. га, багаторічні насадження – 16,3 тис. га, сіножаті і пасовища – 210,2 тис. га; ліси та інші лісовкриті площі – 635,7 тис. га.

Дані щодо структури основних видів земельних угідь області наведені у таблиці 6.1.1.1.

Таблиця 6.1.1.1.

Структура та динаміка основних видів земельних угідь області*

Основні види земель та угідь	2013 рік		2014 рік		2015 рік		2016 рік		2017 рік	
	усього, тис. га	% до загальної площі території	усього, тис. га	% до загальної площі території	усього, тис. га	% до загальної площі території	усього, тис. га	% до загальної площі території	усього, тис. га	% до загальної площі території
Загальна територія	1392,7	100,00	1392,7	1392,70	100,0	100,00	1392,7	100,0	1392,70	100,00
у тому числі:										
1. Сільськогосподарські угіддя	631,5	45,34	631,5	630,40	45,26	45,34	645,8	46,4	630,50	45,30
з них:										
рілля	383,6	27,54	383,6	396,10	28,44	27,54	383,6	27,54	397,20	28,50
перелоги	18,6	1,34	18,6	7,10	0,51	1,34	18,6	1,34	6,80	0,50
багаторічні насадження	16,3	1,17	16,3	16,00	1,15	1,17	16,3	1,17	16,30	1,17
Сіножаті і пасовища	213,0	15,29	213	210,9	15,14	15,29	213	15,29	210,90	15,09
2. Ліси і інші лісовкриті площі	636,0	45,67	636,0	635,30	45,62	45,66	636,0	46	635,70	45,65
з них вкриті лісовою рослинністю	609,7	43,78	587,6	609,7	43,78	42,19	587,6	42,19	587,10	42,15
3. Забудовані землі	62,2	4,47	62,2	63,50	4,56	4,47	62,6	4,5	63,10	4,53
4. Відкриті заболочені землі	2,7	0,19	2,7	2,70	0,19	0,19	2,8	0,2	2,70	0,19
5. Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом (піски, яри, землі, зайняті зсувами, щебенем, галькою, голими скелями)	22,3	1,60	22,3	1,6	22,4	1,61	22,1	1,6	22,40	1,61
6. Інші землі	38,0	2,73	38,0	38,40	2,76	2,73	37,5	2,7	38,30	2,75
Усього земель (суша)	1369,1	98,31	1369,1	1368,9	98,29	98,3	1369,3	98,3	1368,90	98,29
Території, що покриті поверхневими водами	23,6	1,69	23,6	23,8	1,71	1,69	23,4	1,7	23,80	1,71

*За даними ГУ Держгеокадастру в Івано-Франківській області

6.1.2 Стан ґрунтів

За період з 2011 по 2015 роки Івано-Франківською філією ДУ «Держґрунтохорона» проведено обстеження сільськогосподарських угідь на площі 290,6 тис. га. В структурі обстежених угідь 82,3% займає рілля, 11,0%- пасовища, 6,0% - сіножаті, 0,7% - багаторічні насадження.

За результатами лабораторних досліджень, які проводяться на п'ятирічний звітний період, в області серед обстежених угідь 54,5% кислих земель, що негативно позначається на їх родючості. Серед них 26,2% припадає на дуже сильно - та сильнокислі, 31,4% - середньокислі, 42,4% - слабокислі ґрунти. Наявність таких площ ґрунтів з підвищеною кислотністю вимагає негайного відновлення робіт по вапнуванню, як одного з найефективніших і найтриваліших за дією засобів впливу на ґрунт і його родючість.

Таблиця 6.1.2.1.

Характеристика ґрунтів за реакцією ґрунтового розчину (2013-2017 рр.)

Площа ґрунтів за реакцією ґрунтового розчину, %								Середньо зважений показник, одиниць рН сол.
дуже сильно та сильно кислі < 4,5	середньокислі 4,6-5,0	слабо кислі 5,1-5,5	всього кислих < 4,6-5,5	близькі до нейтральн их 5,6-6,0	нейтраль -ні 6,1-7,0	слабо лужні 7,1-8,5	середньо лужні 7,6-8,0	
14,2	17,1	23,2	54,5	24,5	21,0	0	0	5,4

Найбільше кислих угідь, серед обстежених, знаходяться у зоні Прикарпаття та у гірських районах, а саме: Верховинському - 99,0%, Надвірнянському – 80,0%, Богородчанському - 76,0%, Косівському – 74,5%. Найменшу питому вагу серед обстежених сільськогосподарських земель займають кислі ґрунти у Тлумацькому, Городенківському та Снятинському районах.

Гумус є основним джерелом поживних речовин в ґрунті. Чим вищий вміст гумусу в ґрунті, тим більша його родючість, тому збереження і накопичення гумусу є основою родючості ґрунту. Середньозважений показник вмісту гумусу по області за період з 2011 по 2015 роки становить 3,28%, що відповідає підвищеному рівню забезпеченості. Найвищий показник забезпеченості гумусом у Городенківському, Снятинському та Тлумацькому районах. Найнижчий показник вмісту гумусу у Косівському, Богородчанському та Надвірнянському районах.

Результати агрохімічної паспортизації земель, які обстежували, свідчать про дуже слабку забезпеченість ґрунтів азотом, що легко гідролізується. Так, у Косівському районі всі обстежені сільськогосподарські угіддя характеризуються дуже низьким вмістом азоту, у Богородчанському районі ґрунти з дуже низьким вмістом азоту займають 99,0%, у Надвірнянському – 98,0% від обстежених. Площі угідь з дуже низьким та низьким вмістом даного елементу живлення склали 287,4 тис. га або 98,9% від обстежених. Середньозважений показник вмісту лужногідролізованого азоту в ґрунтах області є дуже низьким і становить 86 мг/кг ґрунту.

Динаміка зміни вмісту рухомого фосфору безпосередньо пов'язана із кількістю застосування фосфорних добрив та виносу його з урожаєм

сільськогосподарських культур.

Середньозважений показник вмісту рухомого фосфору за методом Кірсанова в обстежених ґрунтах області середній і складає 79 мг/кг ґрунту. Аналіз в розрізі районів показує, що найкраще забезпечені рухомими формами фосфору сільськогосподарські угіддя Городенківщини (122 мг/кг ґрунту) та Снятинщини (120 мг/кг ґрунту). Найнижчий вміст цього елемента у Верховинському, Долинському, Косівському та Рожнятівському районах. Наприклад, у Верховинському районі найбільшу площу займають ґрунти із дуже низьким вмістом рухомого фосфору – 82,5% від обстежених. Сільськогосподарські угіддя із низьким вмістом рухомих фосфатів становлять 13,0%. Тільки 4,5% від обстежених припадає на ґрунти із середнім, підвищеним та високим вмістом даного елемента живлення. Така ситуація із вмістом рухомого фосфору свідчить про його дефіцит, що призводить до зменшення урожайності сільськогосподарських культур.

В обстежених землях області середньозважений вміст рухомих сполук калію за методом Кірсанова становить 129 мг/кг ґрунту, що відповідає підвищеному рівню забезпеченості. В розрізі районів найкраща забезпеченість цим елементом у Снятинському (177 мг/кг ґрунту), Городенківському (168 мг/кг ґрунту) та Коломийському (147 мг/кг ґрунту) районах. Найнижчий вміст рухомих сполук калію у Верховинському та Долинському районах. Тут переважають ґрунти із дуже низьким, низьким та середнім вмістом рухомих сполук калію.

Таблиця 6.1.2.2.

Характеристика ґрунтів за вмістом гумусу

Площа ґрунтів, %						Середньозважений показник, %
дуже низький < 1,1	низький 1,1-2,0	середній 2,1-3,0	підвищений 3,1-4,0	високий 4,1-5,0	дуже високий > 5,0	
0,1	7,8	34,3	38,2	15,6	4,0	3,28

Таблиця 6.1.2.3.

Характеристика ґрунтів за вмістом азоту, що легко гідролізується

Площа ґрунтів, %				Середньозважений показник, мг/кг ґрунту (Корнфілд)
дуже низький < 101	низький 101-150	середній 151-200	підвищений > 200	
78,8	20,1	1,1	-	86

Таблиця 6.1.2.4.

Характеристика ґрунтів за вмістом рухомих сполук фосфору

Площа ґрунтів, %						Середньозважений показник, мг/кг ґрунту (Чиріков)
дуже низький < 21	низький 21-50	середній 51-100	підвищений 101-150	високий 151-200	дуже високий > 200	
24,3	20,6	26,0	14,1	15,0	-	79

Таблиця 6.1.2.5.

Характеристика ґрунтів за вмістом рухомих сполук калію

Площа ґрунтів, %						Середньозважений показник, мг/кг ґрунту (Чиріков)
дуже низький < 21	низький 21-40	середній 41-80	підвищений 81-120	високий 121-180	дуже високий > 180	
3,2	26,3	23,2	20,7	26,5	0,1	89

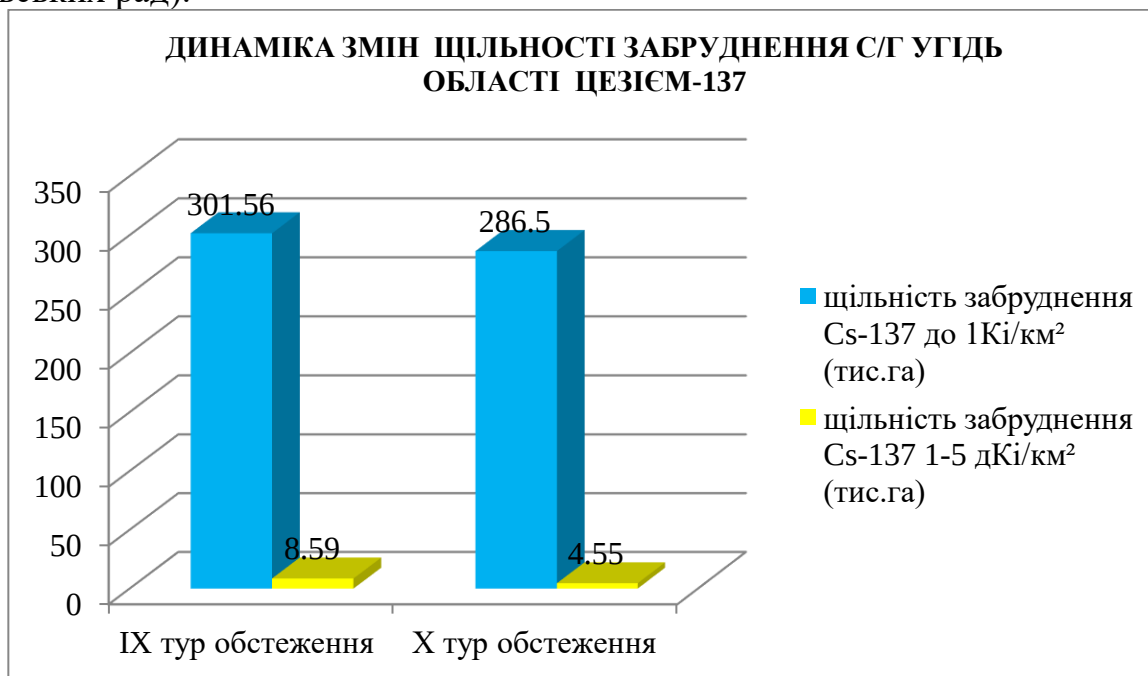
Важливим етапом обстеження земель є оцінка екологічного стану ґрунтів, яка включає в себе забруднення ґрунтів радіонуклідами, важкими металами та залишками пестицидів.

Якщо відразу після Чорнобильської аварії основними дозоутворюючими радіонуклідами були короткоживучі ізотопи (насамперед ізотопи йоду), то сьогодні, через три десятки років після аварії, основну роль відіграють Cs-137 та Sr-90.

В екологічному відношенні ці елементи найнебезпечніші. Це зумовлено тривалим періодом напіврозпаду (29 років – стронцію-90 і 30-цезію-137), високою енергією випромінювання і здатністю легко включатися в біологічний кругообіг та ланцюги живлення.

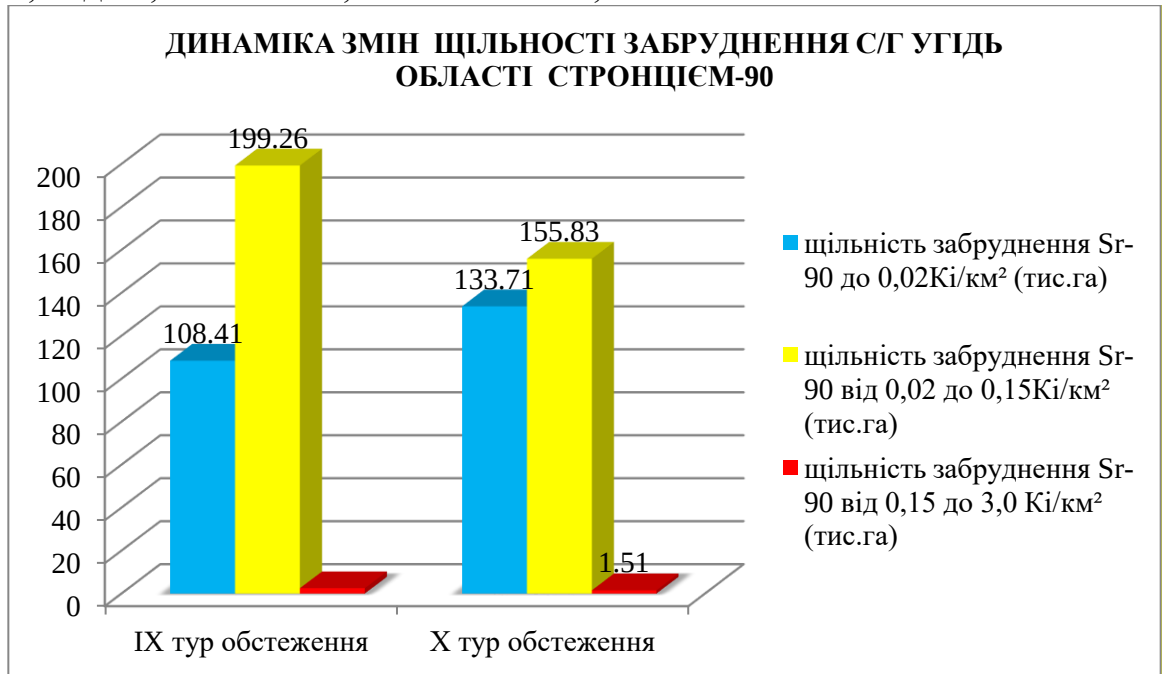
Тому, систематичні радіологічні дослідження стану радіаційного забруднення ґрунтів сільськогосподарських угідь області на даний час є актуальними.

Як показали результати досліджень щільність забруднення сільськогосподарських угідь області цезієм-137, проведених за десятий тур обстеження, складає: до 1 Кі/км² – 286,50 тис. га або 98,44%; від 1 до 5 Кі/км² – 4,55 тис. га або 1,56%, в т.ч. у Верховинському районі – 0,07 тис. га (на території В. Ясенівської сільської ради), Снятинському - 4,48 тис. га (на території Видинівської, Потічківської, Рудниківської, Підвисоцької сільських рад).

Забруднених сільськогосподарських угідь області стронцієм – 90 (обстежено 291,05 тис. га) з щільністю забруднення до 0,02 Кі/км² –

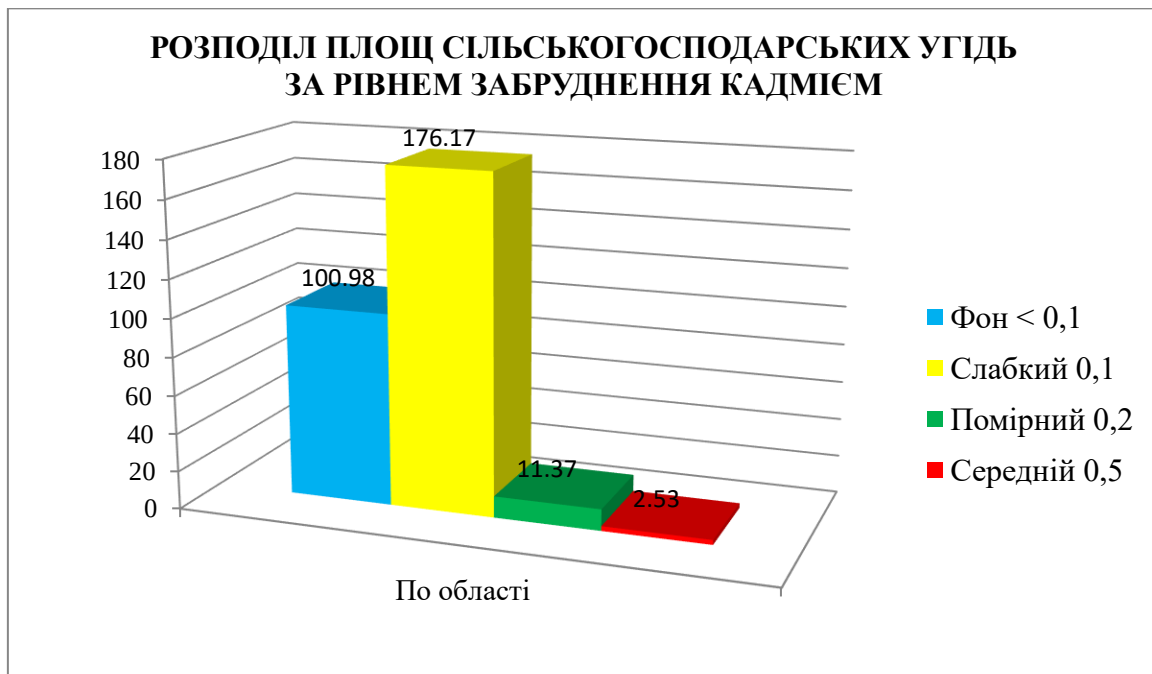
133,71 тис. га або 45,94%; від 0,02 до 0,15 Кі/км² – 155,83 тис. га або 53,54%; від 0,15 до 3,0 Кі/км² – 1,51 тис. га або 0,52%.

Порівнюючи результати досліджень сільськогосподарських угідь області з попереднім туром обстеження, забруднена площа стронцієм-90 з щільністю забруднення від 0,02 до 0,15 Кі/км² зменшилась з 199,26 тис. га до 155,83 тис. га, а з щільністю забруднення від 0,15 до 3,0 Кі/км² зменшилась з 8,59 до 4,55 тис. га. Сільськогосподарські угіддя забруднені стронцієм - 90 від 0,15 до 3,0 Кі/км² знаходяться тільки у Снятинському районі.

В результаті п'ятирічного періоду спостереження встановлено, що середньозважена величина вмісту рухомого кадмію у ґрунтах області становить 0,12 мг/кг, що відповідає слабкому рівню забруднення. За даними обстежень 176,17 тис. га ґрунтів в області мають слабкий рівень забруднення кадмієм, 11,37 тис. га – помірний, 2,53 тис. га – середній рівень забруднення.

В розрізі районів середньозважена величина вмісту рухомого кадмію коливається від 0,10 до 0,15 мг/кг. Найнижчий середньозважений вміст рухомого кадмію виявлено у ґрунтах Коломийського району – 0,10 мг/кг. Найвищий – у ґрунтах Городенківського району – 0,15 мг/кг.

За результатами п'ятирічного періоду спостереження встановлено, що середньозважена величина вмісту рухомого свинцю у ґрунтах області становить 1,06 мг/кг, що відповідає слабкому рівню забруднення. За даними обстежень 178,55 тис. га ґрунтів в області мають слабкий рівень забруднення свинцем, 26,67 тис. га – помірний, 1,89 тис. га – середній, 0,65 тис. га – підвищений, 0,60 тис. га – високий, 0,76 тис. га – дуже високий рівень забруднення.

В розрізі районів середньозважена величина вмісту рухомого свинцю коливається від 0,76 до 1,36 мг/кг. Найнижчий середньозважений вміст рухомого свинцю виявлено у ґрунтах Городенківського району – 0,76 мг/кг. Найвищий – у ґрунтах Тисменицького району – 1,36 мг/кг.

При агрохімічній паспортизації земель області проводиться лише контроль за вмістом залишків високоперсистентних пестицидів минулих років внесення, зокрема хлорорганічних (ДДТ та його метаболітів, ГХЦГ та його ізомерів).

Дослідження проведені в 2011- 2015 роках показали, що основна маса ґрунтів області не забруднені ЗКП.

Отже, для збереження та підвищення родючості ґрунтів та їх охорони в області необхідно впроваджувати науково обґрунтовані системи і технології використання добрив, хімічних меліорантів на основі даних агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення.

6.1.3 Деградація земель

Однією з ключових складових охорони довкілля в області є забезпечення збереження та невиснажливого використання земель.

Питання охорони земель в умовах загострення екологічної ситуації є одним з найважливіших напрямків роботи в області, оскільки поліпшення стану землі відкриває значні резерви збільшення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції та забезпечує суттєве покращення екологічних умов життя людини.

Наслідком високої сільськогосподарської освоєності земельного фонду, без належних заходів щодо її охорони і відтворення, як виробничого ресурсу та важливої складової навколишнього середовища, є прогресуюча деградація і ерозія земель, зниження родючості ґрунтів, що створює загрозу екологічній безпеці області та сталому розвитку регіону.

Основним і найбільш негативним наслідком нераціонального сільськогосподарського землекористування є інтенсивний розвиток водно-ерозійних процесів. На території області процесами змиву охоплено 138,7 тис. га сільськогосподарських угідь, з них 98,4 тис. га ріллі.

Розвиток ерозійних процесів і зниження родючості ґрунтів є наслідком розорювання земель на схилах більше 3-5°, відсутності системи протиерозійних заходів на сільськогосподарських угіддях, переважання тракторного трелювання деревини на лісових землях, а також значного зменшення внесення добрив (у 3-5 раз) і вапнування ґрунтів при вирощування сільськогосподарських культур.

Внаслідок ерозії, родючість ґрунтів значно знижується, що не дозволяє досягти того рівня урожайності культур, який забезпечується кліматичними ресурсами. Відтворити еродовані ґрунти природним шляхом практично неможливо, а штучне відновлення вимагає значних трудових і фінансових затрат.

Господарське використання деградованих і малопродуктивних земель є екологічно небезпечним та економічно неефективним, тому такі землі підлягають консервації.

Враховуючи низьку забезпеченість земельними ресурсами (в середньому на одного жителя в області припадає 0,43 га сільськогосподарських угідь і 0,28 га ріллі, що вдвічі менше ніж по Україні),

проблема охорони та раціонального використання земельних ресурсів в області є надзвичайно актуальною.

Ситуація, що склалася у сфері використання і охорони земельних ресурсів вимагає кардинального перегляду концепції землекористування із встановленням пріоритетності екологічних аспектів.

Зростання обсягів використання природних ресурсів, їх вичерпання та деградація обумовлюють необхідність розробки і реалізації стратегії і тактики невиснажливого природокористування і постійного контролю за змінами у ході природних і антропогенних процесів для інтегрального управління природними ресурсами та станом навколишнього середовища.

Альтернативних варіантів раціональному (невиснажливому) природокористуванню, основою якого є врахування законів розвитку природи та формування безпечних умов життєдіяльності людини, живих організмів, немає.

Тому необхідно виробити і здійснювати таку стратегію і тактику природокористування, які б забезпечили інтегральне управління природними ресурсами, їх невиснажливе використання і охорону від вичерпання і забруднення, а також постійний контроль (моніторинг) за змінами природних і антропогенних процесів у природно-територіальних комплексах.

Таблиця 6.1.3.1.

Поширеність деградаційних процесів*

Види деградованих земель	За роками			
	2016 рік		2017 рік	
	Площа земель, підданих впливу, тис. га	% від загальної площі регіону	Площа земель, підданих впливу, тис. га	% від загальної площі регіону
Дефляційно небезпечні землі (с/г угіддя)	138,1	10,0	138,1	10,0
Землі (с/г угіддя), піддані водній ерозії	138,1	10,0	138,1	10,0
Землі (с/г угіддя), піддані сумісній дії водної та вітрової ерозії	-	-	-	-
Землі (с/г угіддя) з кислими ґрунтами	-	-	-	-
Землі (с/г угіддя) із засоленими ґрунтами	-	-	-	-
Землі (с/г угіддя) із солонцюватими ґрунтами	-	-	-	-
Землі (с/г угіддя) із солонцевими комплексами	-	-	-	-
Землі (с/г угіддя) осолоділі	-	-	-	-
Землі (с/г угіддя) перезволожені	-	-	-	-
Землі (с/г угіддя) заболочені	2,7	0,2	2,7	0,2
Землі (с/г угіддя) кам'яністі				
Землі, що піддані зсувам	0,0000299	0	0,0000299	
Землі над породами, що здатні до карстування, у тому числі під 1008 од. карстопроявів	0,0000682	0	0,0000682	0
Забруднені землі (с/г угіддя), які не використовуються у с/г виробництві	-	-	-	-
Землі, що перебувають у стані консервації	21,1	1,6	-	-
Підтоплені землі	-	-	-	-
Порушені землі	-	-	-	-

*За даними Головного управління Держгеокадастру в Івано-Франківській області

Таблиця 6.1.3.2.

Консервація деградованих і малопродуктивних земель за звітний рік*

Види земель	Усього на початок року		Проведено консервацію		Потребують консервації	
	тис. га	% до загальної площі території	тис. га	% до загальної площі території	тис. га	% до загальної площі території
деградовані	-	-	0	0	1,58	0,88
малопродуктивні	-	-	0	0	8,02	1,74
техногенно забруднені	-	-	0	0	0	0

* За даними Головного управління Держгеокадастру в Івано-Франківській області

6.2. Основні чинники антропогенного впливу на земельні ресурси

Аналіз даних сучасного стану і співвідношення угідь свідчить про те, що найбільші порушення відбулися в передгірських і рівнинних районах. Ступінь сільськогосподарської освоєності території тут коливається в межах відповідно 54-64% і 63-77%. Загальна розораність перевищує межу екологічної збалансованості як у рівнинних – 52%, так і в передгірських районах – 43%. В рівнинних районах розорано в середньому 77% сільськогосподарських угідь, у передгірських – 72%. Сільськогосподарська освоєність гірських районів нижча – в середньому 30 % при загальній розораності території 12% і розораності сільськогосподарських угідь – 41%.

Найбільш розораними є землі у Городенківському (67,3%), Снятинському (63,5%), Рогатинському (57,3%), Тлумацькому (54%) і Галицькому (51%) районах.

Регіон Карпат і прилеглих територій має певні територіальні відмінності щодо характеру використання земель. Вони зумовлені зональністю природних умов, особливостями розселення населення, значенням окремих районів у вирощуванні тих чи інших видів сільськогосподарських культур.

Як наслідок високої сільськогосподарської освоєності земельного фонду без належних заходів щодо її охорони і відтворення, як виробничого ресурсу та важливої складової навколишнього середовища, є прогресуюча деградація земель, що створює загрозу екологічній безпеці області.

Сільськогосподарські підприємства на сьогоднішній день більшою мірою зацікавлені в інтенсивній експлуатації землі з метою одержання максимальної кількості продукції, ніж у збереженні ґрунтів і відтворенні їх родючості.

6.3. Охорона земель.

Охорона земель – система правових, організаційних, економічних, технологічних та інших заходів, спрямованих на раціональне використання земель, запобігання необґрунтованому вилученню земель сільськогосподарського призначення для несільськогосподарських потреб, захист від шкідливого антропогенного впливу, відтворення і підвищення родючості ґрунтів, підвищення продуктивності земель лісового фонду, забезпечення особливого режиму використання земель природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення.

7. НАДРА

7.1. Мінерально-сировинна база

7.1.1. Стан та використання мінерально-сировинної бази

На території області обліковується 340 родовищ з 26 видів різноманітних корисних копалин, з яких 161 родовище розробляється. Сировинна база області складається з корисних копалин паливно-енергетичного напрямку (газ, нафта, конденсат, торф), сировина для

виробництва будівельних матеріалів, підземні води, гірничо-хімічні корисні копалини (кам'яна, калійна та магнієва сіль, карбонатна сировина для вапнування кислих ґрунтів, карбонатна сировина для цукрової промисловості, сірка), гірничорудні корисні копалини.

У межах області відомо 43 родовища вуглеводнів, з яких промисловістю освоєно 32 родовища. Видобуток нафти і газу в області зосереджений переважно у Долинському та Надвірнянському нафтопромислових районах. Основні обсяги видобутку припадають на нафтогазовидобувні управління «Долинанафтогаз» та «Надвірнанафтогаз», які на правах структурних одиниць входять у ПАТ «Укрнафта». До найголовніших родовищ нафти, внесених у реєстр Державного балансу запасів корисних копалин України, віднесені Долинське, Північно-Долинське, Струтинське, Битків-Бабченське.

Область володіє добре розвиненою сировинною базою будівельних матеріалів. На її території знаходиться 169 родовищ з 11 видів корисних копалин, які застосовуються у будівництві. Розробляється 62 родовища. Область повністю забезпечена розвіданими запасами солі кухонної, цементної сировини, вапняку для випалювання вапна, гіпсу, піщано-гравійних матеріалів, цегельно-черепичної та керамзитової сировини, мінеральних вод.

Значну економічну і енергетичну перспективу, як для області, так і для України мають нещодавно відкриті поклади сланцевого газу на так званій «Одеській площі». Одеська ділянка майже повністю охоплює територію Тлумацького, Галицького, Тисменицького, Рогатинського районів, частково - Городенківського, Калуського, Коломийського, Снятинського районів і займає близько 2,9 тис.кв.км. Прогнозні ресурси Одеської площі оцінюються Державною службою геології і надр України в 2,98 трлн. куб. м газу.

Інформація про дані державного обліку мінерально-сировинної бази області наведені в таблиці 7.1.1.1

Таблиця 7.1.1.1.

Мінерально-сировинна база*

№ з/п	Баланс Сорт, марка корисної копалини	Кількість родовищ		Одиниця виміру	Балансові запаси на 01.01.2018р.				Погашено запасів	
		Всього	Розроб-ляється		всього		що розробляються		Видобуток	Втрати
					A+B+C1	C2	A+B+C1	C2		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
ГОРЮЧІ КОРИСНІ КОПАЛИНИ										
Тверді корисні копалини										
1	Торф	19	2	тис. т	5225	84	1119	-	8	-
	Від всього в Україні, %	2,78	4,76		0,76	0,05	1,53		1,33	
НЕМЕТАЛІЧНІ КОРИСНІ КОПАЛИНИ										
Гірничохімічні корисні копалини										
2	Сіль кухонна кам'яна	2	-	тис. т	34873	-	-	-	-	-
	Всього									
3	Сіль калійна	4	-	сирі солі, тис. т	560146	252600	-	-	-	-
	Від всього в Україні, %	30,77			23,84	20,17				
4	Сіль магнієва	1*	-	сирі солі, тис. т	442427	-	-	-	-	-
	Від всього в Україні, %	25			38,77					
5	Сировина для вапнування кислих ґрунтів	1*	1*	тис. т	1289,5	-	1289,5	-	-	-
	Від всього в Україні, %	2,78	25		1,44		18,46			
6	Сировина карбонатна для цукрової промисловості	2	1	тис. т	58697,08	-	25225,28	-	28,88	-
	Від всього в Україні, %	13,33	25		17,97		43,65		1,49	
7	Сірка	4	-	руда, тис. т	125342	49115	-	-	-	-
	Від всього в Україні, %	33,33			30,8	61,64				

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Гірничорудні корисні копалини										
8	Озокерит Всього Від всього в Україні, %	2 66,67	-	т	78314 40,79	-	-	-	-	-
9	Родоніт Всього Від всього в Україні, %	1 100	-	т	0	419 100	-	-	-	-
Будівельні корисні копалини										
10	Сировина цементна Всього Від всього в Україні, %	4 7,02	4 10,81	тис. т	252233,3 8,03	-	225025,3 9,97	-	3515 36,39	20,2 13,34
11	Вапняк Від всього в Україні, %	-	-	тис. т	156284,5 18,47	-	156284,5 36,14	-	1735,2 34,05	9,7 9,24
12	Мергель Від всього в Україні, %	-	-	тис. т	92750,1 16,75	-	65542,1 12,45	-	1617,5 83,06	9,2 92
13	Гіпс Від всього в Україні, %	-	-	тис. т	3198,7 15,01	-	3198,7 20,99	-	162,3 55,38	1,3 53,26
14	Сировина карбонатна для виробництва вапна Всього Від всього в Україні, %	11 10,58	2 7,41	тис. т	49644,14 7,92	-	6700,14 2,47	-	146,41 2,47	8,78 4,26
15	Гіпс та ангідрит Всього Від всього в Україні, %	11+1* 26,67	3* 13,64	тис. т	112648,81 18,01	24217 25,88	42063,81 16,45	1217 7,71	38,5 2,6	0,35 0,12
16	Гіпс Від всього в Україні, %	-	-	тис. т	107497,81 19,12	24217 26,59	42063,81 17,3	1217 7,71	38,5 2,63	
17	Ангідрит Від всього в Україні, %	-	-	тис. т	5151 29,06	-	-	-	-	-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
18	Сировина скляна Всього Від всього в Україні, %	1* 2,44	1* 5,26	тис. т	-	-	-	-	-	-
19	Пісок будівельний Всього Від всього в Україні, %	10 1,59	6 2,41	тис. куб. м	34747,8 1,14	- 2,15	25188,75 2,15	- 0,46	52,91 0,46	0,3 0,06
20	Суміш піщано-гравійна Всього Від всього в Україні, %	22 30,56	14 43,75	тис. куб. м	27039,14 8,49	766 19,54	17836,41 24,63	766 100	169,72 23,32	10,5 48,03
21	Камінь облицювальний Всього Від всього в Україні, %	2 0,82	- 	тис. куб. м	918,50 0,28	- 	- 	- 	- 	-
22	Камінь будівельний Всього Від всього в Україні, %	10+2* 1,3	6 1,33	тис. куб. м	42998,05 0,49	9873,73 1,67	34846,96 0,66	5808,73 2,92	298,29 1,1	3,31 1,93
23	Камінь пиляльний Всього Від всього в Україні, %	1 0,49	- 	тис. куб. м	6220 0,59	- 	- 	- 	- 	-
24	Сировина керамзитова Всього Від всього в Україні, %	3 5,66	- 	тис. м. куб.	7848 3,29	- 	- 	- 	- 	-
25	Сланці менілітові Всього Від всього в Україні, %	1 50	1 100	тис. т	812,61 17,78	- 	812,61 100	- 	1,05 100	-
26	Сировина цегельно-черепична Всього Від всього в Україні, %	88+2* 4,64	25 8,14	тис. куб. м	144423,38 6,34	79 0,05	59255,93 15,84	- 	158,56 7,76	6,69 17,62
ПІДЗЕМНІ ВОДИ										
27	Води питні і технічні Від всього в Україні, %	33 2,36	13 0,93	тис. м3/добу	292,005 1,91	- 	51,585 0,34	- 	7,220 0,52	0,681 1,05

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
28	Води мінеральні Від всього в Україні, %	15 4,56	11 3,34	м3/добу	1001,400 1,08	-	515,0 0,55	-	42,696 0,54	26,068 0,72
ЛІКУВАЛЬНІ ГРЯЗІ										
29	Грязі та мул мінеральні Від всього в Україні, %	1 6,67	1 6,67	тис. м3	35,491 2,07	-	35,491 2,07	-	0,330 10,45	-

*За даними ДНВП «Геоінформ України»

7.2. Система моніторингу геологічного середовища

7.2.1. Підземні води: ресурси, використання, якість

За даними Державного водного кадастру, водовідбір Івано-Франківської області у 2017 р. склав 17,413 тис. м³/добу; 6355,86 тис. м³/рік, в т.ч. ГПВ становлять 11,250 тис. м³/добу; 574,119 тис. м³/рік, 1,732 – 1,75 тис. м³/добу; 632,0 тис. м³/рік, ВТВ – 1,573 тис. м³/добу; 574,119 тис. м³/рік, розлив – 0,035 тис. м³/добу; 12,789 тис. м³/рік.

За 2017 рік ДП НАК «Надра України» «Західукргеологія» відзвітувались за формою 7-гр про використання підземних вод 42 водокористувачі Івано-Франківської області. Якість підземних вод даних водокористувачів відповідає вимогам ДСанПіН 2.2.4-171.10.

Водозабезпечення невеликих населених пунктів і сіл переважно відбувається децентралізовано за допомогою поодиноких свердловин, колодязів, рідше каптованих джерел. Водопостачання великих населених пунктів і промислових об'єктів відбувається централізовано. Для централізованого водопостачання населення експлуатується 12 ділянок розвіданих родовищ.

Згідно даних державного обліку використання підземних вод, в межах Івано-Франківської області знаходиться біля 160 поодиноких водозабірних свердловин, що експлуатують питні води. Більша частина водозаборів централізованого водопостачання Івано-Франківської області, що працюють для госпитного водопостачання населення на нерозвіданих запасах, експлуатують природні та перспективні ресурси різних водоносних комплексів, і тільки незначна частина з цієї кількості водозаборів працює на оцінених, апробованих, але на нерозвіданих експлуатаційних запасах.

До таких незадіяних ділянок родовищ з розвіданими затвердженими запасами та оціненими експлуатаційними запасами, що є перспективними належать: Вікнянська, Підмихайлівська, Лімницька, Коломийська, Снятинська, Микулинецька, Заболотівська, Черніївська (3 ділянки), Старолисецька, Шевченківське родовище (7 ділянок) та інші.

Сучасний стан ресурсів підземних вод у Івано-Франківській області характеризується значними змінами природного та техногенного характеру, зумовленими інтенсивністю господарської діяльності.

Для Івано-Франківської області найбільш характерні забруднення підземних вод пов'язані з нафтовидобуванням, галургійною промисловістю, агропромисловим комплексом, промислово-міські агломерації. До випадкових джерел забруднення належать аварійні прориви сітки промислової і господарсько-побутової каналізації, самовилив води і нафти з незатампанованих бурових свердловин у нафтовидобувних районах, витіки напірних вод із свердловин в результаті порушення правил експлуатації обладнання та ліквідації розвідувальних і спостережних свердловин.

Техногенне забруднення ґрунтових вод у Передкарпатті досить стійке і має повсюдний характер. Водоносний горизонт, що приурочений до алювію заплав і низьких надзаплавних терас слугує головним джерелом

централізованого водопостачання. В силу своєї незахищеності від техногенного впливу він забруднений нітратами та амонійним азотом. Складові компоненти забруднення Fe, P, Li, Br, Ba, Mn, Sr, Ti, органічні речовини. Ступінь забруднення помірний, зрідка високий. Середнє значення вмісту нітратів у межах аномальних зон 2,1-4,0 гранично допустимої концентрації. Подекуди вміст фосфору у воді досягає 10 ГДК.

Показники якості підземних вод, які аналізувались при даних дослідженнях, в основному, відповідають вимогам, які ставляться до питної води. В окремих пробах, відібраних при проведенні робіт, встановлено перевищуючий ГДК вміст заліза, твердість води перевищує допустимі норми і досягає до 15,1 мг-екв. Мінералізація, в основному, знаходиться в допустимих межах і лише в одиничних пробах перевищує 1 г/дм³.

Ділянки забруднення підземних вод, виявлені у межах та поблизу діючих та ліквідованих гірсько-промислових об'єктів (Калуського хімічного комплексу, Старунського озокеритового та нафтового промислів). У пробах води, відібраних з річки Луковець нижче фонтануючої свердловини та озокеритового промислу, вміст елементів Mn, Zr, Sr, Ti, Na, NH₄⁺ в десятки разів перевищує ГДК. Окрім того у багатьох криницях відмічено бактеріальне забруднення.

Підвищений вміст хлоридів у підземних водах на території Калуського гірничопромислового вузла пов'язаний із вимиванням солей з існуючих солевмістних технологічних об'єктів, а саме: хвостосховищ № 1, № 2, солевідвалів № 1, № 4 та інших об'єктів, які займають площу майже 200 га і на яких заскладовано майже 50 млн. м³ галітових солевмістних відходів та розкривних солевмістних порід.

В забруднених підземних водах довкола цих підприємств виявлено перевищення гранично допустимої концентрації вмісту хлоридів, солей Na, K, Mg, важких металів (Zn, Cu, Fe). Великі водопритоки прісних вод з Карпат, в значній мірі, поменшують інтенсивність забруднення, запобігаючи утворенню катастрофічних ситуацій.

Навкруги нафтових промислів, більшість з яких зараз не розробляються, основними джерелами забруднення підземних вод є неліквідовані бурові свердловини, гирла яких не забетоновані. Ґрунтові та дощові води виносять з них техногенні відходи та нафту. При проривах трубопроводів і аваріях на діючих промислах йде інтенсивне забруднення поверхневих та ґрунтових вод нафтою та нафтопродуктами, що і виявлено практично у всіх водах довкола нафтових промислів. Інтенсивне забруднення вод спостерігаються і довкола нафтопереробних заводів, складів паливно-мастильних матеріалів, автотранспортних підприємств.

7.2.2. Екзогенні геологічні процеси

Особливість інженерно-геологічних умов Івано-Франківської області зумовлює широкий спектр розвитку на її території, особливо в гірській частині, небезпечних екзогенних геологічних процесів. Тепер в межах Івано-Франківської області виявлено 807 зсувних ділянок, 270 селевих потоків і 35

ділянок інтенсивного руслоперетворення. Загальна кількість карстопроявів 1008 шт. Площа поверхневих карстопроявів складає 682 км². Поширення екзогенних геологічних процесів в межах області:

- 1) зсуви: загальна кількість – 807 шт., з них кількість активних – 95 шт.,
площа поширення – 301 км², з них площа активних – 10,8 км²;
- 2) карст: кількість карстопроявів – 1008 шт., з них поверхневі – 1008 шт.,
площа поверхневих карстопроявів – 682 км²;
- 3) селі: кількість селеутворюючих водотоків – 270 шт., площа – 606,93 км²,
кількість селеутворюючих осередків – 68 шт., площа – 4,2 км²;
- 4) ерозія: кількість ділянок розвитку яружної ерозії – 209 шт.,
кількість форм яружної ерозії – 209 шт.,
кількість ділянок розвитку бокової ерозії – 136 шт.,
довжина прояву процесу бокової ерозії – 15 км.

Таблиця 7.2.2.1.

Поширення екзогенних геологічних процесів (ЕГП)*

№ з/п	Вид (ЕГП)	Площа поширення, км ²	Кількість проявів, од.	% ураженості регіону
1	Зсуви	301	807	2,2
2	Карст	682	1008	4,9
3	Селі	606	270	4,5
4	Яружна ерозія	-	209	-
5	Бокова ерозія	-	136	-

* За даними ДП «Західукргеологія».

Геолого-геоморфологічні умови та інтенсивні опади сприяли розвитку селево-зсувних потоків та ерозійних річкових процесів.

Більшість новоутворених зсувів представляють собою селево - зсувні потоки, які закладені в четвертинних елювіально - делювіальних та делювіальних відкладах, складених глинами та суглинками з уламками переважно пісковиків. Потужність порід, що деформуються, відповідає потужності четвертинних відкладів і складає 1-5 м. За формою в плані вони глетчероподібні і фронтальні, їх площі коливаються від 0,1 до 1,2 га. В зоні впливу зсувів опинились 206 житлових будинків, 35 з них значно пошкоджені.

В передгір'ї склалися умови для формування зсувних потоків, які в нижній частині переходять в грязьові селі. Такий потік сформувався в с. Гвізд, де в верхній частині схилу було зрушено 300 тис. м³ ґрунту, перезволожено його та знесено в нижню частину схилу на відстань 400 м. Матеріал розвантажився на 5 присадибних ділянках.

В смузі розповсюдження глинистих утворень Скибової зони відмічені локальні прояви зсувів змішаного та блокового типів. Зсуви структуровані, розміри їх сягали від 4-6 га (с-ще Делятин, присілок Левущик) до 18 га (с. Манява). В смузі розповсюдження трьохкомпонентного флішу повсюдно створилися умови для формування твердої складової селевого потоку.

Великі потоки дали конуси виносу об'ємом 8-10 тис. м³, розвантаження селевих мас проходило на дороги з руйнацією мостів та житла. Практично всі мілкі потоки носили селевий характер з конусами виносу 200-400 м³.

Конусами виносу великих потоків другого порядку були запруджені русла основних рік із зміною напрямків їх течії. Внаслідок чого проходили значні руйнації в межах населених пунктів Шибене, Яблуниця.

Найбільшого ураження екзогенними процесами в межах передгірської частини зазнали території Надвірнянського та Богородчанського районів, в гірській частині Верховинського та Косівського районів.

Найбільшої шкоди стихія нанесла лінійним об'єктам, дорогам та мостам в басейні рік Білого та Чорного Черемоша, Черемоша, Рибниці, Лючки, Пістиньки, в середній частині течій річок Прут, Бистриці Солотвинської та Надвірнянської.

На основі результатів проведених робіт по вивченню шкідливого впливу ЕГП на навколишнє середовище, визначено порайонний перелік населених пунктів та прилеглих до них територій уражених небезпечними геологічними процесами (зсувами, карстами, селями), активізація яких можлива в весняно-літній період при зміні природно-кліматичних чинників, таких, як інтенсивне танення снігу та надмірне випадання дощів, гідрогеологічних та гідрологічних умов, а також в наслідок негативного впливу техногенних факторів на геологічне середовище.

Калуський район: м. Калуш (Височанка), села Боднарів, Кропивник, Студінка, Сівка - Войнилівська, Пійло, Голинь, Тужилів, Довге – Калуське;

Войнилівська селищна ОТГ: с-ще Войнилів;

Снятинський район: села Тростянець, Іллінці, Трійця, Джурів, Княже, Новоселиця, Вовчківці, Рудники, Потічок;

Надвірнянський район: села Зелена, Бистриця, Пасічна, Пнів, Добротів, Назавизів, Гвізд, Середній Майдан, Красна, Чорний Потік, Б. Ослави;

Ланчинська селищна рада ОТГ: с-ще Ланчин;

Делятинська селищна рада ОТГ: с-ще Делятин;

м. Болехів;

Коломийський район: с. Воскресінці, Дебеславці, Угорники, Струпків, Мишин, Верхній та Нижній Вербіж, Нижнє, Верхнє, Голосків;

Печеніжинська селищна рада ОТГ: с. Княздвір, с. Сопів,

Косівський район: м. Косів, села Снідавка, Брустурів, Шепіт, Прокурава, Пістинь, Баня Березів, с-ще Кути;

Космацька сільська рада ОТГ: с. Космач;

Рожнівська сільська рада ОТГ: с. Рожнів, с. Химчин;

Яблунівська селищна рада ОТГ: с. Стопчатів;

Рожнятівський район: с-ще Рожнятів, села Ілемня, В.Струтин, Берлоги, Лоп'янка, Петранка, Вербів;

Спаська сільська рада ОТГ: с. Спас;

Богородчанський район: села Монастирчани, Старуня, Манява, Бабче, Жураки, Нивочин;

Верховинський район: с-ще Верховина, села Криворівня, Ільці, Верхній Ясенів, Бистрець, Буковець, Стебнів, Довгопілля, Красноїлля, Замагорів, Бережниця, Зелена, Шибени, Пробійна.

Яремчанська міська рада: м. Яремче, с-ще Ворохта, с. Микуличин.

В межах області відмічена бокова ерозія по басейнах наступних річок:

р. Бистриця Солотвинська (в інтервалі Івано-Франківськ - Богородчани - Лисець протяжністю 20 км).

р. Бистриця Надвірнянська (в інтервалі Івано-Франківськ - Надвірна протяжністю до 35 км).

р. Прут (в інтервалі Ворохта - Яремча - Коломия - Снятин протяжністю 170 км).

р. Черемош (на протязі всієї течії -180 км).

Можлива активізація річкової ерозії в басейнах рік Лімниця, Свіча, Луква.

Непередбачені паводки можливі по долинам рік: Гнила та Золота Липи, Нараєвка.

В районі «Бурштинської ТЕС» ПАТ «ДТЕК Західенерго» відмічається підмив лівих схилів водосховища.

По річці Лімниця ерозійні процеси загрожують нафтопроводу «Дружба».

Карстові явища

Активізація карстових процесів можлива в Рогатинському, Галицькому, Тлумацькому, Городенківському районах на всій території за виключенням сіл, розташованих в долинах великих річок, в Калуському районі – с-ще Войнилів, в Тисменицькому районі - села Узин, Ямниця, Підпечери, в Тлумацькому районі - село Хотимир, Івано-Франківська міська рада - село Вовчинець.

Найбільша загроза розвитку карстового процесу можлива в межах Городенківського та Тлумацького районів.

Техногенна активізація карсту, що пов'язана з розробкою соленосних пластів, відмічається в районі міст Калуш, Долина, Болехів.

В с-щі Делятин проходить активізація соляного карсту.

Підтоплення

Даний процес для території області не характерний.

В період паводків відмічалось затоплення поверхневих ділянок в межах Коломийського, Надвірнянського, Снятинського, Косівського, Тисменицького районів.

Просідання денної поверхні над гірничими виробками

Даний процес відмічається в межах солевидобувних виробок, які проводились шахтним методом в районі м. Калуш, с. Сівка - Калуська с. Кропивник. Загальна площа просідання досягає 1,8 км². В районі просідання відмічаються карстові провали.

7.3. Дозвільна діяльність у сфері використання надр*

Кількість спеціальних дозволів на користування надрами зареєстрованих в ДНВП «Геоінформ України», по видах мінеральної сировини

№ з/п	Назва виду мінеральної сировини	Кількість спеціальних дозволів							
		Всього	Геологічне вивчення	Геологічне вивчення (в т. ч. з ДПР)	Геологічне вивчення (в т. ч. з ДПР, з подальшим видобуванням)	Угода про розподіл	Видобування	Будівництво і експлуатація підземних споруд не пов'язаних з видобуванням	Створення геологічних територій, які мають важливе значення
1	Родовища неметалічних корисних копалин	65	0	3	0	0	62	0	0
2	Родовища нафти і газу	44	0	11	7	0	24	0	2
3	Родовища інші	1	0	0	0	0	0	1	0
4	Родовища торфу	1	0	0	0	0	1	0	0
5	Родовища підземних вод	35	0	8	0	0	27	0	0
6	Родовища лікувальних грязей	1	0	0	0	0	1	0	0
Всього		147	0	22	7	0	115	1	2

*За даними ДНВП «Геоінформ України»

7.4. Геологічний контроль за вивченням та використанням надр **Основні екологічні проблеми, пов'язані з розробкою родовищ корисних** **копалин області**

В межах області виділяють Долинський і Надвірнянський нафтогазопромислові та Калуський гірничорудний райони.

Екологічні проблеми, що виникли в області внаслідок експлуатації родовищ корисних копалин, пов'язані, в основному, з розробкою родовищ нафти і газу, калійної солі та з веденням видобувних робіт кар'єрним способом.

Нафто-газові родовища

Нафтогазовидобувні роботи на родовищах області ведуться уже понад 40 років, а на деяких (Ріпнянське, Битківське) понад 100 років.

В межах Долинського і Надвірнянського нафтогазопромислових районів здійснюється буріння глибоких пошукових, розвідувальних та експлуатаційних свердловин. Розробка родовищ ведеться з допомогою більше двох тисяч свердловин різного призначення (експлуатаційних, нагнітальних, спостережних). На балансі нафтогазовидобувних управлінь є сотні ліквідованих свердловин. Разом з інфраструктурою облаштування родовищ (трубопроводи, лінії електропередач, дороги, інженерно-технологічні споруди та ін.) вони створюють значне техногенне навантаження на природне середовище.

В межах деяких нафтопромислів існують старі закинуті свердловини (родовище Кубаш, Майдан, Надєжда та ін.). Внаслідок природного відновлення пластових тисків, спостерігаються прояви самовиливу нафти і мінералізованих пластових вод, а також викиди газу, що призводить до забруднення на прилеглих територіях ґрунтів, поверхневих вод, атмосферного повітря, що створює небезпеку виникнення пожеж в прилеглих до родовищ лісових масивах.

Екологічною проблемою, яка супроводжує нафтовидобувні роботи, є проблема ліквідації старих свердловин (близько 200), які бурились, в основному, в 50-60 роках, без цементування затрубного простору. Ліквідація цих свердловин загальноприйнятим методом установки цементних мостів в бурових колонах не дає стовідсоткової гарантії надійної ізоляції нафтових покладів і в майбутньому можливі самовиливи нафти з ліквідованих свердловин. Ще однією екологічною проблемою нафтовидобувного виробництва є утилізація нафтових шламів.

Родовища калійних солей

Серед корисних копалин, що використовуються в якості гірничохімічної сировини, провідне місце в області займають родовища калійних солей.

В Івано-Франківській області розташовані дві групи зближених родовищ: Калусько-Долинське (Калусько-Долинське, Домбровське, Пійло) і Марково-Росільнянське (Марківське, Молодьківське, Дзвиняцьке, Старунське, Росільнянське), та 5 відокремлених родовищ: Велика Тур'я, Тростянець, Кадобна, які знаходяться на державному балансі, а також

Делятинське та Березівське (Білі Ослави), що балансом не обліковані.

Детально розвідана лише Калуш-Голинська група. Запаси калійних і магнезійних солей тут складають 450 млн. т. Практичний інтерес представляє також Марково-Росільнянська група родовищ із запасами категорії $C_1 + C_2$ - 457 млн. т. Всього сумарні виявлені запаси калійних і магнезійних солей в межах області складають 1091 млн. т.

Важливим для області і України в цілому є питання ефективного використання унікального Калуш - Голинського родовища полімінеральних руд, на базі якого працював єдиний в Україні виробник калійних добрив - ДП «Калійний завод» ВАТ «Оріана».

8. ВІДХОДИ

8.1. Структура утворення та накопичення відходів

За попередніми даними Головного управління статистики в області протягом 2017 року в результаті економічної діяльності підприємств і організацій та у домогосподарствах утворилось 1948,8 тис. т відходів (на 13,4 тис. т. або 0,68 % більше, ніж у попередньому році).

Більше половини загальнообласних обсягів (49,8%) утворено в м. Бурштині, 14,3% - в Калуському районі, 5,9% в м. Івано-Франківськ, 8,9% в Галицькому, 5,6% - у місті Калуші, 6,0% - Рожнятівському, 2,2% - Долинському районах, 2,5% - в Тисменицькому районі. Частка решти міст та районів не досягає 1%.

Таблиця 8.1.1.

Утворення відходів за категоріями матеріалів у 2017 році*

	Обсяги утворення відходів		У тому числі		
	т	у % до 2016 року	від економічної діяльності	від домогосподарств	
				т	у % до 2016 року
1	2	3	4	5	6
Усього	1948835,7	100,7	1833238,7	115597,0	102,4
Відходи кислот, лугів чи солей	3618,3	19707,6	3618,3	-	-
Відпрацьовані оливи	174,0	101,4	174,0	-	-
Хімічні відходи	848,2	118,7	848,2	-	-
Осад промислових стоків	45115,0	231,6	45115,0	-	-
Шлами та рідкі відходи очисних споруд	416,3	179,2	416,3	-	-
Відходи від медичної допомоги та біологічні	33,3	104,2	33,3	-	-
Відходи чорних металів	7081,8	137,0	7081,8	-	-
Відходи кольорових металів	374,9	138,1	374,9	-	-
Скляні відходи	303,5	34,4	178,1	125,3	19,7
Паперові та картонні відходи	2970,3	77,4	2551,6	418,7	113,7
Гумові відходи	340,0	112,7	340,0	-	-
Пластикові відходи	2472,1	219,0	2463,5	8,6	13,5
Деревні відходи	124881,3	56,7	124881,3	-	-
Текстильні відходи	331,8	141,5	331,8	-	-
Непридатне обладнання	10,9	111,9	10,9	-	-
Відходи акумуляторів та батарей	29,6	101,4	29,6	-	-

1	2	3	4	5	6
Відходи тваринного походження та змішані харчові	7433,5	78,1	7433,5	-	-
Відходи рослинного походження	58375,3	90,2	58375,3	-	-
Тваринні екскременти, сеча та гній	477510,4	112,7	477510,4	-	-
Побутові та подібні відходи	130707,5	100,9	19178,4	111529,2	99,7
Змішані та недиференційовані матеріали	29,8	155,0	29,8	-	-
Звичайний осад	4009,3	101,3	494,1	3515,2	23434700,0
Мінеральні відходи будівництва та знесення, у тому числі змішані будівельні відходи	5452,8	163,4	5452,8	-	-
Відходи згоряння	1036272,9	100,3	1036272,9	-	-
Інші мінеральні відходи	5567,7	100,6	5567,7	-	-
Грунтові відходи	34475,2	415,9	34475,2	-	-

* За даними Головного управління статистики Івано-Франківської області

8.2. Поводження з відходами (збирання, зберігання, утилізація та видалення)

Основні показники, що характеризують операції поводження з відходами, наведено у таблицях 8.2.1., 8.2.2.

Впродовж року утилізовано 651,6 тис. т або 35,2% від загальної кількості утворених відходів 42,6% утилізованих відходів припадає на підприємства Калуського району, 26,0% - Галицького, 6,9% - Рожнятівського районів, 11,2% - м. Калуш, м. Коломия – 7,1%, м. Бурштин – 2,7%. Крім того 887,0 тис. т відходів видалено у спеціально відведені місця чи об'єкти, 114,8 тис. т - спалено з метою отримання електроенергії.

На кінець 2017 року загальний обсяг відходів, накопичених протягом експлуатації, у спеціально відведених місцях чи об'єктах всіх класів небезпеки в містах та районах становить 44707,8 тис. т.

Таблиця 8.2.1.

Основні показники утворення та поводження з відходами I–IV класів небезпеки

(тис. т)			
Показники	2015 рік	2016 рік	2017 рік
1	2	3	4
Утворено відходів ¹	2124,8	1935,4	1948,8
Утилізовано, оброблено (перероблено)	575,4	681,8	651,6
Спалено	147,5	-	114,8
у т.ч. з метою отримання енергії	147,5	114,1	114,8
Передано на сторону	425,7	0,9	-
у тому числі іншим країнам	0,1	0,9	-
Видалено у спеціально відведені місця чи об'єкти	1126,7	774,7	887,0
Видалено іншими методами видалення	0,1	0,0	-
Розміщено на стихійних звалищах	-	-	-

1	2	3	4
Втрачено (випаровування, витікання, пожежі тощо)	0,0	0,0	-
Загальний обсяг відходів, накопичених протягом експлуатації, у спеціально відведених місцях чи об'єктах на кінець року ¹	42644,1	43559,7	44707,8

¹ За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області

Таблиця 8.2.2

Інформація про кількість діючих місць видалення ТПВ

№ п/п	Назва одиниці адміністративно-територіального устрою	Кількість	Площі під твердими побутовими відходами, га	Зміни площі (+/-) у відношенні до попереднього року
1	Богородчанський район	1	2,0209	-
2	Верховинський район	1	1,0	-
3	Галицький район	1	3,745	-
4	Городенківський район	1	2,7	-
5	Долинський район	1	5,0	-
6	Калуський район	1	6,43	-
7	Коломийський район	1	14,0	-
8	Надвірнянський район	1	3,0	-
9	Рогатинський район	1	4,4	-
10	Рожнятівський район	2	7,6892	-
11	Снятинський район	1	7,0	-
12	Тисменицький район	1	20,8	-
13	Тлумацький район	2	4,5	-
14	м. Болехів	1	3,7470	-
	Всього	16	86,0321	-

8.3. Транскордонні перевезення небезпечних відходів

З метою забезпечення дотримання вимог екологічної безпеки у здійсненні експорту, імпорту та транзиту відходів, враховуючи рекомендації Базельської конвенції про контроль за транскордонним перевезенням небезпечних відходів та їх видаленням, Кабінет Міністрів України постановив затвердити категорії небезпечних відходів, ввезення яких в Україну забороняється, та Положення про контроль за транскордонним перевезенням відходів і їх утилізацією/видаленням. Міністерство екології та природних ресурсів України є спеціально уповноваженим органом у сфері контролю за транскордонним перевезенням відходів і їх утилізацією/видаленням.

У 2017 році небезпечні відходи з інших країн на територію Івано-Франківської області не ввозились.

9. ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА

9.1. Екологічна безпека як складова національної безпеки

На території Івано-Франківської області, яка займає 2,3% (13,9 тис. км²) площі України, формується 8,6% загального об'єму вод у ріках

України, зосереджено 6,3% площі земель лісового фонду держави і 9,0% загального запасу деревини.

На території області знаходиться 340 родовищ 26 видів корисних копалин (нафта, газ, калійні солі, будівельні матеріали та ін.), понад 300 джерел мінеральних вод, серед яких є аналоги «Нафтусі», «Моршинської», «Єсентуки».

В області є багато своєрідних і унікальних природних комплексів з різноманітним рослинним і тваринним світом, ґрунтами, гірськими породами, кліматом, водами та іншими компонентами, які знаходяться у тісному взаємозв'язку і взаємодії. Це - збережені унікальні кедрово - смерекові ліси і зарості сосни гірської (жерепу) у природному заповіднику «Горгани», природний комплекс високогірного ландшафту Карпатського національного природного парку, одне з найбільших угруповань тиса ягідного (релікт третинного періоду) у ботанічному заказнику загальнодержавного значення «Княздвірський», збережені степові угруповання на «Касовій горі» (біля м. Бурштин), «Чортовій горі» (біля м. Рогатин), в урочищі «Масьок» (Городенківського р-ну).

Ширина гірської зони Карпат в межах Івано-Франківської області близько 40 км, довжина досягає 150 км. По території області проходить Головний Європейський вододіл, з якого спускаються ріки басейну Чорного моря (Дністер, Прут).

Висока вологість клімату Івано-Франківщини сприяє розвитку густої річкової мережі, яка становить 0,71-1,5 км/км².

Більша частина рік північно-східної частини належить до Району басейну річки Дністер (Свіча, Лімниця, Бистриця Солотвинська і Надвірнянська). В південно-східній частині протікають річки Прут і Черемош, які впадають в Дунай. Ріки мають гірський і напівгірський характер. Кількість рік і потоків становить понад 8 тисяч. Паводки спостерігаються не тільки в період весняного сніготанення, але і в літній час за рахунок злив. Особливо загрозливі паводки спостерігаються в передкарпатській частині Дністра.

Сучасну екологічну ситуацію в Івано-Франківській області не можна вважати задовільною, незважаючи на зменшення за останні роки антропогенно-техногенного навантаження на природне середовище та здійснення ряду природоохоронних заходів.

На території області розміщено понад 500 промислових підприємств хімічної, енергетичної, нафтогазовидобувної, деревообробної та інших галузей.

Понад 4% території зайнято нафтогазовими трубопроводами, пробурено більше 2000 свердловин для видобування нафти і газу.

В 2017 році очисними спорудами здійснювались скиди зворотних вод, на підставі дозволів на спеціальне водокористування; налічується 16 великих полігонів складування твердих побутових відходів; хвостосховища і полігони промислових відходів ВАТ «Оріана»; золошлаковідвали ВП «Бурштинська ТЕС» ПАТ «ДТЕК Західенерго».

До факторів, які обумовлюють складну екологічну ситуацію, належать:

1. Порушення законів природокористування при обґрунтуванні моделей виробництва і споживання та розвитку територій.

2. Галузевий підхід при плануванні природокористування, відсутність системного підходу, системи інтегрального управління природними ресурсами, недотримання екологічно обґрунтованих норм використання ресурсів.

3. Руйнування у процесі освоєння території і господарської діяльності біогеоценотичного покриву і функціональної цілісності природних екосистем, порушення оптимальної структури ландшафтоформуючих компонентів на водозборах рік.

4. Екологічно необґрунтована (деформована) структура промислово - виробничого сектора економіки, недостатня потужність і ефективність пилогазоочисних установок та споруд для очищення промислових і комунально-побутових стічних вод.

5. Недотримання у всіх сферах виробничої діяльності природоохоронних вимог і основних принципів сталого природокористування: системність - безперервність - невиснажливе використання - відтворення - збереження - охорона.

6. Забудова територій без урахування наявності зсувонебезпечних ділянок, селевих потоків, карсту та імовірності затоплення території.

7. Не впроваджується система управління навколишнім природним середовищем згідно стандарту ISO-1400 (ДСТУ-14000-97).

8. Розорювання земель на ерозійно небезпечних схилах, відсутність системи протиерозійних і стокорегулюючих заходів.

На території області сформувались 4 природно-територіальні комплекси з різним ступенем антропогенізації:

- промислово-міські (Івано-Франківський, Калуський, Бурштинський, Надвірнянський, Коломийський) - сильно урбанізовані, екологічно небезпечні території;

- промислово-нафтогазовидобувні (Долинський, Пасічнянський, Битківський) - урбанізовані із значним впливом на довкілля;

- аграрно-промислові (Рогатинсько-Галицький, Тлумацько-Снятинський) - екологічні проблеми пов'язані з деградацією земель (ерозія, зменшення родючості ґрунтів);

- лісогосподарські (Верховинський, Осмолодський, Вигодський, Болехівський, Солотвинський, Ворохтянський).

До територій з найбільш складною екологічною ситуацією належать території Калуського (ВАТ «Оріана», ВАТ «Карпатнафтохім»), Галицького (ВП «Бурштинська ТЕС» ПАТ «ДТЕК Західенерго»), Надвірнянського (ПАТ «Нафтохімік Прикарпаття», НГВУ «Надвірна нафтогаз», ТОВ «Свиспан Лімітед»), Тисменицького (ПАТ «Івано-Франківськцемент»), Долинського (ВАТ «Шкіряник», ТОВ «Уніплит», НГВУ «Долина нафтогаз») Рожнятівського (ТОВ «Свісс Кроно») районів.

Ефективна регіональна екологічна політика вимагає спільних зусиль

органів державної виконавчої влади, природо- і правоохоронних органів, громадськості.

9.2. Об'єкти, що становлять підвищену екологічну небезпеку

В області наявна низка підприємств, які в процесі своєї діяльності, природних чи соціальних умов характеризуються певним рівнем екологічного ризику і таким чином створюють потенційну або пряму загрозу для довкілля, життя та здоров'я людини.

Таблиця 9.2.1.

Об'єкти підвищеної екологічної небезпеки Івано-Франківської області

№ з/п	Підприємства (найбільші забруднювачі)	Вид економічної діяльності	Відомча належність (форма власності)	Примітка
1	2	3	4	5
1	ВП «Бурштинська ТЕС» ПАТ «ДТЕК Західенерго»	Виробництво електроенергії	Приватна	забруднення атмосферного повітря
2	ПАТ «Нафтохімік Прикарпаття»	Хімічна і нафтохімічна	Приватна	забруднення поверхневих вод та атмосферного повітря
3	НГВУ «Надвірнанафтогаз»	Добувна промисловість	Приватна	забруднення поверхневих, підземних вод та атмосферного повітря
4	НГВУ «Долинанфтогаз»	Добувна промисловість	Приватна	забруднення поверхневих, підземних вод та атмосферного повітря
5	ТОВ «Карпатнафтохім»	Хімічна і нафтохімічна	Приватна	забруднення поверхневих вод та атмосферного повітря
6	ПАТ «Завод тонкого органічного синтезу «Барва»	Хімічна і нафтохімічна	Приватна	забруднення атмосферного повітря та поверхневих вод
7	ПАТ «Івано-Франківськцемент»	Хімічна і нафтохімічна	Приватна	забруднення атмосферного повітря
8	ТОВ «Уніплит»	Деревообробна	Приватна	забруднення поверхневих вод
9	ТОВ «Свісс Кроно»	Деревообробна	Приватна	забруднення атмосферного повітря
10	ТОВ «Свиспан Лімітед»	Деревообробна	Приватна	забруднення атмосферного повітря та поверхневих вод
11	ТОВ «Гудвеллі Україна»	Сільське господарство	Приватна	забруднення атмосферного повітря, поверхневих вод та ґрунтів
12	ТОВ «Птахофабрика «Снятинська нова»	Сільське господарство	Приватна	забруднення атмосферного повітря
13	КП «Івано-Франківськводокотехпром»	Житлово-комунальне підприємство	Комунальна	забруднення поверхневих вод

1	2	3	4	5
14	ДП «Калуська ТЕЦ - НОВА»	Житлово-комунальне підприємство	Державна	забруднення атмосферного повітря
15	КП «Полігон ТПВ»	Житлово-комунальне підприємство	Комунальна	забруднення поверхневих і підземних вод

9.3. Радіаційна безпека

В області відсутні об'єкти атомної енергетики, а також підприємства по видобуванню та переробці уранової руди.

9.3.1. Стан радіаційного забруднення територій

Внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС постановою КМУ від 23.07.1991 р. № 106 «Про організацію виконання постанов Верховної Ради Української РСР про порядок введення в дію Законів Української РСР «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» та «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок чорнобильської катастрофи» затверджено перелік населених пунктів Івано-Франківської області Снятинського району (с. Потічок, с. Стецева, с. Підвисоке, с. Стецівка, с. Русів), які віднесені до 4 зони посиленого радіоекологічного контролю за соціально-економічним фактором. Згідно пункту 4 статті 4 Закону України від 28.12.2014 № 76-VII «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України» виключено статтю 23 Закону України від 28.02.1991 № 796-13 «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» в частині надання пільг та компенсацій громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи категорії 4.

9.3.2. Поводження з радіоактивними відходами

На території Івано-Франківської області радіоактивні відходи відсутні.

10. ПРОМИСЛОВІСТЬ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ДОВКІЛЛЯ

10.1. Структура та обсяги промислового виробництва

Область входить в число найбільш промислово розвинених областей західного регіону країни.

Промисловими підприємствами у 2017 році реалізовано продукції на суму 47,3 млрд. грн. або 2,2% усієї реалізованої продукції промисловості України. Значну питому вагу в структурі обсягу реалізованої продукції займає постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря (41,2%), виробництво хімічних речовин і хімічної продукції (14,7%), виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції (11,4%), виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність (11,4%).

Структура обсягу реалізованої промислової продукції у 2017 році

	Обсяг реалізованої промислової продукції (товарів, послуг) без ПДВ та акцизу	
	тис. грн.	у % до усієї реалізованої продукції
Промисловість	47317646,3	100,0
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	19514087,0	41,2
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	3207702,7	6,8
Переробна промисловість	24250382,4	51,3
з неї:		
виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	6954660,5	14,7
виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції	5371958,2	11,4
виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність	5360256,6	11,3
виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів	2455671,3	5,2
машинобудування, крім ремонту і монтажу машин і устаткування	2227315,9	4,7
металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	586130,6	1,2
текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	454900,2	1,0
інше	839489,1	1,8
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	345474,2	0,7

Індекс промислової продукції у 2017 році порівняно з попереднім роком досяг 112,0% (2 місце в Україні).

Відновлення у липні 2017 року роботи одного із найбільших хімічних підприємств України та області ТОВ «Карпатнафтохім» зумовило зростання обсягів промислової продукції у виробництві хімічних речовин і хімічної продукції у 6,6 рази. Частка підприємства в обсязі реалізованої продукції галузі склала 80%.

Ключовими факторами для подальшого промислового розвитку області є збільшення виробництва складної побутової техніки на ТОВ «Електролюкс України», електрокабельної продукції на ДП ВО «Карпати», ТОВ «Тайко Електронікс Юкрейн Лімітед» та ТзОВ «ЛЕОНІ Ваерінг Системс УА ГмбХ», збільшення виробництва цементу на ПАТ «Івано-Франківськцемент».

Основним завданням діяльності промислових підприємств області є проведення ефективної політики енергозбереження, підвищення технологічного рівня та конкурентоспроможності продукції, диверсифікації виробництв і експорту продукції, розширення ринків збуту та імпортозаміщення.

10.2. Вплив на довкілля

10.2.1 Гірничодобувна промисловість

Івано-Франківська область має значний гірничодобувний потенціал. Найбільшою сировинною базою є родовище Прикарпатського калієносного басейну. В кінці ХХ ст. калійні солі добували підземним і відкритим способами. У Калуші виробляли калійні добрива, магній, хлор, каустичну соду та ін. На території ДП «Калійний завод» ВАТ «Оріана» розташовані відпрацьовані рудники, Домбровський кар'єр, 2 відвали засолених розкривних порід, 2 хвостосховища та шламонакопичувач, які негативно впливають на природне середовище та викликають небезпечні процеси, а саме: просідання земної поверхні, утворення провальних воронок, карсту, зсувів, забруднення земель, поверхневих та підземних вод.

На території області також є незначні запаси торфу, розробкою та видобутком якого займаються ПАТ «Івано-Франківськторф», ТОВ «АГРО УКРАЇНА ЗАХІД».

Крім того, на території області працюють підприємства, які експлуатують родовища, що є сировиною для виробництва будівельних матеріалів: суглинки, будівельні піски, пісковики, піщано-гравійна суміш, вапняки, мергелі та інші. Основною проблемою цих підприємств є відсутність рекультивації відпрацьованих ділянок родовищ, а на підприємствах що займалися видобутком та реалізацією будівельного піску (Воронівське родовище піску) наявність на відпрацьованих площах кар'єрів включень закам'янілих валунів пісковика, які спостерігаються у всіх родовищах будівельних пісків, що розташовані на території Рогатинського району (до 40%).

10.2.2. Металургійна промисловість

Металургійна промисловість в Івано-Франківській області не розвинена.

10.2.3. Хімічна та нафтохімічна промисловість

Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції здійснює 20 промислових підприємств, які підвищують рівень промислово-технологічної переробки та конкурентоспроможність продукції в області.

Серед найбільших виробників галузі є ТОВ «Карпатнафтохім», ТОВ «Карпат Смоли», ДП «Калуський дослідно-експериментальний завод» інституту хімії поверхні Національної академії наук України, ТОВ «Завод ДК «Орісіл», ПрАТ «Завод ТОС «Барва», ТОВ «Падана Кемікал Компаундс», ТОВ «Голд-Дроп-Україна», ТОВ «Поліком» та інші.

В галузі виробляється продукція важкого органічного синтезу (етилен, пропілен, бензол, вінілхлорид, поліетилен), хлор, сода каустична, карбамідо-формальдегідні смоли, аеросил (двоокис кремнію), продукція малотоннажної хімії, поверхнево-активні речовини, побутова хімія.

Основними здобутками за останні роки є освоєння виробництва нових видів продукції, зокрема:

- виробництва хлору і соди каустичної з впровадженням сучасної технології мембранного електролізу діафрагмовим методом німецької фірми

«UHDE»;

- єдиного в Україні виробництва полівінілхлориду суспензійного, яке забезпечуватиме вітчизняні підприємства сировиною для виготовлення вікон, дверей, газових, водяних та каналізаційних труб. Дане виробництво дозволить виробляти 300,0 тис. тонн в рік ПВХ-С світового рівня якості, який відповідає всім санітарним вимогам.

Основними пріоритетами розвитку галузі є:

- освоєння виробництва нових конструкційних і функціональних матеріалів;
- відновлення та розвиток виробництва малотоннажної і тонкої хімії;
- реконструкція підприємств та впровадження ресурсозберігаючих екологічно чистих технологій;
- залучення інвестицій у виробництво.

10.2.4. Харчова промисловість

Індекс промислової продукції у виробництві харчових продуктів та напоїв у 2017 році, порівняно з попереднім роком склав 95,1%. Знизилися обсяги у виробництві м'яса свійської птиці свіжого чи охолодженого на 36,6%, виробів ковбасних на 41,4%, молока рідкого обробленого (пастеризованого, стерилізованого, гомогенізованого, топленого, пептизованого) на 10,7%, сирів сижучних та плавлених на 8,2%, борошна на 18,5%, печива солодкого і вафель на 9,5%, вод натуральних мінеральних газованих на 25,3%.

Разом із тим, збільшились обсяги у виробництві соків фруктових та овочевих на 108,0%, масла вершкового на 221,0%, сиру свіжого неферментованого на 20,3%, продуктів молоковмісних на 18,2%.

За 2017 рік підприємствами з виробництва харчових продуктів, напоїв реалізовано продукції на 2,4 млрд. грн., що складає 5,2% загальнообласного обсягу.

Харчова промисловість поєднує значну кількість різних видів діяльності, серед яких переважають м'ясна промисловість та виробництво молочних продуктів.

Серед найбільш потужних підприємств галузі - ПАТ "Івано-Франківський м'ясокомбінат", ТЗОВ "Калуський комбінат хлібопродуктів", ТОВ "ЗПК "ЮМАС", ТОВ "Або-Мікс", ТОВ "Продовольча компанія "Екопродукт", ТОВ "Станіславська торгова компанія", ТОВ "ПТАХОФАБРИКА СНЯТИНСЬКА НОВА", ТДВ "Івано-Франківський хлібокомбінат", ТДВ "Івано-Франківський міськмолокозавод".

Пріоритетним напрямком стратегічного розвитку харчової та переробної промисловості області є вдосконалення галузевих стандартів до загальноєвропейських вимог якості й екологічної безпеки.

10.3. Заходи з екологізації промислового виробництва

Діючий на сьогодні господарський механізм природокористування не забезпечує еколого-збалансованого розвитку економіки, має, в основному, фіскальний характер, не дає можливості акумулювати фінансові ресурси та

ефективно їх використовувати. Проявляється недосконалість податкової системи в екологічному напрямку.

Одним із пріоритетних напрямків забезпечення екологічно-збалансованого розвитку є комплексна екологізація виробництва, яка сприяє реалізації концепції побудови еколого-орієнтованого виробництва. Під комплексною екологізацією виробництва в роботі розуміється безперервний процес впровадження нових технічних, технологічних, економічних, управлінських та правових рішень, які в сукупності забезпечують еколого-економічну збалансованість.

Комплексна екологізація виробництва передбачає здійснення еколого-орієнтованих заходів у зовнішньому та внутрішньому середовищах виробничої системи. На рівні промислового підприємства комплексна екологізація передбачає екологізацію, як виробничої системи, так і системи управління нею. У свою чергу, екологізація виробничої системи передбачає: екологізацію всіх видів продукції, що виробляються на підприємстві, тобто розроблення таких видів, що найменше впливають на навколишнє середовище під час виготовлення, споживання та утилізації; перебудову технічної бази у напрямку еколого-орієнтованого виробництва, яке забезпечить економію і раціональне використання природних ресурсів та зменшить забруднення навколишнього середовища; утилізацію та перероблення відходів виробництва та споживання продукції. Екологізація управлінської системи передбачає екологічно спрямовану структурну перебудову організаційних форм і методів управління (організаційних структур управління, функцій управління та його економічного механізму). Необхідно забезпечити врахування екологічного фактору при здійсненні процесів прогнозування та планування виробництва, його організації, матеріально-технічному забезпеченні, процесах інвестування, маркетингової діяльності, ціноутворення та стимулювання праці.

11. СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ДОВКІЛЛЯ

11.1. Тенденції розвитку сільського господарства

Аграрний сектор відіграє особливу роль в соціально-економічному житті області, адже сільськогосподарське виробництво провадиться на всій її території.

На Івано-Франківщині, яка займає 1392,7 тис. га (2,3% земель України), 94% території припадає на сільську місцевість.

В області налічується 765 сільських населених пунктів, з яких 240 або 31% від загальної кількості мають статус гірських. У сільській місцевості проживає 771,3 тис. осіб (56,0% від усього населення області) або 1013 осіб у середньому на один населений пункт (проти 467 осіб по Україні). За часткою сільського населення регіон займає третє місце в Україні після Закарпатської та Чернівецької областей.

Розвиток рослинництва.

Вся посівна площа 2017 року склала 373,5 тис. га, в т.ч.:

- зернові культури - 38,98%, (або 145,6 тис. га);
- технічні - 25,2%, (або 94,4 тис. га);
- картопля - 15,8%, (або 59,1 тис. га);
- овочі - 2,73%, (або 10,2 тис. га);
- кормові культури - 17,18% (або 64,2 тис. га).

Валовий збір зерна при урожайності 51,9 ц/га склав 753,67 тис. тонн, або на 19,13 тис. тонн менше як було у 2016 році. Понад 60% зернових вироблено сільськогосподарськими підприємствами області.

Цукрових буряків зібрано 73,0 тис. тонн, що порівняно з попереднім роком більше на 9,2 тис. тонн.

Виробництво сої склало 65,2 тис. тонн (20,1 ц/га), що на 16 тис. тонн більше попереднього року, соняшнику 76,9 тис. тонн, що на 23,8 тис. тонн більше.

Ріпаку зібрано 98,7 тис. тонн, що на 43,1 тис. тонн більше.

Валовий збір картоплі в 2017 році склав 1,0 млн. тонн, що на 25,0 тис. тонн більше в порівнянні з 2016 роком, овочів відкритого ґрунту - 167,9 тис. тонн, на 4,3 тис. тонн менше як у 2016 році.

Плодоягідної продукції отримано 51,1 тис. тонн, що на 2,4 тис. тонн більше, як у 2016 році.

11.2. Вплив на довкілля

В агропромисловому комплексі області сформувалась збалансована система природокористування та екологізація технологій у сільському господарстві. Проводяться заходи щодо забезпечення контролю у сфері охорони, відтворення та збереження родючості земель при здійсненні господарської діяльності сільськогосподарськими товаровиробниками. Опрацьовуються заходи підвищення продуктивності і стабілізації галузі землеробства на основі вилучення з інтенсивного обробітку малопродуктивних орних земель та переведення їх у природні кормові угіддя й заліснення.

11.2.1. Внесення мінеральних і органічних добрив на оброблювальні землі та під багаторічні насадження

В землеробстві одним із напрямків забезпечення високого врожаю сільськогосподарських культур є внесення добрив (органічних та мінеральних).

За даними Головного управління статистики в області сільськогосподарськими підприємствами області у 2017 році на 1 га посівної площі було внесено по 145 кг мінеральних добрив (у поживних речовинах) проти 135 кг у 2016 році.

Таблиця 11.2.1.1.

**Внесення мінеральних добрив (у поживних речовинах)
сільськогосподарськими підприємствами***

	Мінеральні добрива (у поживних речовинах), ц				На 1 га посівної площі, кг
	Всього	У тому числі			
		Азотні	Фосфорні	Калійні	
Внесено добрив під урожай - усього	223026	149230	37332	36464	145
Внесено під посіви сільськогосподарських культур - усього	222935	149154	37324	36457	133
У тому числі					
Зернові та зерновобобові культури (без кукурудзи)	70307	52067	8642	9598	146
З них під пшеницю	50144	38318	5539	6287	159
Кукурудзу на зерно	39806	26065	6999	6742	162
Технічні культури	108829	68714	20951	19167	119
З них під					
Цукрові буряки (фабричні)	3243	1395	841	1007	382
Соняшник	33508	16942	9262	7304	104
Ріпак	52196	40960	5556	5680	157
Сою	19083	9076	5095	4912	80
Картоплю	203	93	48	62	237
Овочі	808	281	124	403	812

*За даними Івано-Франківської філії ДУ «Держгрунтохорона»

Таблиця 11.2.1.2.

**Внесення органічних добрив
сільськогосподарськими підприємствами***

Назва культур	Органічні добрива, тонн	
	Всього	На 1 га посівної площі
Внесено добрив під урожай - усього	437548	28
Внесено під посіви сільськогосподарських культур – усього	437548	26
Пшениця	78272	2,5
Кукурудза на зерно	30921	1,3
Культури технічні	179655	12,0
Буряк цукровий фабричний	*	*
Соняшник	14075	0,4
Ріпак	137505	4,1
Соя	18975	0,8
Картопля	*	*
Культури овочеві відкритого ґрунту	*	*

* Дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України «Про державну статистику» щодо конфіденційності статистичної інформації.

11.2.2. Використання пестицидів

Таблиця 11.2.2.1.

Площа, на якій застосовувались засоби захисту рослин
сільськогосподарськими підприємствами у 2017 році*

	Площа, на якій застосовувалися засоби захисту рослин, тис. га	
	Всього	В тому числі пестициди
Богородчанський	26,784	26,01
Верховинський	-	-
Галицький	53,505	52,305
Городенківський	2123,96	122,46
Долинський	13,846	12,846
Калуський	61,1	61,05
Коломийський	84,401	77,901
Косівський	6,94	6,24
Надвірнянський	6,8	6,0
Рогатинський	112,019	111,439
Рожнятівський	4,97	4,87
Снятинський	75,02	71,02
Тисменицький	63,566	61,946
Тлумацький	58,7	57,7

* За даними Департаменту агропромислового розвитку облдержадміністрації

На сьогоднішній день з території області вивезено на утилізацію непридатні до використання та заборонені хімічні засоби захисту рослин (пестициди та отрутохімікати), накопичені за часів колишнього Радянського Союзу.

11.2.3. Екологічні аспекти зрошення та осушення земель

Наслідком меліорації є суттєва зміна елементів водного балансу, особливо випаровування та річковий стік. Необхідність меліорації земель визначається кліматичними умовами територій. Тривале зрошення спричиняє низку екологічних проблем. Головна з них - це вторинне засолення ґрунтів, що виникає через надмірне зрошення і високий рівень ґрунтових вод. Осушення - це протилежний зрошенню процес. Його проводять на перезволожених землях, лісах, болотах з метою включення нових територій у сільськогосподарське виробництво.

З метою дотримання екологічно обґрунтованого режиму використання меліорованих земель Дністровським басейновим управлінням водних ресурсів проводяться роботи по веденню моніторингу стану цих земель та прилеглих територій. На осушених землях здійснюються спостереження за рівнями ґрунтових вод.

11.2.4. Тенденції у тваринництві

Розвиток тваринництва.

За 2017 рік всіма категоріями господарств вироблено 124,7 тис. тонн м'яса, що на 0,9 тис. тонн (0,7%) більше ніж у 2016 році, молока - 463,5 тис. тонн (менше на 3,3 тис. тонн чи 0,7%), яєць – 352,8 млн. шт. (на 62,0 млн. шт. або 14,9% менше).

У сільськогосподарських підприємствах вироблено 55,2 тис. тонн м'яса, що на 70,1 тис. тонн (0,2%) більше ніж у 2016 році, молока - 18,5 тис. тонн (більше на 1,0 тис. тонн чи 5,7%), яєць – 104,3 млн. шт. (на 66,7 млн. шт. або 39,0% менше).

Всіма категоріями господарств станом на 1 січня 2018 року утримувалось 147,1 тис. голів великої рогатої худоби, що на 5,2 тис. голів (3,4%) менше, як на цю дату попереднього року, в тому числі 95,1 тис. голів корів, що на 3100 голів (3,2%) менше, свиней 302,6 тис. голів (на 14,9 тис. голів чи 4,7% менше), овець та кіз 29,4 тис. голів (на 0,4 тис. голів або 1,3% менше), птиці 4,2 млн. голів, як і в 2016 році. Основними причинами зменшення поголів'я худоби є демографічна ситуація, значне подорожчання складових кормів та низькі закупівельні ціни на тваринницьку продукцію.

Сільськогосподарські підприємства утримують:

- 12,7 тис. голів великої рогатої худоби, що на 800 голів (6,7%) більше, як торік, в тому числі 4,1 тис. голів корів, що на 100 голів (2,4%) менше;
- 202,5 тис. голів свиней, на 11,7 тис. голів (5,5%) менше;
- 4,4 тис. голів овець та кіз, що на 200 голів (4,8%) більше;
- 1,2 млн. голів птиці, на 48,1 тис. голів (4,3%) більше.

Для покращення генетичного потенціалу тварин в області проводять господарську діяльність 16 суб'єктів племінної справи, зокрема, у скотарстві - 9, свинарстві та вівчарстві по 1, бджільництві - 2 і рибництві - 3 господарства.

Крім того, організовано роботу 142 пунктів штучного осіменіння тварин, з яких 17 - в сільськогосподарських підприємствах, 125 - в господарствах населення.

Не менш важливим питанням розвитку тваринництва є створення сімейних ферм та сільськогосподарських заготівельно-збутових кооперативів по наданню послуг із заготівлі та реалізації тваринницької продукції виробленої господарствами населення.

На сьогоднішній день в області функціонують 80 сімейних ферм в яких утримується 5 і більше корів.

11.3. Органічне сільське господарство

Прикарпаття дає можливість щороку заготовляти тисячі тонн дикорослих ягід, грибів, плодів і цілющих лікарських трав, які користуються значним попитом на внутрішньому і європейському ринку.

Виробництво екологічно чистої продукції – пріоритетний напрямок розвитку прикарпатського села. На даний час в області 14 підприємств є виробниками екологічно чистої продукції (чаїв, лікарських зборів, карпатського меду, сухофруктів, дикорослих ягід, бринзи, козячих сирів).

Споживачами даного виду продукції, в першу чергу, є гості та туристи, які відвідують Прикарпаття, зокрема в рамках «зеленого» туризму.

12. ЕНЕРГЕТИКА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ДОВКІЛЛЯ

12.1 Структура виробництва та використання енергії

У 2017 році загальний обсяг відпуску електроенергії за усіма джерелами постачання енергії становив 8353,7 млн. кВт·год., теплоенергії – 2099 тис. Гкал. Установлена електрична потужність за усіма видами енергогенеруючих установок на початок 2018 року становила 2659,2 тис.кВт, установлена теплова потужність – 10632 Гкал/год.

Підприємствами та організаціями протягом 2017 року на виробничо-експлуатаційні та комунально-господарські потреби було використано 2489,5 млн. кВт. год. електроенергії та 1749,9 тис. Гкал теплоенергії.

Частка області у загальнодержавному обсязі використання теплоенергії у 2017 році становила 3%, електроенергії – 2,6%.

У структурі джерел постачання електроенергії за видами генеруючих установок найбільшою була частка теплових електростанцій – 94,5%, теплоенергії – теплогенеруючих установок (котелень) – 59,1%.

У структурі використання електроенергії 51,9% становили витрати на виробництво продукції та виконання робіт, 37,3% припадало на власні потреби енергогенеруючих підприємств, 10,6% – на комунально-господарські потреби підприємств, 0,2% – на інші витрати. Крім того, втрати в електромережах енергосистем у 2017 році становили 328 млн. кВт. год.

У структурі використання теплоенергії 71,7% складали витрати на виробництво продукції та виконання робіт, 26,8% – на комунально-господарські потреби підприємств, 1,5% – на власні потреби енергогенеруючих підприємств (установок). Крім того, втрати в тепломережах енергосистем у 2017 році становили 147,4 тис. Гкал.

У 2017 році порівняно з попереднім роком обсяги використання електроенергії, без урахування власного споживання енергогенеруючими установками, збільшились в цілому на 48,5%, теплоенергії – у 1,8 рази.

12.2. Ефективність енергоспоживання та енергозбереження

Підприємствами та організаціями області всіх видів економічної діяльності у 2017 р. використано 5680,5 тис.т первинних видів палива та продуктів їх перероблення в умовному вимірі (з урахуванням обсягів реалізації населенню), що на 6% більше, ніж у попередньому році.

У структурі використаного палива вугілля кам'яне, як і торік, займає 68% загальних обсягів, газ природний – 23,9% (у 2016 р. – 25%), паливо дизельне – 4% (3,1%), дрова для опалення, як і роком раніше – 1,2%.

За видами економічної діяльності найбільша частка використаного палива (85,4%) припадала на підприємства промисловості, питома вага підприємств транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності склала 8,5%.

Розподіл палива за напрямками споживання характеризується даними: перетворення його в інші види палива та енергію – 68,8% загального обсягу, витрати в цілях кінцевого споживання – 30%, неенергетичні потреби – 0,5%.

Втрати при розподілі, транспортуванні та зберіганні склали 0,7% або 38,5 тис. т умовного палива.

У 2017 р. порівняно з попереднім роком збільшилися обсяги використання нафти сирової (включаючи газовий конденсат) у 1,5 рази, пропану і бутану скраплених – на 24,2%, дизельного палива – на 11,1%, дров для опалення – на 9,9%, вугілля – на 7,1%, газу природного – на 6,5%; зменшилися: бензину моторного – на 7,5%, паливних брикетів – на 8,2%.

Серед міст та районів області основна частка загальнообласних обсягів використання палива припала на підприємства і організації міст Бурштина (62,4%), Івано-Франківська (12,4%), Калуша (7,4%), Тисменицького (4,6%) та Долинського (2%) районів.

У 2017 р. загальний обсяг реалізації підприємствами й організаціями палива населенню становив 633,5 тис. т умов. палив., що на 0,8% більше, ніж у попередньому році. У структурі реалізованого населенню палива 95,3% займає природний газ, обсяги реалізації якого порівняно з попереднім роком зменшилися на 0,7%, дрова для опалення – 3,1% (збільшилися на 21,8%).

Питома вага Івано-Франківської області у загальних обсягах використання палива в Україні склала 5,3%, у тому числі використання вугілля кам'яного – 12%, газу природного – 3,7%, палива дизельного – 3,1%, бензину моторного – 2,9%.

Таблиця 12.2.1.

Використання палива за окремими видами економічної діяльності
у 2017 році

	Викорис- тано	Частка використання за окремими видами економічної діяльності, відсотків				
		сільське, лісове та рибне госпо- дарство	промис- ловість	будівни- цтво	транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	підприєм- ства та організації інших видів діяльності
1	2	3	4	5	6	7
Усього, тис. т умовного палива	5680,5	1,8	85,4	0,1	8,5	1,2
Вугілля, тис. т	5126,6	0,0	99,9	0,0	0,0	0,1
Брикети, котуни подібних видів твердого палива з торфу, тис. т	7,1	–	99,6	–	–	0,4
Газ природний, млн.м ³	1178,0	0,4	65,8	0,0	31,7	2,1
Нафта сира, у тому числі нафта, одержана з мінералів бітумінозних (включаючи газовий конденсат), млн. т	1,2	–	100,0	–	–	–
Бензин моторний ² , тис. т	57,1	5,2	7,3	1,0	1,7	7,1
Газойлі (паливо дизельне) ² , тис. т	159,6	28,3	12,0	2,1	20,9	5,4
Гас, тис. т	0,0	–	100,0	–	–	–

1	2	3	4	5	6	7
Мазути паливні важкі, тис. т	5,4	–	99,7	0,0	–	0,3
Оливи та мастила нафтові; дистиляти нафтові важкі, тис. т	3,3	26,5	52,7	0,9	19,2	0,7
Пропан і бутан скраплені ² , тис. т	26,6	1,3	5,4	0,3	0,4	27,8
Бітум нафтовий (уключаючи сланцевий), тис. т	4,8	–	68,8	–	31,2	0,0
Паливні брикети та гранули з деревини та іншої природної сировини, тис. т	4,5	–	87,8	0,7	1,0	10,5
Дрова для опалення, тис. м ³ цілих	265,1	28,4	59,8	0,6	0,1	11,1
Стружка і тріска деревні, тис. т	15,9	7,9	91,4	0,0	–	0,7
Біогаз, тис. м ³	... ³	... ³	–	–	–	–
Інші види палива, тис. т	25,9	–	98,9	–	0,3	0,8

*За даними ГУ статистики в Івано-Франківській області

У 2017 році ВП «Бурштинська ТЕС» ПАТ «ДТЕК Західенерго» вироблено 8795,8 млн. кВт·год. електроенергії, що на 3,5% більше, ніж у 2016 році та 69,2 тис. Гкал теплоенергії – на 4,5% менше, ніж за попередній рік. На теплоелектростанції здійснено поточний ремонт енергоблоків №№ 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9 і 12 та капітальний ремонт енергоблоку №1. Також проводився середній ремонт енергоблоку № 11. Водночас, у 2017 році здійснювалася реконструкція енергоблоку № 10 з метою покращення його виробничих характеристик та зниження рівня викидів до європейських норм завдяки встановленню нового електрофільтра.

У 2017 році ДП «Калуська ТЕЦ - Нова» вироблено 493,5 млн. кВт·год. електроенергії, що на 32,8% більше, ніж у 2016 році, та 350,8 тис. Гкал теплоенергії – на 240,8% більше, ніж у попередньому році (суттєво зросли обсяги використання теплової енергії ТОВ «Карпатнафтохім»). На тепло-електроцентралі виконано поточний ремонт котлів №№ 1, 2, 3 і 4, капітальний ремонт турбогенератора № 1 та поточний ремонт турбогенератора № 2.

Для покращення якості електропостачання у гірських районах АТ «Прикарпаттяобленерго» відповідно до Інвестиційної програми у 2017 році здійснювалося технічне переоснащення електромереж: 0,4-10 кВ в селищі Делятин Делятинської селищної ради ОТГ (протяжність 3,97 км), вартість робіт – 2,63 млн. грн. (з ПДВ); 0,4-6 кВ в селі Пасічна Надвірнянського району (протяжність 12,46 км), вартість робіт – 7,85 млн. грн. (з ПДВ); 0,4-10 кВ у селі Космач Космацької сільської ради ОТГ (протяжність 13,37 км), вартість робіт – 7,58 млн. грн. (з ПДВ). У грудні 2017 року в Снятинському районі відкрито нову трансформаторну підстанцію 35/10 кВ «ТП-ГЕС», яка знаходиться в кількох метрах від Снятинської ГЕС і частково живитиме місто Снятин, а також сусідні населені пункти: Залуччя Долішне, Запруття, Завалля та Хутір-Будилів. У

будівництво цієї трансформаторної підстанції було інвестовано близько 42 млн. гривень.

В липні 2017 року введено в експлуатацію підвідний газопровід Надвірна-Ланчин, будівництво якого тривало в дві черги: перша – 7300 м; друга – 5800 м. Введення в експлуатацію даного газопроводу дасть змогу продовжити газифікацію с-ще Ланчин, с. Саджавка, с. Красна, с. Верхній Майдан.

Протягом 2017 року споживачам області протранспортовано і розподілено 784,5 млн. куб. м природного газу, що на 4,0% більше ніж у 2016 році. При цьому населенням зменшено споживання газу на 0,8%, бюджетними установами – на 2,2%, підприємствами теплової енергетики – на 5,0%. Водночас, промисловими підприємствами у 2017 році використано природного газу на 33,4% більше, що в основному пов'язано із збільшенням споживання природного газу ТОВ «Карпатнафтохім» та ВП «Бурштинська ТЕС» ПАТ «ДТЕК Західенерго».

У 2017 році на території області видобуто 333,5 тис. тонн нафти, що на 19,7% більше, ніж у 2016 році.

12.3. Вплив енергетичної галузі на довкілля

Людство у своїй діяльності використовує теплову та електричну енергії, отриману або за рахунок спалювання різних видів палива (теплоелектроцентралі – ТЕЦ), або за рахунок використання енергії руху води річок (гідроелектростанції – ГЕС), або атомної енергії розпаду ядер атомів важких ізотопів (атомні електростанції – АЕС).

Теплоелектростанції (ТЕС) в якості палива застосовують природний і попутний газ, продукти переробки нафти (мазут та інше рідке паливо), кам'яне і буре вугілля, сланці горючі, торф (тверде паливо).

При згорянні газу виділяється найменша кількість шкідливих забруднювачів, тому газоподібне паливо вважається найбільш екологічно чистим.

Згорання рідкого і твердого видів палива супроводжується утворенням шкідливих газів (діоксиду сірки та оксидів азоту), можливе утворення пилових аерозолів, виділяється зола. ТЕС є другим після автотранспорту забруднювачем атмосфери. Зола, виділяється після спалювання рідкого і особливо твердого палива, є багатотоннажним відходом енергетики і вимагає обов'язкової утилізації.

ГЕС практично не забруднюють середовище проживання різними шкідливими відходами, але при їх будівництві відбувається сильне руйнування природних біогеоценозів, затоплення великих територій, зміна мікроклімату регіону, створюються перешкоди для здійснення життєдіяльності багатьох організмів (наприклад, риби не можуть досягти місць свого нересту, звірі позбавляються звичних місць проживання і т. д.). Економічні та соціальні витрати на будівництво ГЕС далеко не завжди виявляються виправданими.

Значним екологічним забрудненням є потік електромагнітних

випромінювань, які виникають при передачі електроенергії на великій відстані високовольтними лініями електропередач. Ці випромінювання негативно впливають і на людину, і на тварин.

12.4 Використання відновлюваних джерел енергії та розвиток альтернативної енергетики

Енергоефективність та використання відновлюваних джерел енергії стало актуальною потребою часу, яка врегульовує не тільки питання енергопостачання, а й вирішує ряд екологічних проблем.

У 2017 році в області функціонували:

- три сонячні електростанції (у тому числі введена в дію у 2017 році СЕС в с. Попельники Снятинського району) загальною потужністю 10,626 МВт, виробництво якої за рік склало 10,6 млн. кВт/год. електроенергії;

- п'ять міні ГЕС, загальною потужністю 3,504 МВт., якими за рік вироблено 9,75 млн. кВт/год. електроенергії;

- біогазовий завод ТзОВ «Даноша», потужністю 1,1 МВт, річне виробництво склало понад 7 млн. кВт/год. електроенергії та 7283 Гкал теплової енергії.

В рамках реалізації Державної цільової програми енергоефективності і розвитку сфери виробництва енергоносіїв з відновлювальних джерел енергії та альтернативних видів палива на 2010-2017 роки станом на 01.01.18 року в нашій області видано 5057 «тепліх» кредитів, які впровадили енергоефективні заходи на суму майже 124 млн. гривень. Кількість учасників програми збільшилась у порівнянні з аналогічним періодом минулого року на 32%. Таке зростання зумовлене успішною реалізацією обласної програми відшкодування частини відсотків за «теплыми» кредитами (з обласного бюджету використано кошти в сумі 1,0 млн. гривень).

Також в області діє цільова програма енергоефективності та розвитку сфери виробництва енергоносіїв з відновлюваних джерел енергії Івано-Франківської області на 2016-2020 роки. На дану програму з обласного бюджету було передбачено кошти в розмірі 1,5 млн. гривень. Кошти використані на заходи з термореновації приміщень, а саме заміна віконних конструкцій та входних дверей у закладах бюджетної сфери області.

13. ТРАНСПОРТ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ДОВКІЛЛЯ

13.1. Транспортна мережа області

Івано-Франківська область знаходиться на південному заході України та має вигідне геополітичне і транзитне місце розташування. Розгалуженою мережею шляхів вона з'єднана з багатьма важливими економічними районами України та з сусідніми державами Європи, входить в зону розвитку міжнародних транспортних коридорів, розташована на перетині транс'європейських шляхів.

Регіон має добре налагоджене міжобласне та міжнародне автобусне сполучення, зокрема, територією області проходять автобуси 35 міжнародних маршрутів до таких країн, як Італія, Польща, Чехія, Іспанія, Латвія, Молдова, та понад 100 міжобласних (добре налагоджене сполучення з сусідніми Закарпатською, Львівською, Тернопільською, Чернівецькою областями, з населеними пунктами Волинської, Хмельницької, Рівненської, Вінницької, Житомирської областей та м. Київ).

Територією області проходять дороги державного значення Н-09 «Мукачєво – Львів», Н-10 «Стрий - Чернівці – Мамалига» та Н-18 «Івано-Франківськ – Тернопіль», які з'єднуються з дорогами міжнародного значення М06 «Київ – Чоп», частина Європейського автомобільного маршруту Е40 (Кале - Брюссель - Краків - Київ - Волгоград - Ташкент - Алмати - Ріддер) та М12 «Стрий - Знам'янка», частина маршруту Е50 (Брест (Франція) – Париж - Прага - Ужгород - Донецьк - Ростов - Махачкала) та М-19 «Доманове – Порубне», частина маршруту Е85 (Клайпеда - Вільнюс (Литва) - Кобрин (Білорусь) - Луцьк - Тернопіль - Сучава - Бухарест - Александруполіс (Греція).

Відстань від Івано-Франківська до пунктів перетину кордонів України становить від 140 до 180 км.

В області мережа автомобільних доріг загального користування державного і місцевого значення складає 4110 км, з них державного значення 1154 км і місцевого значення 2956 км.

В області збережено мережу та забезпечено стабільне функціонування регулярних автобусних та залізничних маршрутів. Ведеться постійна робота щодо покращення якості перевезення пасажирів, вдосконалюються розклади руху, оновлюється рухомий склад.

Загальна протяжність залізниць становить 495,6 км. В області знаходиться 35 залізничних станцій. Густота залізниць - 35,5 км на 1000 км². Найбільші залізничні вузли - Івано-Франківськ, Калуш, Коломия. Залізничні колії переважно одноколейні. Впродовж останніх років зберігається тенденція до збільшення обсягів перевезень, оновлюється рухомий склад залізничного транспорту, продовжується робота з реконструкції та відновлення залізничних вокзалів області.

«Укрзалізницею» постійно аналізується попит населення на пасажирські перевезення, за результатами якого призначаються додаткові поїзди в найбільш популярних напрямках, зокрема, в зимовий та літній періоди.

В обласному центрі розташований Міжнародний аеропорт «Івано-Франківськ» на аеродромі класу «В» якого, експлуатується злітно-посадкова смуга розмірами 2500х44 м. Пропускна спроможність аеровокзалу - 120 пасажирів в годину.

Аеропорт приймає та відправляє повітряні судна (обслуговує регулярні, чартерні, внутрішні, міжнародні пасажирські та літерні рейси і виконує функції запасного для аеропорту Львів), здійснює їх комерційне, наземне та технічне обслуговування, обслуговування пасажирів, багажу, пошти і вантажів. В аеропорту здійснюється митний та прикордонний контроль.

З «Міжнародного аеропорту «Івано-Франківськ» здійснюються щоденні рейси регулярного маршруту «Івано-Франківськ - Київ», а також сезонні рейси до міст Туреччини, Італії, Іспанії та Польщі.

13.1.1. Структура та обсяги транспортних перевезень

У 2017 році в області перевезено 14738,0 тис. т вантажів, або 132,7% порівняно з 2016 роком, з них автомобільним транспортом - 9090,6 тис. т (146,9% порівняно з 2016 роком), залізничним – 5647,4 тис. т (114,9% порівняно з 2016 роком).

Таблиця 13.1.1.1.

Вантажні перевезення в 2017 році*

	Вантажооборот		Перевезено вантажів	
	млн. т км	у % до 2016 р.	тис. т	у % до 2016 р.
Транспорт	1177,7	87,5	14738,0	132,7
залізничний	-	-	5647,7	114,9
автомобільний	1177,7	87,5	9090,6	146,9
авіаційний	-	-	-	-

*За даними ГУ статистики в Івано-Франківській області

Послугами автомобільного, залізничного та тролейбусного транспорту у 2017 році скористались 80,5 млн. пасажирів, що на 9,1% більше від обсягів пасажироперевезень 2016 року, зокрема : автомобільним - 63,5 млн. чол., на 11,8% більше порівняно з 2016 роком; залізничним – 2,7 млн. чол. на 1,5% менше порівняно з 2016 роком.

Таблиця 13.1.1.2.

Пасажирські перевезення в 2017 році*

	Пасажирооборот		Перевезено (відправлено) пасажирів	
	млн. пас. км	у % до 2016р.	тис.	у % до 2016р.
Транспорт	1256,6	124,8	80508,2	109,1
залізничний	-	-	2687,3	98,5
автомобільний	1177,9	126,6	63517,3	111,8
авіаційний	-	-	-	-
тролейбусний	78,7	102,1	14303,6	100,2

*За даними ГУ статистики в Івано-Франківській області

13.1.2. Склад парку та середній вік транспортних засобів

Інформація щодо кількості та середнього віку транспортних засобів, зареєстрованих на території Івано-Франківської області за даними Регіонального сервісного центру в Івано-Франківській області МВС України

відображена в таблиці 13.1.2.1.

Таблиця 13.1.2.1.

Середній вік парку дорожніх механічних транспортних засобів*

Тип автомобіля	2017				
	Всього	Від 2 до 3 років	Від 3,1 до 5 років	Від 5,1 до 10 років	Більше 10 років
Автомобілі-всього	115418	3538	11608	36353	63919
Легкові автомобілі	85212	1780	8302	29808	45322
Вантажні автомобілі	1228	0	5	81	1142
Самоскиди	1888	5	73	256	1554
Сідлові тягачі	2042	9	82	732	1219
Спеціальні автомобілі	1121	23	33	90	975
Пасажирські автобуси	1167	20	102	363	682
Мопеди, мотоцикли	8358	491	2364	1058	4445
Інші транспортні засоби	14402	1210	647	3965	8580

*За інформацією Регіонального сервісного центру в Івано-Франківській області МВС України

13.2. Вплив транспорту на довкілля

Найбільш поширеними видами транспорту є: залізничний, автомобільний, водний та авіаційний.

Залізничний транспорт включає залізничні колії, мости, тунелі, устаткування електропостачання, тягові підстанції, вокзали, станції, депо, рухомий склад тощо. Цей вид транспорту в нашій країні найбільш пристосований до масових перевезень вантажів. Функціонує вдень і вночі, не залежить від пори року і атмосферних умов. Вплив на довкілля, яке спричиняє залізничний транспорт, можна розглядати за такими напрямками: зміна природного ландшафту, забруднення повітря і ґрунту, шумове, вібраційне та біологічне забруднення.

Зміна природного ландшафту відбувається при будівництві залізничних колій та інфраструктури.

Забруднення повітря обумовлюється викидами, що утворюються при роботі двигунів внутрішнього згоряння. При використанні електроенергії як джерела руху такі викиди відсутні. Кількість викидів у повітря залежить від режиму роботи двигуна. Викиди містять 7-8 % токсичних газів. Основні забруднюючі речовини - CO, CO₂, сажа.

Забруднення ґрунту. При перевезенні різних вантажів відбувається забруднення ґрунту часточками вантажу, який перевозиться, найчастіше - це пилоподібні частинки.

Шумове забруднення біля залізничного полотна під час проходження потяга сягає 100-120 дБ.

Автомобілі поділяють на транспортні (вантажні і пасажирські), спеціальні, спортивні. Вантажні автомобілі призначені для перевезення вантажу, спеціальні - для виконання різних технічних функцій (підйомні крани, пересувні компресори тощо), спортивні - переважно для досягнення певних рекордів швидкості та інших спортивних досягнень.

Залежно від типу встановленого двигуна автомобілі бувають:

- з бензиновим двигуном внутрішнього згоряння - найбільш

розповсюджені серед легкових автомобілів;

- дизельні, що працюють на дизельному паливі;
- з газовими та комбінованими двигунами.

Вплив на довкілля автомобільного транспорту:

- викиди в атмосферне середовище;
- руйнування природних ландшафтів, вплив на флору і фауну;
- шумове забруднення;
- стічні води, що утворюються при обслуговуванні;
- тверді відходи.

Викиди шкідливих речовин включають відпрацьовані гази автомобільних двигунів, випаровування із системи живлення, підтікання пального і мастил у процесі роботи та обслуговування автомобілів, а також продукти зносу фрикційних накладок зчеплення, накладок гальмівних колодок, шин. Найбільшу небезпеку становить забруднення атмосфери відпрацьованими газами автомобільних двигунів. До числа шкідливих компонентів відносяться і тверді викиди, що містять свинець і сажу.

Вплив автомобільного транспорту на флору і фауну є негативним і проявляється в руйнуванні місць проживання тварин, розсіченні дорогами сезонних і добових ділянок тварин, їх зіткнення з транспортними засобами.

Шумове забруднення також є різновидністю несприятливого впливу автомобільного транспорту на навколишнє середовище. Основними джерелами шуму є: процеси всмоктування повітря карбюратором і випуску відпрацьованих газів, робота вентилятора системи охолодження, клапанного механізму, трансмісії. Джерелом шуму в дизельних автомобілях є як система впорскування, так і взаємодія шин з поверхнею дороги, причому шум в системі впорскування є домінуючим на більш низьких швидкостях, а від взаємодії шин і поверхнею дороги - на високих.

Утворення стічних вод пов'язане з використанням води при митті автомобілів. Основними забруднювачами у цих стоках є часточки пилу, сажі, паливно-мастильних матеріалів, а також самі миючі засоби.

Відходи, що утворюються при експлуатації автомобіля, в основному, представлені відпрацьованими шинами, які відносяться до IV класу небезпеки і повинні збиратись та передаватись на переробку.

Авіаційний транспорт. Україна має 36 цивільних аеропортів з твердим покриттям, які рівномірно розташовані по всій території країни. До цієї галузі також належить парк гелікоптерів. На сьогодні рівень використання цього виду транспорту значно зменшився.

Вплив на довкілля. Повітряний транспорт має великий вплив на атмосферу Землі. Газотурбінні двигуни літаків працюють на авіакеросині, хімічний склад якого дещо відрізняється від автомобільного бензину та дизельного палива кращою якістю з меншим вмістом сірки та механічних домішок. Проте головна маса відпрацьованих газів викидається повітряними суднами безпосередньо у повітряному просторі на відносно великій висоті, при високій швидкості та турбулентному потоці, і лише невелика частка – у безпосередній близькості від аеропортів та населених пунктів. Основними

компонентами, які забруднюють довкілля, є: окис вуглецю, неспалені вуглеводні, окиси азоту та сажа. На режимах холостого ходу та при русі по доріжках, при заході на посадку у відпрацьованих газах суттєво збільшується вміст окису вуглецю і вуглеводів, але при цьому зменшується кількість окису азоту.

Найбільш небезпечним є надходження цих речовин у стратосферу, що може бути однією з причин руйнування озонового шару.

13.3. Заходи щодо зменшення впливу транспорту на довкілля

Серед наземних видів транспорту залізничний вважається найбільш економічним та екологічним у зв'язку з тим, що на одиницю енергії виконує більшу роботу. Зменшення кількості шкідливих викидів у відпрацьованих газах можливе завдяки удосконаленню технології горіння палива у ДВЗ, ходу локомотива та всіх елементів залізниці. Попередження забруднення ґрунтів повинно базуватись на збиранні усіх типів відходів з наступною передачею на переробку на кінцевих станціях.

Заходи боротьби зі шкідливим впливом на довкілля. Аналіз заходів із зниження токсичності відпрацьованих газів автомобілів дозволяє виділити такі основні напрями:

1. Використання нових типів силового устаткування, з мінімальним викидом шкідливих речовин.

2. Заміна конструкції, робочих процесів, технології виробництва автомобілів з метою зниження токсичності відпрацьованих газів. Вдосконалення конструкції і робочих процесів бензинових двигунів спрямоване на підвищення стійкості займання і швидкості згоряння збіднених паливно-повітряних сумішей, які забезпечують низьку токсичність відпрацьованих газів. Для досягнення цієї мети у бензинових двигунах використовуються вдосконалені камери згоряння. Для підвищення економічності керування складом паливно-повітряної суміші і кутом випередження запалювання використовується мікропроцесорна техніка.

3. Застосування пристроїв очищення або нейтралізації відпрацьованих газів. Для автомобілів з бензиновими двигунами дуже ефективні каталітичні нейтралізатори потрібної дії. Для автомобілів з дизелями застосовують фільтри, які очищають відпрацьовані гази від сажі.

4. Використання альтернативного або зміна характеристик традиційного палива. До перспективного палива із зниженим рівнем токсичності вихлопних газів, відносять водень, етанол, метанол, стиснений природний і зріджений нафтовий газ, не етильовані високооктанові бензини.

Зниження рівня впливу на водні ресурси автомобільного транспорту пов'язане з організацією оборотного водопостачання у процесах миття автомобілів. Враховуючи невисокі вимоги до складу води, що подається на мийку, доцільним є її очищення після використання механічними (проціджування, відстоювання) та фізико-хімічними (флотація, використання коагулянтів, адсорбентів тощо) методами очистки.

Зниження рівня накопичення твердих відходів від експлуатації

автомобіля ґрунтується на застосуванні різних способів утилізації відпрацьованих шин.

Зменшення шкідливих викидів. Зменшення кількості шкідливих викидів може бути досягнуто при підвищенні економічності двигунів, а отже – зменшенні кількості відпрацьованих газів. Скорочення витрат палива, а від цього – і викидів токсичних речовин досягається також удосконаленням методів експлуатації літаків, а саме: підвищенням ступеня заповнення літаків корисним вантажем, зменшенням пробігу літаків на аеродромах під тягою власних двигунів за рахунок буксирування їх тягачами на злітну смугу, а також за рахунок розташування аеропортів на значній відстані від міст.

14. СТАЛЕ СПОЖИВАННЯ ТА ВИРОБНИЦТВО

14.1. Тенденції та характеристики споживання

Останнім часом рівень споживання природних ресурсів зростає й причиною найбільшого екологічного впливу в рамках життєвого циклу є продукти харчування та напої, особистий транспорт, житлове господарство (включаючи будівництво і споживання енергії, тепла, води).

В сукупності ці категорії споживання надають від 70% до 80% впливу на навколишнє середовище і складають 60% споживчих витрат. У такій ситуації основним завданням є усунення залежності між економічним розвитком і деградацією навколишнього середовища, пов'язаної зі споживанням, використанням ресурсів і утворенням відходів.

Вплив споживання на навколишнє середовище можна пом'якшити через переміщення попиту від категорій споживання з більш високим рівнем впливу до категорій з меншим впливом, тобто через зміну традиційних підходів до споживання на сталі підходи.

Стале споживання – це раціональне використання природних ресурсів.

Структура сукупних витрат

	2015	2016	2017
1	2	3	4
Сукупні витрати в середньому за місяць у розрахунку на одне домогосподарство, грн	5495,2	6940,2	8947,9
Структура сукупних витрат домогосподарств	Відсотки		
Споживчі сукупні витрати	93,7	95,4	94,0
продукти харчування та безалкогольні напої	50,9	46,9	45,0
алкогольні напої, тютюнові вироби	2,5	2,6	2,1
непродовольчі товари та послуги	40,3	45,9	46,9
у тому числі			
одяг і взуття	9,8	7,7	8,8
житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива	9,1	16,8	14,0

1	2	3	4
предмети домашнього вжитку, побутова техніка та поточне утримання житла	2,5	2,1	2,5
охорона здоров'я	4,3	4,8	4,1
транспорт	4,3	4,2	5,7
зв'язок	2,0	1,9	2,0
відпочинок і культура	1,4	1,1	1,5
освіта	1,1	0,8	0,6
ресторани та готелі	2,8	3,8	4,8
різні товари і послуги	3,0	2,7	2,9
Неспоживчі сукупні витрати	6,3	4,6	6,0
Довідково: оплата житла, комунальних продуктів та послуг	7,9	15,8	12,7

14.2. Запровадження елементів сталого споживання та виробництва

Рішенням Івано-Франківської обласної ради від 17.10.2014. № 1401-32/2014 «Про Стратегію розвитку Івано-Франківської області на період до 2020 року» затверджено Стратегію розвитку Івано-Франківської області на період до 2020 року.

Реалізація Стратегії полягатиме у формуванні комплексної системи завдань, які базуючись на розумінні поточної ситуації та рівня розвитку усієї області, її міст та районів зможуть забезпечити досягнення стратегічного бачення та створення регіону сталого розвитку, у якому гармонійно поєднуюватимуться інноваційна промисловість, туризм, екологічне сільське господарство, висока якість людського капіталу та безпечне довкілля.

Стратегія побудована таким чином, що протягом її реалізації вона впливатиме на поточне формування проектів регіонального розвитку, а також заходів у межах області на період до та після 2020 року.

У документі розглядаються фактори, котрі впливають на подальший розвиток та диктують зміни. Він визначає цілі області й підказує, як досягти цих цілей. Як сам регіон, так і люди, які в ньому живуть та працюють, забезпечують можливість виконання заходів із реалізації стратегічних цілей.

Ця Стратегія визначає довгострокові перспективи з урахуванням потреб майбутніх поколінь.

Стратегія визначає три основних стратегічні підходи: 1) висхідний підхід до консолідації можливостей економіки, територій і людей; 2) засвоєння методів, механізмів та інструментів стратегічного планування із застосуванням практики ЄС, які регулюють освоєння коштів структурних фондів; 3) налагодження системи взаємопов'язаних операційних програм для впровадження Стратегії в рамках середньострокових планів її реалізації.

На цьому шляху Стратегія забезпечує радикальне реагування, спрямоване на досягнення нових цілей у широкій концепції розвитку регіону та припинення застою у сфері розвитку, головним чином, за економічними, соціальними та екологічними вимірами.

Окреме місце серед напрямків регіонального розвитку відведене

територіальному аспектові заходів, що спрямовані на зміцнення центрів зростання як потенційних рушіїв розвитку відповідних територій, розбудову економічної та соціальної доступності слаборозвинутої периферії та усунення загального соціально-економічного дисбалансу. Сприятлива матеріальна та нематеріальна інфраструктура й відповідний потенціал є необхідною передумовою досягнення широкого кола узгоджених цілей регіонального розвитку.

15. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

15.1. Національна та регіональна екологічна політика

Регіональна екологічна політика держави є органічною складовою національної екологічної політики. Від вирішення регіональних екологічних проблем певною мірою залежить соціально - економічна стабільність в Україні. Для реалізації регіональної екологічної політики використовуються такі механізми: законодавчо - правовий, управлінський, економічний, громадсько-просвітницький. При загальній спрямованості державної стратегії переходу на засади сталого розвитку особливої актуальності набуває управління охороною довкілля, раціональним використанням природних ресурсів та безпекою життєдіяльності людини. Його значущість зростає в умовах децентралізації управління та підвищення ролі соціально-економічного розвитку регіонів. У зв'язку з цим в умовах трансформації економічної системи виникає потреба у розробці нової державної екополітики на різних рівнях управління.

Зміст регіональної екологічної політики розглядається в двох аспектах. Перший - це екологічна політика держави по відношенню до регіонів (державна регіональна екологічна політика), другий - екологічна політика, яка здійснюється регіонами. Перша реалізується центральними органами державної влади, друга - місцевими органами влади і самоврядування. В цьому плані значну роль відіграє розмежування повноважень між різними гілками влади у сфері природокористування і охорони навколишнього природного середовища.

Державна регіональна екологічна політика базується на таких принципах:

- конституційність та законність - реалізація політики здійснюється відповідно до Конституції та законів України, актів Президента України та Кабінету Міністрів України на засадах чіткого розподілу завдань, повноважень та відповідальності між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування;
- забезпечення унітарності України та цілісності її території, включаючи єдність економічного простору на всій території держави, її грошово-кредитної, податкової, митної, бюджетної систем;
- поєднання процесів централізації та децентралізації влади, гармонізація загальнодержавних, регіональних та місцевих інтересів;
- максимальне наближення послуг, що надаються органами

державної влади та органами місцевого самоврядування, до безпосередніх споживачів;

- диференційованість надання державної підтримки регіонам відповідно до умов, критеріїв та строків, визначених законодавством;
- стимулювання тісного співробітництва між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування у розробленні та реалізації заходів щодо регіонального розвитку.

Основними критеріями для розмежування повноважень державних і місцевих органів в галузі охорони навколишнього середовища можна назвати:

- джерела фінансування заходів по охороні навколишнього природного середовища;
- статус природних ресурсів (загальнодержавного або місцевого значення);
- масштаби впливу на навколишнє природне середовище (транснаціональний, міжрегіональний, регіональний, місцевий рівень, якому підлягає територія).

Необхідно виділити і місцевий (базовий) рівень екологічної політики у складі регіональної політики та здійснити необхідні інституційні перетворення з метою формування нового правового і економічного регулювання взаємодії державних органів різних рівнів і природокористувачів. При цьому діяльність законодавчих і виконавчих органів влади повинна бути сконцентрована на вирішенні наступних проблем:

- ефективне використання природно-ресурсного потенціалу країни;
- перехід до сталого розвитку України з врахуванням екологічних і природно-рекреаційних умов конкретних територій;
- підтримка мінімально необхідного рівня екологічної безпеки на різних рівнях;
- активна участь різних верств населення і соціальних груп у реалізації державної екологічної політики, в тому числі на регіональному рівні.

Організаційні принципи охорони довкілля і раціонального використання природних ресурсів України до функцій регіонального рівня відносять вирішення наступних питань:

- регулювання використання природних ресурсів місцевого значення;
- визначення нормативів забруднення навколишнього природного середовища (встановлення ГДВ, ГДС та розміщення відходів);
- впровадження економічного механізму природокористування;
- проведення моніторингу та обліку об'єктів природокористування і забруднення довкілля;
- здійснення державного контролю за дотриманням природоохоронного законодавства;
- розроблення програм впровадження природоохоронних заходів, визначення та реалізація інвестиційної політики;

- інформування населення та заінтересованих установ і організацій з екологічних питань.

До функцій місцевого рівня управління належить вирішення наступних питань:

- проведення локального та об'єктного моніторингу;
- здійснення контролю за дотриманням природоохоронного законодавства;
- організація розробки місцевих екологічних програм та проектів.

15.2. Удосконалення системи управління та нормативно-правового регулювання у сфері охорони довкілля та екологічної безпеки

Нормативно-правовою базою для розроблення стратегій регіонального розвитку є Конституція України, Закони України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про місцеві державні адміністрації», «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України», «Про стимулювання розвитку регіонів», постанова Кабінету Міністрів України «Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проекту державного бюджету», «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії», Концепція державної регіональної політики.

Основою екологічного права є Конституція України, Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища», ресурсові кодекси: Земельний кодекс України, Лісовий кодекс України, Водний кодекс України, Кодекс України про надра, а також по ресурсові закони: Закон України «Про охорону атмосферного повітря», «Про тваринний світ», «Про рослинний світ», «Про природно-заповідний фонд України»; закони інтегрованого характеру: «Про оцінку впливу на довкілля» та підзаконні нормативно-правові акти загальнодержавного значення в області охорони навколишнього середовища та раціонального використання природних ресурсів. Вони також розмежовують повноваження між центральними та регіональними органами державної влади, спрямовані на досягнення екологічної безпеки. Комплексним стратегічним документом, що сприяє втіленню екологічної політики держави в рамках концепції сталого розвитку став Закон України «Про основні засади (Стратегію) державної екологічної політики на період до 2020 року».

Для досягнення головної мети державної регіональної політики передбачається забезпечити вирішення насамперед таких основних завдань:

- запровадження більш глибокого вивчення та оцінки внутрішнього природного, економічного, наукового, трудового потенціалу кожного регіону, розроблення комплексних правових, організаційних, економічних та інших механізмів його ефективного використання;
- здійснення на інноваційній основі структурної перебудови економіки регіонів з урахуванням особливостей їх потенціалу;
- поетапне зменшення рівня територіальної диференціації економічного розвитку регіонів та соціального забезпечення громадян;

- широкий розвиток підприємництва, як головного фактора соціально-економічного розвитку держави та її регіонів, підвищення зайнятості населення, наповнення місцевих бюджетів;
- зміцнення економічної інтеграції регіонів з використанням переваг територіального поділу і кооперації праці, що є одним з головних чинників підвищення конкурентоспроможності держави на міжнародних ринках;
- забезпечення здатності територіальних громад та органів місцевого самоврядування в межах, визначених законодавством, самостійно та відповідально вирішувати питання соціально-економічного розвитку, створення ефективних механізмів забезпечення їх активної участі у формуванні та проведенні державної регіональної політики;
- удосконалення фінансових міжбюджетних відносин, вироблення чітких критеріїв і ефективних механізмів надання державної підтримки розвитку регіонів;
- досягнення продуктивної зайнятості населення, стабілізації та поліпшення демографічної ситуації в державі;
- подальше вдосконалення державної системи охорони довкілля та використання природних ресурсів, механізмів та інструментів вироблення і реалізації екологічної політики;
- налагодження міжнародного співробітництва у сфері регіональної політики, наближення національного законодавства з цього питання до норм і стандартів Європейського Союзу, а також розвитку транскордонного співробітництва, як дієвого засобу зміцнення міждержавних відносин та вирішення регіональних проблем.

15.3. Державний контроль за додержанням вимог природоохоронного законодавства*

Діяльність Державної екологічної інспекції в Івано-Франківській області спрямована на здійснення державного нагляду (контролю) за дотриманням вимог природоохоронного законодавства, на забезпечення охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання природних ресурсів та покращення екологічної ситуації в області.

Робота структурних підрозділів у звітному періоді здійснювалася відповідно до плану роботи, доручень Державної екологічної інспекції України, прокуратури та інших правоохоронних органів, розгляд звернень та скарг громадян.

Державними інспекторами з охорони навколишнього природного середовища в Івано-Франківській області впродовж 2017 року здійснено 692 перевірки дотримання вимог природоохоронного законодавства, з них 579 планових та 113 позапланових. За виявлені порушення вимог природоохоронного законодавства складено 678 протоколів, притягнуто до адміністративної відповідальності 674 особи.

Загальна сума накладених штрафів за 2017 рік складає 110,432 тис.

грн., сума стягнутих штрафів складає 103,717 тис. гривень.

У 2017 році передано до судових органів два позови щодо призупинення виробничої діяльності суб'єктів господарювання.

Пред'явлено 139 претензій та позовів на загальну суму 21556,052 тис. гривень. Відшкодовано претензійно-позовних матеріалів на загальну суму 2620,242 тис. гривень.

* За інформацією Державної екологічної інспекції в Івано-Франківській області

15.4. Виконання державних цільових екологічних програм

Впродовж 2017 року реалізовувались заходи Обласної програми охорони навколишнього природного середовища Івано-Франківської області до 2020 року. Вживалися заходи щодо розвитку інфраструктури охорони навколишнього природного середовища, з метою покращення умов життя населення та екологічної ситуації в цілому; запобігання негативному впливу на довкілля стихійних явищ, аварій природного і техногенного походження; недопущення збіднення біологічного і ландшафтного різноманіття, покращення умов для охорони природно-заповідних територій та об'єктів тощо.

Обласна програма охорони навколишнього природного середовища до 2020 року, затверджена рішенням обласної ради від 25.12.2015 року № 59-2/2015 (далі Програма). Відповідно до Програми з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища в 2017 році передбачено фінансування 258 природоохоронних заходів на загальну суму 175311,7 тис. гривень (з них профінансовано понад 162 млн. грн.).

Фінансування природоохоронних заходів з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища здійснюється за функціональною класифікацією видатків, представлене у таблиці.

тис. гривень

№ з/п	Функціональна класифікація видатків	Заплато- вані видатки	Профін- ансовано	Касові видатки
1	Охорона і раціональне використання водних ресурсів	73518,181	67517,9	53401,4
2	Раціональне використання і зберігання відходів виробництва і побутових відходів	28829,932	25771,7	24598,9
3	Охорона і раціональне використання земель	61702,496	60414,8	54760,0
4	Охорона атмосферного повітря	910,0	910,0	909,4
5	Збереження природно-заповідного фонду	134,337	134,3	134,3
6	Охорона і раціональне використання природних рослинних ресурсів	1990,0	1961,9	1961,8
7	Охорона і раціональне використання ресурсів тваринного світу	2150,0	2050,0	391,1
8	Наука, інформація і освіта, підготовка кадрів, екологічна експертиза, організація праці	6076,741	3270,9	2937,5
	Разом	175311,687	162031,5	139094,4

Разом з тим з Державного фонду охорони навколишнього природного середовища для реалізації Програми у 2017 році передбачено понад 84 млн. гривень, з них касові видатки склали понад 44 млн. гривень:

- 1474,388 тис. гривень на будівництво очисних споруд в с. Дуба Рожнятівського району;

- 19997,869 тис. гривень на реконструкцію каналізаційних мереж та очисних споруд м. Коломия;

- 2107,288 тис. гривень на будівництво каналізаційних мереж вулицями Данила Галицького, Залізнична, Котляревського, Воїнів УПА, 24 серпня, Гузіївська, площею Івана Франка в м. Болехові;

- 4637,0 тис. гривень на об'єкт «Зовнішня побутова каналізація. Вул. Незалежності № 1- № 372 с. Угринів, вул. Світла-Карпатська, Івасюка, с. Клузів Тисменицького району Івано-Франківської області (нове будівництво)».

- 16550,749 тис. гривень на реконструкцію берегоукріплення – влаштування дамби на р. Прут в с. Н. Вербіж до парку ім. Т. Шевченка в м. Коломия.

15.5. Моніторинг навколишнього природного середовища

В області функції із здійснення спостережень за станом об'єктів навколишнього природного середовища покладено на суб'єкти регіональної системи моніторингу довкілля (далі - РСМД). Крім цього підприємства, установи та організації, діяльність яких призводить або може призвести до погіршення стану довкілля, зобов'язані здійснювати екологічний контроль за виробничими процесами та станом промислових зон, збирати, зберігати та безоплатно надавати дані або узагальнену інформацію.

На даний час суб'єктами обласної системи моніторингу довкілля є: Державна установа «Івано-Франківський обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров'я України»; Івано-Франківський обласний центр з гідрометеорології; Дністровське басейнове управління водних ресурсів; Державна екологічна інспекція в Івано-Франківській області; Івано-Франківське обласне управління лісового і мисливського господарства; Івано-Франківська філія ДП «Держгрунтохорона»; Головне управління Держгеокадастру в області; управління житлово-комунального господарства департаменту будівництва, житлово-комунального господарства, містобудування та архітектури ОДА; Карпатський національний природний парк; НПП «Гуцульщина»; НПП «Верховинський»; Галицький національний природний парк; природний заповідник «Горгани» та Український науково-дослідний інститут гірського лісівництва ім. П. С. Пастернака.

Існуюча система моніторингу довкілля базується на виконанні розподілених функцій її суб'єктами і складається з підпорядкованих їм підсистем. Кожна підсистема на рівні окремих суб'єктів системи моніторингу має свою структурно-організаційну, науково-методичну та технічну бази.

Функціонування РСМД здійснюється на двох рівнях, що розподіляються за територіальним принципом:

- регіональний рівень, що охоплює пріоритетні напрямки та завдання в масштабах територіального регіону;

- локальний рівень, що охоплює пріоритетні напрямки та завдання моніторингу в масштабах окремих територій з підвищеним антропогенним навантаженням.

Кожний із суб'єктів РСМД здійснює систематичні спостереження за станом об'єктів навколишнього природного середовища та впливом на них, відповідно до угод про спільну діяльність між суб'єктами регіональної системи моніторингу довкілля Івано-Франківської області.

Моніторинг атмосферного повітря

Спостереження за станом атмосферного повітря та вмістом забруднюючих речовин, у тому числі важких металів, за температурою повітря та іншими метеорологічними показниками здійснюють 4 суб'єкти обласної системи моніторингу довкілля: Івано-Франківський обласний центр з гідрометеорології, Державна установа «Івано-Франківський обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров'я України», Карпатський національний природний парк та НПП «Гуцульщина».

Програма обов'язкового моніторингу якості атмосферного повітря включає п'ять забруднюючих речовин: пил, діоксид азоту, діоксид сірки, оксид вуглецю, оксид азоту, а також радіоактивні речовини.

Обласним центром з гідрометеорології здійснюються спостереження за забрудненням атмосферного повітря у м. Івано-Франківську на 1 стаціонарному пості спостережень.

Державна установа «Івано-Франківський обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров'я України» здійснює спостереження за якістю атмосферного повітря у житловій та рекреаційній зонах, зокрема поблизу основних доріг, санітарно-захисних зон та в робочих зонах підприємств, в зонах житлових будинків, розташованих поблизу промислових об'єктів, на території шкіл, дошкільних установ та медичних закладів. Крім того, вона проводить аналіз якості повітря у житловій зоні за скаргами мешканців.

На метеорологічних постах Карпатського НПП та НПП «Гуцульщина» проводяться систематичні спостереження за температурою повітря та іншими метеорологічними показниками.

Моніторинг стану поверхневих вод

Спостереження за станом вод суші та вмістом забруднюючих речовин, у водних об'єктах здійснюють 5 суб'єктів моніторингу: Державна установа «Івано-Франківський обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров'я України», Дністровське басейнове управління водних ресурсів, управління житлово-комунального господарства департаменту будівництва, житлово-комунального господарства, містобудування та архітектури ОДА, НПП «Гуцульщина» та «Верховинський».

У цілому мережею спостережень охоплено понад 20 річок та 2

водосховища, крім того, постійний контроль за якістю зворотних вод, що надходять у водні об'єкти, проводять комунальні та промислові підприємства, які здійснюють очистку стічних вод.

Управління житлово-комунального господарства департаменту будівництва, житлово-комунального господарства, містобудування та архітектури облдержадміністрації забезпечує організацію та здійснення моніторингу якості питної води централізованих систем водопостачання та стану стічних вод міської каналізаційної мережі та очисних споруд.

Дністровське басейнове управління водних ресурсів проводить моніторинг поверхневих вод згідно Програми державного моніторингу довкілля в частині здійснення Держводагентством України контролю якості поверхневих вод, з визначенням 33 показників якості поверхневих вод та 21 показника ґрунтових вод.

Об'єктами контролю якості поверхневих вод за гідрохімічними і радіологічними показниками є ріки Дністер і Прут та їх притоки, що протікають на території Івано-Франківської області.

Програмою Держводагентства України для спостережень за станом якості води затверджено 20 створів на 12 ріках, 17 з них у Районі басейну р. Дністер та 3 – у Суббасейні р. Прут.

Державна установа «Івано-Франківський обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров'я України» проводить спостереження за джерелами постачання питної води та станом поверхневих вод у місцях відпочинку, вздовж річок, водосховищ та рекреаційних зонах. На сьогодні, держсанепіднаглядом охоплено 30 джерел централізованого водопостачання, а також санітарно-епідеміологічна служба здійснює хімічний аналіз підземних вод, які призначаються для питного споживання. До складу визначень, що спостерігаються, належать хімічні та мікробіологічні показники. Значна кількість цих показників відстежується тільки цією службою.

Лабораторією екологічного моніторингу НПП «Гуцульщина» проводиться аналітичний контроль поверхневих вод річок, які протікають територією парку, а саме: Черемош, Рибниця, Пістинька, Лючка, які підлягають постійному моніторингу.

На території НПП «Верховинський» облаштовано 2 гідропости на одному з яких спостереження проводяться сезонно (в урочищі Мокрин), а на іншому – постійно (в урочищі Перкалаба).

Моніторинг стану земель та ґрунтів

Спостереження за станом земель та ґрунтів і вмістом у них забруднюючих речовин, здійснює 2 суб'єкти моніторингу: Дністровське басейнове управління водних ресурсів та Івано-Франківська філія ДП «Держґрунтохорона».

Івано-Франківська філія ДП «Держґрунтохорона» здійснює спостереження за ґрунтами сільськогосподарського використання. Мережа, на якій ведуться спостереження та моніторинг ґрунтів, складається з

окремих ділянок. Здійснюються радіологічні, агрохімічні та токсикологічні визначення, залишкова кількість пестицидів, агрохімікатів і важких металів.

Згідно Програми гідрогеолого-меліоративних робіт Дністровського басейнового управління водних ресурсів проводяться вимірювання показників проб ґрунтових, дренажних і поверхневих вод та ґрунтів на міжгосподарських еталонних осушних системах за 18 показниками складу та фізико-хімічних властивостей ґрунтів.

Моніторинг показників біологічного різноманіття (фоновий моніторинг)

Моніторинг здійснюється: обласним управлінням лісового та мисливського господарства в Івано-Франківській області, Карпатським національним природним парком; Національним природним парком «Гуцульщина» та «Верховинський»; Галицьким національним природним парком; природним заповідником «Горгани» та УкрНДІґірліс. Здійснюється оцінка біорізноманіття, біомаси, пошкодження біотичними та абіотичними чинниками, мисливської фауни. Крім того, деякі дослідження здійснюються в рамках міжнародних програм, за результатом надання міжнародної фінансової та технічної допомоги.

Здійснення радіоекологічного моніторингу

Спостереження за радіоекологічним станом об'єктів навколишнього природного середовища та вмістом у них радіонуклідів здійснюють суб'єкти моніторингу: Івано-Франківський обласний центр з гідрометеорології, Івано-Франківська філія ДП «Держґрунтохорона», Дністровське басейнове управління водних ресурсів.

Івано-Франківський обласний центр з гідрометеорології здійснює спостереження за радіоактивним забрудненням атмосферного повітря шляхом щоденних замірів доз гамма-радіаційної експозиції (ГРЕ) на 5 метеостанціях по області.

Івано-Франківська філія ДП «Держґрунтохорона» проводить контроль у місцях концентрації радіоактивних речовин у ґрунтах на окремих ділянках та рослинницької продукції харчового призначення, що вирощується на відповідних сільгоспугіддях.

Дністровське басейнове управління водних ресурсів здійснюється контроль вмісту радіонуклідів у поверхневих водах на 20 створах у рамках радіаційного моніторингу вод водогосподарськими організаціями.

Крім того, Державною екологічною інспекцією в Івано-Франківській області в 2017 році на 23 створах водних об'єктів Івано-Франківської області проведено інструментально-лабораторний контроль якості поверхневих вод; перевірено 61 джерело викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами на 23 підприємствах області; на території області обстежено 13 об'єктів на яких відбирались проби ґрунту.

Об'єктовий моніторинг

Слід відмітити, що крім суб'єктів обласної системи моніторингу довкілля, моніторинг спостереження за впливом на об'єкти навколишнього природного середовища здійснюють підприємства, які є найбільшими його

забруднювачами. Майже на всіх таких підприємствах в області функціонують аналітичні лабораторії, на які покладено функції здійснювати спостереження.

Організація обміну інформацією у системі моніторингу

Існуюча система інформаційної взаємодії регіональної системи моніторингу докілья передбачає обмін інформацією на регіональному рівні.

З метою удосконалення регіональної системи моніторингу докілья, розвитку і ефективного використання науково-технічного потенціалу, а також сприяння узгодженості та підвищенню об'єктивності висновків і пропозицій щодо прийняття управлінських рішень між суб'єктами обласної системи моніторингу докілья укладено Угоди про спільну діяльність між суб'єктами регіональної системи моніторингу докілья Івано-Франківської області.

Проводиться міжобласний моніторинг транскордонних природних об'єктів між Львівською, Тернопільською, Чернівецькою областями.

За даними, отриманими від суб'єктів системи моніторингу і постачальників інформації, управлінням екології та природних ресурсів облдержадміністрації щомісяця, видавався екологічний бюлетень про стан навколишнього природного середовища в області для розміщення його на ВЕБ - сайті облдержадміністрації.

15.6. Державна екологічна експертиза

Закон України «Про екологічну експертизу» втратив чинність відповідно до пункту 4 статті 17 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля», який увійшов в дію 18.12.2017 року.

15.7 Економічні засади природокористування

15.7.1 Економічні механізми природоохоронної діяльності

Економічні засади природокористування, що забезпечують дієвість механізму природоохоронної діяльності, передбачають взаємозв'язок управлінської, господарської та науково-технічної діяльності суб'єктів господарювання з раціональним використанням природних ресурсів.

Відповідно до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 26.06.91 р. № 1264-XII (статті 46 та 47) кошти від екологічного податку зараховуються до державного і місцевих бюджетів згідно з Бюджетним кодексом України. Для фінансування заходів щодо охорони навколишнього природного середовища утворюються Державний та місцеві фонди охорони навколишнього природного середовища, які наповнюються за рахунок екологічного податку, частини грошових стягнень за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища в результаті господарської та іншої діяльності, цільових та інших добровільних внесків підприємств, установ, організацій та громадян.

Відповідно до статті 47 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» кошти місцевих, Автономної Республіки Крим і Державного фондів охорони навколишнього природного

середовища можуть використовуватися тільки для фінансового забезпечення здійснення природоохоронних заходів, включаючи захист від шкідливої дії вод сільських населених пунктів та сільськогосподарських угідь, ресурсозберігаючих заходів, у тому числі наукових досліджень з цих питань, ведення державного кадастру територій та об'єктів природно-заповідного фонду, а також заходів для зниження забруднення навколишнього природного середовища та дотримання екологічних нормативів і нормативів екологічної безпеки, для зниження впливу забруднення навколишнього природного середовища на здоров'я населення.

Екологічний податок розподіляється відповідно до ст. 29 Закону України «Про Державний бюджет України». Екологічний податок сплачується відповідно до Податкового кодексу України.

Природоохоронні заходи в області фінансуються відповідно до Положення про обласний фонд охорони навколишнього природного середовища, затвердженого рішенням Івано-Франківської обласної ради від 03.02.2014. № 1187-27/2014 «Про обласний фонд охорони навколишнього природного середовища» (зі змінами), Обласної програми охорони навколишнього природного середовища до 2020 року, затвердженої рішенням обласної ради від 25.12.2015 року № 59-2/2015 (зі змінами) та місцевих програм охорони навколишнього природного середовища.

Кошти фондів охорони навколишнього природного середовища використовуються виключно на природоохоронні заходи передбачені постановою Кабінету Міністрів України від 17.09.1996 р. № 1147 «Про затвердження переліку видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів» (зі змінами).

15.7.2 Стан фінансування природоохоронної галузі

Таблиця 15.7.2.1

Динаміка капітальних інвестицій та поточних витрат на охорону навколишнього природного середовища впродовж 2015-2017 років*

	2015	2016	2017
Капітальні інвестиції та поточні витрати, млн. грн.	324,5	372,4	686,6
у тому числі			
капітальні інвестиції	90,5	119,7	370,4
з них			
капітальний ремонт засобів природоохоронного призначення	22,6	14,1	21,5
поточні витрати	234,0	252,7	316,2
Частка витрат на охорону навколишнього природного середовища за рахунок коштів держбюджету, відсотків			
у капітальних інвестиціях	1,1	13,6	6,1
у поточних витратах	7,2	6,5	9,3

*За даними ГУ статистики в Івано-Франківській області

15.8. Технічне регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки

Технічне регулювання охорони навколишнього природного середовища забезпечується системою екологічних нормативів, яка включає:

- нормативи екологічної безпеки (гранично допустимі концентрації забруднюючих речовин у навколишньому природному середовищі, гранично допустимі рівні акустичного, електромагнітного, радіаційного та іншого шкідливого впливу на навколишнє природне середовище, гранично допустимий вміст шкідливих речовин у продуктах харчування);

- гранично допустимі норми викидів і скидів у навколишнє природне середовище забруднюючих хімічних речовин, рівні шкідливого впливу фізичних і біологічних факторів. Екологічні нормативи мають відповідати вимогам охорони навколишнього природного середовища та здоров'я людей від негативного впливу його забруднення. На сьогодні можна стверджувати, що в Україні закладено основи економічного механізму природокористування. Найважливішими економіко-правовими елементами його є справляння таких платежів як: екологічний податок та грошові стягнення за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища внаслідок господарської та іншої діяльності; рентна плата (загальнодержавний податок), який справляється за користування надрами для видобування корисних копалин і в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, користування радіочастотним ресурсом України, спеціальне використання води та лісових ресурсів, транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами, транзитне транспортування трубопроводами аміаку територією України. Із перелічених її видів до місцевих бюджетів надходить рентна плата за користування надрами, за спеціальне використання води, за спеціальне використання лісових ресурсів та за використання інших природних ресурсів.

Найважливішим засобом технічного регулювання відносин у сфері охорони навколишнього природного середовища та розв'язання екологічних проблем є програмно-цільове планування, розроблення та реалізація екологічних Державних цільових програм. В Україні існує система органів управління в галузі охорони навколишнього природного середовища - це юридично самостійні державні, самоврядні й громадські інституції, уповноважені здійснювати організаційно-розпорядчі, координаційні, консультативні, організаційно-експертні, контрольні та інші функції в галузі забезпечення екологічної безпеки, ефективного використання природних ресурсів і охорони навколишнього природного середовища. Технічне регулювання відносин у сфері охорони навколишнього природного середовища відіграє важливу роль у розв'язанні багатьох екологічних проблем, а саме: збереження біологічного різноманіття, вичерпання або надмірне використання не відновлюваних природних ресурсів, порушення

унікальних екосистем. Адміністративні інструменти технічного регулювання охорони навколишнього природного середовища запобігають виникненню екологічних катастроф, забрудненню повітря, води та ґрунту внаслідок діяльності сільськогосподарських та промислових підприємств, сприяють захисту біологічних видів та заповідних територій, а також регулюють використання не відновлюваних ресурсів. Застосування економічних інструментів технічного регулювання відносин у сфері охорони навколишнього природного середовища потрібно для стимулювання раціонального використання природних ресурсів, а також для зменшення обсягу викидів та відходів і підвищення конкурентоспроможності екологічно безпечних продуктів.

15.9 Державне регулювання у сфері природокористування

Управління екології та природних ресурсів облдержадміністрації у відповідності до «Положення про Управління екології та природних ресурсів облдержадміністрації», що затверджене розпорядженням голови облдержадміністрації, Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» та інших нормативно-правових актів здійснює видачу дозвільно-погоджувальних документів, які підпадають під визначення документів дозвільного характеру.

Таблиця 15.9.1.

Видача та надання погоджень документів дозвільного характеру протягом 2017 року

Назва документу дозвільного характеру	Видано
Розгляд матеріалів і видача дозволів на:	
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами	119
Декларація про відходи	134
Спеціальне водокористування та затвердження нормативів ГДС забруднюючих речовин у водні об'єкти	137*
Виробництво, зберігання, транспортування, використання, захоронення, знищення та утилізація отруйних речовин, у тому числі продуктів біотехнології та інших біологічних агентів	-
Дозволів на спецвикористання диких тварин та інших об'єктів тваринного світу.	
Спеціальне використання природних рослинних ресурсів загальнодержавного значення;	-
Спеціальне використання природних рослинних ресурсів місцевого значення;	-
Селекційний відстріл мисливських тварин на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду;	
Спеціальне використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення;	
Спеціальне використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення;	
Розгляд матеріалів та надання погоджень:	
Проекту лімітів на використання природних ресурсів у межах ПЗФ загальнодержавного значення	

Лімітів використання мисливських тварин	
Пропускної спроможності мисливських угідь у мисливський сезон	
Лімітів спеціального використання природних рослинних ресурсів місцевого значення	
Листів-роз'яснень для товарів, експорт-імпорт яких підлягає квотуванню та ліцензуванню в 2015 році	-
Вибору земельних ділянок для розміщення об'єктів, місць розташування об'єктів, проектів відведення земельних ділянок, документації з землеустрою	
Для отримання підприємствами, установами, організаціями спеціальних дозволів (ліцензій) на користування надрами	-
Планів розробки родовищ корисних копалин та переробки мінеральної сировини	
Господарських заходів у насадженнях лісового фонду, сільгоспугідь, територіях природно-заповідного фонду, смугах відведення автомобільних та залізничних шляхів	
Проектів лімітів на використання природних ресурсів місцевого значення	
Надання погодження або підготовка пропозицій щодо проведення рубок в межах природно-заповідного фонду.	
Висновки державної екологічної експертизи	-

* До 04.06.2017 року управлінням екології та природних ресурсів облдержадміністрації видано 61 дозвіл на спеціальне водокористування.

Відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, що регулюють відносини, пов'язані з одержанням документів дозвільного характеру щодо спеціального водокористування» з 04.09.2017 р. сектором в Івано-Франківській області Держводагенства України видано 76 дозвіл на спеціальне водокористування.

15.10. Екологічний аудит

Проведення екологічного аудиту передбачено Законом України «Про екологічний аудит» статтями 12, 13 та 14, зокрема:

- відповідно до ст. 12 Закону України «Про екологічний аудит» екологічний аудит в Україні може бути добровільним чи обов'язковим. Добровільний екологічний аудит здійснюється стосовно будь-яких об'єктів екологічного аудиту на замовлення заінтересованого суб'єкта за згодою керівника чи власника об'єкта екологічного аудиту. Обов'язковий екологічний аудит здійснюється на замовлення заінтересованих органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування щодо об'єктів або видів діяльності, які становлять підвищену екологічну небезпеку, відповідно до переліку, що затверджується Кабінетом Міністрів України, у випадках передбачених цією статтею;

- відповідно до ст. 13 Закону України «Про екологічний аудит» екологічний аудит поділяється на внутрішній та зовнішній. Внутрішній екологічний аудит об'єкта проводиться на замовлення його власника чи органу, уповноваженого на управління ним, для власних потреб. Зовнішній екологічний аудит проводиться на замовлення інших заінтересованих суб'єктів;

- відповідно до ст. 14 Закону України «Про екологічний аудит» екологічний аудит може здійснювати особа (екологічний аудитор), яка має відповідну вищу освіту, досвід роботи у сфері охорони навколишнього природного середовища або суміжних сферах не менше чотирьох років підряд та якій видано в установленому порядку сертифікат на право здійснення такої діяльності. Екологічний аудит може здійснюватись

юридичною особою, статутом якої передбачений цей вид діяльності і в штаті якої є хоча б один екологічний аудитор. Забороняється проведення екологічного аудиту органам виконавчої влади, органам місцевого самоврядування, особам, яким законом заборонено займатися підприємницькою діяльністю. Забороняється здійснювати екологічний аудит господарських об'єктів екологічним аудиторам, якщо вони мають акції цих об'єктів або у іншій формі мають безпосереднє відношення до них.

15.11. Стан та перспективи наукових досліджень у галузі охорони довкілля

Тематикою робіт, спрямованих на збереження навколишнього середовища, в 2017 році займалася державні вищі навчальні заклади: Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, Івано-Франківський національний медичний університет та Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника.

Науковці Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу постійно проводять наукові дослідження в галузі охорони довкілля. Зокрема, в 2017 році були проведені наукові дослідження, серед яких можна виділити наступні:

1. «Методологія екологічно безпечного використання відновлювальних джерел енергії у сталому туристично-рекреаційному розвитку Карпатського регіону»; «Визначення джерел забруднення ґрунтових вод нафтопродуктами в межах с-ще Солотвино Богородчанського району по вул. Грушевського геолого-геофізичним методом»; «Оцінка сучасного стану та прогнозування розвитку деформації ґрунту на ділянці проходження магістрального газопроводу в зоні впливу шахтного поля «Хотінь» рудника «Калуш».

2. Науковцями Івано-Франківського національного медичного університету проводилась науково-дослідна робота на тему «Розробка новітньої технології утилізації полімерних побутових відходів на основі механічного рециклінгу».

Розробка безвідходної технології механічної переробки побутових полімерних відходів дозволить зменшити техногенне навантаження на довкілля і покращити санітарно-гігієнічні умови проживання населення, викликане залученням продуктів переробки полімерних відходів у різні галузі народного господарства.

3. Науковцями кафедри біології та екології Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника дослідження у галузі екології та охорони довкілля проводились за такими напрямками: біологічний та медико-екологічний моніторинг території (ґрунти, поверхневі води) у зоні впливу об'єктів підвищеної екологічної небезпеки Івано-Франківської області (ВП «Бурштинська ТЕС» ПАТ «ДТЕК Західенерго», об'єкти Калуського гірничопромислового району (полігону захоронення токсичних відходів хімічного виробництва ВАТ «Оріана-Галев», Домбровського кар'єру, ПАТ «Івано-Франківськцемент») та населених пунктів області; аеропалінологічний моніторинг та дослідження поширення карантинних

видів рослин на Прикарпатті; вивчення біологічного різноманіття на території Івано-Франківської області та дослідження стану популяцій типових, лікарських, промислових, рідкісних, зникаючих, раритетних, ендемічних, реліктових і адвентивних видів рослин і тварин у регіоні; вдосконалення системи природо заповідання та розвиток екологічної мережі в області.

15.12 Участь громадськості в процесі прийняття рішень з питань, що стосуються довкілля

15.12.1 Діяльність громадських екологічних організацій

Управління в 2017 році співпрацювало з 33 неурядовими громадськими екологічними організаціями, які функціонують на території області (таблиця 15.12.1.1.).

В області створені екологічні громади з участю громадських, релігійних організацій, політичних партій. Основним завданням екологічних громадських організацій є залучення населення до здійснення практичних природоохоронних заходів і екологічного виховання населення.

Таблиця 15.12.1.1.

Громадські екологічні організації, які діють на теренах Івано-Франківської області станом на 01.01.2018 р.*

№ з/п	Назва організацій	Юридична адреса
1	2	3
1	Івано-Франківська регіональна рекреаційна еколого-туристична Асоціація «Райдуга»	76018, Івано-Франківська обл., м. Івано-Франківськ, вул. Г.Мазепи 5/11
2	Місцева громадська екологічна організація «Дністер»	77400, Івано-Франківська обл., Тисменицький район, м. Тисмениця, вул. Івасюка 5
3	Регіональна екологічна фундація «Наш край»	76014, Івано-Франківська обл., м. Івано-Франківськ, вул. С. Бандери, 10Б, кв. 64
4	Громадська організація «Екокрай»	76014, Івано-Франківська обл., м. Івано-Франківськ, вул. С. Стецько, 9, кв. 14
5	Екологічна громадська організація «Верхнє Подністров'я»	77100, Івано-Франківська обл., м. Галич, вул. Гора, 1
6	Громадська організація «Еколого-культурне об'єднання «Здорове покоління»	76018, Івано-Франківська обл., м. Івано-Франківськ, вул. Л. Курбаса, 4
7	Громадська організація «Громадський центр «Еталон»	76018, Івано-Франківська обл., м. Івано-Франківськ, вул. Грушевського, 15
8	Богородчанська місцева молодіжна громадсько-екологічна організація «Наш дім – Манява»	77701, Івано-Франківська обл., Богородчанський район, с. Манява, вул. 1 – гора, 9
9	Всеукраїнське екологічне об'єднання «Зелений ковчег»	76019, Івано-Франківська обл., м. Івано-Франківськ, вул. Гарбарська, 22

1	2	3
10	Громадська організація «Оздоровчий туристично-екологічний просвітницький центр»	78350, Івано-Франківська обл., Снятинський район, с. Тройця, вул. Головна, 48 А
11	Громадська організація «Фонд розвитку природоохоронної та туристичної діяльності «Рогатинщина»	77004, Івано-Франківська обл., Рогатинський район, м. Рогатин, вул. Л.Українки, 11/1
12	Громадська організація «Екологія та Соціальний захист»	76019, Івано-Франківська обл., м. Івано-Франківськ, вул. Галицька, 32
13	Прикарпатське регіональне відділення української екологічної академії	76018, Івано-Франківська обл., м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 44а
14	Громадська організація «Безпека екології Прикарпаття»	76018, Івано-Франківська обл., м. Івано-Франківськ, вул. Шопена, 6 А
15	Громадська організація «Національна природоохоронна агенція»	76008, Івано-Франківська обл., м. Івано-Франківськ, вул. Тролейбусна, 5/113
16	Громадська організація «Обласна організація української екологічної асоціації «Зелений світ»	76018, Івано-Франківська обл., м. Івано-Франківськ, вул. С. Стрільців, 8
17	Громадська організація «ЕКО-ЩИТ»	77502, Івано-Франківська обл., м. Долина, вул. Винниченка, 10
18	Громадська екологічна організація «Еко-Галич»	77101, Івано-Франківська обл., м. Галич, вул. Галич-гора, 1
19	Громадська організація «Галич – еко Дністер»	77160, Івано-Франківська обл., Галицький район, с. Залуква, вул. Наддністрянська, 19
20	Громадська екологічна організація «Сатурнія»	78405, Івано-Франківська область, Надвірнянський район, м. Надвірна, вул. Комарова, 7
21	Городенківська районна молодіжна громадська екологічна організація «Животоки»	78162, Івано-Франківська обл., Городенківський район, с. Топорівці вул. Василя Стуса, 10
22	Громадська організація «Еко – Я»	78621, Івано-Франківська обл., Косівський район, селище Яблунів, вул. І. Франка, 34
23	Громадська організація «Про Лісок»	78405, Івано-Франківська обл., Надвірнянський район, м. Надвірна, вул. Мазепи, 31/70
24	Громадська організація «Еко – Черемош»	78712, Івано-Франківська область, Верховинський район, с. Верхній Ясенів
25	Івано-Франківська обласна громадська організація «Грінпіс-Карпати»	77300, Івано-Франківська область м. Калуш, вул. Б. Хмельницького, 17/ 16
26	Громадська організація «Еко-прес»	78621, Івано-Франківська обл., Косівський район, селище Яблунів, вул. 50-річчя УПА, 1а
27	Громадська екологічна організація «Еко – Плай»	78501, Івано-Франківська область м. Яремче, вул. В. Стуса, 6
28	Всеукраїнська екологічна організація «МАМА – 86»	78501, Івано-Франківська область м. Яремче, вул. В. Стуса, 6
29	Екологічна громадська організація «Врятуємо Карпати разом»	78730, Івано-Франківська обл., Верховинський район, село Зелене
30	Долинська районна екологічна організація «Захист довкілля Долинщини»	77502, Івано-Франківська обл., Долинський район, м. Долина, проспект Незалежності, 8а, кв 38

1	2	3
31	Громадська організація «Екологія Карпат»	78405, Івано-Франківська обл., Надвірнянський район, м. Надвірна, вул. Комунальна, 2
32	Громадська організація «Екологічний спортивно-туристичний клуб «Рокита»	78200, Івано-Франківська обл., м. Коломия, вул. Гетьманська, 84/2
33	Коломийська районна організація «Зелений світ»	78260, Коломийський район, селище Гвіздець, вул. Франка, 43

* За даними Головного територіального управління юстиції в Івано-Франківській області

З метою ширшого залучення громадськості до розв'язання екологічних проблем, формування у підростаючого покоління та різних верств населення дбайливого ставлення до природи в області відпрацьована комплексна система, яка сприяє впровадженню безперервної екологічної освіти та інформування для всіх вікових та професійних категорій населення.

15.12.2. Діяльність громадських рад

Участь громадськості в прийнятті рішень з питань, що стосуються навколишнього природного середовища, забезпечується через Громадську раду при Івано-Франківській обласній державній адміністрації, в якій діє комітет Громадської ради з питань екології та захисту природних ресурсів.

15.13 Екологічна освіта та інформування

Для підвищення рівня інформування громадськості щодо проблем навколишнього природного середовища в управлінні діє Орхуський інформаційно-тренінговий центр, який надає послуги з питань доступу громадян до інформації, участі громадськості у процесі прийняття рішень і доступу до правосуддя з питань, що стосуються навколишнього природного середовища. У приміщенні управління систематично проводилися засідання круглих столів, диспути, інформаційно-оглядові лекції з студентською та учнівською молоддю з питань екологічного виховання підростаючого покоління, доведення до свідомості людей основних екологічних проблем, які є на території області.

Систематично проводиться наповнення веб-сайту облдержадміністрації інформацією про діяльність управління, а також інформацією про екологічний стан області та різноманітні події екологічного характеру.

Інформування населення області про екологічну ситуацію проводиться через обласні засоби масової інформації. Протягом 2017 року було оприлюднено 76 інформаційних повідомлень екологічного змісту, включаючи періодичні видання, телебачення, радіомовлення, мережі Інтернет.

15.14. Міжнародне співробітництво у галузі охорони довкілля

15.14.1. Європейська та євроатлантична інтеграція

У 2017 році облдержадміністрацією листом від 05. 01. 2017 р. № 17/0/2-17/01-050 направлено повторне звернення до Представництва Організації

Об'єднаних Націй в Україні, Представництва Європейського банку реконструкції та розвитку в Україні щодо залучення інвестицій та фінансової допомоги з метою негайного вирішення екологічних проблем Калуського гірничопромислового комплексу та надання науково обґрунтованих висновків та пропозицій щодо можливості їх реалізації.

15.14.2. Залучення міжнародної технічної допомоги та координація діяльності програм/проектів зовнішньої допомоги

Протягом 2017 року управління екології та природних ресурсів облдержадміністрації не приймало участі у програмах чи проектах зовнішньої допомоги.

15.14.3. Двостороннє та багатостороннє співробітництво

В 2017 році двостороннього та багатостороннього співробітництва не здійснювалось.

ВИСНОВКИ

Атмосферне повітря. У 2017 році викиди забруднюючих речовин у атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення порівняно з 2016 роком збільшились на 0,8% та становили 198,3 тис. т. Крім того, від стаціонарних джерел забруднення у повітряний басейн надійшло 12,0 млн. т. діоксиду вуглецю (на 6,2% більше порівняно з 2016 р.) – основного парникового газу, який впливає на зміну клімату. Збільшення обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря пояснюється тим, що в 2017 році кількість підприємств, які здійснювали викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення становила – 363 одиниці, а в 2016 році – 319 одиниць та збільшенням кількості пересувних джерел забруднення. За інформацією Регіонального сервісного центру в Івано-Франківській області МВС України в 2017 році в області налічувалось - 115418 одиниць транспортних засобів, що на 31779 одиниць більше в порівнянні з 2016 роком.

Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення у розрахунку на квадратний кілометр території області склали 14240,3 кг забруднюючих речовин, обсяг викидів у розрахунку на одну особу – 143,8 кг у порівнянні з 2016 роком на 1,4 кг більше.

Основними забруднювачами повітря є підприємства з виробництва та розподілення електроенергії, газу та води (92,3 % загальнообласних обсягів).

Для забезпечення ефективної та безаварійної роботи електрофільтрів, а також для зниження концентрації пилу у викидах та зменшення викидів твердих часток в атмосферне повітря ВП «Бурштинська ТЕС» ПАТ «ДТЕК Західенерго» в 2017 році виконано роботи на загальну вартість понад 50 млн. гривень, а саме на: реконструкцію і технічне переоснащення електрофільтрів енергоблоку № 10; капітальний ремонт електрофільтрів

енергоблоку № 1; середній ремонт електрофільтрів енергоблоку № 6; поточний ремонт електрофільтрів енергоблоків № 2-5, 7-9, 11, 12; ремонт газоходів, мікроборів та борів блоків № 1-12.

Основними завданнями ВП «Бурштинська ТЕС» ПАТ «ДТЕК Західенерго», що дозволять покращити стан атмосферного повітря області, на 2018 рік є :

- продовження робіт по реконструкції і технічному переоснащенню електрофільтрів енергоблоку № 10;
- капітальний ремонт електрофільтрів енергоблоків № 4, 12;
- середній ремонт електрофільтрів енергоблоку № 11;
- поточний ремонт електрофільтрів енергоблоків № 1-3, 5, 7-11.

Водні ресурси. За даними державної статистичної звітності за ф. 2-ТП (водгосп) в 2017 р. господарствами та населенням області забрано 88,85 млн. м³ води, в т.ч. з поверхневих водойм – 82,80 млн. м³, з підземних джерел – 6,05 млн. м³ води. Порівняно з 2016 роком забір води збільшився на 4,08 млн. м³.

У 2017 році в поверхневі водні об'єкти скинуто зворотних вод 60,11 млн. м³, із яких 50,95 млн. м³ очищені до нормативних показників і тільки 1,103 млн. м³ скинуто забруднених зворотних вод.

Забруднені зворотні води скидаються у річки Дністер, Бистриця, Тлумачик, Бистриця Солотвинська, Гнила Липа, Лімниця, Сівка, Свіча, Саджава, Черемош, Чорнява, Рибниця, Прутець Яблуницький та в струмок Турка.

Поводження з відходами. В області протягом 2017 року в результаті економічної діяльності підприємств і організацій та у домогосподарствах утворилось 1948,8 тис. т відходів (на 0,68 % більше, ніж у попередньому році).

Більше половини загальнообласних обсягів (49,8 %) утворено в м. Бурштині, 14,3 % - в Калуському районі, 5,9 % в м. Івано-Франківськ, 8,9 % в Галицькому, 6,0-2,2 % - у місті Калуші, Рожнятівському, Долинському та Тисменицькому районах. Частка решти міст та районів не досягає 1%.

Земельні ресурси. Площа області складає 1392,7 тис. га, що становить 2,3 % від території України. В Івано-Франківській області площа еродованих земель складає понад 138,1 тис. га. (це 10 % загальної площі).

Одним з основних природних чинників розвитку підтоплення є наявність великих плоских безстічних вододільних просторів, які характеризуються дуже низькою природною дренажістю та ускладненням численними балками і ярами.

З метою зменшення еродованих, підтоплених земель та зсувонебезпечних ділянок на території Івано-Франківської області впроваджено Регіональну цільову програму заходів та робіт у галузі розвитку земельних відносин в Івано-Франківській області до 2020 року.

Природно-заповідний фонд. Збереження біологічного і ландшафтного різноманіття шляхом створення нових та вдосконалення

існуючих заповідних територій, формування регіональної екологічної мережі є одним з пріоритетних напрямків розвитку заповідної справи в Івано-Франківській області.

Основна проблема у сфері розвитку природно-заповідного фонду області - це відсутність державних актів на право користування земельними ділянками та встановлення меж на місцевості заповідних об'єктів, охорону та збереження яких здійснюють органи місцевого самоврядування. На території лісового фонду області відповідно до матеріалів лісовпорядкування відповідно до квартальної сітки межі таких об'єктів можна умовно вважати винесеними у натурі.

Для збереження природно-заповідного фонду області за підпрограмою «Збереження природно-заповідного фонду» Обласної програми охорони навколишнього середовища до 2020 року, затверджені рішенням обласної ради від 25.12.2015 р. № 59-2/2015, у 2017 році передбачено кошти в сумі 134,337 тис. грн., з них використано 134,337 тис. гривень.

Лісове господарство. Посадка і посів лісу в порядку лісовідновлення проводиться за рахунок власних коштів лісогосподарських підприємств. Низький рівень підготовки лісосік до розробки, відсутність дієвого контролю з боку державної лісової охорони за ходом їх розробки, допущення до лісозаготівельних робіт фахівців низької кваліфікації, що працюють на умовах договорів підряду по освоєнню обсягів лісокористування та недостатня кількість природозберігаючих технологій і механізмів, в повній мірі не дозволяють зберегти наявний підріст та природне поновлення лісоутворюючих порід.

Заходи, які необхідно впроваджувати для збереження та відновлення лісів:

- пріоритет вибіркового способу рубок лісу;
- посилити державний контроль за розробкою лісосік у частині впровадження природозберігаючих технологій і механізмів на виконання Закону України «Про мораторій на суцільну вирубку у буково – ялицевих лісах Карпатського регіону»;
- вивчення та впровадження у сферу лісових відносин передового досвіду європейських країн;
- економічне стимулювання підприємств галузі при застосуванні прогресивних технологій лісокористування, переведення лісового насадництва на генетично-селекційну основу з відповідним рівнем лісовідновлення та лісорозведення;
- бюджетне фінансування лісогосподарських підприємств, використовуючи диференційований підхід, відповідно до характеристик лісосічного фонду та можливостей госпрозрахункової діяльності;
- завершення сертифікації лісів, як шлях до європейських стандартів галузі;
- покращення нормативно-законодавчої бази у сфері охорони, відтворення та раціонального використання лісових ресурсів;

- виділення та охорона пралісових екосистем;
- збільшення сітки лісових доріг, що значно зменшить кількісні та якісні втрати лісового ресурсу.

**Начальник управління екології та
природних ресурсів облдержадміністрації**

Ріяфет Гасимов